

provincie limburg

Jaarstukken 2025

Maastricht, april '26

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Jaarverslag in het kort en Strategisch kader	6
Jaarverslag in het kort	6
Strategisch perspectief	16
Financieel kader en jaarresultaat 2025	20
Leeswijzer	24
1. Perspectief voor het landelijk gebied	25
2. Samen leven en bestaanszekerheid	51
3. Werken aan een toekomstbestendige economie	63
4. Nieuwe energie en leefmilieu	97
5. Leefbare steden en dorpen	118
6. Cultuur en erfgoed voor iedereen	133
7. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	141
8. Provincie midden in de samenleving	154
9. Financiën en overhead	167
Doorwerking naar begroting 2026	171
Overboeking naar begroting 2026 e.v.	171
Instellings, wijzigings- en opheffingsbesluiten reserves	179
5e begrotingswijziging 2026	181
Verplichte paragrafen	193
1. § Lokale heffingen	193
2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing	197
3. § Onderhoud kapitaalgoederen	207
4. § Financiering	212
5. § Bedrijfsvoering	220
6. § Verbonden partijen	228
7. § Grondbeleid	232
8. § Openbaarheid	239
9. § Duurzaamheid	240
10. § Portfoliomanagement	243
Jaarrekening 2025	247
Balans per 31-12-2025	247
Toelichting op balans per 31-12-2025	250
Vaste activa	250
Vlottende activa	262
Vaste passiva	269
Vlottende passiva	290
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	295
Overzicht van baten en lasten 2025	297
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	321
Overige verplichte rapportages	328
BBV-indicatoren	364
Overige gegevens	377
Controleverklaring	377
Lijst met afkortingen	378

Afkortingén 378

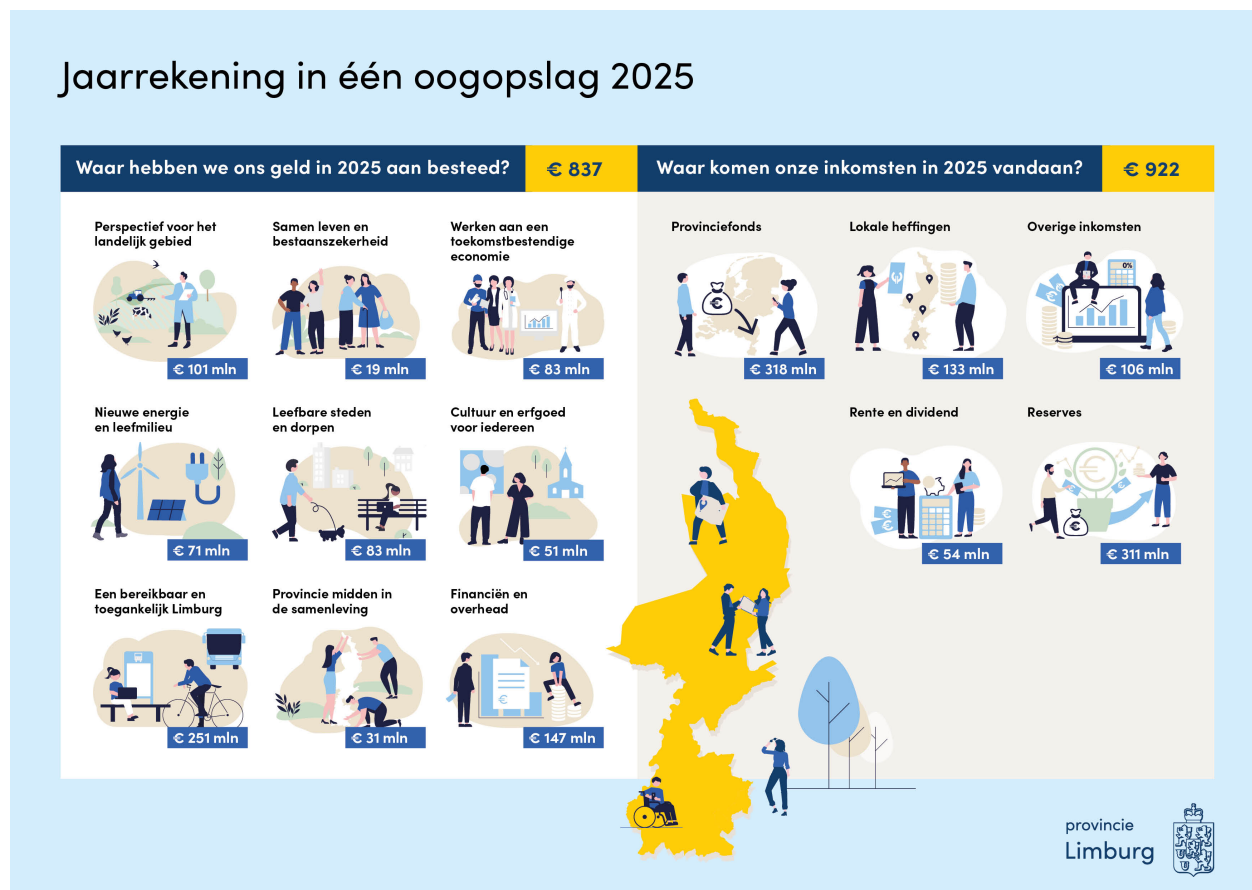
Jaarverslag in het kort en Strategisch kader

Jaarverslag in het kort

Jaarverslag in het kort

Onderstaand volgt het jaarverslag in het kort.

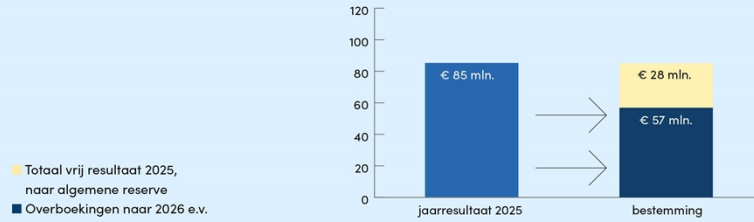
Jaarverslag in het kort - uitgaven en inkomsten

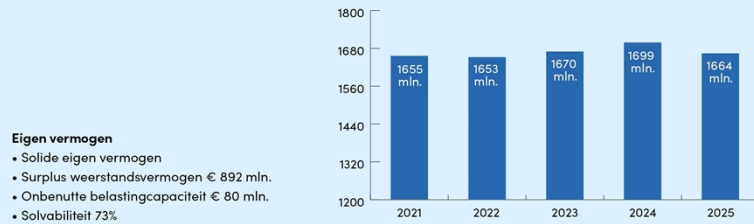
Jaarverslag in het kort - jaarresultaat 2025

Resultaat, bestemming en eigen vermogen

Jaarresultaat 2025 en bestemming

Eigen vermogen (x € mln.)

- Eigen vermogen**
- Solide eigen vermogen
  - Surplus weerstandsvermogen € 892 mln.
  - Onbenutte belastingcapaciteit € 80 mln.
  - Solvabiliteit 73%

1/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Perspectief landelijk gebied

Wat willen we bereiken?

1.1 Natuur en landschap

- In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van habitattypen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd
- In 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd
- In 2027 is de samenleving in Limburg meer natuur-inclusief

1.3 Water

- In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit.

Wat heeft het gekost?

Wat hebben we gedaan?

- 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna
- 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied
- 1.1.3 Landschap
- 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem
- 1.3.2 Waterveiligheid Maas
- 1.3.3 Bodemvitalisering

- Kwaliteit
- Tijd
- Geld

Begroot x € mln.

Inkomsten	58
Uitgaven	116

Overboeking x € mln.

1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	2
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	3
1.1.3 Landschap	2
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	-1
1.3.2 Waterveiligheid Maas	1
1.3.4 Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)	2

Restant programmareserve x € mln.

3	1
---	---

Water en bodem
Perspectief Landelijk Gebied

Wat heeft het gekost?

Programma 2

2/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Samen leven en bestaanszekerheid

Wat willen we bereiken?

2.1 Sociale agenda

- In 2027 zijn er minder laaggeletterden, laagdigvaardigen en mensen in armoede dan in 2023
- In 2027 participeren er meer jongeren op de arbeidsmarkt dan in 2023
- In 2027 zijn er meer jongeren die voldoende bewegen en gezond eten dan in 2023
- In 2027 zijn er relatief meer bewust gekozen zwangerschappen dan in 2023

2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen

- In 2027 worden kinderen uit een kwetsbare thuissituatie eerder herkend, erkend en ondersteund door hun netwerk
- In 2027 voelen bewoners in geselecteerde wijken/buurtten zich meer thuis dan in 2023
- In 2027 is er in de geselecteerde wijken/buurtten meer buurtcontact dan in 2023
- In 2027 zijn er meer vrijwilligers- en bewoners-initiatieven dan in 2023

2.3 Sport en bewegen

- In 2027 voldoen meer Limburgers aan de beweegrichtlijn dan in 2023
- In 2027 worden er meer Limburgers bereikt door de sport-/beweegactiviteiten van de sociale basisinfrastructuur dan in 2023

Wat hebben we gedaan?

2.1.1 Sociale agenda

2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen

2.3.1 Sport en bewegen

 Kwaliteit

 Tijd

 Geld

Wat heeft het gekost?

Begroef x € mln.

Inkomsten	9
Uitgaven	27

Overboeking x € mln.

2.1.1 Sociale agenda	1
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	4
2.3.1 Sport en bewegen	1

Restant programmareserve x € mln.

Sociale Agenda	22
----------------	----

Werkelijk x € mln.

Inkomsten	5
Uitgaven	19

Programma 3

Werken aan een toekomstbestendige economie

Wat willen we bereiken?

- 3.1 Vestigingsklimaat van morgen**
  - In 2027 zijn onze acquisitieresultaten verbeterd, kennen wij het Limburgse bedrijfsleven beter en is het zakelijk toerisme gegroeid
  - In 2027 is de acquisitiesamenwerking met stakeholders in Limburg dusdanig versterkt dat nieuwe potentiële leads die kansrijk zijn voor Limburg, in gezamenlijkheid worden verkend
  - In 2027 zijn de (ruimtelijke) randvoorwaarden gecreëerd voor een versterkt toekomstbestendig en kwalitatief hoogwaardig vestigingsklimaat in 2027
- 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven**
  - In 2027 is de innovatiekracht van het Limburgse MKB verbeterd, waardoor ondernemers via maatschappelijk verantwoorde innovaties en ondernemerschap bijdragen aan een duurzaam, circulair, gezond en digitaal Limburg
  - In 2027 zijn er meer startende innovatieve ondernemers vanuit de ecosystemen, het onderwijs en via acquisitie, allen gericht op de transities
  - In 2027 is er voor Limburg een dekend financieringsinstrumentarium voor startende ondernemers
- 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt**
  - In 2027 is de flexibiliteit en robuustheid van de onderwijsinfrastructuur (MBO, HBO en WO) in Limburg versterkt en vergroot
  - In 2027 is er een Leven Lang Ontwikkelen-infrastructuur die de inwoners van Limburg in staat stelt om hun kennis en vaardigheden op peil te houden
  - In 2027 werken onderwijs, bedrijfsleven en overheid samen aan de kritische factor human capital voor het laten slagen van de transities
- 3.4 Verduurzaming en circulaire economie**
  - Tegen 2027 heeft de Limburgse economie een grotere mate van circulariteit bereikt door de implementatie van R-strategieën, waarmee we in lijn zijn met de nationale doelstelling van 50% circulariteit tegen 2030
  - In 2027 werken onderwijs, bedrijfsleven en overheid intensief samen om de menselijke factor in de circulaire transitie te versterken
  - In 2027 zijn de ruimtelijke, juridische, digitale en financiële randvoorwaarden zo ingericht om de uitrol van kansrijke ontwikkelingen mogelijk te maken
- 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg**
  - In 2027 is er meer kennis over de land- en tuinbouw in Limburg en daardoor begrip ten aanzien van de sector en de transities

Wat hebben we gedaan?

- 3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen
- 3.1.3 Maastricht Aachen Airport
- 3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven
- 3.2.2 Brightlands
- 3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt
- 3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie
- 3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg

Kwaliteit   Tijd   Geld

Wat heeft het gekost?

Programma 4

4/9

Perspectief voor het landelijk gebied

Samen leven en bestaanszekerheid

Werken aan een toekomstbestendige economie

Nieuwe energie en een schoon leefmilieu

Leefbare steden en dorpen

Cultuur en erfgoed voor iedereen

Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

Provincie midden in de samenleving

Financiën en overhead

Nieuwe energie en een schoon leefmilieu

Wat willen we bereiken?

4.1 Nieuwe energie

- In 2030 is het aandeel huishoudens met een laag inkomen en een woning van lage energetische kwaliteit gedaald van nu 6,6% naar 5%
- In 2030 is op 70% van de geschikte daken kleinschalige opwek (<15 kWp) via gemiddeld 10 zonnepanelen op dak gerealiseerd, concreet moet dit leiden tot 1.300 MW Photovoltaic Vermogen (PV-vermogen) in 2030
- In 2030 bedraagt de CO2-emissie reductie van de gebouwde omgeving 55% t.o.v. 1990
- In 2030 bedraagt CO2/N2O-reductie van de industrie 55% t.o.v. 1990
- De energie-infrastructuur is betrouwbaar, wordt efficiënt benut en voorziet beter in de transportcapaciteit voor invoeding en afname van elektriciteit
- In 2030 is er 2,5 TWh duurzame opwek van energie gerealiseerd voor grootschalige installaties (>15 kWp) in Limburg

4.2 Gezond en veilig leefmilieu

- In 2027 is de gezondheid van de Limburger bevorderd door verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving t.o.v. 2020 door het:
  - verminderen blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen
  - verminderen geluidsoverlast & bevorderen van stilte
  - verminderen emissies verontreinigende stoffen naar lucht
  - voorkomen van vermijdbare milieuschade, c.q. het (vooruit) schuiven van milieuschade
- In 2027 zijn risico's op ongelukken met gevaarlijke stoffen bij bedrijven of tijdens transport ingeperkt t.o.v. 2020

Wat hebben we gedaan?

4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen

4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek

4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu

4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving

Kwaliteit

Tijd

Geld

Wat heeft het gekost?

Begrooft x € mln.

Inkomsten	12
Uitgaven	48

Overboeking x € mln.

4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	4
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek	2
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	1
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	1

Restant programmareserve x € mln.

Energie	10
---------	----

Werkelijk x € mln.

Inkomsten	40
Uitgaven	71

Programma 5

5/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Leefbare steden en dorpen

Wat willen we bereiken?

5.1 Leefbare steden en dorpen

- In 2027 is de leefbaarheid in de fysieke openbare ruimte verbeterd, waarbij er specifiek aandacht is voor de gebiedsgerichte behoeften naar veiligheid, gezondheid, welzijn, positieve sociale relaties, kansen en contact met de natuurlijke omgeving
- In 2027 is het woningaanbod ten opzichte van 2023 verbeterd door de beschikbaarheid van meer (betaalbare) woningen
- In 2027 zijn 17.500 woningen uit de Woondeal gerealiseerd
- In 2027 past het woningaanbod bij de woningbehoefte zoals onderschreven in de Limburgse Woondeal

- In 2027 zijn minstens 3.000 woningen van de ambitie van 20.000 woningen (planologisch) verankerd
- In 2027 is de samenhang en integratie van afwegingen in de fysieke leefomgeving verbeterd, waarbij rekening gehouden wordt met de schaarste aan ruimte, water, milieuruimte en ruimte op het elektriciteitsnet.

Wat hebben we gedaan?

5.1.1 Leefbare steden en dorpen

5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte

5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte

5.1.4 Bodem en ondergrond

Kwaliteit
 Tijd
 Geld

Wat heeft het gekost?

Begroef x € mln.		Werkelijk x € mln.	
Inkomsten	32	Inkomsten	20
Uitgaven	96	Uitgaven	63
Overboeking x € mln.			
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	8		
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	4		
5.1.4 Bodem en ondergrond	2		
Restant programmareserve x € mln.			
	26	- 4	50
			11

Leefbaarheid
Wonen
Verstedelijkingsbudget Limburg Centraal
Orvoorzene uitgaven

Programma 6

6/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Cultuur en erfgoed voor iedereen

Wat willen we bereiken?

6.1 Cultuur

- In 2027 is het cultureel aanbod en de culturele infrastructuur in Noord- en Midden-Limburg niet alleen vergroot, maar vooral aan de basis versterkt t.o.v. 2023
- In 2027 is een groter aandeel van de Limburgse jeugd in aanraking gekomen met het cultureel aanbod in Limburg
- In 2027 is het lokale culturele aanbod dat door de Provincie wordt ondersteund versterkt
- In 2027 is het gebruik en de zichtbaarheid van de Limburgse taal meer gestimuleerd en gericht op het behoud van het Limburgs

6.2 Erfgoed

- In 2027 is een groter percentage monumenten in betere en duurzame staat dan in 2023
- In 2027 zijn meer vrijwilligers betrokken bij het in stand houden van erfgoed dat door de Provincie Limburg wordt ondersteund
- In 2027 is door de Provincie ondersteund erfgoed meer toegankelijk voor een breed publiek
- Erfgoed wordt als een provinciaal belang meegewogen in alle transitieopgaven

Wat hebben we gedaan?

6.1.1 Cultuur

6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie

Kwaliteit

Tijd

Geld

Wat heeft het gekost?

Begroef x € mln.

Inkomsten	19
Uitgaven	60

Werkelijk x € mln.

Inkomsten	15
Uitgaven	51

Overboeking x € mln.

6.1.1 Cultuur	1
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	9

Restant programmareserve x € mln.

Cultuur	10
Monumenten, erfgoed, archeologie	11

Programma 7

7/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid

- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023
- In 2027 is er sprake van een verbeterde bereikbaarheid van Limburg voor goederen en personen, nationaal en internationaal t.o.v. 2023
- In 2027 vinden er meer duurzame verplaatsingen van goederen en personen plaats t.o.v. 2023
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023

7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer

- In 2027 is de kwaliteit van het openbaar vervoer voor de Limburgers verbeterd t.o.v. 2023
- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023
- In 2027 voldoet het provinciale infrastructurele areaal aan het kwaliteitsniveau 'Basis'

7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden

- We werken aan een bereikbaarder en verkeersveiligere Limburg voor iedereen. Daarmee dragen we bij aan een duurzamer, leefbaarder en aantrekkelijker mobiliteitssysteem.
- Ten aanzien van het verbinden van Limburg nationaal en internationaal streven we deze collegeperiode de doelstellingen na zoals geformuleerd voor product 71.

Wat willen we bereiken?

Wat hebben we gedaan?

7.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma

7.2.1 Infrastructuur

7.2.2 Openbaar vervoer

7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden

Wat heeft het gekost?

Begroot x € mln.		Werkelijk x € mln.	
Inkomsten	56	Inkomsten	84
Uitgaven	253	Uitgaven	251
Overboeking x € mln.			
7.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	5		
7.2.1 Infrastructuur	5		
7.2.2 Openbaar vervoer	30		
Restant programmareserve x € mln.			
	9		

Bereikbaarheid

Kwaliteit

Tijd

Geld

Programma 8

8/9
Perspectief voor het landelijk gebied
Samen leven en bestaanszekerheid
Werken aan een toekomstbestendige economie
Nieuwe energie en een schoon leefmilieu
Leefbare steden en dorpen
Cultuur en erfgoed voor iedereen
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg
Provincie midden in de samenleving
Financiën en overhead

Provincie midden in de samenleving

Wat willen we bereiken?

8.1 Regiodeals

In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de Regio Deals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht

8.2 Betrouwbare en integere overheid

- In 2027 wordt de Provincie Limburg als meer dienstbaar en als beter benaderbaar ervaren door de Limburgers t.o.v. de 0-meting in 2024
- In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de Regio Deals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht
- In 2027 zijn de geplande activiteiten voor een weerbare overheid in uitvoering binnen de provinciale organisatie, conform de checklist 'Limburgse norm' (ten opzichte van de 0-meting 2024)
- In 2027 is de provinciale organisatie beter toegerust op de grote opgaven door ontwikkelingen binnen de organisatie.

Wat hebben we gedaan?

8.1.1 Regiodeals

8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen

8.2.2 Grensoverschrijdende samenwerking

8.2.3 Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn

8.2.4 Externe relaties en Public Affairs

8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid

Wat heeft het gekost?

Begroof x € mln.

Inkomsten	17
Uitgaven	45

Overboeking x € mln.

8.1.1 Regiodeals	11
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	1

Restant programmareserve x € mln.

15	0
----	---

Werkelijk x € mln.

Inkomsten	5
Uitgaven	31

Regiodeals
80 jaar bevrijding 2024

Kwaliteit

Tijd

Geld

Wat heeft het gekost?

Programma 9

Strategisch perspectief

Inleiding

De jaarstukken zijn het sluitstuk van de financiële cyclus van 2025. Hierin leggen wij verantwoording af over het uitgevoerde beleid en de besteding van middelen in 2025. In de Jaarstukken 2025 ligt de focus op de uitvoering van de acht beleidskaders voor 2024-2027. Maar intussen staat ook onze omgeving natuurlijk niet stil. Nationale opgaven vragen in toenemende mate om provinciaal eigenaarschap en regionale daadkracht. Die rol neemt Provincie Limburg zelfbewust op zich en we maken daarbij ook noodzakelijke keuzes voor de toekomst. Het strategisch perspectief van de Jaarstukken 2025 schetsen we dan ook langs deze drie lijnen: onze inzet op landelijke opgaven, focus op uitvoering, en agendering voor de langere termijn.

1. Limburg neemt initiatief voor landelijke opgaven

Urgente landelijke opgaven vragen om een Provincie die nadrukkelijk initiatief pakt en de grenzen opzoekt van haar reikwijdte. Provincie Limburg formuleerde daartoe in 2025 o.a. acht strategische proposities. Met als doel om te bouwen aan een sterke, veerkrachtige en innovatieve Limburgse samenleving. Dat hebben we in 2025 bijvoorbeeld gedaan in relatie tot de opgaven in het landelijk gebied. Met het Limburgs Offensief Stikstof (LOS) hebben we onze verantwoordelijkheid genomen voor stikstofreductie en natuurherstel in onze provincie. Dankzij een succesvolle lobby bij het Rijk ontvangen we een Rijksbijdrage van € 300 mln. als startpakket voor NOVEX De Peel en ontvangen we per 2026 extra Rijksmiddelen voor de uitbreiding van het ANLb met circa 1.100 hectare. Daarmee benadrukken we de rol van de boer in natuur- en landschapsbeheer. Ook droegen we vanuit onze provinciale rol maximaal bij aan het behalen van (Europese) water- en bodemkwaliteitsdoelen door de uitvoering van het Aanvalsplan Waterkwaliteit en het plan Bodemvitalisering Limburg. Ondanks onze inzet, blijft het echter een grote uitdaging om de doelstellingen voor 2026 en 2027 te behalen, en is met name de stikstofproblematiek nog verre van opgelost. De intrekking van het 'Transitiefonds landelijk gebied en natuur' en het uitblijven van doorbraken uit de Ministeriële Commissie voor Economie en Natuurherstel (MCEN), hebben in 2025 de snelheid en de vooruitgang beperkt. Dankzij het LOS hebben we desondanks, samen met alle betrokken regionale partners, stappen kunnen zetten.

Met de herijkte Woondeal zijn in 2025 extra middelen vrijgemaakt voor kennisdeling met en specialistische ondersteuning van gemeenten, waardoor de voorbereidingen voor woningbouwprojecten verder kan worden ondersteund. Woningbouw rondom IC-stations stimuleerden we door een Verstedelijkingscontour met ontwikkelprincipes voor de steden vast te stellen. Om al deze huishoudens in de toekomst ook van energie te voorzien, is het uitbreiden van de energie-infrastructuur en het tegengaan van netcongestie van groot belang. Met de vaststelling van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat 2.0 (pMIEK 2.0) pakte de Provincie in april 2025 samen met haar partners regie op de energie-infrastructuur. Ook zijn de procedures voor verschillende belangrijke elektriciteitsverbindingen in uitvoering genomen, waarbij wij de bereidheid hebben uitgesproken om bevoegd gezag te worden voor de 150 kV verbinding Graetheide – Beek – Schoonbron.

Voor Chemelot zijn deze investeringen in de energie-infrastructuur ook van cruciaal belang, om te kunnen verduurzamen en daarmee positie te houden in een snel veranderende wereldmarkt. Wereldwijd heeft de chemische sector het moeilijk. Bedrijven herijken hun plannen en heroverwegen de locaties waar ze hun activiteiten kunnen en willen uitvoeren. Dat heeft ook gevolgen voor Chemelot. Mede dankzij Provincie Limburg is de Rijksoverheid in het voorbije jaar nog nadrukkelijker gaan beseffen dat Chemelot onmisbaar is voor de strategische autonomie van Nederland. Zeker in tijden van geopolitieke spanningen is het noodzakelijk om als land zelf te kunnen blijven beschikken over mogelijkheden om grondstoffen en basismaterialen te produceren, en grip te houden op de bijbehorende ketens. De meeste van die ketens beginnen op Chemelot. Die boodschap stond in 2025 eens te meer centraal in het geactualiseerde 'Limburgs bod voor een duurzaam Chemelot' dat aan het Rijk is aangeboden. Behoud van Chemelot vraagt om verduurzaming van het chemiecluster vanuit een gelijk speelveld in Europa.

Daarom hebben wij ook ondersteuning geboden bij de proposities van Chemelot rondom de Clean Industrial Deal, en heeft de Provincie samen met gemeente Sittard-Geleen de gronden Lexhy en Graetheide aangekocht. Dat stelt ons in staat om regie te houden op de provinciale en gemeentelijke belangen en doelen van de 'strategische gebiedsvisie omgeving Chemelot'.

Onze inzet op verduurzaming beperkte zich in 2025 nadrukkelijk niet alleen op de industrie. Voor de verduurzaming van onze logistiek bijvoorbeeld maakten we met de opgeleverde havenvisie BluePorts Limburg een belangrijke stap in de 'modal shift' van weg naar water. Voor het waarmaken van deze, maar ook onze andere opgaven is het voor Limburg vanzelfsprekend om ook voorbij de landsgrenzen te kijken. Met de nieuwe buurlandenstrategie zetten we in op meer structurele en duurzame grenssamenwerking met België en Duitsland op alle relevante terreinen.

2. Provincie volop in uitvoering

2025 is het derde jaar van dit college en stond daarmee ook vooral in het teken van uitvoering. In de jaarstukken over 2025 is dat goed te zien. Vanuit diverse kaders en regelingen werden initiatieven en projecten in de Limburgse samenleving ondersteund en gerealiseerd. De provinciale Leefbaarheidsaanpak bijvoorbeeld is een groot succes met meer dan 500 initiatieven die eind 2025 zijn ontvangen, waarvan er al 138 zijn gehonoreerd. In de uitvoering wordt samenwerking gezocht met initiatiefcoaches en zogeheten buurtboosters, waarin meerdere betrokken organisaties samenwerken. Samen met gemeenten en maatschappelijke partners is er werk gemaakt van het tegengaan van laaggeletterdheid en armoede. Ook in 2025 is de uitrol van Dal Vrij Limburg gestart, waarmee mensen met een minimuminkomen kosteloos gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer in de daluren. Cultuur- en sportdeelname werd in 2025 gestimuleerd voor bijna 7.500 kinderen uit gezinnen met een kleine beurs via het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Vanaf 22 december 2025 kon ook de eerste groep inwoners met schade aan hun woning als gevolg van het mijnbouwverleden zich bij de Provincie melden voor een vergoeding. Zo is Provincie Limburg op tal van terreinen daadkrachtig aan het werk om leefbaarheid te verbeteren en gemeenschappen te versterken.

Het jaar 2025 was ook een bijzonder jaar voor onze vrijheid en democratie: in samenwerking met verschillende gemeenten organiseerden we nationale, regionale en lokale herdenkingen, educatieve projecten en feestelijke activiteiten om 80 jaar bevrijding te vieren na de Tweede Wereldoorlog. Herdenken draagt bij aan het versterken van democratisch besef en de weerbaarheid van de samenleving richting de toekomst. Die weerbaarheid hebben we in 2025 ook in praktische zin versterkt via intensieve samenwerking met gemeenten in het kader van twee nieuw gestarte Regio Deals (Noord-Limburg II en Midden-Limburg I). Inzet is om beschikbare middelen in dat kader gericht en doordacht in concrete projecten te laten landen. Dat past bij onze inspanningen om de uitvoeringskracht van de 31 Limburgse gemeenten in algemene zin te vergroten.

Focus op uitvoering betekent ook: een robuuste uitvoering van VTH-taken door de omgevingsdiensten in Limburg. Daartoe heeft PS in maart 2025 besloten het budget voor de jaarlijkse opdracht van de Omgevingsdienst Zuid-Limburg structureel te verhogen. Robuustheid zien we ook terug in de uitvoering van onze mobiliteitsopgaven. Veel projecten uit het IPML zijn na een zorgvuldige voorbereiding conform planning uitgevoerd, binnen budget en met beheersbare risico's. Vanuit onze rol als concessiehouder voor het openbaar vervoer stuurden we via het vervoersplan, maar ook wederom via een boete, op resultaten van Arriva. De belangrijkste stap is de uitvoering van de 100% dienstregeling, waarbij gelijktijdig de betrouwbaarheid toenam en de rituitval verminderde. Alleen voor de Drielandentrein blijft de betrouwbaarheid nog achter.

Ook innovatie vraagt om uitvoeringskracht. Een gunstig vestigingsklimaat ontstaat immers niet vanzelf. De ontwikkeling van onze 4 Brightlands-campussen ligt op koers, en is in 2025 verder versterkt met de financiering van de Brightlands Startup League. Ook zijn we in 2025 gestart met een landelijke campagne om Brightlands nadrukkelijk te positioneren als hét innovatie-merk van Limburg. Zo geven we regiobranding nieuwe invulling, met als kernboodschap: 'Limburg vernieuwt zonder grenzen'. Ook is het programma Limburg Toekomstbestendig door LIOF succesvol afgerond. Allemaal initiatieven die in 2025 hebben bijgedragen aan een regionale economie die volop ruimte biedt voor startups en innovatieve mkb'ers. Daarbij kon aandacht voor onderwijs en arbeidsmarkt niet ontbreken, bijvoorbeeld met de extra investering van € 2 mln. in de Vakmanschapsagenda mbo 2030. Zonder talent geen economisch succes immers.

Voor onze agrariërs is de zogeheten 'Blijversaanpak' volop in uitvoering. Tegelijkertijd hebben wij ook oog voor onze omgeving en gevolgen van hinder en overlast. In dat kader zijn ook de omgevingsfondsen van Chemelot en Maastricht Aachen Airport inmiddels operationeel en stimuleren projecten die de kwaliteit van leven voor omwonenden verbetert. Kwaliteit die ook wordt bepaald door een rijk cultureel aanbod en inspirerend erfgoed. In 2025 bleven wij ons hardmaken voor een evenwichtige landelijke spreiding van het cultuuraanbod. Met de in 2025 opgestelde meerjarige museumvisie 'Waardevol verbonden' maken we structureel meer geld vrij voor de Limburgse musea en bieden we een helder toekomstperspectief. Ook is met gemeenten nauw samengewerkt om uitvoering te geven aan een aantal grote restauratieopgaven voor erfgoed in o.a. Steyl, Rolduc en het Romeins Museum.

Om de uitvoering van al onze ambities kracht bij te zetten, versterkten we in 2025 het leiderschap en ambtelijk vakmanschap in de provinciale organisatie middels het Organisatie Ontwikkel Traject (OOT). Ook werkten we meer risico- en effectgericht in ons interbestuurlijk toezicht (IBT).

3. Limburg agendaert en kiest voor de lange termijn

Naast de aandacht voor de uitvoering van vandaag, keken we in 2025 ook alvast naar morgen en zelfs overmorgen. Met de uitwerking en oplevering van Toekomstvisie 2050 werden organisatie, college en PS uitgedaagd om ver in de toekomst te kijken en in verschillende scenario's te denken. Dit resulteerde in één integrale visie op de Limburgse economie, wonen, landelijk gebied, mobiliteit en energie. Ruimtelijke keuzes voor de toekomst werden gemaakt in het ontwerp van de Provinciale Omgevingsvisie, die in 2025 ter inzage werd gelegd. Door het grote aantal ontvangen zienswijzen (ruim 1.250), is besloten om de behandeling van de POVI uit te stellen tot mei 2026. Hiermee wordt de tijd genomen voor een goede beoordeling van de zienswijzen en de nodige inhoudelijke gesprekken met bestuurlijke partners en Provinciale Staten.

De Limburgse keuzes en kansen brachten we in 2025 meermaals actief onder de aandacht bij de Rijksoverheid door middel van onze acht strategische proposities: de 'Limburgse kansen voor heel Nederland'. Met onder andere Limburg Centraal, het Limburgs Bod voor een Duurzaam Chemelot, de Einstein Telescope en de Limburgse Defensie Agenda reikt de Provincie Den Haag de hand om samen coalities te smeden en Nederland vooruit te helpen. Ons aanbod en 'de vraag aan Den Haag' gaan daarbij hand in hand. Ook inhoudelijk werden de nodige stappen gezet in 2025, om de proposities te ondersteunen. Denk aan de vaststelling van het voorstel voor de Provinciale Energiediensten Maatschappij (PEM) door PS, waarmee Limburg toont dat de energietransitie sociaal en inclusief kan zijn en (energie)armoede kan bestrijden. Maar ook aan de gebiedsgerichte aanpakken voor kwetsbare wijken en dorpen. Het sluiten van intentieovereenkomsten vormt het startsein voor langjarige samenwerking met betrokken partners in het sociale, onderwijs- en veiligheidsdomein, zowel regionaal als landelijk.

Met het vaststellen van het langjarige Actieprogramma Talent Charter 2035 is de samenwerking tussen onderwijsinstellingen, werkgevers en de overheid geïntensiveerd om de krapte op de Limburgse arbeidsmarkt aan te pakken. En met het ondertekenen van een Memorandum of Understanding voor trinationalaal onderwijs versterkten vijf universiteiten in Euregio Maas-Rijn hun grensoverschrijdende samenwerking, om zo de aantrekkingskracht op (tri)nationaal talent te vergroten. Tenslotte zijn er voorbereidingen getroffen om te komen tot een Brightlands Future Fund, dit initiatief is mede tot stand gekomen na gesprekken met het ministerie van Economische Zaken, als opdrachtgever van het rapport-Wennink en in overleg met LIOF. Allemaal initiatieven die op langere termijn helpen de kansen van onze provincie te benutten en haar samenleving en economie blijvend te versterken.,

4. Tot slot

De lijnen zoals hierboven geschetst zetten we dit jaar, binnen de kaders van de Begroting 2026, nadrukkelijk voort. Daarbij zijn we ons zeker ook bewust van een aantal risico's en afhankelijkheden. Die horen erbij en die gaan we aan. Zo blijven we als Provincie onze rol pakken. Onze ambitieuze inzet is meteen een uitgestoken hand aan het nieuwe kabinet om samen verder te bouwen aan een krachtige provincie.

5. Resultaat 2025

Het jaarresultaat 2025 is € 85,30 mln. Van dit bedrag is € 28,46 mln. 'vrij besteedbaar resultaat' en zal worden toegevoegd aan de Algemene reserve. Voorgesteld wordt om een bedrag van € 56,85 mln. over te boeken naar 2026 om hiermee aan reeds aangegane verplichtingen te kunnen voldoen.

De onderbesteding die ook dit jaar weer zichtbaar is geworden, blijft onze aandacht houden. Als organisatie blijven we werken aan een realistische begroting, door maandelijkse budgetbesprekingen, het monitoren van de voortgang van de inhoudelijke opgaven en het nemen van acties in de vorm van begrotingsbijstellingen bij de voorjaars- en najaarsnota als de inhoudelijke ontwikkelingen hierom vragen. Tevens is er naar aanleiding van de Najaarsnota 2025 en de onderbesteding die daarin zichtbaar werd voor programma 1 Perspectief voor het landelijk gebied, een taskforce landelijk gebied gestart. Deze taskforce inventariseert welke onderdelen in het programma de onderbesteding veroorzaken om vervolgens naar een oplossing toe te werken. Dit met het doel om de onderbesteding vanuit de oorzaak aan te pakken en deze daarmee duurzaam te kunnen verlagen.

Financieel kader en jaarresultaat 2025

Inleiding

In dit financieel kader zijn het resultaat 2025, de bestemming ervan en de uiteenzetting van de financiële positie samengebracht. Het financiële resultaat 2025 bedraagt € 85,30 mln. Het begrote resultaat 2025 was € 30,28 mln. Van het resultaat zal € 56,85 mln. worden ingezet in 2026 en verder om aan reeds aangegane verplichtingen met derden te kunnen voldoen. Na aftrek van het deel van het resultaat dat nodig is voor de overboekingsvoorstellen resteert een 'vrij resultaat' van € 28,46 mln.

Jaarrekeningresultaat 2025 en bestemming

Omschrijving

Onderstaande tabel geeft inzicht in het jaarrekeningresultaat en de bestemming ervan. Om lopende verplichtingen af te kunnen handelen, wordt voorgesteld een gedeelte van het resultaat hiervoor in te zetten via de overboekingsvoorstellen. Het vrije deel van het resultaat zal, na instemming van Provinciale Staten met het Statenvoorstel, worden toegevoegd aan de Algemene reserve. Nieuwe initiatieven zullen in tegenstelling tot eerdere jaren worden betrokken bij de Kadernota 2027 en Voorjaarsrapportage 2026.

Resultaat en bestemming	x € 1.000
Jaarresultaat 2025	85.303
<i>Voorstel tot bestemming van het resultaat:</i>	
Dekking van overboekingsvoorstellen	56.847
Saldo vrij te bestemmen resultaat	28.456
Toevoeging aan de Algemene reserve	28.456
Resultaat na voorstel tot bestemming	0

Belangrijkste verschillen met resultaateneffect

Omschrijving

Zoals uit onze jaarrekening blijkt, worden veel van onze lasten verrekend met reserves en baten. Deze verrekening zorgt ervoor dat het resultaat niet wordt beïnvloed. Onderstaande tabel geeft inzicht in die posten die juist wel effect hebben op het resultaat en hoe dus het jaarresultaat 2025 tot stand is gekomen. Het werkelijk resultaat 2025 bedraagt € 85,30 mln. Terwijl het begrote resultaat 2025 € 30,28 mln. bedraagt. Het te verklaren verschil bedraagt daarmee € 55,03 mln. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit verschil op hoofdlijnen.

Belangrijkste verschillen met resultaateneffect	Resultaat (x €1.000)
Begroot resultaat 2025	30.277
Werkelijk resultaat 2025	85.303
Verskil met resultaateneffect	55.026
Specificatie verschil	
<i>Vrijval</i>	
Resultaat voorgaande dienstjaren	9.335
Voorziening dubieuze debiteuren	1.909
Voorziening Laerbroeck	436
Voorziening Greenport Venlo Brighthouse 1	615
Voorziening deelneming BV Campus Vastgoed Greenport	3.945
<i>Inkomsten ultimo boekjaar</i>	
Decentralisatie-uitkeringen ontvangen ultimo boekjaar	3.367
<i>Doorlopende verplichtingen uitvoering beleidskaders (overboekingen)</i>	
Perspectief landelijk gebied	2.778
Samenleven en bestaanszekerheid	1.740
Werken aan de toekomstige economie	5.281
Nieuwe energie en leefmilieu	4.684
Leefbare steden en dorpen	2.263
Cultuur en erfgoed voor iedereen	5.930
Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	26.812
Provincie midden in de samenleving	2.816
<i>Overige</i>	
Financiën, overhead en overige posten	7.288
<i>Nadelige effecten</i>	
Uitstellen te ontvangen rentevegroeding Chemelot Camous Vastgoed CV	-1.537
Actualisatie inkomsten Opcenten Motorrijtuigenbelasting 2025 door fiscus	-3.274
Storting risicoreserves SIS	-19.363
Totaal verschil	55.025

Meerjarig perspectief: financieel gezond maar meerjarige ruimte blijft onder druk staan

Zoals uit de jaarrekening 2025 blijkt, is deze structureel sluitend en beschikt de Provincie over een gezonde vermogenspositie. Ook beschikt de Provincie over een aanzienlijke onbenutte belastingcapaciteit (€ 79,8 mln. in 2025, € 89 mln. in 2026) en een gezond weerstandsvermogen.

In lijn met eerdere jaren laat het meerjarige vooruitzicht een minder gunstig beeld zien, door teruglopende begrotingsruimte. Ten opzichte van de begroting 2026 is het risicoprofiel licht toegenomen als gevolg van de herijking Provinciefonds. Dit proces is nog niet afgerond. Wij verwachten bij de meicirculaire 2026 over het fonds meer informatie. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt inzicht gegeven in het totale risicoprofiel van de Provincie en de mogelijkheden om deze risico's op te vangen. In bredere zin kijken we ook naar de ontwikkelingen bij het rijk. Eerder is de volgende toezegging gedaan:

T9546: Gedeputeerde Satijn zegt u toe, met inachtneming van de vertaling van het Regeerakkoord, u over de korting op de SPUKs en wat die gevolgen hiervan zullen zijn voor ons beleid te informeren.

In het kader van actieve informatieplicht blijven wij uw Staten informeren over de gevolgen voor beleid en bijdragen van het rijk aan onze doelen, zodra er meer nieuws is. Wij verwachten dat dit onderdeel wordt van de besprekingen met het nieuwe kabinet.

Onderbesteding

Bij de jaarstukken 2024 zijn er een aantal toezeggingen gedaan in de context van onderbesteding.

T9700: Gedeputeerde Satijn zegt toe in de context van de onderbesteding te kijken of de opzet van de subsidieregelingen nog meer kan bijdragen aan een realistischere begroting en daarmee het beperken van de onderbesteding.

Provinciale Staten hebben op basis van het gewijzigde Statenvoorstel Najaarsnota 2025 G-25-021 d.d. 7-11-2025 een "egalisereserve meerjarige projectsubsidies" ingesteld waarmee effecten van onderbesteding op het jaarrekeningresultaat van deze subsidies worden geëgaliseerd. Daarnaast is de ambtelijke sturing op de lopende subsidiebudgetten geïntensiveerd. Periodiek vinden afstemmingsmomenten plaats tussen de afdeling subsidies en de (beleids)teams om zo tijdig sturing te kunnen geven aan de subsidiebudgetten. Ook is de aanlevering van liquiditeitsprognoses van meerjarige projectsubsidies verder geformaliseerd. Zo dient de bestuurder van de ontvangende partij deze te ondertekenen.

T9692: Gedeputeerde Satijn zegt toe om in aanloop naar de volgende jaarstukken in beeld te brengen op welke wijze wordt omgegaan met afhankelijkheden rondom rijksmiddelen, alsmede binnen de verstrekte subsidies en door de provincie uitgevoerde projecten.

Zoals ook in het strategisch perspectief vermeld blijven we werken aan een realistische begroting en is naar aanleiding van de Najaarsnota 2025 en de onderbesteding die daarin zichtbaar werd voor programma 1, een taskforce landelijk gebied gestart. Deze taskforce inventariseert welke onderdelen in het programma de onderbesteding veroorzaken om vervolgens naar een oplossing toe te werken. Dit met het doel om de onderbesteding vanuit de oorzaak aan te pakken en deze daarmee duurzaam te kunnen verlagen.

Leeswijzer

Beleidskaders, doelenbomen, indicatoren en sturen op Kwaliteit, Tijd en Geld

Op de hoofdpagina treft u een dashboard aan met zowel het financiële resultaat alsmede de Kwaliteitsindicator over de behaalde resultaten.

In de programmaverantwoording vindt u de hyperlinks naar de digitale beleidskaders. De doelindicatoren worden gepubliceerd in de P&C beleidsmonitor op 13 mei 2026.

In de verantwoording over de beleidsproducten treft u een uitgebreide stoplichtenindicator aan op Kwaliteit, Tijd en Geld. Deze systematiek is gericht op bijsturing van onze maatregelen en middelen. Wij lichten deze kort toe.

	Groen	Oranje	Rood
Kwaliteit: wanneer zijn wij tevreden?	Het beoogde resultaat is volledig gehaald of we liggen op koers.	Het beoogde resultaat is deels gerealiseerd.	Het beoogde resultaat is niet gerealiseerd.
Tijd: wanneer moet het resultaat behaald zijn?	Uitgevoerd conform planning.	Planning is niet gehaald, een nieuwe einddatum is gesteld.	Planning is niet gehaald. Er is geen verwachte einddatum.
Geld: wat heeft de maatregel gekost?	Er is sprake van: <ul style="list-style-type: none"> uitvoering binnen het vastgestelde budget en/ of kaders geen bijsturing nodig 	Er is sprake van: <ul style="list-style-type: none"> onderbesteding > 10% van het budget, of overschrijding < € 50.000 er is bijsturing op budget nodig (overboekingsvoorstel) 	Er is sprake van: <ul style="list-style-type: none"> overschrijding > € 50.000, of een financiële onrechtmatigheid die meetelt in de beoordeling facultatief: er is bijsturing op het budget nodig.

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Perspectief voor het landelijk gebied

Het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied (PS, 24 mei 2024) en de hierbij behorende doelenboom vormen deze coalitieperiode het kompas voor onze inzet. Aan de doelenboom hebben wij de voorwaarde verbonden dat het realiseren van doelen haalbaar en betaalbaar moet zijn; wijzigingen zijn aan de orde als beleid van de nieuwe regering hiertoe aanleiding geeft.

Blijvende prioriteit is nodig voor de grote uitdagingen waar het landelijk gebied van Limburg voor staat. De in gang gezette transitie vraagt de komende jaren majeure inzet van middelen en instrumenten om de landbouw te verduurzamen en toekomstperspectief te bieden, de natuur en waterkwaliteit te verbeteren, stikstof- en broeikasgasemissies terug te dringen en verdroging en wateroverlast tegen te gaan. Die uitdaging is niet kleiner geworden nu het Kabinet Schoof I in 2024 is gestopt met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee verviel de opdracht van het Rijk aan de Provincie om het eerste concept Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG), opgesteld in 2023, door te ontwikkelen. Met het vervallen van het NPLG is ook de tijdelijke wet transitiefonds ingetrokken en daarmee ook het perspectief op het verkrijgen van rijksmiddelen uit dit fonds.

De 2 recente rechterlijke uitspraken (inzake Rendac en Greenpeace) hebben de urgentie om dit probleem aan te pakken verder vergroot. Het kabinet heeft op 24 januari 2025 de Ministeriële commissie Economie en Natuurherstel ingesteld, die als doel heeft om een concreet programma uit te werken om Nederland van het slot te halen en perspectief te bieden aan sectoren die zijn geraakt door de rechterlijke uitspraken. Het is nog onduidelijk hoe de nieuwe regering de transitie van het landelijk gebied wil faciliteren en welke consequenties dit heeft voor de ambitie om doelen en opgaven gebiedsgericht met onze partners uit te werken tot concrete maatregelen. Wij hebben in Limburg zelf het heft in handen genomen door een eigen Limburgs Offensief Stikstof (LOS) vast te stellen.

Onze ambitie om aan de slag te gaan met de uitdagingen en door ons gestelde opgaven in het landelijk gebied is onverminderd. Wij gaan door met het uitvoering geven aan de opgaven met de beschikbare (rijks)middelen. De reguliere wettelijke taken voeren wij conform begroting uit. Ook geven wij invulling aan door PS aangenomen moties, onder meer ten aanzien van het Jacobskruiskruid en de bever.

Blijvend zetten wij ons in voor de leefbaarheid van het landelijk gebied en het behoud van het unieke Limburgse landschap. Daarnaast geven wij uitvoering aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, het plan Bodemvitalisering Limburg en stimuleren wij initiatieven op het gebied van natuur en landschap die het bereiken van de hierbij gestelde doelen ondersteunen. Met dit alles willen wij bijdragen aan perspectief voor het landelijk gebied, voldoen aan (inter)nationale verplichtingen en weer houdbare vergunningen verlenen voor nieuwe (economische) ontwikkelingen in Limburg. Er is veel te doen, de urgentie is groot.

Perspectief en verduurzaming van de landbouw en aandacht voor voedselzekerheid is nodig onder meer via de Blijversaanpak, die centraal staat bij de ontwikkeling van de landbouw in het landelijk gebied; dit is in deze begroting opgenomen in Programma 3 Werken aan een toekomstbestendige economie. Wij zetten in op agrarisch natuurbeheer, de legalisatie van de PAS-melders en een extra impuls op natuur-, landschap- en waterherstel.

Via het programma WRL (Waterveiligheid en Ruimte Limburg) werkt de Provincie samen met het Waterschap Limburg en de Limburgse gemeenten aan een klimaatrobuust watersysteem dat bestand is tegen weersextremen. Door middel van aanpassingen in het watersysteem en in de ruimtelijke ordening is het mogelijk om de kans op overstromingen, zoals wij die in de zomer van 2021 hebben ervaren, te

verkleinen. Vanwege de verwachte toename van geldstromen is dit programma bij de Programmabegroting 2026 als een apart beleidsproduct verbijzonderd.

Onze beleidskaders

Het beleidskader Perspectief voor het Landelijk gebied voor de Statenperiode 2023-2027 is op 24 mei 2024 door uw Staten vastgesteld.

- [Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied](#)
- [Provinciale omgevingsvisie](#)
- [Provinciale omgevingsverordening](#)
- [Provinciaal Waterprogramma 2022-2027](#)
- [Natuurprogramma 2023-2030](#)
- [Limburgse aanpak bossen](#)
- [Programma Landschap 2023-2026](#)
- [Plan van aanpak invasieve exoten](#)
- [Limburgs offensief stikstof](#)
- [Plan Bodemvitalisering Limburg \(Gezond fundament; Een vitale Limburgse bodem door organisch stofbeheer\)](#)

Wat hebben we bereikt?

1.1. Natuur en landschap

Omschrijving

Ten aanzien van Natuur en Landschap streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

- Wij hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur.
- In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd.
- In 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd.

Wij liggen op koers bij het uitvoeren van plannen en maatregelen gericht op bescherming, beheer en monitoring van de natuur en het landschap. Op deze onderdelen vindt uitvoering plaats volgens het beleidskader en binnen de beschikbare middelen. Tegelijkertijd zijn de opgaven groot en is het tempo van de voortgang minder hoog dan wij wensen en soms dan wij nodig hebben om de doelen en ambities binnen de gestelde termijn te bereiken.

Wij zijn aan de slag om stikstofdoelen te realiseren. Door externe omstandigheden en afhankelijkheid van landelijke beleidsinzet en middelen gaat het tempo van stikstofreductie en natuurherstel minder snel dan noodzakelijk is om onze doelen tijdig te behalen. Borging van het daadwerkelijk (gaan) realiseren van de noodzakelijke stikstofreductie en natuurdoelen op termijn is cruciaal, ook voor de vergunningverlening. Gedeputeerde Staten hebben zelf het voortouw genomen om tot een provinciale aanpak te komen, deze is in september 2025 vastgesteld via het programma Limburgs Offensief Stikstof. Met partners en het Rijk wordt intensief samengewerkt om de stikstofdoelen te realiseren.

Ook de realisatie van nieuwe natuur blijft achter, waardoor het halen van de doelstelling voor 2027 onder druk staat. In 2025 is een maatregelenpakket gepresenteerd dat zal bijdragen aan het versnellen van het uitvoering geven aan deze opgave.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna

Omschrijving

Wij willen de biodiversiteit in Limburg in stand houden en waar mogelijk versterken. Vanuit onze wettelijke taken en gemaakte afspraken, zetten wij in op behoud en herstel van habitattypen en leefgebieden van planten en dieren.

Wij werkten in 2025 aan het behoud en versterken van biodiversiteit in Limburg, door natuurgebieden robuust in te richten en te beheren, het Natuurnetwerk Limburg te ontwikkelen, en subsidies en opdrachten te verstrekken voor natuurherstel en (agrarisch) natuurbeheer. Wij verwerven gronden om te ruilen of gebiedsprocessen te faciliteren. Binnen de beschikbare middelen wordt doorgewerkt aan de wettelijke opgaven en doelstellingen van het coalitieakkoord en het beleidskader op het gebied van natuur en stikstof. Maatregelen voor natuurherstel worden uitgevoerd, gebruikmakend van onder meer de middelen van het Natuurpact en uit de Specifieke uitkeringen voor natuur.

In 2025 werkten wij aan actuele beheerplannen voor Limburgse Natura2000-gebieden en zijn wij gestart met de evaluatie van beheerplannen waarvan de looptijd is verstreken. Ook concretiseren we doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) buiten Natura2000-gebieden, inventariseren ecologische verbindingzones en ondersteunen initiatieven van onderop voor het realiseren van groene opgaven en natuurdoelen, mits het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt. Wij ondersteunden bedreigde diersoorten actief en passief en zorgen voor behoud van beschermde natuurwaarden. Als bevoegd gezag verleenden wij ontheffingen en vergunningen en zorgden voor monitoring, toezicht en handhaving.

Wij verbeteren het goed samenleven van mens en natuur door versterking van het faunabeheer. We ondersteunden in 2025 preventieve maatregelen tegen natuurschade en verwijderden exoten. We verbeteren natuurmonitoring en behartigen Limburgse belangen in (inter)nationale overleggen. Via samenwerking met andere sectoren, zoals woningbouw, energie en landbouw, realiseren wij natuurinclusieve oplossingen, zodat financiële middelen maximaal worden ingezet voor meervoudige doelen, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels. De door Provinciale Staten toegekende intensiveringsmiddelen hebben wij gebruikt om initiatieven en projecten op het gebied van natuur en landschap met maatschappelijk draagvlak te ondersteunen.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, subsidiënt, partner, toetsers, procesmanager en ondersteuner*

Kwaliteit

De uitvoering van wettelijke en beleidstaken ten behoeve van natuur en biodiversiteit liep en loopt onverminderd door.

Stikstof

In 2025 is het programma Limburgs Offensief Stikstof (LOS) vastgesteld. Samen met andere provincies, gemeenten, waterschappen, landbouworganisaties en natuurorganisaties zijn twee Bouwstenen gepresenteerd aan het Rijk. Rondom kwetsbare Natura2000-gebieden zijn voorlopige overgangsgebieden in de ontwerp POVI aangeduid die via gebiedsgerichte onderbouwing en gebiedsprocessen tot definitieve vaststelling van begrenzing en afspraken komen. Ook zijn aanpassingen in de verordening en beleidsregels voor salderen, beperking van latente ruimte en een depositiebank (Limburgse stikstofbank) in voorbereiding en zetten wij in op toezicht, handhaving en monitoring.

Natuurnetwerk

In 2025 hebben wij ons verder ingezet om het natuurnetwerk in te richten en te beheren. Maatregelen voor natuurherstel zijn uitgevoerd in 2025, onderzoeken – (denk bijvoorbeeld aan onderzoek naar verspreiding van specifieke soorten en hydrologische systeemanalyses (HSA) in onder meer het Peelgebied en de Maasduinen, om meer inzicht in de effecten van hydrologische maatregelen op specifieke habitattypes te verkrijgen) zijn opgestart of afgerond en een start is gemaakt om N2000 beheerplannen te herzien of definitief vast te stellen. Aan het Rijk zijn kansen aangedragen voor de herijking van N2000-instandhoudingsdoelen en er is gewerkt aan een landelijke handreiking voor concretisering van de Natura2000-doelen.

Gewerkt is aan de inventarisatie van ecologische verbindingzones, voor een nog gerichtere bescherming en behoud van specifieke soorten en versterking van de robuustheid van de N2000-gebieden. Deze zijn opgenomen in de ontwerp POVI.

Verder hebben Gedeputeerde Staten, naar aanleiding van het Statenonderzoek naar de kwaliteit van uitgevoerde natuurcompensatie in Limburg, acties in gang gezet om geconstateerde tekortkomingen bij de realisatie van natuurcompensatie aan te pakken. Een bijbehorend plan van aanpak is aangeboden aan Provinciale Staten en inmiddels in de Statencommissie LEO van 23 januari 2026 sonderend besproken. Aanpassingen uit deze behandeling en plan van aanpak worden meegenomen in de Omgevingsverordening.

Natuurbeheer

In 2025 heeft de Provincie Limburg met succes verdere lobby gevoerd voor de doorontwikkeling en versterking van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Vanuit het Rijksprogramma Agrarisch Natuurbeheer (ANB) zijn extra middelen beschikbaar gekomen om de beheertarieven van het ANLb (met terugwerkende kracht) financieel te dekken en te actualiseren. Per 2026 ontvangt de Provincie Limburg aanvullende rijksmiddelen voor zowel de uitbreiding van het ANLb als de actualisatie van de beheertarieven. Hiermee wordt een extra uitbreiding gerealiseerd van circa 1.100 hectare aan ANLb-areaal.

In 2025 is 33.700 hectare natuur- en landschapsbeheer vanuit de lopende subsidiebeschikkingen gefinancierd. Daarnaast zijn in 2025 'Goede Gesprekken' gevoerd als onderdeel van het subsidiestelsel Natuur en Landschap. Dit is een jaarlijks overleg tussen natuurbeheerders en de Provincie, met het doel om de natuurkwaliteit en voortgang te bespreken, knelpunten aan te pakken en het voorgaand jaar te evalueren.

In 2025 zijn bij nieuwe pachtters startgesprekken gevoerd over het beheer en de wederzijdse verwachtingen. Ook is begonnen met het inventariseren van niet-verpachte natuurpercelen, te beginnen met de natuurcompensatiepercelen. De inventarisatie wordt in 2026 afgerond en vormt de basis voor gerichte beheeracties.

Actieve soortenbescherming

In maart 2025 heeft de Europese Commissie het LIFE-project Cricetus toegewezen, waardoor de Provincie Limburg Europese middelen gaat benutten, voor het onderzoeken en verbeteren van het leefgebied voor de Korenwolf. Verder zijn opdrachten verstrekt voor onder meer onderzoek naar de eikelmuis, patrijs, uilenkasten en de bestrijding van de exotische zonnebaars. Diverse projecten, zoals het SILG-project voor de wilde kat en het onderwijsproject 'van hamster tot muurhagedis', zijn succesvol afgerond of gesubsidieerd. In het kader van [Motie 3209](#) is een verkennend onderzoek met betrekking tot Limburgse imkers in gang gezet. Daarnaast is geld gereserveerd voor het subsidieplafond actieve soorten 1-12-2025 t/m 31-12-2026.

Faunabeheer

In 2025 stonden faunabeheer (net als exotenaanpak) veelvuldig in de publiciteit en zijn veel vragen van burgers en Provinciale Staten beantwoord. Jagers en Faunabeheereenheid zijn ondersteund door (intensiverings)middelen toe te kennen aan taken en projecten als de faunaoverleggen, Jagers in het Groen, de valwildregeling en het mentorenproject voor de opleiding van nieuwe jagers. Landelijk heeft de Provincie actief deelgenomen aan gesprekken over de Stelselherziening Jacht en Faunabeheer, de nationale beveraanpak, het actieplan Invasieve exoten en de Landelijke Uitvoeringsagenda Wolf. De provincies hebben daarnaast een gezamenlijk Wolvenplan vastgesteld.

De subsidieregeling Faunaschadepreventie is opnieuw opengesteld; vooral het beschikbare geld voor wolfwerende rasters was al snel volledig uitgeput. Het aantal wolfincidenten bleef in Limburg beperkt tot 1. Daarnaast is de subsidieregeling opvang en vervoer zieke en gewonde inheemse in het wild levende beschermde dieren opengesteld voor de periode 2024-2027.

In 2024 zijn 736 aanvragen voor tegemoetkoming faunaschade ingediend bij BIJ12 waar voor € 1,7 mln. aan faunaschade getaxeerd is. Hiervan is € 1,3 mln. uitbetaald aan tegemoetkoming (dit is een toename van 20% in getaxeerde schade en 27% in uitgekeerde schade t.o.v. 2023). Er is sprake van een toenemende trend over de jaren heen. De gegevens over 2025 zijn nu nog niet beschikbaar, maar de verwachting is dat ook in 2025 sprake zal zijn van een toename.

In juni 2025 is op 150 km van de Limburgse grens Afrikaanse varkenspest geconstateerd. De Provincie heeft pro-actief richting burgers gecommuniceerd, om verspreiding te voorkomen. In 2025 is met het Rijk een nieuw Plan van aanpak preventie en bestrijdingsvoorbereiding AVP Wilde zwijnen opgesteld en is een crisisoefening uitgevoerd om zo goed als mogelijk voorbereid te zijn op een uitbraak.

Ter uitvoering van de [Motie 3165](#) inzake de bever is de inventarisatie van het aantal bevers in Limburg gestart (resultaten verwacht in 2026) en voor [Motie 3114](#) inzake het Jakobskruiskruid is, in overleg met belanghebbenden, gekozen voor het uitwerken van een convenant. Dit wordt in 2026 gerealiseerd; de voor 2025 gereserveerde middelen zijn hierdoor niet aangewend.

Exotenaanpak

In 2025 is ingezet op grensoverschrijdende samenwerking voor de bestrijding van de wasbeer en is een onderzoeksrapport over alternatieve beheermethoden opgeleverd. Middelen zijn ingezet voor drie projecten gericht op de bestrijding van de Grote waternavel; de Provincie is als inhoudelijk partner aangesloten bij het Interregproject Hydrocotyle voor de grensoverschrijdende aanpak van de waternavel in de Kempen-Broek.

Een verschuiving is gemaakt van bestrijding naar beheersing van de Aziatische hoornaar, waarbij de Provincie faciliteert in de uitvoering door gemeenten, terreinbeherende organisaties en imkers. In november 2025 is een motie aangenomen die verzoekt actief uitvoering te geven aan de beheersopgave met alle betrokken stakeholders; verdere uitwerking hiervan vindt in 2026 plaats.

Natuurherstelverordening

Eind 2024 is het Ministerie van LVVN gestart met een impactanalyse voor het herstelplan in het kader van de in 2024 vastgestelde Europese Natuurherstelverordening. Als Provincie denken wij daarbij in IPO verband mee. In 2025 leverden we input vanuit kennis van onze N-2000 gebieden en hebben we extra ingezet op monitoring op verzoek van het ministerie. Het nationaal herstelplan dient in september 2026 gereed te zijn.

Natuurmonitoring

Samen met het Rijk en andere provincies is in januari 2025 de openstelling van de Nationale Databank Flora en Fauna gerealiseerd. In 2025 is ook een eerste stap gezet om deze databank juridisch te borgen via een Gemeenschappelijke Regeling (GR) van alle provincies. Provinciale Staten heeft in een zienswijzeproces kunnen reageren op de voorgestelde GR. In 2026 zal dit proces vervolgd worden met als doel een GR per 1 januari 2027.

In het landelijke Verbeterprogramma Natuurmonitoring leverden we kennis en expertise voor het verbeteren en landelijk uniformeren van de monitoring. Vanuit het onderdeel Omgevingscondities is verder gewerkt aan de opstelling van een pilot om in 2026 tot monitoringsplannen voor omgevingscondities te komen.

Natuurinclusief

In 2025 zijn 9 gemeenten gestart met Soorten Management Plannen onderzoek en 8 gemeenten hebben een aanbesteding uitgevoerd maar zijn nog niet gestart met het onderzoek. De gekoppelde subsidieaanvragen blijven nog achter. Wij stimuleren de reeds gestarte gemeenten om in 2026 de aanvraag in te dienen. Hiermee kunnen wij in Limburg versneld en toch natuurinclusief isoleren.

Op de overige aspecten van de kansenagenda natuurinclusief hebben we de inzet conform beleidskader beperkt tot een kansgerichte benadering. Gestart is met het (in opdracht) laten ontwikkelen van een Toolbox biodiversiteit die tot doel heeft kennis en best practices te delen door en voor de Limburgse gemeenten op het vlak van (basiskwaliteit) natuur in een bebouwde omgeving. Hiermee kan meteen ook kennis inzake de nieuwe Natuurherstelverordening en de gemeentelijke taken tot bewaken van groen en biodiversiteit in bebouwde omgevingen gedeeld worden. Deze toolkit zal in 2026 ontwikkeld worden, en ondersteund worden met (leer)bijeenkomsten. De daartoe bestemde middelen (initiatieven natuur) worden dan ook in 2026 besteed.

Natuurbrandpreventie

Het onderwerp natuurbrandbeheersing is actueel en urgent, gezien de toenemende frequentie en intensiteit van natuurbranden in Nederland, onder invloed van klimaatverandering en veranderend landgebruik. Provincies zijn beoogd als regisseurs op het gebied van planvorming en begeleiding van relevante partijen in de preventieve aanpak van natuurbrandrisico's, evenals bij het afspraken maken met lokale partners. Voorbereidingen om die rol te kunnen gaan vervullen, zijn met Rijk en provincies en binnen de provincie in 2025 gestart.

Bossen

In 2025 is een bossenmakelaar gestart om het aankopen en revitaliseren van bossen te stimuleren. Ook is een drukbezocht Bossensymposium georganiseerd om samenwerking en kennisuitwisseling te bevorderen. Daarnaast is financiering toegekend voor een onderzoek naar bosrevitalisering in Venray, als voorbereiding op maatregelen om hier de vitaliteit van droge bossen op de hoge zandgronden te verbeteren.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Ten aanzien van Natuur streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

1. In 2027 is ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (Natuurpact 2013) 1.270 ha natuur ingericht – waarvoor op 990 ha nog functieverandering nodig is.
2. Mits hiertoe voldoende middelen door het Rijk beschikbaar gesteld zijn, hebben wij in 2027 met initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de groene opgaven 30% VHR en vergroting areaal en revitalisering bossen.
3. Het beheer van de Limburgse gebieden is kwalitatief en kwantitatief versterkt.
4. Limburg heeft met 24 Natura-2000 gebieden een bovengemiddeld grote opgave; Natura 2000 maatregelen zijn uitgevoerd.
5. Kansen zijn benut om natuurdoelen (natuurinclusief) te realiseren in verbinding met opgaven in andere sectoren, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels.
6. Het goed samenleven van mens en natuur is verbeterd door de versterking van het faunabeheer.
7. Wij verbeteren het inzicht in de staat van instandhouding van de natuur, zodat middelen effectief kunnen worden ingezet.
8. Wij hebben in 2027 een deel van de emissiereductie van 3 KtonNH₃/jr en 0,3Mton CO₂ eq/jr gerealiseerd, met name door generiek rijksbeleid en de piekbelastersaanpak. De aanvullende aanpak door de Provincie heeft geleid tot vermindering van lokale deposities op N2000-gebieden en tot daling van de emissie van broeikasgassen.
9. In 2026 worden de resultaten verwacht van de eerste inventarisaties waarna vervolgbeheer op provinciale natuurgronden kan plaatsvinden.

De doelstellingen zijn in 2025 onverminderd nagestreefd. Voor het merendeel geldt dat het om doorlopende processen gaat, waarbij resultaten niet per jaar zijn te kwantificeren.

Voor doelstellingen 1 en 8 blijft het doelbereik achter. De opgaven voor de stikstofopgave en de ontwikkelopgave zijn echter dusdanig groot, dat die niet te realiseren zijn in 2027. Een verwachte datum van realisatie is nog niet voorhanden.

Gedeputeerde Staten hebben inmiddels een versterkte realisatiestrategie vastgesteld om doelstelling 1, de ontwikkelopgave in 2027 zoveel mogelijk te behalen en ook zal in overleg met IPO en LVVN worden bezien hoe omgegaan moet worden met het niet kunnen halen van de deadline in 2027. Onder paragraaf 1.1.2. wordt hier nader op ingegaan.

We geven met de uitwerking van het LOS invulling aan onze opgave op natuurherstel en stikstofreductie. Daarbij zijn we mede afhankelijk van generieke maatregelen die het Rijk en onze buurlanden nemen. Stikstof is niet alleen een van de cruciale drukfactoren voor de natuur en biodiversiteit in Limburg, maar zorgt ook dat de vergunningverlening - in vrijwel alle sectoren - op slot zit. GS onderkennen de urgentie en met de ontwikkeling van het 'Limburgse Offensief Stikstof' (LOS) - zie ook 1.1.2. - wordt ingezet op het nemen van geborgde maatregelen om de daling van de stikstofdepositie en het natuurherstel (en uiteindelijk de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden) te realiseren.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna zijn in 2025 de lasten begroot op € 37,86 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 34,99 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 2,87 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

Jaarstukken 2025

- **Soorten Management Plannen (SPUK J117):** er is € 0,76 mln. minder uitgegeven, omdat we nog geen subsidieaanvragen voor kraamverblijfplaatsen van gemeenten hebben ontvangen.
- **Natuurcompensatie, beheer en toezicht:** doordat we eerst een inventarisatie hebben uitgevoerd, is de uitvoering vertraagd en is er € 0,15 mln. niet besteed.
- **Actieve soorten:** hier bleef € 0,38 mln. over, waarvan € 0,37 mln. gebruikt wordt voor het subsidieplafond voor 2025-2026 (zoals vastgesteld door het college van GS op 25-11-2025).
- **Agrarisch natuurbeheer, bestrijding invasieve exoten en natuurmonitoring:** er is € 0,63 mln. ontvangen maar nog niet uitgegeven; dit wordt meegenomen in de begroting voor 2026.
- **Organisatiekosten RVO, Stimulus, IPO/Bij12:** er is € 0,67 miljoen minder uitgegeven aan deze organisatiekosten dan verwacht. Dit geld komt ten goede aan de algemene middelen, omdat de begroting hiervoor te ruim was opgesteld.
- **Beheer van natuurgebieden:** er blijft € 0,19 mln. over, omdat er wel aanvragen zijn gedaan voor de monitoringsbijdrage, maar deze zijn nog niet toegekend.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 2,32 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.1.2. Limburgs programma Landelijk Gebied

Omschrijving

Wij werken aan een toekomstbestendig landelijk gebied, door de balans te herstellen tussen de draagkracht van natuur, bodem en water en anderzijds het economisch gebruik ervan. Het, na een intensief participatietraject, in september 2025 vastgestelde Limburgs Offensief Stikstof (LOS) biedt een geborgde aanpak voor stikstofreductie en natuurherstel.^[1] Daarbij worden financiële middelen en instrumenten van de Provincie in samenhang ingezet. Deze koers wordt ook in 2026 voortgezet. Nauwere samenwerkingen met gebiedspartners, ondernemers, terreineigenaren en belangenorganisaties vormen de basis voor de uitvoering in het LOS. De ontwikkelingen en maatregelen zullen in regionale en lokale samenhang met elkaar worden opgepakt. Wij pakken de regie op gebiedsprocessen en -projecten en intensiveren de uitvoering. Op deze wijze ambiëren wij ontwikkelingen (vergunningverlening) weer mogelijk te gaan maken met perspectief voor ondernemers, door de natuur te beschermen en te herstellen.

Het is aan het Rijk om op nationaal niveau maatregelen te treffen, waarbij zij in eerste instantie inzet op generieke maatregelen in de zin van aanpassing van wet- en regelgeving en aanvullende regelingen voor onder andere maatwerk aanpak en extensivering etc. Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte opgaven dient zij aanvullende randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar te stellen. Onder andere via IPO voeren wij een gerichte lobby richting het kabinet. Het realiseren van een toekomstbestendig landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, Provincie en regionale partners. Het doelbereik in het LOS is leidend en niet het genoemde maatregelpakket op zichzelf. Als nieuwe maatregelen – bijvoorbeeld vanuit het Rijk - aantoonbaar een grotere of meer kosteneffectieve bijdrage aan het doelbereik leveren met minder verstreckende gevolgen, kunnen geprogrammeerde maatregelen worden aangepast.

Wij richten ons op 3 resultaten uit het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied en daaraan gekoppeld 3 actielijnen die uitvoering gaan geven aan een integrale aanpak in het landelijk gebied.

- In 2027 hebben wij groene opgaven (m.n. natuurherstel), stikstofreductiemaatregelen en lokale hydrologische maatregelen zoveel mogelijk gestapeld laten landen in bestaande zones van de POVI, met name in de groenblauwe mantel. Hierdoor beperken we het ruimtebeslag.

- Maatregelen zijn afgestemd met de waterveiligheidsopgave uit het WRL.
- De zonering is zoveel mogelijk via de gebiedsprocessen nader uitgewerkt in het LOS (voorheen LPLG) en definitief verankerd in een herziening van de POVI en de omgevingsverordening.

Met vaststelling van het LOS namen wij onze eigen verantwoordelijkheid. Vanwege de impasse door de val van het kabinet, zetten wij met het LOS een stap vooruit om te komen tot die integrale aanpak van het landelijk gebied. Via motie 3211 De dragers van leefbaarheid onder druk, grip op sociaal maatschappelijke impact van stoppende boeren en via motie 3214 Transparantie over economische impact Limburgs Offensief Stikstof (LOS) is opgeroepen aandacht te geven aan de economische en leefbaarheidseffecten. Via mededeling portefeuillehouder bent u geïnformeerd over de voortgang. [2]

Wij pakken sterkere regie op de gebiedsgerichte aanpak. Naast een basisinzet voor alle Natura-2000 gebieden, vindt er extra inzet plaats op 4 focusgebieden. Wij zijn gestart met reeds beschikbare middelen uit SPUK's (SPUK Natuur 1, SPUK MGB) om een versnelling in de uitvoering aan te brengen.

De uitvoering van het Natuurprogramma loopt door, waaronder de realisatie van het natuurnetwerk in Limburg ('de Ontwikkelopgave'), het Landschapsprogramma en het Programma Water.

De activiteiten richten zich op de realisatie van opgaves in het landelijk gebied. Het gaat dan om natuurherstelmaatregelen (zowel uitbreiding van hectares als ook kwalitatieve maatregelen in de vorm van inrichting en (cyclisch) beheer en uitvoering van de bossenstrategie), het herstel van het hydrologische systeem om te kunnen voldoen aan KRW-normen en het terugdringen van de stikstof-uitstoot.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner, toetsers, procesmanager*

[1] [Mededeling portefeuillehouder inzake Vaststelling programma Limburgs Offensief Stikstof \(LOS\) en afdoening toezeggingen 9635, 9514, 9254 en 9068, brief gedeputeerde Faassen van 23-9-2025 \(GS DOC-00809508\) Limburg - iBabs Publieksporaal](#)

[2] [Mededeling portefeuillehouder inzake Economische en sociaal maatschappelijke impactanalyse LOS, brief gedeputeerde Faassen van 18-11-2025 \(GS DOC-00844242\) Limburg - iBabs Publieksporaal](#)

Kwaliteit

In 2025 hebben wij (o.a. via het LOS):

Uitvoering gegeven aan diverse generieke rijksregelingen die wij zoveel als mogelijk gaan richten op de focusgebieden in het kader van het LOS (onder andere Regeling specifieke uitkering Programma Natuur en Maatregel gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties):

1. verdere regie gepakt op gebiedsprocessen en -projecten in (met name) de 4 focusgebieden;
2. beleidsinstrumentarium ontwikkeld (stikstof, buitenland en vergunningen);
3. gelobbyed onder andere op verkrijgen van middelen.

Ad 1. Via de reeds toegekende rijksmiddelen gaven wij uitvoering aan rijksregelingen (o.a. Regeling Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB)^[1] Regeling Provinciale Maatregelen Landelijk Gebied, Regeling Provinciale Maatregelen PAS-melders). Deze regelingen zijn met name gericht op stikstofreductie via het leveren van maatwerk. Dit kan de komende jaren leiden tot een aantal vrijwillige bedrijfsbeëindigingen. De daarmee ontstane stikstofruimte kan mogelijk deels ingezet worden voor de legalisatie van PAS-melders conform [motie 3131](#). Daarnaast zetten wij in op herstel van de natuur via de SPUK Natuur 1 en 2 zowel binnen als buiten NNN en hebben wij een versnelling aangebracht in de realisatie van de Ontwikkelopgave.

De huidige realisatiesnelheid van de Ontwikkelopgave Natuur is onvoldoende om de doelstelling in 2027 te behalen. In 2025 hebben wij daarom besloten de realisatie te versnellen. Wij blijven ons daarmee maximaal inspannen om in 2027 een zo groot mogelijk deel gerealiseerd te hebben. Ook willen wij afspraken maken met het Rijk om de opgave uiterlijk in 2030 af te kunnen ronden^[2].

Ad 2. In gebiedsprocessen en projecten in de 4 focusgebieden van het LOS (De Peel, Maasduinen, Sarsven en de Banen, en Geuldal/ Mergelland) is gestart met het bijeenbrengen van diverse partijen om samen via een integrale afweging te komen tot doelrealisatie. Wij organiseren 6 Gebiedsgerichte aanpakken (GGA Maasduinen/Siebengewald, GGA Sarsven en de Banen, GGA Gedeelde Peel (Maria- en Deurnsche Peel), GGA Groote Peel (wordt voorbereid in 2026), GGA Elslooër en Bunderbos en GGA Mechelderbeekdal) met beschikbare capaciteit, middelen en instrumenten.

Binnen het lopende project 'Propositie Heuvelland' is gestart met onder andere de uitvoering Waterwinst (N-minmetingen najaar) en uitrol naar grondwaterbeschermingsgebieden elders in Limburg. Tevens is de biodiversiteitsmonitor doorontwikkeld voor opschaling in 2026. Daarnaast zijn waterremmende maatregelen getroffen (graften/landschapselementen) in de omgeving van Waterval, Meerssen en omgeving Bunderbos en zijn praktijkonderzoeken uitgevoerd door de WUR op de proefboerderij Wijnandsrade onder begeleiding van een ondernemersgroep van akkerbouwers en melkveehouders.

Ad 3. Wij ontwikkelen 'stikstof'-beleid en nieuwe instrumenten en zullen dit, waar nodig, ook extern laten toetsen. Zie verder hoofdstuk 1.1.1 onder kwaliteit. Ook worden onze contacten met de buurlanden geïntensiveerd ten aanzien van bijvoorbeeld hun stikstofbeleid, vergunningverlening en monitoring in het kader van informatiedeling.

Ad 4. Wij zetten in op samenwerkingsafspraken met het Rijk en benutten kansen om zoveel als mogelijk middelen uit het 'Startpakket Nederland van het slot' en eventuele vervolgregelingen naar Limburg te halen en in projecten weg te zetten.^[3] Een voorbeeld hiervan is de € 300 mln. die in het kader van de maatwerkaanpak voor de Peel via NOVEX de Peel ter beschikking wordt gesteld.^[4]

[\[1\] Document Limburg - Mededeling portefeuillehouder inzake openstelling provinciale subsidieregels maatregel gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties \(MGB\), brief gedeputeerde Faassen van 3-6-2025 \(GS DOC-00784238\) - iBabs Publiekspitaal](#)

[\[2\] Mededeling portefeuillehouder inzake intensivering ontwikkelopgave \(toezegging 9577 'voortgang van de ontwikkelopgave Natuur' / 2e gewijzigde motie 2978 Jetten c.s. inzake middelen uit Natuurpact alleen inzetten voor dat doel\), brief gedeputeerde Faassen van 18-2-2025 \(GS DOC-00729097\) Limburg - iBabs Publiekspitaal](#)

[\[3\] Mededeling portefeuillehouder inzake aanvraag 2e tranche Regeling provinciale maatregelen PAS-melders, brief gedeputeerde Faassen van 4-2-2025 \(GS DOC- 00745083\) Limburg - iBabs Publiekspitaal](#)

[\[4\] Document Limburg - Mededeling portefeuillehouder inzake Brief Minister inzake 'Startpakket Nederland van het slot', brief gedeputeerden Faassen en Theuns van 25-4-2025 \(GS DOC-00777230\) - iBabs Publiekspitaal](#)

Kwaliteit (indicator)

Jaarstukken 2025

Tijd

De transitie van het landelijk gebied is een langlopend proces dat loopt tot en met 2035.

De meest urgente doelen en opgaven zijn:

1. Het voorkomen van verslechtering van de natuur in N2000-gebieden (wettelijke verplichting).
2. Het realiseren van de ontwikkelopgave natuur (2027).
3. De kwaliteits- en kwantiteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater te behalen (2027).

De gerealiseerde resultaten van 2025 dragen hieraan bij. De opgaven zijn echter dusdanig groot, dat die niet te realiseren zijn in 2027. Een verwachte datum van realisatie is nog niet voorhanden.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.2. Limburgs Programma Landelijk gebied zijn in 2025 de lasten begroot op € 50,86 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 40,97 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 9,89 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- het achterblijven van de uitgaven bij de uitvoering van projecten die worden gefinancierd vanuit een specifieke uitkering, wat leidt tot een voordeel van € 9,14 mln.:
  - Voor natuurherstel (SPUK Natuur fase 1 en 2) resteert € 6,95 mln. door verschuivingen binnen meerjarige projectsubsidies en niet-uitgevoerde projecten;
  - De propositie Heuvelland laat een voordeel van € 1,32 mln. zien, doordat de opschaling van de biodiversiteitsmonitor en de uitvoering van het project Waterwinst naar 2026 zijn verschoven;
  - Bij de versnellingsregeling transitie landelijk gebied ontstaat een voordeel van € 0,52 mln. door neerwaartse bijstelling van een toegekende subsidie;
  - Voor de aanpak van piekbelasters resteert € 0,41 mln. doordat de uitvoering van de regeling is verlengd en daardoor nog niet gerealiseerd;
- extra middelen die bij de jaarrekening 2024 via resultaatbestemming zijn verkregen voor de biodiversiteitsmonitor, natuurcompensatie en samenwerking met agrariërs in gebiedsprocessen (€ 0,68 mln.) zijn vanwege beperkte uitvoeringscapaciteit nog niet besteed;
- de meerjarenprojectsubsidies N2000-regeling. Hier zijn de lasten € 0,45 mln. hoger, de benodigde middelen worden naar voren gehaald;
- de decentralisatie-uitkering RPML procesmiddelen. Hier resteert een voordelig saldo van € 0,35 mln. toegekend voor drie jaar.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 2,59 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.1.3. Landschap

Omschrijving

Limburg beschikt over een rijk en afwisselend landschap. In de langjarige transitieopgave van het landelijk gebied zetten wij in op het versterken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten en de leefbaarheid. We doen dit door ons te richten op 4 actielijnen die uitvoering geven aan de verbetering van het landschap:

1. Een stevig begin maken met de groenblauwe dooradering van het landschap;
2. Versterking van het landschap en ruimtelijke kwaliteit borgen in de grote programma's;
3. Ondersteunen en benutten van vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap;
4. Ondersteuning Nationale parken en Grensparken.

Kwaliteit

Er is uitvoering gegeven aan de vier bovenstaande actielijnen.

Ad 1. Een stevig begin maken met de groenblauwe dooradering (GBDA) van het landschap

De GBDA realisatie combineren wij zo veel mogelijk met andere opgaven (doelstapeling). Dit hebben wij onder meer gedaan door agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb), de subsidieregeling landschapselementen en de propositie Heuvelland/ All4Biodiversity.

Een belangrijk instrument in het stimuleren van de groenblauwe dooradering van het landschap is het ANLb. Het uitgevoerde beheer is in de periode 2022-2025 gegroeid. Met de nu aanvullend beschikbaar gekomen rijksmiddelen van in totaal € 30 miljoen, kunnen de tarieven worden bijgesteld per 2026 én kan het ANLb in Limburg met circa 1.100 hectare uitbreiden. Dit met prioriteit voor gebieden in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden die overbelast zijn door stikstofdepositie.

Daarnaast stimuleren we GBDA middels de subsidieregeling landschapselementen. De subsidieregeling landschapselementen is in 2025 laagdrempeliger en voor een bredere doelgroep opengesteld, met extra ondersteuning voor aanvragers via het Limburgs Landschap.

In 2025 zijn 38 aanvragen ingediend met een totale aanvraagwaarde van circa € 0,48 mln. Een deel van deze aanvragen is reeds beschikt en een deel is momenteel nog in behandeling en zal in de loop van 2026 beschikt worden. Onder andere door de benodigde aanlooptijd en de beschikbaarheid van een rijksregeling voor landschapselementen in het begin van 2025 is het budget in 2025 niet volledig benut. Gedeputeerde Staten hebben eind 2025 besloten (DOC-00843584D_BV-00054742) om de aflopende subsidieregeling landschapselementen in 2026 te verlengen met een subsidieplafond van € 0,60 mln. De subsidieregeling voor voedselbossen is conform planning afgerond.

Daarnaast is in 2025 het landschapselementenregister ontwikkeld. Dit maakt een verbeterde monitoring van de aanwezige GBDA in Limburg mogelijk, zowel voor nu als in de toekomst. Met de nieuwe data hebben wij een nieuwe inschatting kunnen maken van de GBDA die aansluit op landelijke richtlijnen.

We werken als Provincie samen in het programma LIFE IP All4Biodiversity. Het programma wordt mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Europese Life IP fonds voor natuur, milieu en klimaat. Middels deze bijdrage is het mogelijk om de aanpak van de Propositie Heuvelland (zie ook paragraaf 1.1.2) uit te breiden naar overig delen van het Heuvelland.

Tot slot is in 2025 gestart met de inventarisatie van het benodigd beheer op provinciale natuurgronden. Deze inventarisatie heeft als doel om vast te kunnen stellen welk beheer noodzakelijk is, zodat het beheer structureel kan worden uitgevoerd.

Ad 2. Versterking van het landschap en ruimtelijke kwaliteit borgen in de grote programma's

Door de uitvoering van onder meer het LOS, WRL en het Hoogwaterveiligheidsprogramma Maasvallei is de kwaliteit van het landschap verbeterd. Vanuit het programma Waterveiligheid en Ruimte is de subsidieregeling korte termijnmaatregelen ten behoeve van waterveiligheid in Limburg 2024-2026 opengesteld, die onder andere ingezet is voor de aanleg van natuurvriendelijke brongerichte maatregelen waaronder GBDA (DOC-00714998).

Ad 3. Ondersteunen en benutten van vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap

Versillende initiatieven van vrijwilligers, agrariërs en andere inwoners zijn ondersteund. Zo hebben wij in 2025 besloten om het Steunpunt Landschapsbeheer, na een positieve opstartperiode, structureel op te nemen in de begroting vanaf 2026.

Aanvullend aan het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg hebben wij Natuur- en Milieufederatie, het Limburgs Landschap, het Natuurhistorisch Genootschap en IVN financieel ondersteund (zie ook product 1.1.1.)

Middels het Europees programma LEADER (onderdeel van het GLB-NSP) stimuleren wij voor Zuid-Limburg en Weerterland initiatieven - van lokale gemeenschappen - die bijdragen aan het verbeteren van sociale cohesie, milieu en leefbaarheid op het platteland. Aanvragen voor projecten voor beide gebieden kunnen worden ingediend tot en met 2027, tenzij budgetten eerder uitgeput zijn.

Ad 4. Ondersteuning National parken en Grensparken

Wij hebben de nationale parken De Grootte Peel, De Meinweg en De Maasduinen een incidentele subsidie verleend ter hoogte van € 1,48 mln. (€ 0,49 mln. per park) voor de periode april 2025 tot en met 2026 (DOC-00792600). Dit op basis van de meerwaarde van de plannen voor de doelen van het beleidskader landelijk gebied en de doelen van het door Rijk en provincies vastgestelde Beleidsprogramma nationale parken 2024-2030. In 2025 zijn een aantal activiteiten verricht op basis van de 5 ambities van de subsidieaanvragen. Activiteiten gericht op landschapsbeheer en landschapselementen, stimuleren van natuurinclusieve landbouw, verbeteren van recreatieve routes en het optimaliseren van bezoekersstromen, natuureducatie, citizen science, nitraatmetingen, stimuleren streekproducten, beleefbaar maken van erfgoed en fondsenwerving.

Het Rijk heeft aangegeven € 0,19 mln. per nationaal park per jaar voor de periode 2027-2030 beschikbaar te stellen (totaal € 2,26 mln.). Wij hebben besloten positief te staan tegenover cofinanciering vanuit de insteek dat de Provincie de helft van deze middelen financiert en de regio de andere helft. Voor de genoemde periode van 4 jaar zijn € 1,2 mln. provinciale middelen voor cofinanciering in de begroting beschikbaar gesteld (DOC-00859287). Wij hebben Provinciale Staten hierover geïnformeerd (DOC-00861900). Inzet van deze middelen aan de nationale parken zal te zijner tijd via een separaat GS besluit (subsidiebeschikking) plaatsvinden.

Wij hebben samengewerkt en gefinancierd in een aantal grensoverschrijdende parken: Maas-Swalm-Nette, Kempen-Broek, Grenzeloos Bocageland, Rivierpark Maasvallei en het Drielandenpark. Zij konden hiermee invulling geven aan de realisatie van hun masterplannen en operationele plannen gericht op grensoverschrijdende projecten rondom natuur, landschap en vrijetijdseconomie en landbouw. Wij hebben € 0,24 mln. gereserveerd (DOC-00803784) ten behoeve van het Landschapspark Grenzeloos Bocageland ter ondersteuning voor de periode 2026-2029.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De bovengenoemde acties zijn conform planning uitgevoerd. De transitie van het landelijk gebied is een proces dat loopt tot en met 2035. Vanuit de nationale en provinciale opgaven en tijdstermijnen rond natuur, water, landbouw en landschap worden in synergie met de grote programma's zoals het LOS en WRL de Limburgse landschappelijke (kern)kwaliteiten versterkt.

Voor wat betreft het budget voor landschapsbeheer zijn wij gestart met het uitvoeren van inventarisaties op onze eigen natuurpercelen, met prioriteit voor de natuurcompensatiepercelen. Voor deze laatste categorie is separaat budget beschikbaar. De verwachting is dat deze inventarisaties in 2027 zijn afgerond en dat daarna de maatregelen uitgevoerd kunnen worden.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.3. Landschap zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,76 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 2,14 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 1,62 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- subsidieregeling landschapselementen en uitvoeringskosten (GS 9/12/2025), € 1,25 mln. Het subsidieplafond is daarbij naar beneden bijgesteld. De resterende middelen zijn deels herverdeeld o.a. voor de Nationale parken.
- cofinanciering GLB/NSP LEADER Weerterland en Zuid Limburg, voordelig € 0,17 mln., bedrag nog niet afgeroepen.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,95 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

1.3. Water

Omschrijving

Het wenkend perspectief voor het waterbeleid: de beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie. Verder is de Maas veiliger tegen hoogwater en is de ruimtelijke kwaliteit langs de Maas op diverse plekken verbeterd. Om dit te bereiken, streven wij deze collegeperiode ten aanzien van Water de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit.
- In 2027 is de Limburgse bodem verbeterd.

In programma Waterveiligheid en Water Limburg (WRL) werken de Provincie Limburg, het Waterschap Limburg, de 31 Limburgse gemeenten en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vanaf juni 2022 samen aan de opgave om Limburg beter te beschermen tegen en voor te bereiden op de gevolgen van extreme neerslag. WRL heeft de focus op het regionale watersysteem van bron tot monding (beken en zijrivieren van de Maas), met ook aandacht voor het hoofdwatersysteem.

Het is waarschijnlijk dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), zoals beekherstel, vismigratie, verbetering van rioolwaterzuiveringen (door waterschap) en sanering van overstorten (gemeenten), niet overal in Limburg vóór 2027 worden gehaald. Ook het hydrologisch herstellen van verdroogde Natura 2000-gebieden, een provinciale verantwoordelijkheid, loopt vertraging op; van de 17 verdrogingsgevoelige N2000 gebieden krijgen er zes prioriteit in de aanpak van het LOS. We werken aan afspraken om de afname van de grondwatervoorraad in de diepe Roerdalslenk te voorkomen.

Droogte blijft een belangrijk probleem, waartegen partijen maatregelen nemen, onder ander in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ). Gewerkt wordt aan extra maatregelen (onder andere vervolg DHZ) en een convenant voor voldoende zoet water is in ontwikkeling, teneinde de watervoorraad te vergroten en watergebruik te verminderen. Ook de beschikbaarheid van drinkwater staat op termijn onder druk; daarom is het programma Limburgs Drinkwater gestart en worden in de POVI zoekgebieden voor nieuwe drinkwaterwinning en grotere grondwaterbeschermingsgebieden voorgesteld.

De meeste hoogwaterbeschermingsprojecten langs de Maas verlopen volgens planning; alleen bij Lob van Gennep en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt is sprake van vertraging. De verwachting is dat Limburg voor 2050 aan alle waterveiligheidsnormen zal voldoen.

Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)

De belangrijkste doelstelling van WRL is om in de drie prioritaire stroomgebieden (Geul, Geleenbeek en Roer) en in de overige stroomgebieden (voor zover van toepassing) in Limburg te komen tot een integrale aanpak van de wateroverlast. Hier wordt invulling aan gegeven door de activiteiten en onderzoeken in de drie pijlers:

1. meer fysieke robuustheid in het watersysteem;
2. water en bodem sturend voor WRL;
3. verhogen klimaatbewustzijn en zelfredzaamheid van inwoners.

De genoemde activiteiten en onderzoeken worden toegepast in de vier werkgebieden: Maastricht-Heuvelland, Parkstad-Westelijke Mijnstreek, Midden-Limburg en Noord-Limburg. Het programma kent een looptijd van 15 jaar. Voor de uitvoering is een bedrag gereserveerd van € 600 mln. voor de gehele looptijd, waarvan de helft door de regio wordt gefinancierd met een Rijkscofinanciering voor de andere helft.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.3.1. Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem

Omschrijving

Wij dragen zorg voor een meer klimaatbestendig watersysteem, dat kan omgaan met droogte en wateroverlast. Daarvoor geeft de Provincie Limburg samen met het Waterschap Limburg invulling en uitvoering aan het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. Ons doel voor 2027 is een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde waterkwaliteit. Met dit doel houden wij ook in de ruimtelijke inrichting zoveel mogelijk rekening.

In 2025 is op vele fronten gewerkt aan realisatie van beleidsdoelen. Projecten voor beekherstel, vismigratie, rioolwaterzuivering (door het waterschap), vermindering van riooloverstorten (door gemeenten) en hydrologisch herstel van verdrogingsgevoelige N2000 gebieden (Provincie) zijn deels gerealiseerd, maar de afronding hiervan blijft achter bij de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Gewerkt is en wordt aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, waarmee de Provincie Limburg gericht de realisatie van waterkwaliteitsdoelen wil ondersteunen. In 2027 zal met ondersteuning van de Provincie het aantal gemeentelijke riooloverstorten zijn afgenomen en het goede landbouwkundige gebruik zijn verbeterd (aanvullend op de inzet van het Rijk) waardoor emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen zijn verminderd.

Ook opgaven waar het Rijk en buurlanden voor verantwoordelijk zijn, lopen achter, waardoor de indicator 'tijd' op oranje staat. Met instrumenten als Waterwinst (ten behoeve van waterkwaliteit) en de WRL kansenregeling (ten behoeve van waterveiligheid en -overlast) wordt in Limburg gewerkt aan het bereiken van waterdoelen. Ook wordt ingezet op bewustwording en er is inzet op het realiseren van beleidsdoelen op het gebied van klimaatadaptatie, Schone Maas en drinkwater.

Om onze inwoners tegen wateroverlast en overstroming te beschermen werken wij met Waterschap Limburg, het Rijk en Limburgse gemeenten aan een betere waterveiligheid voor de Limburgers via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). Via de systematiek van het Groot Project zijn Provinciale Staten hierover geïnformeerd.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

Waterkwaliteit en Kaderrichtlijn Water (KRW)

Wij houden toezicht op de uitvoering van maatregelen voor de KRW. Gemeenten en waterschap en hebben daartoe een 'formele kolom' ingericht conform het advies van Berenschot over de governance van de KRW. In 2025 is de afronding van maatregelen door waterschap en gemeenten zoals beekherstel, het wegnemen van belemmeringen voor vismigratie, verbetering rioolwaterzuiveringen en verminderen van riooloverstorten achtergebleven bij de verwachtingen. Wel constateren wij dat een groot aantal maatregelen in uitvoering is.

Wij spreken het Rijk en onze buurlanden aan op hun verantwoordelijkheid voor het treffen van maatregelen, nodig om de doelen van de KRW te bereiken. Daarmee geven wij tevens invulling aan de [motie 3272](#) (Nijenhuis) 'Grensoverschrijdende aanpak van waterverontreiniging', waarin gevraagd wordt om de gesprekken met het buitenland over de waterkwaliteit te intensiveren.

Via de [motie 3212](#) (vd Pol) 'Efficiënte maatregelen natuurherstel' hebben Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten gevraagd om onderzoek te doen naar af- en uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in overgangszones en beekdalen. In 2025 zijn wij met dit onderzoek gestart.

Samen met de LLTB voeren wij, als vervolg op Duurzaam Schoon Grondwater (DSG), het project Waterwinst uit. Hierbij kijken wij samen met agrariërs naar vrijwillige maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Naar aanleiding van de [motie 3237](#) (Wesseling) 'Plan van aanpak vrijwillige reductie gewasbeschermingsmiddelen' bekijken wij of in deze aanpak ook de reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen meegenomen kan worden.

Waterkwaliteit heeft nadrukkelijk aandacht gekregen in de ontwerp omgevingsvisie. In 2026 wordt de omgevingsvisie door Provinciale Staten vastgesteld. Regels, voortkomend uit de nieuwe omgevingsvisie zullen in 2026 worden opgenomen in de Omgevingsverordening Limburg.

Hydrologische toestand N2000 gebieden:

In 2025 hebben wij vier nieuwe hydrologische onderzoeken aanbesteed naar maatregelen om de hydrologische toestand van de grondwatergevoelige natuurgebieden te verbeteren. Twee onderzoeken in deelgebieden van het Geuldal, 1 onderzoek in het Swalmdal en 1 onderzoek (Hydrologische Systeemanalyse (HSA)) in de Meinweg. Wij verwachten dat deze onderzoeken in 2026 zijn afgerond. In 2025 hebben wij de ondersteuning van de uitvoering van maatregelen door derden gecontinueerd (zie ook product 1.1.2).

Aanvalsplan waterkwaliteit:

Gewerkt is en wordt aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, waarmee de Provincie Limburg gericht de realisatie van waterkwaliteitsdoelen maximaal wil ondersteunen. Wij zetten in op project- en procesondersteuning van gemeenten bij het opheffen van riooloverstorten, ondersteuning van agrariërs in het toepassen van landbouwmethodes die tot minder uitspoeling leiden, het actualiseren van (lozings-)vergunningen van bedrijven, het afkoppelen van regenwater en het gebruik van het diepe grondwater van de Roerdalslenk.

In 2025 zijn gesprekken gevoerd met individuele gemeenten om te bepalen welke gemeenten behoefte hebben aan projectondersteuning. Deze wordt door de Provincie gefinancierd en draagt bij aan het realiseren van de opgave om het aantal riooloverstorten te verminderen en te saneren. In 2026 geven wij hier verdere uitvoering aan. Het actualiseren van vergunningen door Rijkswaterstaat, Waterschap en Provincie is in uitvoering. In het verband van de Maasbrede samenwerking ondersteunen wij gemeenten, bevoegd gezag voor lozings op het riool, met kennis. De inmiddels uitgevoerde (nationale) ex-ante evaluatie van de KRW geeft geen aanleiding om het Aanvalsplan Waterkwaliteit bij te stellen.

Deltaprogramma Hoge Zandgronden/waterbeschikbaarheid:

Wij hebben in 2025 vanuit het Deltaprogramma Hoge Zandgronden (DHZ) subsidies verleend aan het Waterschap Limburg en 12 Limburgse gemeenten om maatregelen te nemen die zorgen voor een betere beschikbaarheid van water en die droogte tegengaan (zoals afkoppelen regenwater via bovengrondse groen ingerichte infiltratievoorzieningen of ondergrondse bergingskelders). Om tot een maximale benutting van de DHZ-middelen te komen, zijn de middelen tussen de diverse subsidieplafonds herverdeeld en uitgebreid met een nieuw subsidieplafond voor alle partijen, het zogenaamde overloopplafond. Enkele gemeenten maakten daarvan al gebruik in 2025. Voor 5 gemeenten hebben wij de subsidie naar aanleiding van de aanpassing van de plafonds in de subsidieregeling verhoogd. Naar verwachting zullen de middelen van het Deltafonds, na aanpassing van de plafonds, (afhankelijk van de animo) grotendeels of geheel besteed worden in 2026 en 2027.

Samen met de partijen van de bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg hebben wij in 2025 gewerkt aan het convenant 'Voldoende Zoetwater' om samen doelstellingen af te spreken om meer water beschikbaar te hebben en de watervraag te verminderen.

De waterthema's hebben een goede plek gekregen in onze ontwerp omgevingsvisie, met ruimte voor wateropvang, berging en afvoer, en ruimte voor drinkwaterwinning. Daarmee willen wij ruimte geven om wateroverlast te verminderen en de waterbeschikbaarheid te vergroten.

Het Waterschap voert met behulp van subsidies beekherstelprojecten uit, onder meer gericht op een natuurlijk ecohydrologisch gezond functionerend watersysteem en plaatsing van stuwen om waterpeilen te verhogen. Door te kiezen voor traploos regelbare stuwen kan ook hier sneller en slimmer worden ingespeeld op verwachte neerslagpieken en blijft het peil tussentijds zo hoog mogelijk.

Schone Maas:

In 2025 zijn opruimacties in het kader van Schone Maas/Maascleanup ondersteund. Hierbij hebben vele Limburgers samengewerkt om de oevers van de Maas en de zijbeken schoon te maken.

Klimaatadaptatie:

Eind 2025 hebben wij de aanvraag ontvangen van de gemeentelijke waterregio's voor een subsidie om de gemeenten te ondersteunen in de bewustwording en communicatie over klimaatadaptatie via de website 'Waterklaar'. De subsidie aanvraag zal in 2026 worden beschikt. Via Waterklaar krijgen de Limburgers adviezen over klimaatbewust handelen en over het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen en wordt het bewustzijn gestimuleerd. Samen met waterschap, WML en gemeenten geven wij via Waterklaar ook invulling aan de [motie 3273](#) (Nijenhuis) 'Schoon water begint bij onszelf', waarin gevraagd wordt om een publiekscampagne te starten over medicijnresten in de waterketen.

Wij hebben samen met het Waterschap Limburg en in samenwerking met het programma WRL en de Limburgse gemeenten een onderlegger Water en Bodem opgesteld en beschikbaar gesteld. De onderlegger geeft inzicht in de gevolgen en de risico's van klimaatverandering door beschrijvingen van landschapstypen en het functioneren van water- en bodemsystemen, actuele basis- en signaleringskaarten per thema (zoals waterveiligheid, waterkwaliteit, droogte en hitte) en concrete handelingsperspectieven voor gebiedsgerichte maatregelen.

Drinkwater:

Om het grondwater actueel en goed te beschermen voor drink- en industriewater (zoals conserven, frisdrank en bier), werken wij aan een betere bescherming van het grondwater via diverse programma's, waaronder de Limburgse programmatische aanpak in het landelijk gebied (zie product 1.1.2.).

Het onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer naar drinkwater is aan Provinciale Staten aangeboden. In 2025 hebben wij het Programma Limburgs Drinkwater opgesteld. In het Programma Limburgs Drinkwater werken wij samen met WML aan de zekerstelling van de openbare drinkwatervoorziening op de lange termijn (2050). Afgelopen jaar is een startdocument en een onderzoeksopzet opgeleverd. Via een mededeling portefeuillehouder van 24 oktober is PS hierover geïnformeerd.

Wij bereiden (uiterlijk in 2027 vast te leggen) afspraken voor met partijen in binnen- en buitenland over het gebruik van de grondwatervoorraad in de diepe Roerdalslenk, tevens rekening houdend met de afbouw van de bruinkoolwinning in Nordrhein-Westfalen. Wij hebben de ontwikkelingen rond de voorgenomen beëindiging van de bruinkoolwinning in Duitsland gevolgd en samen met Waterschap Limburg hebben wij onze zorgen geuit voor de gevolgen van de aanpassing van het Braunkohlenplan Garzweiler voor de kwaliteit en kwantiteit van het Limburgse grond- en oppervlaktewater.

Via het aangeven van zoekgebieden voor grondwaterbeschermingsgebieden en het aanduiden van toekomstige drinkwaterwinningen in de ontwerp-POVI hebben wij gewerkt aan de verbetering van de beschikbaarheid van voldoende en schoon grondwater voor de productie van drinkwater. De gebieden zullen in het kader van de aanpassing van de omgevingsverordening aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Wateroverlast en waterveiligheid:

In 2025 zijn Provinciale Staten via de rapportage groot project geïnformeerd over de voortgang van het programma WRL en de projecten Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal (zie ook 1.3.2.). Vanaf medio 2025 worden in WRL verband urgente waterveiligheidsmaatregelen, mits 'no-regret', uitgevoerd. Gewerkt wordt aan stroomgebiedsplannen voor de Geul, de Geleenbeek en de Roer die vanaf eind 2027 in uitvoering zullen zijn. Daarnaast zijn waarschuwingssystemen verbeterd (early warning), en zijn concrete hulpmiddelen geboden om inwoners zelf meer waterbewust en -weerbaar te maken.

In 2025 hebben wij een coördinerende rol vervuld in het opstellen van bovenregionale stresstesten, samen met waterschap, veiligheidsregio's en gemeenten. Deze stresstesten bieden inzicht in de gevolgen van wateroverlast, en overstromingen.

Met onze partners in de Euregio maken wij afspraken over inrichting en beheer van het watersysteem, gericht op het (in 2027) actualiseren van normen voor wateroverlast in binnen- en buitenland in het regionale watersysteem.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Veel van de doelstellingen uit het waterbeleid zijn gekoppeld aan het jaar 2027. Dit hangt onder meer samen met de vereisten die voortkomen uit de Kaderrichtlijn Water en de doelen die zijn gesteld in het provinciaal waterprogramma en het beleidskader 'Perspectief voor het landelijk gebied'. De gerealiseerde resultaten voor 2025 dragen hieraan bij.

Hoewel wij alles op alles zetten om het bereiken van de KRW doelstellingen dichterbij te brengen, blijft doelrealisatie bij een aantal opgaven achter en zal doelbereik waarschijnlijk niet overal tijdig behaald worden, reden om de indicator 'tijd' op oranje te zetten. Het betreft zowel regionale opgaven, zoals het hydrologisch herstel Natura 2000 gebieden, beekherstel, het wegnemen van belemmeringen voor de vismigratie, het verbeteren van rioolwaterzuiveringen en het verminderen van riooloverstorten, als opgaven waarvoor Rijk (en buurlanden) aan de lat staan, zoals mestwetgeving om de nutriëntenlast, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en de aanvoer van verontreinigingen uit het buitenland. In het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 zullen wij het doelbereik in 2027 verantwoorden en de restopgave programmeren.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.1. Waterbeheer en waterveiligheid regionaal systeem zijn in 2025 de lasten begroot op € 18,10 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 17,08 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 1,03 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- Bij de najaarsnota is het budget voor de subsidieregeling Deltaplan Hoge Zandgronden doorgeschoven naar de begroting van 2026, omdat werd verwacht dat er in 2025 geen subsidiebeschikkingen meer zouden worden afgegeven. In de praktijk zijn er in 2025 toch nog beschikkingen toegekend en uitbetaald. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 4,96 mln., omdat het budget feitelijk eerder is benut dan gepland.
- De uitgaven binnen WRL (Watersysteem en Regionale Waterveiligheid Limburg) zijn € 3,50 mln. lager dan begroot. Dit komt doordat er minder subsidieaanvragen zijn gedaan voor de subsidieregeling waterveiligheid 2024-2026 (kansenregeling) dan verwacht.
- Voor het project "Duurzaam Schoon Grondwater" is een voordelig saldo gerealiseerd van € 0,30 mln. op de SPUK-subsidie. Daarnaast komt, door afronding van de SPUK-regeling, € 0,63 mln. aan cofinancieringsmiddelen vrij. Dit bedrag wordt overgeboekt naar 2026, zodat het ingezet kan worden voor de Waterwinst-projecten conform GS-besluit dd. 23-09-2025.
- De subsidieaanvraag voor klimaatadaptatie en waterbewustzijn in de gemeentelijke waterregio's (onder het programma Waterklaar) is in 2025 nog niet toegekend. Het bijbehorende budget van € 0,83 mln. wordt daarom doorgeschoven naar 2026.
- Bij grondwatermonitoring en -beheer is een voordeel van € 0,37 mln. gerealiseerd, onder andere dankzij een gunstige aanbesteding voor het nieuwe netwerk peilbuizen. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de reserve.
- Tot slot is er bij het aanvalsplan waterveiligheid en waterkwaliteit, uit de intensiveringsmiddelen voor WRL, een voordeel van € 0,25 mln. ontstaan, omdat de benodigde personele capaciteit (formatieve inzet) nog niet beschikbaar was.

Omdat wij aan onze verplichtingen in 2025 hebben moeten voldoen om het bestaande beleid mogelijk te maken, wordt per saldo € 1,14 mln. naar voren gehaald uit 2026 via de overboekingsvoorstellen en € 1,58 mln. overgeboekt naar product 1.3.4. WRL (nieuw in de Programmabegroting 2026).

Geld (indicator)

1.3.2. Waterveiligheid Maas

Omschrijving

Het beleid van de Provincie Limburg voor waterveiligheid langs de Maas is neergelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking hiervan in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. De Provincie acteert hierin als middenbestuur en gebiedsregisseur. Veel van de verantwoordelijkheden inzake het waterveiligheidsbeleid liggen niet bij de Provincie, maar bij het Waterschap en het Rijk.

In 2025 heeft de Provincie Limburg samen met partners belangrijke stappen gezet in de hoogwaterveiligheidsprojecten. De zelfsluitende waterkering in Steyl is opgeleverd en in Arcen is het Waterschap Limburg van start gegaan met de realisatie van een zelfsluitende kering. Een project heeft vertraging opgelopen door een voorfinancieringsopgave en een ander project wegens een vergunningenkwestie. Daarnaast heeft de Provincie Limburg ook in 2025 geparticipeerd in het Programmabureau Delta Maas voor de regionale afstemming in de Maasvallei. Ook hebben wij bijgedragen aan het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 (voorheen Integraal Riviermanagement (IRM)) via het Deltaprogramma Maas.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

Conform de aanbevelingen uit het rapport (onderzoek in het kader van artikel 217a Provinciewet en artikel 5 van de provinciale Verordening Doelmatigheid en Doeltreffendheid Provincie Limburg 2020) 'Een mooie Maas, een veilige Maas', dat op 21 december 2023 is aangeboden aan Provinciale Staten, hebben wij gewerkt aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de diverse hoogwaterprojecten. De Provincie zet zoveel mogelijk in op rivierverruiming. In geval van dijkverbeteringen pleiten wij voor maatwerk en innovatieve oplossingen, zodat de negatieve impact van keringen op de omgevingskwaliteit zo beperkt mogelijk wordt gehouden. Een mooi voorbeeld hiervan was de oplevering in mei 2025 van de zelfsluitende waterkering in Steyl. Ook in Arcen is het Waterschap Limburg in 2025 begonnen met de aanleg van een zelfsluitende (onzichtbare) kering. De Provincie heeft in de hoogwaterprojecten geen trekkende rol.

In 2025 is, samen met het Rijk, gewerkt aan de verdere concretisering van het Programma Ruimte voor de Rivier 2.0 (IRM). De opgaven voor het toekomstbestendig maken van de rivieren (rivierbodembodemzorg en ruimte voor berging en afvoer) komen voort uit een aantal wettelijke opgaven (o.a. waterveiligheid en waterkwaliteit) en een aantal ambities (o.a. de opgave voor natuur vanuit de PAGW). De uitwerking hiervan moet in 2026 leiden tot concrete keuzes.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het afgelopen jaar is in een aantal hoogwaterprojecten met een bredere gebiedsontwikkeling de nodige voortgang geboekt. Dit is gelukt ondanks de veelheid en complexiteit van de opgaven, alle belangen van verschillende partners die een rol spelen en de brede publieksparticipatie die hierbij wordt opgepakt. Deze voortgang is nodig om uiteindelijk te komen tot een hoogwaterveilige Maasvallei met een goede ruimtelijke kwaliteit. De complexiteit van de hoogwaterprojecten leidt ertoe dat niet altijd de voortgang kan worden geboekt die wenselijk is.

Het project Arcen is eind 2025 in uitvoering gegaan. De projecten Lob van Gennep en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt hebben vertraging opgelopen door financiële en vergunningstechnische knelpunten, waarvoor in 2026 oplossingen worden nagestreefd. De projecten Thorn-Wessem, Baarlo-Hout-Blerick, Willem-Alexanderhaven en Groene Rivier Well bevonden zich afgelopen jaar in de planuitwerkingsfase en gaan in 2026 en 2027 in uitvoering. Verder liepen de projecten Zuidelijk Maasdal, Vierwaarden, Verlaging Dam Lateraalkanaal en Grensmaas conform planning.

Aanvullend hebben Gedeputeerde Staten het dijkverbeteringsplan voor Buggenum goedgekeurd. Daarnaast heeft de Provincie Limburg meegewerkt aan de totstandkoming van een alternatief, integraal plan voor dijken en logistieke kades in de Alexanderhaven bij Roermond. In 2025 is de uitvoering van het project dijkverbetering Belfeld verdergegaan en is de uitvoering van het project dijkverbetering Buggenum van start gegaan.

Verder is begin 2025 het definitieve Programma voor Ruimte voor de Rivier 2.0 (voorheen Integraal Riviermanagement) vastgesteld.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.2. Waterveiligheid Maas zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,78 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,26 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 0,51 mln. Dit verschil wordt grotendeels verklaard door:

- een voordeel van € 0,72 mln. door vertraging in het proces Oeffelt, veroorzaakt door gewijzigde jurisprudentie (december 2024) over “intern salderen” en het aanhouden van de vergunning Eigen Werken.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,74 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.3.3. Bodemvitalisering

Omschrijving

De ambitie is om de bodemvitaliteit in Limburg te verbeteren. Bodemvitalisering is een langdurig proces dat vraagt om een structurele en cyclische aanpak voor duurzaam resultaat. In samenwerking met gemeenten, het Waterschap Limburg en de HAS green academy in Venlo is een uitvoeringsplan ‘Gezond fundament! Een vitale Limburgse bodem door organisch stofbeheer’ opgesteld. Dit plan is onderdeel van het beleidskader ‘Perspectief voor het Landelijk Gebied’. Het doel is om in 2027 beter inzicht te hebben in de kwaliteit van de Limburgse bodem, en via pilotprojecten, het organisch stofgehalte in de bodem te verhogen en kennis over effectieve maatregelen te vergroten.

Het project, dat sinds najaar 2024 in uitvoering is, richt zich op drie sporen:

1. Meten = weten: gericht op het verkrijgen van inzicht in de staat van de Limburgse bodem en de beschikbare groene grondstofstromen.
2. Pilotprojecten: gericht op het in de praktijk beproeven van locatiegerichte maatregelen voor verbetering van de bodemvitaliteit door organisch stofbeheer.
3. Kennisinstructuur: gericht op het ontwikkelen van een toegankelijke en robuuste structuur voor het delen en borgen van kennis en ervaring over bodemvitaliteit en -vitalisering.

Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

- De uitvoering van het plan Bodemvitalisering verloopt conform planning.
- De pilotlocaties zijn geselecteerd op basis van de vastgestelde selectiecriteria.
- De kwantiteit, kwaliteit en gebruikswaarde van de (vrijkomende) reststromen nabij de pilotlocaties zijn in beeld gebracht met in achtneming van de huidige wet- en regelgeving.
- Op de pilotlocaties is een nulmeting uitgevoerd om de actuele bodemvitaliteit vast te stellen en is de eerste stap gezet met het aanbrengen van de groene reststromen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het verbeteren van bodemvitaliteit vraagt om een lange adem en overstijgt één bestuursperiode. De uitvoering van het plan verloopt cyclisch. In het najaar van 2025 is een nulmeting uitgevoerd die de actuele staat van de bodem en de eigenschappen van de groene grondstofstromen in kaart brengt. Vervolgens is de eerste stap gezet met het aanbrengen van de groene reststromen op de pilotlocaties. Het effect van deze interventie wordt beoordeeld met een vervolgmeting, waarna het advies kan worden bijgesteld en, indien nodig, een nieuwe interventie volgt. Deze cyclus wordt per pilotproject tot het najaar van 2027 meerdere keren doorlopen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.3. Bodemvitalisering zijn in 2025 de lasten begroot op € 0,52 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 0,50 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 0,01 mln. (afgerond).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,01 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 1 perspectief voor het landelijk gebied bedragen de lasten in 2025 € 98,93 mln. Dit is € 15,94 mln. lager dan de begroting 2025 na wijziging (€ 114,87 mln.). De belangrijkste oorzaken zijn:

- de uitvoering van diverse programmaonderdelen blijft achter op de planning waardoor SPUK middelen en de extra verkregen resultaatbestemmingsmiddelen van de jaarrekening 2024 moeten worden overgeboekt naar begrotingsjaar 2026. Dit wordt veroorzaakt doordat de zeer specifieke voorwaarden aan de middelen vaak lastig toepasbaar zijn, dat er bepaalde instrumenten nog niet voorhanden zijn, dat er op onderdelen nog geen bestuurlijke keuzes zijn gemaakt en dat projecten vaak een lange voorbereidingstijd vergen;
- de lastneming van subsidies, verplicht volgens het Besluit Begroting en verantwoording (BBV). Via de liquiditeitsbegrotingen, ingeleverd door de terreinbeherende organisaties, is gebleken dat een deel van het uitgekeerde subsidiebedragen nog niet tot besteding is gekomen. Dit heeft gevolgen voor de jaarrekening;
- de inschatting om in 2025 subsidieaanvragen voor regelingen te mogen ontvangen en te beschikken bleek te positief. De Provincie is hierbij vaak afhankelijk van (soms wisselende) planningen van subsidieaanvragers. Het gevolg hiervan is een onderuitputting in subsidieplafonds, die weliswaar doorlopen naar de begroting 2026.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 8,05 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt negatief € 51,73 mln. Dat is € 6,75 mln. hoger dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	37.935	37.860	34.987	2.873
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	48.996	50.858	40.967	9.891
1.1.3 Landschap	6.513	3.761	2.137	1.623
Totaal 1.1 Natuur en landschap	93.444	92.478	78.091	14.387
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	40.617	18.100	17.075	1.025
1.3.2 Waterveiligheid Maas	4.729	3.775	3.263	512
1.3.3 Bodemvitalisering	541	517	503	14
Totaal 1.3 Water	45.887	22.392	20.841	1.551
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	139.331	114.870	98.932	15.938
Totaal Lasten	139.331	114.870	98.932	15.938
Baten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	1.715	6.323	6.174	149
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	13.255	24.502	16.020	8.481
1.1.3 Landschap	1.378	654	951	-297
Totaal 1.1 Natuur en landschap	16.347	31.479	23.145	8.334
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	29.631	13.972	14.807	-835
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	0	61	-61

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 1.3 Water	29.631	13.972	14.867	-895
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	45.978	45.451	38.012	7.439
Totaal Baten	45.978	45.451	38.012	7.439
Saldo van baten en lasten	-93.353	-69.419	-60.920	-8.499
Stortingen in reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.3 Landschap	0	0	0	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	0	0	0	0
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	0	300	618	-318
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	1.135	1.135	0
Totaal 1.3 Water	0	1.435	1.753	-318
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	0	1.435	1.753	-318
Totaal Stortingen in reserves	0	1.435	1.753	-318
Onttrekkingen aan reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	5.152	4.951	4.444	507
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	2.380	3.868	3.041	827
1.1.3 Landschap	570	335	345	-11
Totaal 1.1 Natuur en landschap	8.102	9.154	7.830	1.323
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	1.600	550	237	313
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	2.174	2.395	-221
1.3.3 Bodemvitalisering	525	500	486	14
Totaal 1.3 Water	2.125	3.224	3.118	107
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	10.227	12.378	10.948	1.430

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal Onttrekkingen aan reserves	10.227	12.378	10.948	1.430
Saldo mutatie reserves	10.227	10.943	9.196	1.748
Gerealiseerd resultaat 2025	-83.126	-58.476	-51.725	-6.752

Verbonden partijen inzake Perspectief voor het landelijk gebied

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR) via RVR C.V. en de verbonden partijen Provincie Limburg Commandiet B.V. en RVR Beheer B.V., is inmiddels een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd. Naar verwachting zal de terugverdienopgave door genoemde verbonden partijen in 2027 zijn gerealiseerd, hun activiteiten zijn thans in afbouw.

De Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.

2. Samen leven en bestaanszekerheid

Samen leven en bestaanszekerheid

2025 stond volop in het teken van uitvoering. Er zijn grote stappen gezet in de uitvoering van de acties uit het beleidskader en de nadere uitwerking die daar in 2024 uit is voortgekomen (bijv. actie- en aanvalsplannen). Over het algemeen liggen we binnen dit programma op koers. Sommige in de doelenboom opgenomen resultaten zijn dit jaar gerealiseerd, voor andere geldt dat in 2025 de volgende stap is gezet om dit resultaat in 2026 of 2027 te realiseren. We verwachten dan ook dat we aan de hand van het indicatorenplan op langere termijn positieve effecten binnen onze doelstellingen gaan zien. Kanttekening daarbij is dat de onderliggende maatschappelijke problematiek binnen dit programma divers en hardnekkig is en het bereiken van vooruitgang een lange adem vraagt. Bovendien zijn we voor het behalen van de door ons gewenste resultaten en doelstellingen afhankelijk van de samenwerking met een groot en divers aantal maatschappelijke partners. Onze invloed als Provincie is binnen de maatschappelijke opgaves van dit programma beperkt, maar zeker niet onbelangrijk.

Ons beleidskader

Het [Beleidskader Samen leven en bestaanszekerheid 2024-2027](#) is op 5 april 2024 door Provinciale Staten vastgesteld. Middels dit kader wordt uitvoering gegeven aan de doelen en ambities die beschreven staan in hoofdstuk 3 Samen leven en bestaanszekerheid van het coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt!'

Wat hebben we bereikt?

2.1. Sociale agenda

Ten aanzien van de Sociale agenda streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 zijn er minder laaggeletterden, laagdigivaardigen en mensen in armoede dan in 2023.
- In 2027 participeren er meer jongeren op de arbeidsmarkt dan in 2023.
- In 2027 zijn er meer jongeren die voldoende bewegen en gezond eten dan in 2023.
- In 2027 zijn er relatief meer bewust gekozen zwangerschappen dan in 2023.
- In 2027 worden kinderen uit een kwetsbare thuissituatie eerder herkend, erkend en ondersteund door hun netwerk.
- In 2027 voelen bewoners in geselecteerde wijken/buurtten zich meer thuis dan in 2023.
- In 2027 is er in de geselecteerde wijken/buurtten meer buurtcontact dan in 2023.
- In 2027 zijn er meer vrijwilligers- en bewonersinitiatieven dan in 2023.

Wij liggen op koers. Wij verwachten de doelstellingen in 2027 te gaan halen.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.1.1. Sociale Agenda

Omschrijving

In Limburg moet iedereen mee kunnen (blijven) doen: praktisch en theoretisch geschoold, jong en oud, met en zonder migratieachtergrond. We willen een samenleving waarin iedereen veilig kan opgroeien, gezond kan leven en elkaar kan ontmoeten. Dat is nu voor te veel Limburgers niet vanzelfsprekend en dat kunnen we als Provincie niet zomaar accepteren. 2025 stond in het teken van uitvoering: sommige resultaten werden gedurende het jaar reeds zichtbaar, volgen in 2026 of 2027 op basis van de stappen die afgelopen jaar gezet zijn. In enkele gevallen trad vertraging in de samenwerking met derden op, wat resulteerde in een voordelig financieel verschil. We blijven focussen op het structureel verankeren van effectieve aanpakken. Dit doen we niet alleen maar samen met regionale en landelijke partners, waarbij we waar mogelijk ook koersen op structurele financiering vanuit de Rijksoverheid. De inzet van onze brede sociale basisinfrastructuur heeft binnen deze thematische aanpak een centrale rol.

Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, financier, partner, verbinder*

Kwaliteit

- Begin 2025 hebben 28 maatschappelijke organisaties als onderdeel van de brede sociale basisinfrastructuur een subsidie ontvangen (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Op 1 juli 2025 hebben wij de geactualiseerde regeling inclusief verhoogde normbedragen per organisatie vastgesteld (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Zo konden de organisaties tijdig hun subsidieaanvraag voor 2026 voorbereiden en indienen.
- Drie van de lopende projecten gericht op de doelgroep NEET- en VSV-jongeren zijn inmiddels afgerond, één project is nog in uitvoering tot en met 2026. Binnen het vijfde project is een projectwijzigingsverzoek met een nieuwe projectperiode door ons ontvangen. Dit verzoek wordt momenteel nog beoordeeld.
- In 2025 zijn er 7.469 kinderen uit gezinnen met een kleine beurs in Limburg in aanraking gekomen met sport en cultuur door ondersteuning van het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Het verwachte aantal van 8.000 kinderen is dus niet behaald, maar er is t.o.v. 2024 wel sprake van een groei in bereik richting het meerjarig doel van 10.000 bereikte kinderen in 2027.
- Middels [de subsidieregeling Armoede en laaggeletterdheid 2025-2027](#) die wij in mei 2025 hebben gepubliceerd (zie [mededeling portefeuillehouder](#)) zijn drie projecten/initiatieven ondersteund die zich op armoedebestrijding en/of het tegengaan van laaggeletterdheid richten. Daarnaast waren er eind 2025 nog 8 aanvragen in behandeling. Vooral het aantal projecten op het gebied van armoede blijft een beetje achter op onze verwachting, mogelijk als gevolg van onbekendheid omdat dit een nieuw provinciaal speerpunt is. In 2026 zullen we dan ook een actieve, op potentieel geïnteresseerden gerichte communicatiecampagne voeren.
- Op 6 november 2025 organiseerden we samen met Burgerkracht Limburg en Cubiss Limburg [de conferentie 'Gelijke kansen voor iedereen'](#). Een dag vol verbinding, inzichten en inspiratie voor iedereen die zich inzet voor mensen die worstelen met armoede, laaggeletterdheid of een kwetsbare thuissituatie.
- Vanuit de uitvoering van het [Actieplan tegen Armoede](#) is daarnaast in 2025 de eerste door ons ondersteunde schuldenaanpak in Limburg gestart (in Roermond). Daarnaast startten we in augustus 2025 vanuit het [Aanvalsplan Laaggeletterdheid](#) met het aanbieden een gratis bibliotheeklidmaatschap aan Limburgers met een kleine beurs. Tot eind 2025 is dit aanbod in drie gemeenten uitgerold, met 991 afgenomen lidmaatschappen tot gevolg. Deze projectaanpak van Cubiss Limburg en de Vereniging Limburgse Bibliotheken wordt de komende jaren in heel Limburg uitgerold (zie [mededeling portefeuillehouder](#)).

- In november hebben we via een subsidieverlening aan GGD Zuid-Limburg de verdere ontwikkeling van de Kansrijke Start-aanpak ondersteund. In de periode tot en met 2027 wordt onder meer de methode Centering Zwangerschap en Centering Ouderschap verder geïmplementeerd in deze regio. GGD Limburg Noord gaf aan een subsidieaanvraag pas in 2026 in te kunnen dienen.
- In mei 2025 hebben wij subsidie verleend aan de GGD Zuid-Limburg voor [de projectpilot 'de Plasklas'](#) waarmee ouders geholpen worden bij het (eerder) zindelijk maken van hun kinderen. Dit verlaagt het risico op leerachterstanden, die kunnen ontstaan door een latere start op de basisschool. In Midden- en Noord-Limburg hebben we de implementatie van [de GIZ-methodiek](#) ondersteund, waardoor gezinnen meer passende, tijdige en effectieve ondersteuning ontvangen.
- In 2025 werd in opdracht van Provincie Limburg door Maastricht University nader onderzoek gedaan naar het verhoogd voorkomen van aangeboren afwijkingen in Limburg. De uitkomsten worden in 2026 gepubliceerd.
- Binnen de lopende interventies van Kansrijke Start hebben we in 2025 diverse meerjarige doelen uit de doelenboom behaald:
  - Binnen de projecten 'Voorzorg' en 'Nu Niet Zwanger' hebben er in 2025 (inclusief voorgaande jaren) opgeteld 1323 trajecten in Limburg plaatsgevonden. We liggen dus voor op schema om ons meerjarig doel (1350 trajecten in 2027) te behalen.
  - In 2025 waren er in Limburg 58 verloskundigen/gynaecologen die geschoold waren conform de methode 'Centering Pregnancy'. Daarmee is het meerjarig doel (50 in 2027) reeds overtroffen.
  - Binnen het project 'Stevig Ouderschap' hebben er in 2025 (inclusief voorgaande jaren) opgeteld 357 trajecten in Limburg plaatsgevonden. Dat ligt iets achter op het door ons verwachte aantal (400), maar ons meerjarige doel (800 in 2027) is nog wel in bereik.
- Eind 2025 waren er 37 scholen in Limburg die via het concept van de Gezonde Basisschool van de Toekomst werken, waardoor er ca. 8.000 kinderen gezonder eten en meer bewegen. Gedurende 2025 hebben we het gesprek gecontinueerd om financiële ondersteuning vanuit de Rijksoverheid voor deze scholen te waarborgen. Dit in samenhang met de uitvoering van [motie 3029 Jenneskens](#) en [motie 3124 Van Bijnen](#).
- Als gevolg van uitgestelde besluitvorming bij gemeenten lukte het beide GGD'en niet om de subsidieaanvraag t.b.v. de verdere uitrol van Keigezond Limburg in 2025 in te dienen. We verwachten deze aanvraag in de eerste helft van 2026 alsnog te ontvangen.
- Op 20 november 2025 organiseerden wij voor het tiende jaar op rij [de conferentie van de Beweging Limburg tegen Kindermishandeling](#) voor Limburgse professionals uit de jeugdhulpverlening, kinderopvang, onderwijs, veiligheid, zorg, jeugdbescherming en jongerenwerk.
- Door subsidieverlening aan de regio Noord- en Midden-Limburg begin 2025, kon de uitrol naar alle Limburgse scholen (primair onderwijs) in het Handle with Care netwerk opgestart worden. De daadwerkelijke uitrol zal naar verwachting in 2026 worden gerealiseerd, waardoor meer Limburgse kinderen in een kwetsbare thuissituatie eerder worden herkend, erkend en ondersteund door hun netwerk.
- Vrijwilligers zijn de motor van een sociaal, vitaal en leefbaar Limburg. Als provinciaal vrijwilligerscompliment organiseerden we op 6 december 2025 het eerste [Limburgse vrijwilligersontbijt](#). Elke Limburgse burgemeester kon vrijwilligers uit zijn/haar gemeente tijdens dit ontbijt in het zonnetje laten zetten. Daarnaast uitten we 2025 onze waardering en vroegen we aandacht voor de diversiteit van de vrijwillige inzet via het communicatietraject uit het [Actieplan Vrijwilligers](#) (zie bijvoorbeeld [het portret van Guido](#)).
- In 2025 zijn er 83 'sociale' projecten (waaronder vrijwilligers- en burgerinitiatieven) ondersteund vanuit de voormalige Participatieregeling en de huidige Limburgse [Leefbaarheidsaanpak](#). Dat is fors meer dan vooraf gedacht en het aantal kan nog iets hoger uitvallen omdat er nog een aantal aanvragen in behandeling zijn.

- In juli 2025 hebben we samen met Oranje Fonds het Limburg Samen Sterk-fonds opgericht (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Vanuit dit fonds zijn reeds 5 projecten ondersteund die de sociale cohesie in Limburg bevorderen en tevens een positieve bijdrage leveren aan participatie en inclusie in onze provincie.
- In december 2025 bent u geïnformeerd over de voortgang van de [Integrale Aanpak Arbeidsmigratie Limburg 2025-2027 Waardig Werken en Wonen](#) die we uitvoeren conform [motie 3014 Berghorst c.s](#) (zie [mededeling portefeuillehouder](#)).
- In de laatste weken van 2025 zijn wij ook gestart met de uitvoering van [amendement 203 Smeets](#), [motie 3234 Absil](#), [motie 3257 Van Bijnen](#) en [motie 3260 Smeets](#), die u heeft aangenomen bij de behandeling van de Programmabegroting 2026.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- We hebben binnen dit product vrijwel alle voor 2025 voorgenomen resultaten behaald.
- Binnen enkele specifieke projecten zagen we vertraging in de totstandkoming van een subsidieaanvraag (Kansrijke Start Noord-/Midden-Limburg en Kegezond Limburg) of uitvoering van een project (Handle with Care Noord-/Midden-Limburg). Reden hiervoor is bijvoorbeeld financiële onduidelijkheid bij projectpartners. Dit leidt tot een later ingediende subsidieaanvraag en/of een verzoek tot projectduurverlenging.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 2.1.1. Sociale Agenda zijn in 2025 de lasten begroot op € 15,63 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 12,79 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 2,84 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Een door PS op 7 november 2025 aangenomen Amendement 203 Gratis krant (€ 0,15 mln.). De verdere uitvoering hiervan zal in 2026 worden opgepakt;
- de meerjarige Integrale aanpak arbeidsmigratie 2025-2027 (€ 0,34 mln.); zoals hiervoor onder 'Kwaliteit' vermeld zijn de Staten over de voortgang geïnformeerd;
- Vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen. Bij een aantal aanvragen is nog niet aan alle voorwaarden voldaan, waardoor de afhandeling in 2026 moet plaatsvinden (€ 0,38 mln.);
- Een aangepaste fasering van de te verwachten uitgaven van meerjarige projecten in de Investeringsagenda Noord-Limburg (0,13 mln.);
- Minder subsidieaanvragen voor diverse subsidieregelingen (€ 0,69 mln.), zoals hiervoor onder 'Kwaliteit' is vermeld. Dit restant blijft deels beschikbaar in de Programmareserve Sociale Agenda (€ 0,30 mln.) en vervalt deels ten gunste van het resultaat (€ 0,39 mln.);
- Zoals hiervoor onder 'Tijd' is vermeld, is er vertraging ontstaan in de totstandkoming van een aantal subsidieaanvragen (€ 0,66 mln.). Dit restant blijft beschikbaar in de Programmareserve Sociale Agenda.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,50 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

2.2. Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen

Ten aanzien van krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen streven we deze collegeperiode de volgende doelstelling na:

- In 2027 zijn de Limburgse wijken, buurten en dorpen leefbaarder en veiliger geworden dan in 2023.

We liggen op koers, maar hebben in 2025 enige vertraging opgelopen bij het sluiten van de samenwerkingsovereenkomsten door de benodigde afstemming met lokale netwerken. We verwachten onze doelen voor 2027 alsnog te behalen, aangezien de resterende overeenkomsten in de eerste helft van 2026 worden gesloten.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.2.1. Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen

Omschrijving

De leefbaarheid van wijken, buurten en kernen in Limburg wordt deels bepaald door de fysieke kwaliteit van huizen, straten en voorzieningen. Minstens zo belangrijk is echter het “sociale weefsel” van deze gemeenschappen. In bepaalde gemeenschappen in Limburgse wijken en dorpen is de (sociale) problematiek dermate groot en complex dat thema's meerjarig en in samenhang moeten worden opgepakt. Denk hierbij aan thema's als veiligheid, gezondheid, leren, werken en wonen. Limburgse dorpen kennen op sociaal vlak ook uitdagingen, bijvoorbeeld ten aanzien van een steeds hogere druk op het voorzieningenniveau, met negatieve gevolgen op de sociale cohesie in deze kernen. Op basis van data is in kaart gebracht in welke wijken en dorpen de nood hoog is, wat vervolgens heeft geleid tot gesprekken met stakeholders in deze gebieden. Het jaar 2025 stond in het teken van de aanloop naar integrale en langjarige gebiedsgerichte aanpakken in de volgende gemeenten:

- Beesel: Reuver/Offenbeek;
- Heerlen: Heerlen - Noord;
- Kerkrade: Kerkrade - Oost;
- Maastricht: Pottenberg en Nazareth;
- Roermond: Donderberg;
- Sittard-Geleen: Geleen-Zuid;
- Vaals: Vallisveld;
- Venlo: Vastenavondkamp - Blerick.

Deze acht gebiedsgerichte aanpakken voeren wij uiteraard niet alleen uit, maar samen met lokale allianties van partijen die bereid zijn om additioneel te investeren in deze gebieden (denk aan gemeenten, woningcorporaties, zorgverzekeraars, MUMC+, zorg- en welzijnsorganisaties, onderwijs- en kennisinstellingen etc.). Als Provincie zien wij onze rol als facilitator en als verbinder om samen met de stakeholders tot een gezamenlijke aanpak en uitvoering te komen. Waar we verwachten in elk van deze gebieden in 2025 een samenwerkingsovereenkomst met deze partijen te kunnen sluiten, duurde dat langer dan gepland. Wij investeren mee aan initiatieven die een bijdrage leveren aan de vijf doelen van het beleidskader. Aangezien de samenwerkingsovereenkomsten nog niet overal gesloten zijn, volgt de uitvoering (met bijbehorende financiële inzet) ook later. Dat is terug te zien in het voordelige financiële verschil. De geleerde lessen, werkzame interventies en knelpunten delen wij in een lerend netwerk. Samen met onze Limburgse partners zetten wij o.a. via de uitwerking van een propositie 'Sociaal en Veerkrachtig' Limburg in op lobby richting Den Haag en Brussel om tot een structurele aanpak te komen en wij delen kennis met gemeenten in Limburg die niet hierboven genoemd zijn.

Rol Provincie: *facilitator, subsidiënt, financier, verbinder, partner*

Kwaliteit

- Halverwege 2025 zijn met de acht hierboven genoemde gemeenten intentieovereenkomsten voor langjarige gebiedsgerichte aanpakken gesloten (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). In november sloten we ook [de eerste samenwerkingsovereenkomst](#) voor de aanpak in Kerkrade, de overige verwachten we in Q1-2026 te sluiten. Dit duurt iets langer dan vooraf gedacht, maar bood ons wel de kans optimale aansluiting bij het lokale netwerk en de bestaande samenwerking te vinden. Dit beschouwen we als een essentiële voorwaarde voor een duurzame en ambitieuze samenwerking in de acht gebieden. Ten aanzien van de wijken Donderberg en Vastenavondkamp zijn gedurende de aanloop naar de nieuwe samenwerkingsovereenkomst de reeds lopende uitvoeringsplannen gecontinueerd, conform de geldende beschikking en afspraken.
- Via de regelingen van [de Leefbaarheidsaanpak](#) (zie ook 2.1.1. Sociale Agenda en 5.1.1. Leefbare steden en dorpen) geven wij ondersteuning aan kleinschalige (inwoners)initiatieven en initiatieven van stichtingen/verenigingen/coöperaties, ter bevordering van de sociale cohesie en leefbaarheid in dorpen en buurten. In 2025 zijn er minimaal 83 'sociale' projecten (waaronder vrijwilligers- en burgerinitiatieven) ondersteund vanuit de voormalige Participatieregeling en de huidige Limburgse Leefbaarheidsaanpak. Dat is fors meer dan vooraf gedacht en het aantal kan nog iets hoger uitvallen omdat er nog een aantal aanvragen in behandeling zijn.
- I.s.m. de acht gebiedsgerichte aanpakken zijn we dit jaar gestart met een lerend netwerk. Hierin willen we de ervaringen en goede voorbeelden van de gebiedsgerichte aanpak met betrokken professionals delen. Maar ook de aanpakken, interventies en vraagstukken waar het niet goed of moeizaam loopt of knelpunten worden ervaren. Met behulp van elkaar of externe experts (o.a. een pool van professionals) wordt er dan gezocht naar oplossingen. Een van de thema's die binnen dit netwerk met elkaar zal worden opgepakt, is het komen tot een effectieve monitoring van de diverse aanpakken. Deze en andere inzichten willen we in het kader van kennisdeling ook beschikbaar stellen voor de wijken en dorpen die niet geselecteerd zijn.
- Conform een aantal toegezegde acties hebben uw Staten twee werkbezoeken afgelegd aan Veulen/Castenray (mei 2025) en aan Heerlen-Noord (juni 2025) in relatie tot het beleidskader Samen Leven en Bestaanszekerheid en de gebiedsgerichte aanpak.

- Op 24 oktober 2025 hebben wij u geïnformeerd over de uitvoering van [motie 3049 Wolters c.s.](#) en [amendement 185 Berghorst c.s.](#) in samenhang met de 8 in ontwikkeling zijnde gebiedsgerichte aanpakken en de propositie Sociaal en Veerkrachtig Limburg (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). De Provincie Limburg is penvoerder van deze propositie, maar het betreft een gezamenlijk product van de Bestuurlijke Alliantie Gebiedsgerichte aanpak. Doel van deze alliantie is om met publieke en maatschappelijke partijen een langjarig commitment op bestuurlijk niveau aan te gaan om samen doorbraken en interventies binnen gebiedsgerichte aanpakken te initiëren. Dit gebeurt onder andere door het identificeren van best practices en knelpunten. Deze worden door de partijen gebundeld en gezamenlijk uitgedragen, met als doel Limburg op sociaal gebied krachtig vooruit te helpen en te adresseren en profileren samen met en richting het Rijk en Europa.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2025 zijn de intentieovereenkomsten voor de acht langjarige gebiedsgerichte aanpakken gesloten. We streefden er naar ook in dit jaar reeds de samenwerkingsovereenkomsten te sluiten, maar dat duurde iets langer dan gepland omdat het meer tijd kostte om tot een optimale aansluiting bij het lokale netwerk en de bestaande samenwerking te komen. We verwachten in de eerste helft van 2026 de overige 7 samenwerkingsovereenkomsten te sluiten.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 2.2.1. Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen zijn in 2025 de lasten begroot op € 5,65 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 1,89 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 3,77 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Gebiedsgerichte wijkenaanpak; zoals hiervoor onder 'Kwaliteit' is aangegeven, gaat het om langjarige gebiedsgerichte aanpak. De hiervoor in 2025 beschikbaar gestelde middelen moeten voor de verdere uitwerking en afhandeling van subsidieaanvragen naar 2026 worden overgeboekt (€ 2,00 mln.);
- Een aangepaste fasering van de te verwachten uitgaven van het meerjarige project Vastenavondkamp Venlo (€ 1,43 mln.);
- Meerjarige Leefbaarheidsaanpak (€ 0,27 mln.); de hiervoor beschikbaar gestelde middelen moeten beschikbaar blijven voor de hele projectperiode.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 3,70 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

2.3. Sport en bewegen

Ten aanzien van Sport en Bewegen streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 voldoen meer Limburgers aan de beweegrichtlijn dan in 2023.

- In 2027 worden er meer Limburgers bereikt door de sport-/beweegactiviteiten van de sociale basisinfrastructuur dan in 2023.

Wij liggen op koers. Wij verwachten de doelstellingen in 2027 te gaan halen.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.3.1. Sport en bewegen

Omschrijving

In onze provincie is het bevorderen van sport en bewegen van groot belang. We scoren immers niet goed bij allerlei indicatoren die onze gezondheid meten. Bovendien leiden sporten en sportevenementen tot nieuwe ontmoetingen en andere manieren van samenzijn. Dat is belangrijk voor de sociale cohesie. Daarom moet iedereen die wil sporten, kunnen sporten. 2025 stond in het teken van uitvoering: sommige resultaten werden gedurende het jaar reeds zichtbaar, anderen volgen in 2026 of 2027 op basis van de stappen die afgelopen jaar gezet zijn. In enkele gevallen trad vertraging in de samenwerking met derden op, wat resulteerde in een voordelig financieel verschil. We blijven focussen op het versterken van verbinding en samenwerking, zowel binnen de sportsector als in samenhang met het sociaal domein. De inzet van onze brede sociale basisinfrastructuur heeft binnen deze thematische aanpak een centrale rol.

Rol Provincie: *subsidiënt, procesmanager, financier*

Kwaliteit

- Begin 2025 hebben alle dertien bestaande sporttakplatforms als onderdeel van de brede sociale basisinfrastructuur een subsidie ontvangen voor de uitvoering van hun werkplannen (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Van de drie beschikbare plekken voor nieuwe organisaties is er één ingevuld, door Limburg Walking+ (wandelsport). Op 1 juli 2025 hebben wij de geactualiseerde regeling inclusief verhoogde normbedragen per organisatie vastgesteld (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Zo konden de organisaties tijdig hun subsidieaanvraag voor 2026 voorbereiden en indienen.
- Eind 2025 waren er 1.133 topsporters en talenten geregistreerd bij Coöperatie Limburg Sport waardoor ze in aanmerking komen voor ondersteuning in hun (top)sportcarrière. Het aantal zal hoger uitkomen, want er waren nog 601 aanvragen in behandeling. In 2025 zijn er 98 sporters uitgestroomd; zij zijn niet meer actief als topsporter of talent.
- In de tweede helft van 2025 hebben we de uitvoering van de opdracht door Watersley Sports & Talentpark BV geëvalueerd (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Op grond van deze evaluatie is de opdracht tot en met 2027 verlengd.
- Voor de ondersteuning van topsportevenementen met een activerend breedtesportprogramma in de jaren 2025-2027 hebben we begin januari 2025 een subsidieregeling gepubliceerd (zie [mededeling portefeuillehouder](#)). Het subsidieplafond van deze regeling was eind 2025 volledig uitgeput; er zijn vier topsportevenementen ondersteund.

- Vanuit de laagdrempelige en breed gewaardeerde subsidieregeling voor bovenlokale (sport)evenementen hebben we in 2025 28 breedtesportevenementen ondersteund. Een aantal aanvragen is nog in behandeling, dus het aantal kan nog hoger uitvallen. Op initiatief van uw Staten (amendementen [204](#) en [205 Goossen-Absil](#)) hebben wij van deze regeling het subsidieplafond verhoogd en de looptijd verlengd, om nog meer initiatieven te kunnen ondersteunen (zie [mededeling portefeuillehouder](#)).
- Op [7 oktober](#) en [21 oktober](#) 2025 bent u conform toezegging 9722 geïnformeerd over de bijdragen van de sport- en bewegakkoorden aan de provinciale doelstellingen. In oktober werd ook het eerste van de drie akkoorden gesloten met de regio [Midden-Limburg](#) (zie ook [mededeling portefeuillehouder](#)). De regio [Noord-Limburg](#) is in januari 2026 gevolgd en ook Zuid-Limburg wordt verwacht in de eerste helft van 2026. Per regio volgt nu een uitvoeringsplan, waarin ook duidelijk wordt op welke manier er bijdragen worden geleverd aan [motie 3032 Goossen c.s.](#), de [motie 3110 Van Bijnen](#) en de [motie 3134 Absil c.s.](#).
- Vanuit de uitvoering van [amendement 187 Smeets c.s.](#) hebben wij via Coöperatie Limburg Sport een Paralympisch Topsporttalentfonds ingesteld (zie ook [de mededeling portefeuillehouder](#)). In het proces van de sport- en bewegakkoorden (zie vorige bullet) wordt met gemeenten gesproken over (financiële) aansluiting bij dit fonds.

Kwaliteit (indicator) ■

Tijd

- We hebben vrijwel alle voorgenomen resultaten voor dit product in 2025 behaald.
- In het proces van de sport- en bewegakkoorden duurde het sluiten van de akkoorden in de drie regio's wat langer dan gepland. Een deel van deze vertraging werd veroorzaakt door beperkte capaciteit bij gemeenten. Mede daarom hebben we desgevraagd een financiële bijdrage per regio toegezegd ten behoeve van de inzet van een formateur, die helpt in het omzetten van de regionale sport- en bewegakkoorden tot concrete uitvoering. Deze inzet zal in 2026 in elk van de regio's plaatsvinden, waarna uitvoering start.

Tijd (indicator) ■

Geld

Voor de uitvoering van product 2.3.1. Sport en bewegen zijn in 2025 de lasten begroot op € 5,24 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,56 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 1,68 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Zoals hiervoor onder 'Tijd' vermeld heeft het proces van de sport- en bewegakkoorden langer geduurd dan gepland. De voor deze akkoorden beschikbaar gestelde middelen moeten deels beschikbaar blijven voor de verdere uitwerking in 2026 (€ 0,98 mln.);
- Een efficiëntere invulling van de Steunfunctie Sport, middels de opdrachtverlening aan Coöperatie Limburg Sport en de regionale sport- en bewegakkoorden. Het restant (€ 0,70 mln.) kan vervallen ten gunste van het resultaat. De omvang van dit budget nemen wij mee in onze analyse in het kader van de structurele borging van de Sociale Agenda ([toezegging 9770](#)).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,82 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator) ■

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 2 Samen leven en bestaanszekerheid bedragen de lasten in 2025 € 26,52 mln. Dit is € 8,28 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025 (€ 26,52 mln.). De belangrijkste oorzaken zijn:

- vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen (€ 0,75 mln.);
- aangepaste fasering van de te verwachten uitgaven van meerjarige projecten, waaronder gebiedsgerichte wijkenaanpak (€ 3,43 mln.) en leefbaarheidsaanpak en de regionale sportakkoorden (€ 1,70 mln.);
- minder subsidieaanvragen voor diverse subsidieregelingen (w.o. armoede en laaggeletterdheid € 0,68 mln.).

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 6,01 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 14,28 mln. Dat is € 3,17 mln. lager dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	13.166	15.633	12.793	2.841
Totaal 2.1 Sociale agenda	13.166	15.633	12.793	2.841
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.995	5.653	1.886	3.767
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.995	5.653	1.886	3.767
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	5.101	5.237	3.560	1.677
Totaal 2.3 Sport en bewegen	5.101	5.237	3.560	1.677
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	20.262	26.523	18.239	8.284
Totaal Lasten	20.262	26.523	18.239	8.284

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Baten				
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	265	265	0
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	265	265	0
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	0	265	265	0
Totaal Baten	0	265	265	0
Saldo van baten en lasten	-20.262	-26.259	-17.975	-8.284
Stortingen in reserves				
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	0	0	132	-132
Totaal 2.1 Sociale agenda	0	0	132	-132
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	0	689	-689
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	0	689	-689
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	0	0	821	-821
Totaal Stortingen in reserves	0	0	821	-821
Onttrekkingen aan reserves				
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	3.367	4.005	3.337	668
Totaal 2.1 Sociale agenda	3.367	4.005	3.337	668

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.387	4.481	926	3.555
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.387	4.481	926	3.555
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	350	323	251	72
Totaal 2.3 Sport en bewegen	350	323	251	72
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	5.103	8.809	4.514	4.295
Totaal Onttrekkingen aan reserves	5.103	8.809	4.514	4.295
Saldo mutatie reserves	5.103	8.809	3.693	5.116
Resultaat	-15.159	-17.450	-14.282	-3.168

3. Werken aan een toekomstbestendige economie

Werken aan een toekomstbestendige economie

De Provincie Limburg richt zich op het creëren van gunstige voorwaarden voor een toekomstbestendige en flexibele regionale economie. We streven naar een economisch klimaat waarin innovatie, duurzaamheid en slimme technologieën centraal staan en snel tot wasdom komen. Tegelijkertijd zien we ons gesteld voor uitdagingen, mede als gevolg van recente ontwikkelingen zoals het Peter Wennink-rapport, het Draghi-rapport en veranderingen in nationaal en internationaal beleid. Deze trends onderstrepen het belang van versterking van onze concurrentiepositie, stimulering van innovatie en het borgen van veiligheid, waaronder de defensiesector.

Met een focus op groene industriepolitiek investeren we in de opbouw van de circulaire economie binnen Limburg. De doorontwikkeling van de Brightlands campussen blijft een belangrijke pijler, waarbij we aanvullend werken aan de oprichting van een provincie-dekkend conventiebureau. Dit moet de zakelijke markt versterken en zakelijk toerisme bevorderen met behulp van de Brightlands-initiatieven. Ook ondersteunen we overige toeristische sectoren en stimuleren we mkb-innovatie die inspeelt op maatschappelijke vraagstukken in uiteenlopende sectoren. Om innovatieve mkb'ers te faciliteren, werken we aan de inrichting van ondersteuningsfondsen.

Aantrekkelijkheid van Limburg als vestigingslocatie voor bedrijven en talent is een belangrijk speerpunt. Hiervoor voeren we een gerichte acquisitiestrategie en zetten we in op waardering van vakmanschap, versterking van het beroepsonderwijs en ondersteunen we een lerende en samenwerkende maakindustrie. Het vergroten van de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel is hiervoor essentieel, zeker gezien de recente arbeidsmarktontwikkelingen.

Gezien de actuele nationale en internationale politieke situatie, blijft het van groot belang een sterke en innovatieve regio te zijn. Dit vraagt mogelijk om herprioritering en aanvullende inzet binnen het toekomstig economisch beleid van de provincie.

Met het 'Blijversbudget' richten we ons op het bevorderen van innovatie en conceptontwikkeling in de agrarische sector, zodat het platteland toekomstperspectief houdt met minder milieubelasting. Dit instrument maakt onderdeel uit van de transitie naar een duurzamere landbouw.

Tot slot benutten we de grensoverschrijdende ligging van Limburg optimaal. In samenwerking met het Rijk zetten wij in op de gezamenlijke kandidatuur met België en Duitsland voor de Einstein Telescope in de Euregio Maas-Rijn, waarmee wij de internationale samenwerking en verdienkracht verder versterken. We blijven daarnaast betrokken bij omvangrijke projecten zoals de verduurzaming van Chemelot en Maastricht Aachen Airport (MAA).

Onze beleidskaders

- [Werken aan een Toekomstbestendige Economie 2024-2027 \(PS 12 april 2024\)](#)
- [2e Gewijzigd Statenvoorstel inzake Brightlands - visie en rol Provincie Limburg \(PS 24 juni 2022\)](#)
- [Gewijzigd Statenvoorstel Brightlands Campus Greenport Venlo - campus en vastgoed - visie en inzet tot 2030 \(PS 19 december 2022\)](#)
- [Statenvoorstel Campus Vastgoed Greenport Venlo inzet en visie tot 2030 \(PS 10 februari 2023\)](#)
- [Statenvoorstel inzake Uitwerking transitie Maastricht Aachen Airport \(PS 16 december 2022\)](#)

Voor een aantal majeure integrale ontwikkelingen zijn door Provinciale Staten afzonderlijke kaderstellende besluiten genomen die toezien op inzet en middelen: verduurzaming Chemelot, Brightlands, VDL/NedCar en MAA.

Wat hebben we bereikt?

3.1. Vestigingsklimaat van morgen

- In 2027 zijn onze acquisitieresultaten verbeterd, kennen we het Limburgse bedrijfsleven beter en is het zakelijk toerisme gegroeid.
- In 2027 is de acquisitiesamenwerking met stakeholders in Limburg dusdanig versterkt dat nieuwe potentiële leads die kansrijk zijn voor Limburg, in gezamenlijkheid worden verkend.
- In 2027 zijn de (ruimtelijke) randvoorwaarden gecreëerd voor de beoogde versterking van het toekomstbestendig en kwalitatief hoogwaardig vestigingsklimaat in 2027.

De voortgang richting de realisatie van de gestelde doelen is een continu en dynamisch proces. De in 2025 uitgevoerde werkzaamheden, onder andere op het gebied van acquisitie en het op diverse fronten versterken van de samenwerking met partners, dragen hier direct aan bij. Ook het beter in kaart brengen van het vestigingsklimaat in Limburg vormt een belangrijke basis voor het behalen van de doelstellingen in 2027. De ingezette koers biedt daarmee vertrouwen in het bereiken van de doelstellingen op het gebied van acquisitie, samenwerking en het duurzaam versterken van een toekomstbestendig en kwalitatief hoogwaardig vestigingsklimaat.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.1.1. Vestigingsklimaat van morgen

Omschrijving

Een goed vestigingsklimaat is van belang voor zowel het bestaande bedrijfsleven als voor het aantrekken en verbinden van nieuwe economische spelers aan de Limburgse economie. In 2025 heeft de Provincie Limburg ingezet op het versterken van het vestigingsklimaat langs drie actielijnen:

- Strategische acquisitie en verankering;
- Toerisme: innovatie, infrastructuur en zakelijk toerisme;
- Internationale economische samenwerking en diplomatie.

Binnen de actielijn strategische acquisitie en verankering is ingezet op het versterken van de acquisitiekracht van Limburg, het beter in beeld brengen van de behoeften van het bedrijfsleven en het begeleiden van acquisitietrajecten gericht op zowel behoud als aantrekken van bedrijven.

Vanuit de actielijn toerisme is onder andere gewerkt aan de opschaling van het Maastricht Convention Bureau naar een provinciebreed congresbureau, de ontwikkeling van een provinciaal dataportaal voor toerisme en de organisatie van (inter)nationale evenementen die bijdragen aan de economische en internationale profilering van Limburg.

Binnen de actielijn internationale economische samenwerking en diplomatie is invulling gegeven aan de provinciale rolbepaling op het gebied van economische veiligheid en hebben de vier Brightlands campussen gezamenlijk bijgedragen aan het verder versterken van de internationale profilering van Limburg als toonaangevende innovatieregio.

Rol Provincie: *aanjager, financier, ondersteuner, partner (aandeelhouder)*

Kwaliteit

Strategische acquisitie en verankering

Uitvoering motie 3059 – ‘Beter zicht op het Limburgse vestigingsklimaat’

In november 2025 heeft onderzoeksbureau Etil een eerste diepgaande analyse opgeleverd van het Limburgse vestigingsklimaat, met aandacht voor de ontwikkelingen in de afgelopen drie tot vijf jaar. De bevindingen zijn samengebracht in een beknopt rapport en een toegankelijke infographic ([Mededeling portefeuillehouder inzake oplevering informatieproduct ten behoeve van inzicht in provinciale vestigingsklimaat, brief gedeputeerde Satijn van 2-12-2025](#)). In juli 2026 wordt een actualisatie van het rapport verwacht.

Acquisitie

Er is gericht ingezet op het verder versterken van de samenwerking met diverse partners én op de inhoudelijke begeleiding van verschillende acquisitietrajecten. De focus lag hierbij zowel op de duurzame verankering en waar mogelijk uitbreiding van bestaande bedrijven, als op het aantrekken van nieuwe vestigers. In dit kader heeft tevens een bijeenkomst van de acquisitieconvenantpartners plaatsgevonden. In 2026 wordt hieraan een vervolg gegeven, waarbij een mogelijke herijking van het convenant aan de orde zal zijn. Daarnaast zijn verschillende evenementen georganiseerd voor ondernemers (zie hoofdstuk ‘Innovaties voor de maatschappelijke opgaven’), die eveneens bijdroegen aan de verdere invulling van het acquisitiebeleid.

Toerisme: innovatie, infrastructuur en zakelijk toerisme

Maastricht Convention Bureau (MCB)

Het Maastricht Convention Bureau is in 2025 opgeschaald naar een provinciebreed congresbureau, met als doel het stimuleren van zakelijk toerisme en het versterken van de Limburgse kenniseconomie. Daartoe is een samenwerking aangegaan tussen de Provincie, de vier Brightlands-gemeenten (Venlo, Sittard-Geleen, Heerlen, Maastricht) en de Brightlands campussen. Het MCB richt zich op het aantrekken van internationale congressen die aansluiten bij de speerpunten van de Limburgse kenniseconomie en de Brightlands campussen. Tevens is in oktober 2025 een vernieuwde merkidentiteit geïntroduceerd en gelanceerd op de nieuwe website van het MCB.

Dataportaal toerisme

De Provincie heeft een subsidie toegekend aan de samenwerkende VVV's in Limburg, zodat zij als uitvoerende partij namens de gemeenten het provinciaal dataportaal voor de vrijetijdseconomie kunnen ontwikkelen en beheren.

WK-Gravel

In samenwerking met de gemeenten Maastricht, Beek en Beekdaelen is in 2025 het UCI Gravel World Championships in Zuid-Limburg georganiseerd. Dit internationale sportevenement heeft niet alleen gezorgd voor een toestroom van sporters en bezoekers afkomstig uit binnen- en buitenland, maar tevens geleid tot een economische impuls voor horeca en recreatiesector. Daarnaast heeft het de internationale zichtbaarheid van Limburg versterkt.

Verankering van TEFAF in Limburg

TEFAF (The European Fine Art Fair) is van grote waarde voor zowel het culturele als het economische profiel van Maastricht en de regio. In 2025 zijn intensieve gesprekken gevoerd om te bezien hoe de Provincie kan bijdragen aan het behoud en de verdere ontwikkeling van TEFAF. Het streven is een additionele provinciale bijdrage te leveren, zodat noodzakelijke kwaliteitsinvesteringen kunnen worden gerealiseerd en de concurrentiepositie van TEFAF wordt geborgd. Hiermee onderstreept de Provincie haar inzet om TEFAF ook op lange termijn aan Limburg te verbinden.

Programmatische samenwerking routestructuren

De Provincie heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van een concept uitvoeringsprogramma en een governancestructuur voor een meerjarige, landelijke programmatische samenwerking met alle Provincies en de landelijke stichtingen Wandelnet en Fietsplatform. Definitieve besluitvorming hierover wordt medio 2026 verwacht, waarna de daadwerkelijke uitvoering zal starten.

[Motie 3061 – Vitaal Toerisme in balans met de omgeving](#)

In oktober 2025 is een strategische sessie georganiseerd met destiniatiemarketingorganisaties (DMO's), gemeenten en experts op het gebied van bestemmingsmanagement en inwonersprofiel. Doel was gezamenlijk te verkennen hoe toeristische groei in balans kan worden gebracht met leefbaarheid en omgevingskwaliteit. De uitkomsten hebben waardevolle input opgeleverd voor toekomstig beleid en nader te ontwikkelen acties op het gebied van bestemmingsmanagement. In 2026 wordt bezien hoe hierop verder kan worden voortgebouwd.

Internationale economische samenwerking en diplomatie

Economische veiligheid – rolbepaling Provincie

Om een duidelijke provinciale rol te bepalen op het gebied van economische veiligheid is het nationale beleid, het beschikbare instrumentarium en het relevante partnernetwerk in kaart gebracht. Het beleid voor de circulaire economie levert een bijdrage aan het vergroten van de strategische autonomie en het verminderen van risicovolle afhankelijkheden. LIOF heeft in haar acquisitiebeleid 'Know Your Customer'-procedures ingebouwd vanuit het oogpunt van economische veiligheid. Periodieke risicoanalyses van vitale infrastructuur vinden plaats in samenwerking met betreffende ministeries en de Veiligheidsregio's. Daarnaast zijn verkennende gesprekken gevoerd over aanvullende bewustwordingsactiviteiten richting het bedrijfsleven, bijvoorbeeld in samenwerking met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en LIOF.

Internationale samenwerking en profilering Brightlands Campussen

In 2025 hebben de vier Brightlands campussen gezamenlijk ingezet op het versterken van de internationale profilering van Limburg als toonaangevende innovatieregio. Zij presenteerden zich samen op de ExpoReal in München, de grootste vastgoedbeurs van Europa, en de Brightlands Startup League ontving internationale waardering met de 'Startup Ecosystem Rising Star Award' van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC). Daarnaast werd Limburg door het Intelligent Community Forum (ICF) geselecteerd als een van de Smart21-regio's wereldwijd, waarmee de regio kans maakt op de titel *The Intelligent Community of the Year*. Limburg wist bovendien binnen te halen dat in 2026 de internationale top 7 van het ICF in de regio neerstrijkt, waarbij diverse internationale delegaties Limburg zullen bezoeken. Tot slot werd in het vierde kwartaal van 2025 een tweetalige campagne gelanceerd om de (inter)nationale bekendheid van het innovatieve Limburg onder de vlag van Brightlands verder te vergroten.

Kwaliteit (indicator)**Tijd**

Activiteiten zijn continu doorlopend en duren de volledige collegeperiode.

Tijd (indicator)**Geld**

Voor de uitvoering van product 3.1.1. Vestigingsklimaat van morgen zijn in 2025 de lasten begroot op € 10,69 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 4,42 mln. Hierdoor ontstaat er in 2025 een voordelig verschil van € 6,27 mln.

Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- Innovatieve bedrijvigheid herontwikkeling VDL € 2,45 mln. Gewijzigd Statenvoorstel inzake Najaarsnota 2025, brief GS van 21-10-2025. In 2025 zijn deze middelen nog niet benut.
- Knelpuntenfonds € 1,50 mln. Door vertraging in de aanvragen en wisseling van bestuur bij de ontvanger zijn de middelen nog niet beschikbaar.
- SPUK inkomstenderving Watersnoodramp € 0,24 mln. nog niet kunnen uitkeren in verband met beroep.
- Kapitaallasten van € 1,40 mln. LBDF zijn per abuis in dit product begroot maar deze staan verantwoord in product 3.2.1. Innovaties voor de Maatschappelijke opgaven.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 5,45 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)**3.1.3. Maastricht Aachen Airport****Omschrijving**

Maastricht Aachen Airport (MAA) draagt bij aan zowel de Limburgse als aan de nationale economie. Daarnaast leidt het tot samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. MAA maakt deel uit van de nationale luchtinfrastructuur en is na Schiphol de enige Nederlandse luchthaven met een vrachtfunctie.

Op [16 december 2022](#) hebben Provinciale Staten kennisgenomen van het Businessplan 'Transitie naar een duurzame, omgevingsbewuste en toekomstbestendige luchthaven' van MAA BV en MAABI BV ter invulling van [Amendement 145 'Een omgevingsbewust en toekomstbestendig MAA'](#) en ingestemd met het verstrekken van een Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB) van € 5,50 mln. per jaar en een investeringskrediet voor achterstallig onderhoud (in de vorm van een agiostorting) van € 23,9 mln.

Het businessplan 2022 beschrijft de wijze waarop de luchthaven zal transformeren naar een duurzame, omgevingsbewuste en toekomstbestendige luchthaven met de daarbij behorende doelen en beoogde fasering en tijdsplan. Als aandeelhouder van de luchthaven bewaken we de kaders die Provinciale Staten bij de besluitvorming in 2022 hebben aangegeven en zien wij erop toe dat de in het businessplan gestelde doelen worden behaald. Dit doen we aan de hand van reguliere ambtelijke en bestuurlijke overleggen, maar ook aan de hand van de jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen. Hierover rapporteren we twee maal per jaar aan Provinciale Staten door middel van de voortgangsrapportages in het kader van de 'Regeling Grote Projecten'. Voorts informeren wij Provinciale Staten als actualiteiten daartoe aanleiding geven.

Rol Provincie: *partner (aandeelhouder), financier, procesmanager, bevoegd gezag*

Kwaliteit

Omgevingsfonds

De toegezegde provinciale bijdrage van in totaal € 8,75 mln. aan de stichting wordt in de vorm van een subsidie, in tranches, verstrekt op basis van de jaarlijks aan te leveren voortgangsrapportages, inclusief geactualiseerd liquiditeitsoverzicht. Verantwoording vindt derhalve plaats vanuit de subsidierelatie die de Provincie heeft met het fonds, via een jaarlijks aan te reiken liquiditeitsoverzicht met begroting.

De totale begrote omvang van het fonds bedraagt circa € 14 miljoen. Dit bedrag wordt ingezet op een viertal programmalijnen (leefbaarheid, gebiedsprogramma's, vortexschade, communicatie en informatievoorziening). Behalve de provinciale subsidie zijn hierin ook de bijdragen van de luchthaven MAA, Schipholgroep, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het bedrijfsleven opgenomen. Het Omgevingsfonds MAA is vanaf 1 april 2024 stapsgewijs begonnen met haar werkzaamheden. Hieraan voorafgaande zijn de ambities van het Omgevingsfonds vertaald in het programmaplan 2024-2030. De programma's vorderen conform planning, waarbij in 2025 de onderzoeken in het kader van het Vortex-programma centraal hebben gestaan, maar ook de verkoopgarantieregeling. Besteding vindt door het fonds plaats binnen de afgesproken programma's en doelstellingen van de programma's en de afgegeven subsidiebeschikking in dit kader.

Provinciaal Inpassingplan MAA proefdraaien

De voorbereiding van het PIP vindt plaats in samenhang met de procedure voor de Wnb-vergunning. Op 29 oktober 2024 zijn PS met een mededeling portefeuillehouder geïnformeerd over het voornemen van de minister van LNVV om een nieuwe Wnb-vergunning ter inzage te leggen. De definitieve vergunning is nog niet verleend in verband met stikstofproblematiek. De nog te verlenen Wnb-vergunning dient te worden ingepast in het PIP. Vanwege deze afhankelijkheid stagneert de procedure voor de vaststelling van het PIP.

Luchthavenbesluit

De in het kader van de luchthavenbesluitprocedure door de luchthaven opgestelde MER(milieueffectenrapport)-notitie is in het najaar van 2024 ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W). Het ministerie heeft deze beoordelingsnotitie op haar beurt voor advies aan de Commissie MER voorgelegd. Het advies van de Commissie is in maart 2025 gepubliceerd en leidde ertoe dat alsnog een MER is opgesteld. De luchthaven heeft de aanvraag luchthavenbesluit en de daarbij behorende MER begin januari 2026 bij het Ministerie van I&W ingediend.

Route development fund

De ontvangen bijdragen van de gemeente Maastricht om in te zetten op het stimuleren van lijnverbindingen vanaf MAA naar intercontinentale luchthavens ter bevordering van de verankering van het zakelijk toerisme in de regio naar bijvoorbeeld het MECC en de TEFAF van € 0,6 mln. zal naar verwachting in 2026 worden ingezet. In 2025 zijn in aanloop hierop de gesprekken gestart met de luchthaven over de daartoe in te dienen aanvraag door de luchthaven en de ontwikkeling (acquisitievorderingen) van de vliegmaatschappij met de op te zetten verbindingen.

Ontsluiting luchthaven

Voor het verbeteren van de ontsluiting van de luchthaven (verbeteren verkeersveiligheid Vliegveldweg en voorterreinen MAA) heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat in de vorm van een specifieke uitkering (SPUK) aan de Provincie een bedrag van € 3,5 mln. inclusief BTW beschikbaar gesteld. De Provincie leidt de middelen door aan de gemeente Beek en MAA die dit project gaan uitvoeren. De gemeente Beek en MAA dragen zelf ieder € 2 mln. bij. In 2025 zijn de voorbereidende werkzaamheden gestart en is een eerste deel van het voetpad vanaf P2 richting de terminal aangelegd. Met de planning van de uitvoering wordt rekening gehouden met de verwachte extra toestroom van passagiers medio 2027 als gevolg van de baansluiting bij Eindhoven Airport.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- In 2025 zijn bijdragen aan het Omgevingsfonds verstrekt in lijn met de subsidiebeschikking op basis van de aangereikte liquiditeitsoverzicht behorend tot de voortgangsrapportage.
- Door het uitblijven van de definitieve Wnb-vergunning, is het aannemelijk dat het PIP op z'n vroegst eind 2026 kan worden vastgesteld.
- De aanvraag luchthavenbesluit is bij het Ministerie van I&W ingediend. De procedure kent een doorlooptijd van circa 1,5 jaar. Het luchthavenbesluit wordt medio 2027 verwacht.
- De voorbereidingen en eerste werkzaamheden voor de "Ontsluiting luchthaven" zijn in 2025 aangevangen. In 2026 worden de SPUK-gelden aan MAA en gemeente Beek doorgeleid.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 3.1.3. Maastricht Aachen Airport zijn in 2025 de lasten begroot op € 13,09 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 30,96 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 17,88 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- Afwaardering Holding Businesspark Luchthaven Maastricht NV € 19,26 mln. Dit is het gevolg van de financiële doorvertaling van [Statenbesluit 'Uitwerking transitie Maastricht Aachen Airport' \(16 december 2022\)](#), waarbij Provinciale Staten hebben besloten om voorziene afwaarderingen jaarlijks ten laste te brengen van de begrotingsruimte, op basis van de geraamde verliezen in geval van een worst-case scenario. Deze afwaardering bedraagt in 2025 € 19,26 mln. en wordt volledig gedekt uit de risicoreserve SIS.
- Aanpassing van de te verwachten uitgaven voor het Omgevingsfonds € 0,46 mln.;
- De eerste subsidie voor de lijnverbindingen vanuit het route development fund wordt in 2026 verleend € 0,60 mln.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,34 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

3.2. Innovaties voor de maatschappelijke opgaven

Er is actief en succesvol ingezet op de ontwikkeling van de innovatiekracht van het Limburgse MKB. Daarbij maken wij gebruik van het specifiek daarvoor opgezette programma Limburg Toekomstbestendig en deelname van het Limburgse MKB aan Europese gefinancierde projecten en nationale innovatieprogramma's zoals de MIT-regeling: MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren. Daarnaast onderzoeken wij in hoeverre flankerend beleid de concurrentiekracht van MKB-bedrijven kan versterken. Hierbij zijn de volgende moties meegenomen:

- [Motie 3057 2e Gewijzigde Motie 3057 Jenneskens c.s. inzake MKB-toets voor provincie;](#)
- [Motie 3059 Gewijzigde Motie Schyns c.s. Beter zicht op het Limburgse vestigingsklimaat;](#)
- [Motie 3192 Berghorst c.s. inzake Zorg Innovatie Hub;](#)
- [Toezegging 9697 Beschouwende notitie betreffende het Financieel instrumentarium start- en scale-ups;](#)
- [Toezegging 9571 Evaluatie MKB-fondsen.](#)

De ontwikkeling van de Brightlands campussen ligt op koers, maar ziet zich ook gesteld voor nieuwe uitdagingen. De campussen vervullen hun rol in het samenbrengen van kennis, onderwijs en ondernemerschap op vier locaties in Limburg goed. Er wordt gewerkt aan groei en verdere professionalisering. Er vindt ook meer en meer samenwerking plaats tussen de vier Brightlands campussen. Ontwikkelingen in de omgeving zoals mondiale tegenwind voor circulaire economie, of een terugtrekkende aandeelhouder, of de krapte aan talent werpen uitdagingen op. Daarnaast ontstaan er ook nieuwe kansen bijvoorbeeld op dossiers als defensie, verduurzaming van Chemelot of de impuls voor een geïntegreerde gebiedsontwikkeling in Maastricht.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.2.1. Innovaties voor de maatschappelijke opgaven

Omschrijving

De Provincie Limburg heeft in 2025 ingezet op innovatie, samenwerking en het versterken van het Limburgse MKB volgens drie actielijnen:

- Innovatief bedrijfsleven;
- Innovatieve ecosystemen;
- Innovaties voor het brede MKB.

Voor het innovatief bedrijfsleven is daarbij succesvol gebruik gemaakt van verschillende innovatieprogramma's. Onze ambitie is dat de innovatiekracht van het Limburgse MKB verbeterd, zodat ondernemers in alle sectoren via slimme innovaties en ondernemerschap bijdragen aan een duurzaam, circulair, gezond en digitaal Limburg. Vanuit de actielijn innovatieve ecosystemen zetten we in op het ontstaan van innovatieve ondernemers binnen de Brightlands campussen. Daarbij spelen onderwijs en acquisitie ook een rol. Ook het financieringsinstrumentarium is daarbij een leidend element. Wij dragen bij aan het realiseren van een regionaal financieringsinstrumentarium dat alle stadia van een startende onderneming kan ondersteunen. Tenslotte is het belangrijk dat nieuwe innovaties breed gedragen worden. In dat kader zetten we in op flankerend beleid voor het MKB vanuit de actielijn innovaties voor het brede MKB.

Een bijzonder programma is de Einstein Telescope. Waarbij onze inzet vanuit de drie actielijnen tezamen komt. Dit programma steunt op het innovatief bedrijfsleven, maakt gebruik van onze Brightlands campussen en zet projecten op voor het brede MKB.

Binnen product innovaties voor de maatschappelijke opgaven hebben we uitvoering gegeven aan twee toezeggingen en zijn een tweetal moties betrokken.

Rol Provincie: *aanjager, financier, ondersteuner, partner (aandeelhouder)*

Kwaliteit

LIOF-Innovatieprogramma Limburg Toekomstbestendig (LTB)

LIOF voerde voor de Provincie Limburg het MKB-innovatieprogramma 'Limburg Toekomstbestendig' (LTB) uit. Het programma LTB sloeg een brug tussen de beleidskaders van Provincie Limburg en het Ministerie van EZ enerzijds en de uitvoeringspraktijk van het Limburgse MKB anderzijds. De operationele looptijd van het programma is per 31 december 2025 beëindigd. Met het programma werd het MKB in de kernsectoren van de Limburgse economie meegenomen in de maatschappelijke opgaven waarvoor Limburg zich gesteld ziet. Deze opgaven of transitie zijn: Circulariteit, Energie, Gezondheid en Digitalisering. Vanaf december 2020 tot en met 31 december 2025 zijn 490 aanvragen beoordeeld waarvan er 318 zijn goedgekeurd. De totale projectomvang bedroeg € 25,4 mln. met een bijdrage uit het programma van € 8,5 mln. Het programma is eind 2025 geëvalueerd en positief beoordeeld. In 2026 wordt gekeken of een nieuw LTB wenselijk is of dat volstaan kan worden met de reeds aanwezige andere innovatieprogramma's.

Europese Programma's

In 2025 hebben we bedrijven ondersteund bij innovatieve grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten in euregionaal verband. Binnen de Europese programma's, zowel mainstream programma(OPZUID), het Just Transition Fund (JTF), het NorthWestEurope programme (NWE) en de drie grensoverschrijdende (INTERREG) programma's, zijn in totaal 127 projecten goedgekeurd met deelname van Limburgse partners bestaande uit MKB-bedrijven, kennisinstellingen en publieke partijen. Hiermee gepaard gaat een totale financiële impuls van € 409,3 mln. met een Europese bijdrage van € 186,1 mln. en een provinciale bijdrage van € 4,23 mln. aan de Limburgse partners in deze projecten.

MIT-regeling

In 2025 is de MIT-regeling succesvol ingezet ter versterking van het innovatievermogen en de toekomstbestendigheid van het Limburgse MKB. Voor Limburg was een provinciaal budget van € 1 mln. beschikbaar, aangevuld met rijksmiddelen. Binnen de MIT R&D-samenwerkingsprojecten is voor Limburg € 1,52 mln. aan subsidie toegekend, waarmee innovatieve samenwerkingen binnen het MKB zijn gestimuleerd. De provinciale cofinanciering voor deze projecten bedraagt € 0,69 mln. Daarnaast is voor MIT-haalbaarheidsprojecten € 0,64 mln. aan subsidie verleend, waarvan € 0,29 mln. is gefinancierd vanuit provinciale middelen. De totale provinciale bijdrage aan R&D- en haalbaarheidsprojecten komt hiermee uit op € 0,97 mln. Deze inzet weerspiegelt de sterke vraag naar de regeling en het hoge aantal kwalitatief goede Limburgse aanvragen. Met de MIT-regeling is in 2025 aantoonbaar bijgedragen aan innovatie, samenwerking en economische versterking van het Limburgse MKB.

Actieagenda MKB

In 2025 is door de provincies, in lijn met de Actieagenda MKB-Dienstverlening, ingezet op het versterken van de regionale samenwerking en het beter toegankelijk maken van het aanbod voor ondernemers. Samen met de Kamer van Koophandel is actief contact gelegd met de regio's Zuid-, Midden- en Noord-Limburg, met als doel elkaar beter te leren kennen, effectiever door te verwijzen en het bestaande aanbod beter op elkaar af te stemmen. Daarnaast heeft de Provincie het initiatief genomen tot de ontwikkeling van de Sprintsubsidie (onderdeel van Limburgse Economie in Actie), een nieuwe subsidieregeling gericht op het ondersteunen van MKB-ondernemers bij korte, gerichte stappen richting toekomstbestendigheid. Deze regeling sluit volledig aan bij de uitgangspunten van de actieagenda. Vaststelling door het College van Gedeputeerde Staten wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2026, waarna de eerste openstelling zal volgen.

MKB-evenementen

In 2025 zijn drie provinciale MKB-evenementen georganiseerd met als doel het versterken van het contact tussen de provincie en ondernemers. In februari vond een bijeenkomst plaats voor familiebedrijven, met aandacht voor toekomstbestendigheid en bedrijfsopvolging. In juni is een MKB-evenement in Noord-Limburg georganiseerd, waarbij het thema defensie centraal stond en kansen voor ondernemers zijn verkend. In september zijn MKB-ers uit Limburg ontvangen in het Gouvernement, waar de Prinsjesdagplannen en de betekenis daarvan voor ondernemers centraal stonden.

MKB Toets

Op 1 september 2025 is de MKB Toets formeel gelanceerd door Provincie Limburg en MKB Limburg. MKB Limburg heeft daartoe een panel van Limburgse MKB-ondernemers samengesteld. Dit panel gaat nieuwe provinciale regelgeving en beleidsinstrumenten in een vroeg stadium toetsen op de mate waarin ze passend en werkbaar zijn voor MKB-ondernemers. Limburg is hiermee de eerste provincie die een MKB-toets heeft ingericht en toepast.

Op 3 december 2025 heeft het toets-panel de eerste MKB regeling getoetst en aan Provincie Limburg uitgebreid advies gegeven op welke punten de regeling verbeterd en vereenvoudigd kan worden. Dit naar grote tevredenheid van zowel het toets-panel als Provincie Limburg. In 2026 zal de MKB-toets worden voortgezet en meer nieuwe MKB provinciale regelingen aan de toets worden onderworpen.

Vestigingsklimaat

[Gewijzigde Motie 3059 Schyns c.s. inzake Beter zicht op het Limburgse vestigingsklimaat Limburg](#). Dit onderdeel is verder toegelicht bij onderdeel 3.1. Vestigingsklimaat van morgen.

Einstein Telescope

Er zijn definitieve afspraken gemaakt met België en Duitsland over de wijze waarop het consortium de samenwerking in de Bidbook / haalbaarheidsfase en de daarop volgende bouwfase gaat uitvoeren. Deze afspraken worden in het Bidbook opgenomen.

Er ligt een stevig R&D en valorisatieprogramma waarbij een prominente rol is weggelegd voor de ET Pathfinder als laboratorium voor de Einstein Telescope sleutel technologieën. Dit programma wordt uitgevoerd door LIOF en aanvullend hieraan is eveneens het project Smart Skills lab van start gegaan.

We bevinden ons in de eindfase van de oprichting van de Einstein Academy waarin een goed uitvoeringsplan is opgenomen om MBO en HBO in zowel nationale als Euregionale context in de meest brede zin aan te laten sluiten op de kennis en kunde die nodig is om de Einstein Telescope te ontwikkelen, te bouwen en te onderhouden.

Er ligt een goede nationale en euregionale lobby/partnerstrategie om de positie van de EMR als vestigingsplek van de Einstein Telescope in ons voordeel te beslechten.

[Financieel instrumentarium](#)

Mededeling portefeuillehouder inzake een beschouwende notitie betreffende het Financieel instrumentarium start- en scale-ups ([Toezegging 9697](#)).

Er is zowel op Europees als nationaal niveau een financierings-gat op de risicokapitaalmarkt voor start-ups en scale-ups. Overheden kunnen dit marktfaalen verkleinen door zelf (semi-)publieke financiële instrumenten in te zetten en extra private financiering aan te trekken, onder meer via samenwerking met LIOF, banken en andere partners. In Limburg bestaat het instrumentarium nu uit subsidies, leningen en investeringen met risicokapitaal. Het in voorbereiding zijnde Limburg Vroege Fase Fonds (LVFF 2025) en het beoogde Einsteinfonds zijn waardevolle nieuwe aanvullingen hierop, met name door een huidige leemte in de bedrijfsontwikkelingscyclus te vullen en gerichte ondersteuning te bieden aan de Einstein Telescope-positie.

De huidige Limburgse instrumenten zijn onvoldoende om de grote kapitaalbehoefte van bedrijven in de (door)groefase te dekken. Daardoor zoeken bedrijven financiering buiten de regio, wat het risico op vertrek uit Limburg vergroot en de duurzame economische verankering en werkgelegenheid in gevaar brengt. Ook op Europees niveau is dit knelpunt erkend, waarop de Europese Commissie inzet met een nieuwe strategie voor schaalvergroting van innovatieve bedrijven.

Het toevoegen van een specifiek fonds voor de (door)groefase van bedrijven aan het Limburgse (semi-)publieke financiële instrumentarium is van grote meerwaarde. Dit stelt Limburg beter in staat om innovatieve ondernemingen te behouden en te laten doorgroeien, met als doel duurzame economische vernieuwing, werkgelegenheid en talentontwikkeling in de regio te stimuleren.

[Toezegging Evaluatie MKB-fondsen](#)

Als gevolg van de economische crisis is in 2014 op initiatief van de Staten het MKB-Leningenfonds (MKB-L) en het Limburg Business Development Fonds (LBDF) opgericht. Twee financieringsinstrumenten voor aparte doelgroepen (regulier MKB en innovatief MKB) met afzonderlijke criteria en verschillende looptijden. In 2024 zijn de fondsen geëvalueerd en zijn aanbevelingen gedaan voor toekomstige fondsen. De bevindingen zijn per [mededeling portefeuillehouder inzake Evaluatie MKB-Leningenfonds en Limburg Business Development Fonds, brief gedeputeerde Satijn van 11-3-2025](#), kenbaar gemaakt.

[Motie 3192 Berqhorst c.s. inzake Zorg Innovatie Hub](#)

De inzet van de motie is gericht op het oplossen van personeelstekorten in de zorg door middel van nieuwe technologieën en innovatieve werkwijzen aan het bed en in de opleiding. Dit wordt nagestreefd door het toepassen van technologie, digitalisering, robotisering en kunstmatige intelligentie; zorginnovatie met oog voor de menselijke maat. De genoemde hub heeft als opgave om partijen te verbinden en het denk- en ontwikkelvermogen binnen de regio te stimuleren om gezamenlijk de arbeidsmarktproblematiek in de zorg daadwerkelijk te verlichten.

Naar aanleiding van deze motie/toezegging heeft er een inventarisatie plaatsgevonden met externe partijen, waaronder verschillende Limburgse ziekenhuizen, Zorg aan Zet en de Brightlands campussen (Maastricht en Heerlen) en is een quick scan gemaakt van initiatieven elders in Nederland en vanuit andere provincies. Aan de hand van deze inventarisatie kan geconcludeerd worden dat de zorgsector vele samenwerkingsvormen heeft opgezet om oplossingen op het gebied van de zorgproblematiek, zoals aangegeven in de motie, te bedenken en uit te voeren. Er is gekozen om de bestaande samenwerkingsinitiatieven rondom zorginnovatie te stimuleren en daarbij de ervaringen die bij andere initiatieven en provincies zijn opgedaan mee te nemen.

Het bedrag dat PS heeft voorgesteld (€ 1 mln.) zal als indicatie worden meegenomen bij de verdere uitwerking van de Health AI & Data Alliantie Limburg. De deelnemende partijen aan dit initiatief worden uitgedaagd om een gezamenlijk voorstel in te dienen met daarbij een gedegen business plan. Dit businessplan dient in de financiële paragraaf te benoemen op welke wijze de partijen gebruik gaan maken van middelen vanuit de zorgsector zelf, het Rijk en indien kansrijk Europese middelen waaronder het Europees Sociaal Fonds. Provinciale middelen zijn alleen beschikbaar op basis van cofinanciering. ([Mededeling portefeuillehouder inzake Zorg Innovatie Hub \(toezegging 9712 en motie 3192 Berghorst c.s.\), brief gedeputeerde Satijn van 16-12-2025 \(GS DOC-00891658\)](#)).

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- De activiteiten zijn structureel en doorlopend over de collegeperiode, met versnelde fundraising voor Europese projecten, gefaseerde inzet van middelen en meer zicht op projectactiviteiten in de tijd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 3.2.1. Innovaties voor de maatschappelijke opgaven zijn in 2025 de lasten begroot op € 18,50 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 14,93 mln. Hierdoor ontstaat er in 2025 een voordelig verschil van € 3,57 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Risicoreserve Limburg Vroege Fase Fonds (LVFF), € 1,40 mln. Deze middelen worden in de voorjaarsnota verwerkt omdat het risico in 2026 ontstaat;
- € 0,80 mln. uitvoeringskosten ten behoeve van Limburg Startup Capital Funds (LSCF) beheerder van het koepelfonds. Deze middelen zijn nog niet afgeroepen;
- vertraging in besluitvorming subsidie Einstein Telescoop € 1,70 mln. Deze wordt in Q1 2026 beschikt.

Na egalisatie van de reserves en om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 5,02 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

3.2.2 Brightlands

Omschrijving

Brightlands

De vier Brightlands campussen vormen de basis en kern van Brightlands. We voeren de Staten-besluiten van 2022 en 2023 uit. We continueren onze inzet om het samenspel tussen de Brightlands campussen te verbeteren. Samen met onze partners gaan we meer partijen binden aan Brightlands: MKB-bedrijven, kennisinstellingen, mede-overheden en talenten. Enerzijds om het draagvlak onder de Brightlands campussen en Brightlands breder te maken. Anderzijds is ons doel om de investeringen meer te laten renderen in de maatschappelijke omgeving via valorisatie en ondernemerschap. Dat doen we ook via de bestuurlijk kwartiermaker en met het Brightlands office. Via het office gaan we de gezamenlijke lobbykracht van de regio bundelen om meer impact te maken. Verder gaan we het merk 'Brightlands' met meer focus positioneren, ook op landelijk niveau. Nauwe samenwerking tussen het Brightlands office en de eigen lobbykracht van de Provincie is daar een onderdeel van.

Brightlands Chemelot Campus

De ontwikkeling van Brightlands Chemelot Campus staat vooral in het teken van de realisatie van de uitbreiding Noord waarin met name nieuwe bedrijvigheid en initiatieven op het gebied van circulariteit (zoals Brightlands Circular Space) zullen landen, en het verstevigen van het totale kennislandschap. Eerste onderdelen van realisatie BCS zijn gestart. Andere onderdelen van BCS en andere plots zijn in ontwikkeling. Daarmee is deze campus, samen met de Chemelot Industrial site, een belangrijke aanjager van de circulaire transitie.

Brightlands Campus Greenport Venlo

De Brightlands Campus Greenport Venlo is een jonge campus, die zich richt op innovatie in de hoogwaardige tuinbouwketen voor gezondheid, duurzaamheid en bedrijvigheid. De komende periode ligt hier de nadruk op de ontwikkeling en groei van de campus als ecosysteem en het verder invullen van de randvoorwaarden tot groei. Dat gebeurt aan de hand van het groeiplan van BCGV, dat verder uitgewerkt wordt in de jaarplannen van de organisatie.

Brightlands Maastricht Health Campus

Vanuit de Brightlands Maastricht Health Campus wordt ingezet op het integraal ontwikkelen van de campusorganisatie (inclusief bedrijvigheid), een aantrekkelijk campusgebied en de kennisinfrastructuur. De focus ligt hierbij op medische- en engineering thema's en de versterking van de campus in zijn geheel, om zo innovatieve ideeën van wetenschappers, ondernemers en artsen naar de patiënt te kunnen blijven brengen.

Brightlands Smart Services Campus

De Brightlands Smart Services Campus in Heerlen bevindt zich medio 2025 in een doorgroeïende fase, waarbij de overgang van een opstartcampus naar een financieel en organisatorisch duurzaam innovatie-ecosysteem centraal staat. Sinds de oprichting is substantieel voortgang geboekt op het gebied van community building, kennisdeling en (maatschappelijke) impact, maar er is nog altijd sprake van doorontwikkeling richting een volledig volwassen campusmodel. De campus bouwt voort op haar rol als regionale innovatiehub op het gebied van mensgerichte artificial intelligence (AI) en data science, en werkt planmatig aan verdere groei in samenwerking met partners uit bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden.

De ambitie van de campus is om Limburg te positioneren als koploper in mensgerichte AI, met een sterk ecosysteem dat economische groei stimuleert en maatschappelijke uitdagingen adresseert. Om deze ambitie waar te maken, richt BSSC zich nadrukkelijk op het aantrekken van innovatieve bedrijven, kennisinstellingen en investeerders, en het creëren van meer hoogwaardige arbeidsplaatsen in de regio. Hiertoe worden zowel het fysieke vastgoed als de programmatische activiteiten (community development, evenementen, allianties) continu doorontwikkeld en geoptimaliseerd.

Kwaliteit

Brightlands

- Het Brightlands office bundelt de lobby en PA-inspanningen op een selectie van onderwerpen.
- Het merk 'Brightlands' is met meer focus landelijk gepositioneerd. De campagne is eind 2025 van start gegaan.
- Het startup versnellingsprogramma 'Brightlands Startup League' is in 2025 volledig actief en stimuleert en ondersteunt startende innovatieve ondernemers in de Brightlands community. Op basis van de ervaringen en geleerde lessen stellen we de aanpak waar nodig bij.
- We stimuleren actief, ook als aandeelhouder, dwarsverbanden tussen Brightlands campussen onderling én met de relevante regionale programma's. Met de inzet van de bestuurlijk kwartiermaker is de samenwerking tussen en het draagvlak onder de Brightlands campussen verbeterd.
- In het Statenbesluit 'Brightlands - visie en rol Provincie Limburg' c.s. is vastgelegd wat de inzet van de Provincie gaat zijn in de periode tot 2030.
- Over de realisatie van de inhoudelijke doelen rapporteren wij in de Brightlands Rapportage (in het kader van de Regeling Grote Project). Daarin zijn ook de beoogde resultaten benoemd. Via de Brightlands Rapportage worden de Staten jaarlijks geïnformeerd voor 1 juli. In 2025 zijn de voorbereidingen gestart voor de evaluatie die in 2026 uitgevoerd zal worden.

Brightlands Chemelot Campus

- Er is veel dynamiek in de wereld van de chemie. Bedrijven heroverwegen wereldwijd hun activiteiten en dat heeft ook zijn weerslag op de chemiebedrijven in Nederland. Er wordt maximaal ingezet op lobby richting het Rijk en Europa om de voor Europa zo belangrijke chemische industrie te behouden. Ook de campus merkt de effecten van deze dynamiek in haar bedrijfsvoering, die onder druk staat. De directie van de campus moet daar waar mogelijk plannen actualiseren en optimaliseren. De Business Development aanpak is aangescherpt zowel gericht op nieuwe klanten als op behoud van bestaande klanten.
- De bouw van Brightlands Circular Space is in 2025 gestart en vordert gestaag. De doorontwikkeling van het concept Brightlands Circular Space is nog in volle gang. In 2025 zijn de gronden Lexhy en Graetheide aangekocht samen met de gemeente Sittard-Geleen. Daarmee is verdere uitbreiding van de campus aan de Noordzijde in de toekomst verzekerd. De bijdrage aan het ecosysteem, vanuit het rendement van het vastgoed, zal plaatsvinden gebaseerd op het behaalde rendement.
- In navolging van ondertekening van de intentieovereenkomst in maart 2025 tussen het Ministerie van Defensie, Ministerie van Economische Zaken, LIOF, de Brightlands Chemelot Campus en de Provincie Limburg tot het vestigen van een Limburgse innovatiehub voor slimme materialen heeft de samenwerking verdere vorm gekregen in het Regioteam Limburg. Er is een activiteitenplan opgesteld. Dit plan focust op het versterken van de samenwerking tussen Defensie en het Limburgse innovatieve bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden. Daarbij fungeert het Regioteam Limburg als strategisch schakelpunt waarin regionale innovatiekracht wordt gekoppeld aan concrete behoeften van Defensie. De activiteiten van het Regioteam Limburg worden met name uitgevoerd door LIOF, Brightlands Chemelot Campus en Defensie. De Provincie heeft een verbindende en faciliterende rol.

Brightlands Campus Greenport Venlo

- Brightlands Campus Greenport Venlo focust zich op innovatie in de hoogwaardige tuinbouw keten. De campus is de plek waar innovatie binnen alle schakels in de tuinbouwketen van de toekomst wordt vormgegeven. Er wordt geïnnoveerd voor gezondheid: gezonde voeding (voor de consument), een gezonde omgeving (met een zo minimale footprint) en een gezonde bedrijfsvoering (maximale opbrengst met minimale arbeid). De Provincie werkt hierin samen met UM (BCGV) en Gemeente Venlo (CVGV) als andere aandeelhouders.
- De campusorganisatie heeft in 2025 het jaarplan 2025 uitgevoerd, welke is vastgesteld in de aandeelhoudersvergadering van 18 december 2024. De versterking van de campus staat daarin centraal. Zo heeft de campus gewerkt aan de uitvoering van het project Greenport Innovation and Learning Labs (GRILL) en de Brightstart-Start-up League en zijn de (onderzoeks) faciliteiten Robotica lab gerealiseerd. Tot slot zijn er in 2025 een aantal projecten afgerond, waarvan de subsidievaststelling in 2026 zal gaan plaatsvinden, waaronder de projecten Food Concept Center (Novabite), Brightlands Experience Center for Future Food en Success4BioActives. In 2025 is de campus gestart met het aantrekken van een derde aandeelhouder, in de vorm van een ondernemer, waarmee de triple helix weer wordt aangevuld. De verwachting is dat een derde aandeelhouder in 2026 zal toetreden.
- Met ondersteuning van een vastgoeddirecteur heeft de vastgoedorganisatie in 2025 de onderhoudsopgave van Villa Flora en Innovatoren nader uitgewerkt en opgepakt, waarbij begonnen is met de reparatiewerkzaamheden van het dak en de WKO is gerealiseerd. Daarnaast is gewerkt aan de verdere inrichting van de vastgoedorganisatie en zijn acquisitietaken uitgevoerd gericht op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. In 2025 is de vastgoedorganisatie gestart met het opstellen van een ruimtelijke en programmatische visie die uitgewerkt zal worden in een strategisch vastgoedplan.

Brightlands Maastricht Health Campus

- De campusorganisatie is in blijven zetten op de valorisatie van UM en MUMC+ kennis en kunde naar ondernemerschap en werkgelegenheid, de fysieke ontwikkeling is hierbij ondersteunend.
- Het vinden van samenwerkingspartners en vervolgens het indienen van voorstellen richting programma's en fondsen van Rijk en EU was een van de belangrijkste activiteiten.
- De campusorganisatie heeft haar inzet op het gebied van het ondersteunen van ondernemerschap verder uitgebouwd. De bloeiende science-business community op de campus, waarin ideeën uitgroeien tot tastbare innovaties, is verder versterkt door o.a. inzet op specifieke communities per vakgebied, zoals medische technologie die in september 2025 van start is gegaan. De campusorganisatie doet dit ook in samenwerking met de andere campussen.
- Met een hoog aantal publicaties van onderzoeks-output door UM en MUMC+ zijn voor verschillende spin-offs en start-ups verdere stappen gezet in het toegankelijk maken van nieuwe innovaties voor de patiënt. Zo heeft dit in 2025 bijvoorbeeld voor Scannexus geleid tot nieuwe klinische toepassingen en meer toegankelijkheid voor de patiënt.

Brightlands Smart Services Campus

- De Brightlands Smart Services Campus is een impact gedreven ecosysteem in Limburg van toonaangevende Data- en AI- bedrijven, kennisinstellingen en publieke instanties, die samenwerken aan baanbrekende software platformen en applicaties, grensverleggende kennis en toepasbare economische oplossingen in Healthcare, het Limburgse MKB en Digitale, Publieke & Cyber Veiligheid. In 2025 heeft deze campus een aanzienlijke stap voorwaarts gezet in haar transitiefase van opstartcampus naar een financieel en organisatorisch volwassen innovatie-ecosysteem. Uitgaande van de strategische koers tot 2030 stond dit jaar vooral in het teken van doorontwikkeling, professionalisering en programmatische verdieping in de vier kernsectoren: Zorg & Gezondheid, Publieke Dienstverlening, Circulaire Industrie en Innovatief MKB. De campus heeft in deze sectoren impactvolle samenwerkingen tot stand gebracht en daarmee het regionale en (inter-)nationale ecosysteem rondom data science en mensgerichte AI versterkt, concreet zijn per sector de volgende resultaten te benoemen:
  - *Zorg & Gezondheid* - De campus heeft zich verder geprofileerd als mede-initiatiefnemer en coördinator van de Health AI & Data Alliance Limburg. In deze alliantie werken zes Limburgse ziekenhuizen en Brightlands samen aan concrete AI-toepassingen in de zorg. In 2025 is het 'Limburg Health Data Space' opgezet als veilige infrastructuur voor AI-training en data-analyse. Juridische en privacy-voorwaarden zijn uitgewerkt, pilots rondom AI-diagnostiek en SEH-instroom zijn tot een landelijk voorbeeld gebracht en opschaling loopt richting meerdere klinische toepassingen. De campus fungeerde als bindende factor in het opzetten van nieuwe partnerschappen en het initiëren van publiek-private projecten.
  - *Publieke Dienstverlening* - Via het Public Service Lab en het ELSA Lab Armoede & Schulden zijn in 2025 tastbare digitale innovaties in de publieke sector gerealiseerd. Gemeenten in Limburg werden actief ondersteund bij het toepassen van AI, digitale vaardigheden en ethische technologie. Een virtueel subsidieplatform en andere AI-gedreven tools zijn samen met burgers en professionals ontwikkeld. Ook werd de basis gelegd voor het Public Smart Safety Center als regionale innovatieplek voor digitale overheidstoepassingen.
  - *Circulaire Industrie* - De campus heeft haar positie binnen de Brightlands-alliantie benut voor het versnellen van circulaire innovatie, onder andere via het ELSA Lab Antigreenwashing. In samenspraak met ondernemers, onderzoekers en beleidsmakers zijn data- en AI-oplossingen ingezet om verduurzaming en transparantie in de maakindustrie te bevorderen.
  - *Innovatief MKB* - Binnen deze sector fungeerde de campus als regionale toegangspoort voor MKB-digitalisering. Met meer dan 35 betaalde digitaliseringsgesprekken, uitbreiding van de pilotprojecten en de ontwikkeling van digitale tools zoals productieplanning en go-to-market ondersteuning, is rechtstreeks bijgedragen aan de vernieuwing van het Limburgse bedrijfsleven. Ook groeide het aantal aangesloten gemeenten en bedrijven dat actief participeert in campusinitiatieven fors.

- De campus heeft in 2025 organisatiebreed geïnvesteerd in professionalisering. Er zijn verdere stappen gezet in het optimaliseren van het ruimtegebruik en verhoging van de bezettingsgraad, die nu duurzaam op 59% ligt (met een duidelijke focus op datagerelateerde bedrijven). Alle grote events, matchmaking-activiteiten en communityprogramma's zijn onverminderd doorgegaan, met meer dan 200 evenementen en samenwerkingen met kennisinstellingen zoals UM, Zuyd en Vista. Ook heeft de campus zich blijvend gepositioneerd als nationale AI-hub, met landelijke zichtbaarheid binnen de Nederlandse AI Coalitie. De basis is daarmee gelegd voor een verdere doorgroei naar een structureel duurzaam financieel model met positief rendement uit vastgoed en maatschappelijk verantwoorde eventactiviteiten richting 2030. Geconstateerd mag worden dat de campus in 2025 geen pure opstartcampus meer is, maar zich profileert als aantrekkelijke vestigingsplek en krachtige innovatiemotor in Limburg. Er is zichtbaar vooruitgang geboekt op ecosysteemgroei, digitaliseringsimpact, circulaire innovatie en arbeidsplaatsontwikkeling. De samenwerking met aandeelhouders, kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke partners blijft essentieel om deze lijn door te kunnen zetten en de kwaliteit van de campus als ecosysteem blijvend te versterken.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De Statenbesluiten hebben betrekking op de periode 2023-2030. De inzet van de Provincie is uitgezet voor dezelfde periode.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 3.2.2. Brightlands zijn in 2025 de lasten begroot op € 9,31 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 5,53 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 3,79 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- lagere realisatie van proceskosten € 0,26 mln;
- vertraging in de subsidieverlening van de projecten ten behoeve van:
  - het versterken van kennisinfrastructuur BSSC € 0,49 mln.;
  - het versterken van het Brightlands-ecosysteem voor Brightlands Campus Greenport Venlo € 0,42 mln.;
  - het versterken van de Smart Health Alliantie € 0,50 mln.
- lagere afwaardering financiële vaste activa (Brightlands deelnemingen) dan vooraf ingeschat € 2,02 mln..

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,68 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

3.3. Een gezonde arbeidsmarkt

- In 2027 is de flexibiliteit en robuustheid van de onderwijsinfrastructuur (MBO, HBO en WO) in Limburg versterkt en vergroot.

- In 2027 is er een Leven Lang Ontwikkelen-infrastructuur die de inwoners van Limburg in staat stelt om hun kennis en vaardigheden op peil te houden.
- In 2027 werken onderwijs, bedrijfsleven en overheid samen aan de kritische factor human capital bij het doen slagen van de transitie.

De uitvoering van het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid ligt op koers. De beoogde doelstellingen voor 2025 zijn behaald waardoor samenwerking met onderwijs- en arbeidsmarktpartijen is geïntensiveerd en succesvolle aanvragen zijn ingediend bij nationale en Europese regelingen. Tevens is in 2025 het Actieprogramma Talent Charter 2035 door PS goedgekeurd, waarmee een impuls gegeven wordt aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt door enkele structurele arbeidsmarktuitdagingen (op het gebied van arbeidsparticipatie, arbeidsomvang, arbeidsmarktpositie en arbeidsproductiviteit) aan te pakken.

Wat merkt de Limburger ervan?

- Nieuwe onderwijs- en arbeidsmarktinitiatieven rondom basisvaardigheden, trinotionaal onderwijs en vakmanschap.
- Toegankelijke dienstverlening via GIP's tot en met 2028.
- Zichtbare impuls op (regionale) talentontwikkeling met start van werkgeversaanpak.
- Kansen voor iedereen om zich te ontwikkelen en duurzaam inzetbaar te blijven op een veranderende arbeidsmarkt.

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.3.1. Een gezonde arbeidsmarkt

Omschrijving

Tot en met 2025 is ruim € 3 mln. daadwerkelijk uitgegeven aan en bijna € 6 mln. gereserveerd voor concrete initiatieven en projecten. In 2025 zijn er zes succesvolle (inter)nationale subsidieaanvragen toegekend en vindt er structureel afstemming plaats in de onderwijswaaier (mbo-hbo-wo). De Vakmanschapsagenda voor het mbo en het grensoverschrijdende onderwijs manifesteren zich concreet in nieuwe samenwerkingsverbanden en projecten. Met de oprichting van een Leven Lang Ontwikkelen (LLO) Collectief op het gebied van basisvaardigheden in elke arbeidsmarktregio wordt er stevig geïnvesteerd in de verbetering van de arbeidsmarktpositie van de Limburgse beroepsbevolking. En ook de grensoverschrijdende arbeidsmarkt heeft een impuls gekregen met de structurele borging van de grensinformatiepunten (GIP's) tot en met 2028. Tot slot organiseerden we samen met NLwerktaanwerk een nieuwe aanpak voor en door werkgevers, inclusief een arbeidsmarktfeest waaraan bijna 100 bedrijven en arbeidsmarktprofessionals deelnamen. Tijdens de voorbereiding werden werkgevers uitgedaagd te komen tot het 'beste werkgeversidee' van Limburg.

Hiermee zijn de beoogde doelstellingen voor 2025 ruimschoots behaald en ligt de uitvoering op schema.

Stand van zaken relevante moties en amendementen

- [2e Gewijzigde Motie 3060](#): LLO Collectief voor laagopgeleiden en laaggeletterden – uitgevoerd (zie [mededeling portefeuillehouder van 25-11-2025](#)).

- [Amendement 196](#): Talent Charter als separaat Statenvoorstel – uitgevoerd, vastgesteld op 31 oktober 2025.
- [2e Gewijzigde Motie 3229](#): Samenbouwen aan de arbeidsmarkt van de toekomst – in uitvoering.
- [3e Gewijzigde Motie 3227](#): Regionaal traineeprogramma – uitvoering in 2026.

Kwaliteit

In 2025 zijn de volgende resultaten gerealiseerd:

- In 2025 is de **Bestuurstafel Onderwijs** met alle hoger- en middelbaar beroepsonderwijsinstellingen in totaal drie keer bij elkaar gekomen. Daarmee is de doelstelling van twee ruimschoots behaald. Tijdens deze overleggen zijn onder meer de volgende thema's aan bod gekomen: strategische ontwikkelingen bij zowel de onderwijsinstellingen als de provincie, gezamenlijke lobby richting Rijk, regiodeals en funding. Elkaar informeren en strategische ontwikkelingen delen, en waar nodig op inspelen, staat centraal.
- In 2025 heeft er één breed **bestuurlijk overleg arbeidsmarkt** plaatsgevonden met alle strategische arbeidsmarktpartners (o.a. UWV, arbeidsmarktregio's, werkgeversverenigingen en vakbonden). Daarmee is de doelstelling behaald. Tijdens dit overleg zijn diverse thema's met elkaar gewisseld, zoals actuele stand van zaken van de arbeidsmarkt, de ontwikkeling van het Talent Charter en de ontwikkeling van de arbeidsmarktinfrastructuur. Besloten is om dit overleg structureel voort te zetten en in 2026 vier keer te laten plaatsvinden. Hiermee is een gremium gecreëerd waarin brede afstemming kan plaatsvinden rondom arbeidsmarktontwikkelingen. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan motie 3229 inzake Samenbouwen aan de arbeidsmarkt van de toekomst.
- Eind november 2025 heeft er een **arbeidsmarktevent** plaatsgevonden. De Provincie organiseerde de bijeenkomst in samenwerking met netwerkorganisatie NLwerktaanwerk om nieuwe arbeidsmarktinitiatieven te stimuleren en samen met werkgevers te bouwen aan een sterke en toekomstbestendige arbeidsmarkt. Dit werd gedaan door voorafgaand in sprintdagen met werkgevers, tot ideeën te komen voor een uitdaging op de arbeidsmarkt. Deze ideeën werden gepitcht tijdens het arbeidsmarktevent. Met bijna 100 deelnemers (waarvan 60 bedrijven), werd het 'Beste Werkgeversidee van Limburg' uitgeroepen. In twee stemrondes, eerst fysiek en vervolgens digitaal, kozen alle aanwezigen samen het winnende idee, dat actieve ondersteuning krijgt van de Provincie bij de verdere uitwerking. De Werkcirkel, het concept van de werkgevers van Canon, Vebego, Vermaat Catering en NLG Buitenkans, wordt de komende maanden samen met de initiatiefnemers verder uitgewerkt en begeleid om te komen tot een doorontwikkeling. De Provincie faciliteert dit proces en stimuleert betrokkenheid en inzet van alle deelnemende werkgevers als onderdeel van de werkgeversaanpak binnen Talent Charter.
- In 2025 zijn **acht onderwijs- en of arbeidsmarktprojecten met Limburgse partners ingediend binnen Rijks- of Europese regelingen**, daarmee is de doelstelling van twee ruimschoots behaald:
  - CrossCircular (goedgekeurd);
  - Next Steps voor Nieuwkomers (goedgekeurd);
  - Next3 (goedkeuring 1e ronde Interreg EMR, in afwachting van indiening 2^e ronde);
  - RegioLab4EdTech (afgewezen);
  - LLO Collectief (alle drie de regionale aanvragen ingediend en goedgekeurd door het Rijk);
  - Techwadraat (goedgekeurd).
- In 2025 is besloten om de komende jaren € 2 mln. te investeren in de **Vakmanschapsagenda mbo 2030**. Voor de eerste reeks vernieuwende projecten waarvoor de Provincie nauw gaat samenwerken met de drie Limburgse mbo-instellingen, is ruim € 1 mln. beschikbaar gesteld. De eerste reeks projecten richt zich op drie thema's:

1. Leven Lang Ontwikkelen (LLO): dit bevordert permanente (om)scholing en bijscholing voor werkenden en werkzoekenden door innovatie in het mbo-landschap.
2. Instroom- en doorstroombevordering (LOB): betere begeleiding van jongeren bij hun studiekeuze, zodat zij bewuster kiezen voor sectoren met toekomst.
3. Ondersteuning van kwetsbare doelgroepen: via praktijkverklaringen en maatwerktrajecten krijgen mensen met afstand tot onderwijs of arbeidsmarkt extra hulp bij het vinden van passend werk.

Voor medio 2026 staat een tweede reeks projecten gepland met onder meer drie samenwerkingsprojecten met het bedrijfsleven waarbij het mbo inzet op nationale en Europese middelen voor extra slagkracht. Hiermee is de doelstelling behaald.

- In 2025 is een positief besluit genomen over de voortzetting van de financiering aan **vier GrensInfoPunten (GIP's)** voor de periode 2025–2028. Hiermee onderstreept de Provincie het belang van een sterke grensinfrastructuur die inwoners van de Euregio helpt bij wonen, werken en studeren over de grens. De Provincie Limburg draagt in totaal € 1,27 miljoen bij aan de drie Limburgse GIP's (Maastricht, Aken-Eurode en Rijn-Maas Noord) en aan GIP Rijn-Waal (Kleve), verspreid over vier jaar. Samen met de bijdrage van het Rijk (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) en regionale partijen is de continuïteit van de basisdienstverlening structureel geborgd en de doelstelling voor 2025 gehaald.
- Bij de bespreking van de Voorjaarsnota 2025 is conform [Amendement 196](#) besloten dat **Talent Charter** als separaat Statenvoorstel ter besluitvorming dient te worden voorgelegd aan Provinciale Staten. Dit heeft ertoe geleid dat het Talent Charter is doorontwikkeld van plan tot een langjarig actieprogramma tot 2035. Dit actieprogramma is op 31 oktober 2025 door PS vastgesteld. Voor de eerste programmaperiode (2026-2027) is € 3,6 miljoen gereserveerd. Over de voortgang van Talent Charter zal eind 2026 separaat worden gerapporteerd aan PS (conform toezegging 9765).

Kwaliteit (indicator) ■

Tijd

Uitvoering beleidskader ligt op schema, beoogde resultaten tot en met 2025 zijn behaald. Ten aanzien van het Actieplan Talent Charter heeft er wel een vertraging plaatsgevonden. PS heeft eind oktober 2025 ingestemd met het statenvoorstel (cf. Amendement 196) waardoor eind 2025 is gestart met de uitvoering. Over de voortgang van de uitvoering zal eind 2026 separaat aan PS worden gerapporteerd.

Tijd (indicator) ■

Geld

Voor de uitvoering van product 3.3.1. Een gezonde arbeidsmarkt zijn in 2025 de lasten begroot op € 4,69 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,61 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 1,08 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op de fasering van middelen uitvoeringskader Werken aan een toekomstbestendige Economie hoofdstuk 5 Een gezonde Arbeidsmarkt € 1,00 mln. waaronder het Actieprogramma Talent Charter € 0,61 mln.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,01 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator) ■

Wat hebben we bereikt?

3.4. Verduurzaming en circulaire economie

- Tegen 2027 heeft de Limburgse economie een grotere mate van circulariteit bereikt door de implementatie van R-strategieën, waarmee we in lijn zijn met de nationale doelstelling van 50% circulariteit tegen 2030.
- In 2027 werken we met onderwijs, bedrijfsleven en overheid intensief samen om de circulaire transitie te versterken.
- In 2027 zijn de ruimtelijke, juridische, digitale en financiële randvoorwaarden zo ingericht om de uitrol van kansrijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

We liggen op koers, in 2025 heeft de Provincie Limburg samen met partners flinke stappen gezet richting een circulaire economie. Meer dan 160 projecten zijn ondersteund, het onderwijs is verrijkt met open source leermodules, er is meer samenwerking bij bedrijventerreinen en er zijn belangrijke stappen gezet richting een circulair Chemelot. Ondanks beperkte opschaling op enkele thema's, leggen we een stevige basis voor verdere groei. Knelpunten liggen vooral op het gebied van Europese en landelijke regelgeving, marktopname en opschalingssnelheid.

Wat merkt de Limburger ervan?

De mondiale klimaat- en natuurdoelen zijn niet haalbaar zonder het grondstoffengebruik terug te dringen. Daarnaast is vanwege geopolitieke ontwikkelingen de beschikbaarheid van grondstoffen in de toekomst geen vanzelfsprekendheid en kunnen daarmee samenhangende prijsfluctuaties nadelig uitpakken voor burgers en bedrijven. De noodzaak om minder en efficiënter grondstoffen te gebruiken is dan ook zowel vanuit economische- als vanuit milieuoverwegingen evident en dat is precies waar de transitie naar een circulaire economie zich op richt. Door slim productontwerp zijn minder of minder schadelijke grondstoffen nodig, is reparatie mogelijk zodat producten en onderdelen langer meegaan en is hoogwaardige recycling eenvoudiger te realiseren waardoor over de hele levensduur minder grondstoffen nodig zijn. En naarmate bedrijven meer circulair opereren, zijn ze meer toekomstbestendig.

De ambitie van 50% circulariteit in 2030 blijkt zowel op Europees, landelijk en provinciaal niveau nog niet haalbaar. Dit heeft te maken met belemmeringen waar de Provincie geen invloed op heeft. We gaan echter onverminderd door met onze inzet op die punten waar een provinciale rol te spelen valt. Daarnaast is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. Zoals aanbevolen door de Zuidelijke rekenkamer (rapport Zuidelijke Rekenkamer Circulaire Economie Provincie Limburg, januari 2026) volgen wij samen met het Rijk, andere provincies en externe instellingen zoals het CBS een lerende aanpak om de monitoring van de transitie naar een circulaire transitie te verbeteren. Op termijn zal hierdoor beter meetbaar zijn hoe Limburg ervoor staat in de circulaire economie en of de gestelde doelen worden behaald.

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.4.1. Verduurzaming en circulaire economie

Omschrijving

Het bedrijfsleven wordt versterkt door een duurzame circulaire economie. Dit heeft gunstige consequenties voor de concurrentiepositie van Limburg. We blijven ons actief inzetten voor nationaal en Europees beleid dat de industrie zoals die van het grote industriecluster Chemelot versterkt, verduurzaamt en vergroent. Verduurzaming en circulair ondernemen vraagt kennis, samenwerking en investeringen.

Wij zetten onze innovatie-instrumenten in (die bij LIOF zijn ondergebracht) en delen onze kennis en ervaring. Om versnelling, opschaling en impact te genereren is focus noodzakelijk. We zetten daarom in op vier prioritaire bedrijfsketens. Dit zijn:

- chemie;
- biomassa en voedsel;
- circulair bouwen;
- duurzame maakindustrie.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, financier, partner, toetsers, procesmanager, ondersteuner, aanjager*

Kwaliteit

In 2025 zijn de vier *prioritaire bedrijfsketens* versterkt naar een grotere mate van circulariteit:

- In 2025 is het circulair bouwend programma Zuid-Nederland uitgevoerd gericht op de ontwikkeling van een bovenregionale projectenportfolio samen met Limburgse partners. Het opzetten en de slagingskans van projecten en initiatieven is niet eenvoudig gebleken.
- In 2025 is in afstemming met de 6 Limburg Centraal gemeenten Economische frontrunners geconcretiseerd. We zoeken hierbij aansluiting bij projecten die uitstraling hebben door hun impact voor de circulaire economie.
- Het Impulsprogramma Biocirculaire Economie Limburg (IBEL) is uitgevoerd en geëvalueerd met succesvolle ontwikkeling van de bio-economie in Limburg door ketenversterking rond tuinbouw-reststromen, nieuwe teelten, insecten en biobased bouwmaterialen.
- In totaal zijn drie platforms doorontwikkeld, twaalf ketensamenwerkingen ontstaan, acht product-marktcombinaties ondersteund waarvan vier financieel. Opschaling is nog beperkt onder andere doordat veel projecten nog in de ontwikkelfase zitten.
- We blijven inzetten op het aanjagen van de marktvraag en ontwikkeling van vraaggerichte ketenvorming en productie via ketenversterking en vorming van 'communities of willing'. Het potentieel in het segment 'biobased vezels' is het grootst. Building Balance Limburg, dat verbonden is aan Nationale aanpak Biobased bouwen, pakt deze rol op en schakelt van 'land tot pand'.
- Ook in 2025 is Chemelot ondersteund in haar ambitie om in 2050 klimaatneutraal en circulair te zijn. In juli 2025 is het geactualiseerde ['Limburgs bod voor een duurzaam Chemelot'](#) aangeboden aan het Rijk. Sindsdien is de samenwerking met het Rijk verder geïntensiveerd. Het Kabinet en GS hebben de Executive Director Chemelot en de clusterregisseur Chemelot een gezamenlijke opdracht gegeven voor het opstellen van een integraal en gedragen plan voor Chemelot-Noord. Dit is tevens in lijn met uw motie 3262 Red Chemelot. In Nieuwspoort hebben we de resultaten van het [stakeholdersonderzoek 'Chemelot als hub van de circulaire industrie' gepresenteerd](#). Verder zijn we toegetreden tot het Europese Critical Chemical Alliance, die als doel heeft de Europese chemische sector te versterken.

- Om meer regie te houden op de ontwikkelingen gebiedsopgaven uit de Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot zijn de gebieden [Graetheide en De Lexhy](#) gezamenlijk met de gemeente Sittard-Geleen aangekocht. In 2025 hebben we met twee omgevingsdialogen en bijeenkomsten van de Focusgroep Toekomst Chemelot invulling gegeven aan het Strategisch omgevingsmanagement. Daarnaast zijn medio 2025 35 initiatieven ondersteund vanuit het [Leefbaarheidsfonds Omgeving Chemelot](#), die bijdragen aan de leefbaarheid in de directe omgeving van Chemelot.

Circulair bedrijfsleven

- MKB-innovatie is versneld via het programma Limburg Toekomst-bestendig en regionale investeringsfondsen. In totaal zijn 44 circulaire projecten ondersteund via nationale, Europese en regionale investeringsprogramma's.
- Uitwerking van een nieuwe MKB-stimuleringsregeling, waarin circulariteit een belangrijk thema is. De regeling wordt in Q1 door GS vastgesteld en uitgevoerd.

Duurzaam en circulair inkopen

- Provincie Limburg treedt op als 'eerste klant' (launching customer) via eigen inkoop in o.a. grond-, weg- en waterbouw en facilitaire diensten ter bevordering van innovatieve en circulaire leveranciers (groot onderhoud ZLSM, N281, fase 2 en warme drankenvoorziening).

Menselijk kapitaal en onderwijs

- Ontwikkeling open source lesmodules circulaire economie voor alle mbo-niveaus en sectoren, geschikt voor studenten en professionals. Volgende stap is brede implementatie van de module door middel van onder meer docentprofessionalisering en kennisopbouw bij werkenden zoals professionals bij gemeenten.
- Kwalitatieve en kwantitatieve verkenning arbeidsmarktverraag circulaire economie en aansluiting van het onderwijsaanbod hebben we in Q3 2025 opgeleverd. De resultaten vinden hun beslag in het programma CEL4LIFE.
- Vijf universiteiten in de euregio werken op initiatief van de Provincie samen aan een trinotionaal curriculum circulaire economie.

Uitgangspunten ter versterking van het ecosysteem

- Om de kansen van circulariteit optimaal te benutten werken overheden via het traject Krachtenbundeling nauwer met elkaar samen. Via zes themawerkgroepen werken Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen samen aan circulaire transitie: Ruimte, Circulair opdrachtgeven en inkopen, Vergunning, toezicht en handhaving, Midden- en Kleinbedrijf, Kennisdeling en Ketens – Maakindustrie.
- De SPUK-regeling voor bevordering organisatiegraad op bedrijventerreinen ter bevordering van circulariteit is gestart eind 2024 en in 2025 goed op gang gekomen. Dertien trajecten zijn inmiddels afgerond, tweeëndertig in uitvoering en veertien worden opgestart.
- In 2025 is het RAAK-traject "Samen Beter" afgerond; dit traject geeft richting aan toekomstbestendige en circulaire bedrijventerreinen door handreikingen voor parkmanagers, beleidsadviseurs en bedrijventerreinenbesturen.

Communicatie en kennisdeling

- Provincie Limburg voert het EU project 'Circular Hubs serving as an Engine for European Regions to foster a Strong Green Economy 4 Europe' (CHEERS4EU) uit gericht op versnelling van circulaire economie via hubs (€ 1,7 mln.). De looptijd van het project is tot en met juni 2028.
- In 2025 ingediend en toegekend EU-LIFE programma aanvraag samen met Limburgse partners, ter versnelling van de uitvoeringskracht van circulaire economie in Limburg (CEL4LIFE) (€ 11,6 mln.), met start januari 2026. Het programma loopt tot eind 2031.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De genoemde resultaten per ultimo 2025 zijn gerealiseerd waarbij de inzet op en de uitvoering van meerdere programma's doorlopen in de tijd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 3.4.1. Verduurzaming en circulaire economie zijn in 2025 de lasten begroot op € 4,90 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,90 mln. Hierdoor ontstaat er in 2025 een voordelig verschil van € 1,00 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Nog te verlenen subsidie in het kader van prioritaire bedrijfsketens/ecosystemen € 0,50 mln.;
- Acties ten behoeve van de Duurzame verankering Chemelot € 0,20 mln.;
- Kosten aankoop gronden Graetheide € 0,32 mln.

Na egalisatie van de reserve en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,36 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

3.5. Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg

- In 2027 is er meer kennis over de land- en tuinbouw in Limburg en daardoor begrip ten aanzien van de sector en de transities.

In 2027 zijn er 120 agrarische koplopers en innovatoren ondersteund met het marktrijp maken van kansrijke innovaties en concepten ten behoeve van de transities. Daarnaast zal er eind 2025 een uitgebalanceerd pakket beschikbaar zijn ten behoeve van de transities in de landbouw. Hierbij besteden we minimaal de helft van het beschikbare budget aan oplossingen die duurzaam en diervriendelijk zijn.

We werken aan een communicatiestrategie, waarmee we gaan zorgen voor actieve informatie naar de Limburgse agrariërs ten aanzien van kennis- en informatieoverdracht en regelingen. Daarnaast beogen we met de communicatiestrategie ook educatieve en kleinschalige initiatieven te ondersteunen gericht op de relatie tussen boer en burger.

Tot slot werken we aan een platform waar partijen die betrokken zijn bij het perspectief van de blijvende ondernemer in Limburg met elkaar spreken over de strategie en aanpak om deze ondernemers te ondersteunen met het uitstippelen van de toekomstontwikkeling van hun bedrijf.

Met onze inspanningen in 2025 liggen we voor een groot gedeelte op koers om onze doelen te bereiken. Door deze inspanningen kunnen we in 2026 ook concreet zaken gaan uitvoeren die onze agrarisch ondernemers gaan helpen met het verduurzamen en toekomstbestendig maken van hun bedrijf.

Wat merkt de Limburger ervan?

In 2025 zijn diverse Limburgse agrofood ondernemers ondersteund met het ontwikkelen van innovaties voor een duurzame landbouw. Dit is met name gedaan door gebruik te maken van diverse fondsen en regelingen zoals de Europese programma's (Interreg, OPzuid en NSP) en de eigen provinciale regeling Economie en Innovatie. Met deze ontwikkelingen werken deze ondernemers aan een gunstig ondernemersklimaat voor de agrofood én aan oplossingen voor de maatschappelijke opgaven zoals duurzaamheid (stikstof, klimaat en water) en diervriendelijkheid.

Van de bestede middelen in 2025 is 72% besteed aan projecten en investeringen die duurzaam/diervriendelijk zijn.

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg

Omschrijving

Voor het merendeel van de projecten liggen we op koers om de gestelde resultaten binnen de afgesproken kaders te bereiken. In 2025 zijn duidelijke stappen gezet en is een stevige basis gelegd voor verdere concrete acties in 2026. Op enkele onderdelen is bewust extra tijd genomen om de sectorbehoeften zorgvuldig te inventariseren, waardoor in een volgend stadium beter passende instrumenten kunnen worden aangeboden. In het kader van [2e Gewijzigde 3219 Motie Benut potentieel biologische landbouw](#) is in 2025 een verkennend onderzoek uitgevoerd; dit wordt in 2026 vertaald naar een concreet stimuleringsplan, waarna Provinciale Staten worden geïnformeerd.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner, toetser, procesmanager, ondersteuner*

Kwaliteit

In 2025 zijn er diverse initiatieven en programma's op het gebied van landbouw, natuur en duurzaamheid verder vormgegeven en geëvalueerd, waarbij kwaliteit en toekomstbestendigheid centraal stonden:

Agrarische Blijversaanpak

De Handreiking van de Agrarische Blijversaanpak Limburg is begin 2025 opgeleverd. In samenwerking met de mede-initiatiefnemers is na de zomer 2025 gestart met de 'proef op de som'-fase. Deze uitwerkingsfase kent een looptijd van ongeveer een jaar en zal medio 2026 worden afgerond.

Natuurinclusieve landbouw

Het programma Natuurinclusief Limburg is in 2025 verder ondersteund en doorontwikkeld. Aanvankelijk was het plan om in 2025 de biodiversiteitsmonitor uit te breiden naar akkerbouw en andere land- en tuinbouwvormen. Wegens nieuwe inzichten over de uitvoering en gewenste koers is deze opschaling dit jaar niet gestart. In plaats daarvan is besloten eerst een evaluatie van het huidige programma uit te voeren, waarna medio 2026 een nieuwe koers zal worden bepaald.

Wijnbouw en kleine teelten

De stimulering van wijnbouw en kleine teelten kreeg in 2025 verdere aandacht. Hoewel de uitvoeringsaanpak met stimuleringsmiddelen dit jaar nog niet gereed is, is bewust extra tijd genomen om via overleg en ervaringsuitwisseling, onder meer tijdens een succesvolle studiereis met de sector, de werkelijke behoeften op te halen. De opgedane inzichten worden verwerkt in een plan dat in 2026 zal worden uitgerold.

Regeling Boer-Burger

Het versterken van de relatie tussen boeren en burgers stond centraal binnen de communicatiestrategie. In 2025 is de strategie Europees aanbesteed, waarbij de gunning en uitvoering gepland staat voor begin 2026. Wel is al een regeling uitgewerkt en eind 2025 opengesteld voor kleinschalige initiatieven die het verhaal van de boer dichterbij de burger brengen.

Communicatiestrategie

In 2025 zijn de voorbereidingen getroffen met een Europese aanbesteding om te komen tot een brede communicatiestrategie voor de Limburgse land- en tuinbouw. Begin 2026 wordt deze opdracht gegund en wordt er aan de slag gegaan met de verdere uitrol.

Regelingen NSP

Vanuit het GLB-NSP zijn in 2025 diverse regelingen succesvol opengesteld, waaronder de EIP- en Kennisverspreidingsregelingen. De beoordeling van deze aanvragen is nog gaande. Voor de EIP-regeling is het plafond overschreden met 16 aanvragen, terwijl voor de Kennis- en Informatieregeling 7 aanvragen zijn ingediend. Aangezien het plafond voor laatstgenoemde regeling niet lijkt gehaald, bestaat de mogelijkheid om in 2026 een vervolgoopenstelling te organiseren met de resterende middelen.

Circulaire economie en landbouw

Voor het IBEL-programma én het programma LimburgToekomstBestendig zijn in 2025 evaluaties uitgevoerd en opgeleverd. Op basis van deze evaluaties wordt bekeken in welke vorm er in 2026 een vervolg aan dergelijke programma's wordt gegeven. Naar aanleiding van de IBEL-evaluatie is in 2025 een subsidie verstrekt aan Building Balance Limburg, gericht op het versterken van ketensamenwerking en het ontwikkelen van businesscases voor biobased materiaalgebruik in de bouw. Dit wordt opgepakt in samenhang met het interne thema Circulaire Economie.

Boerderij van de Toekomst

In 2025 is de fieldlab 'Boerderij van de Toekomst' gehonoreerd door LVVN als één van de 3 experimenteelocaties in Nederland. BvdT strekt zich uit over het gehele Zuidoostelijk zandgebied, waarbij een stevige rol is weggelegd voor de proeflocatie in Vredepeel.

Regionaal Voedselsysteem

Het partnerschap met het Regionaal Voedselsysteem is verlengd om hen de kans te geven de noodzakelijke professionaliseringslag te maken. Er wordt gewerkt aan een logistieke basis (inclusief bestelsysteem) om zo verder op te kunnen schalen qua afzet.

Oprichting stichting Greenport Zuidoost Nederland

De uitvoeringsstrategie van de Toekomstvisie Tuinbouw Limburg+ is in 2025 verder ontwikkeld. Hierbij is de samenwerking met Noord-Brabant actief opgezocht. Als belangrijk resultaat is eind 2025 de stichting Greenport Zuidoost Nederland formeel opgericht, met een subsidie vanuit de Provincie Limburg om exploitatie de komende drie jaar te faciliteren.

Energie en landbouw

Tot slot zijn de kansen voor groengasproductie vanuit de landbouw in 2025 nader in beeld gebracht. Er is een rapport opgeleverd dat de potentie voor Limburg bevat. Deze bevindingen worden door de Provinciale Energiediensten Maatschappij (PEM) verder uitgewerkt en in 2026 voorgelegd aan Provinciale Staten.

Voor het mogelijk maken van diepe geothermie in Limburg zijn in 2025 de nodige stappen genomen om te komen tot een intentieverklaring met een consortium, waaronder het Rijk. In 2026 zal dit verder geëffectueerd gaan worden.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- **Agrarische Blijversaanpak Limburg:** Handreiking begin 2025 opgeleverd; 'proef op de som'-fase gestart in het najaar, loopt tot zomer 2026.
- **Natuurinclusief Limburg:** Opschaling monitor uitgesteld; eerst evaluatie in 2025, nieuwe koers medio 2026.
- **Stimulering wijnbouw en kleine teelten:** Aanpak in 2025 vertraagd voor bredere sectorverkenning; uitrol plan voorzien in 2026.
- **Communicatiestrategie:** Europese aanbesteding in 2025; uitvoering en gunning begin 2026. Regeling voor kleinschalige initiatieven in 2025 uitgewerkt en opengesteld.
- **GLB-NSP regelingen:** Uitrol in 2024/2025 conform planning; middelen naar voren gehaald, nieuwe regeling voorbereid voor 2026.
- **IBEL & LimburgToekomstBestendig:** Evaluaties afgerond in 2025; directe vervolgacties, o.a. subsidie Building Balance Limburg.
- **Toekomstvisie Tuinbouw Limburg+:** Stichting Greenport Zuidoost Nederland opgericht eind 2025, met financiering voor 3 jaar.
- **Groengasproductie:** Rapportage in 2025 opgeleverd; verdere uitwerking door PEM en voorleggen aan PS gepland in 2026.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 3.5.1. Gezonde Toekomst voor Land- en Tuinbouw in Limburg zijn in 2025 de lasten begroot op € 10,24 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 6,21 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 4,03 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- Lagere besteding middelen uitvoeringskader Werken aan een toekomstbestendige Economie hoofdstuk 6 Een gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg van € 1,92 mln. Deze lagere besteding is het gevolg van onder andere:
  - een latere start van het programma Natuurinclusief Limburg, € 0,70 mln.;
  - gewijzigde subsidieaanvraag en uitvoeringsagenda tuinbouw, € 0,20 mln. ;
  - Stimuleringsregeling Boer-Burger Initiatieven is per 1-1-2026 opengesteld, € 0,12 mln.;
  - vertraging projectvoorstel Mestverwerking, € 0,23 mln.;
  - langere voorbereidingstijd aankoop Geothermie DGOL, € 0,33 mln.;
  - niet-bestede middelen cofinanciering, € 0,23 mln. Drie Europese subsidieaanvragen die oorspronkelijk waren gepland voor 2025, zijn in januari 2026 toegekend. Het gaat hierbij om het OPZuid project Sheartex en de projecten Interreg Duitsland-Nederland Agri Tech innovatio, TreeDigital&Bact-scan.
- Cofinanciering Europese Gemeenschappelijke Landbouw Beleid / Nationaal Strategisch Plan (GLB/NSP), totaal € 1,54 mln. Voor deze regeling konden niet alle subsidieverleningen in 2025 worden afgerond. Dit betreft de volgende paragrafen:
  - Groen-blauw & dierenwelzijn, € 0,64 mln.;
  - Samenwerking voor innovatie in het kader van Europees Innovatie Partnerschap (EIP), € 0,61 mln. en
  - Kennisspreiding en informatie, € 0,29 mln.
- Lagere uitvoeringskosten GLB/NSP, € 0,26 mln. De niet bestede middelen vallen vrij ten gunste van het jaarrekening resultaat.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 3,58 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 3 Werken aan een Toekomstbestendige Economie bedragen de lasten in 2025 € 69,56 mln. Dit is € 1,86 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025.

Een belangrijke oorzaak van deze hogere lasten wordt verklaard door een afwaardering van NV Holding Businesspark Luchthaven Maastricht ad € 19,26 mln.. Van deze afwaardering heeft € 9,48 mln. betrekking op een geplande afwaardering conform begroting. Dit zijn de agiostortingen van de Provincie in NV HBLM in 2025. Conform het kredietbesluit van PS van 16 december 2022 worden deze agiostortingen direct afgewaardeerd. Daarnaast is er een aanvullende afwaardering van € 9,78 mln. Deze afwaardering is volledig gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking, aangezien al sinds 2020 het conservatieve uitgangspunt wordt genomen dat een mogelijke afwaardering van de boekwaarde op HBLM tot de mogelijke scenario's behoort. Tot vorig boekjaar was ons standpunt dat het perspectief in de business case van HBLM nog voldoende was om het verschil tussen de boekwaarde en het eigen vermogen van de vennootschap te overbruggen. Dit ondanks het verwateringseffect (van 100% naar 60% van de aandelen) door de aandelenuitgifte in 2023 aan Schiphol Nederland BV.

Naast de overschrijding als gevolg van bovenstaande afwaardering is er sprake van onderbesteding op overige budgetten, zoals diverse procesmiddelen en subsidies welke vanaf 2026 in uitvoering zullen komen worden overgeboekt naar 2026 en verder.

Daarnaast bedragen de baten in 2025 € 7,29 mln. Dit is € 3,37 mln. hoger dan de begroting na wijziging 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- vrijval voorziening deelneming BV Campus Vastgoed Greenport € 3,95 mln.;
- decentralisatie uitkering Pilots toekomstbestendige bedrijventerreinen € 0,71 mln.;
- vrijval voorziening lening Greenport Venlo Brighthouse € 0,62 mln.;
- daartegenover een lagere Interim rentevergoeding 2024 Chemelot Campus Vastgoed CV. Deze rentevergoeding was in 2025 voorzien en wordt begin 2026 uitbetaald -€ 1,54 mln.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 19,46 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 37,44 mln. Dat is € 8,48 mln. hoger dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	5.406	10.691	4.418	6.273

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	22.176	13.085	30.964	-17.880
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	27.582	23.776	35.383	-11.607
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	19.534	18.500	14.931	3.569
3.2.2 Brightlands	2.542	9.311	5.527	3.785
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	22.076	27.811	20.458	7.354
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	3.927	4.690	3.610	1.080
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	3.927	4.690	3.610	1.080
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	2.606	4.897	3.900	997
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	2.606	4.897	3.900	997
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	5.921	10.241	6.210	4.032
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	5.921	10.241	6.210	4.032
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	62.112	71.415	69.560	1.855
Totaal Lasten	62.112	71.415	69.560	1.855
Baten				
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	0	184	888	-703

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	3.894	1.202	589	613
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	3.894	1.386	1.477	-91
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	0	0	0	0
3.2.2 Brightlands	1.748	1.748	4.754	-3.005
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	1.748	1.748	4.754	-3.005
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	893	610	618	-8
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	893	610	618	-8
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	119	183	446	-263
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	119	183	446	-263
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	0	0
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	0	0
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	6.654	3.927	7.294	-3.367
Totaal Baten	6.654	3.927	7.294	-3.367
Saldo van baten en lasten	-55.458	-67.488	-62.265	-5.223
Stortingen in reserves				
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	0	98	184	-86

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	5.414	5.414	5.870	-456
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	5.414	5.512	6.053	-541
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.2 Brightlands	7.074	7.324	7.324	0
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	7.074	7.324	7.324	0
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	509	0	6	-6
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	509	0	6	-6
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	118	-118
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	118	-118
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	12.997	12.836	13.502	-665
Totaal Stortingen in reserves	12.997	12.836	13.502	-665
Onttrekkingen aan reserves				
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	2.848	5.428	2.012	3.416
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	60	158	19.262	-19.105
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	2.908	5.586	21.274	-15.689
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	11.900	10.731	7.137	3.595
3.2.2 Brightlands	1.762	8.553	4.799	3.754

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	13.662	19.284	11.936	7.348
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	2.625	3.106	2.041	1.065
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	2.625	3.106	2.041	1.065
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	1.484	2.850	1.481	1.369
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	1.484	2.850	1.481	1.369
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.245	3.582	1.595	1.988
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.245	3.582	1.595	1.988
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	22.925	34.408	38.327	-3.919
Totaal Onttrekkingen aan reserves	22.925	34.408	38.327	-3.919
Saldo mutatie reserves	9.928	21.572	24.826	-3.253
Gerealiseerd resultaat 2025	-45.530	-45.916	-37.440	-8.476

Verbonden partijen inzake Werken aan een toekomstbestendige economie

Het Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering (LIOF), MKB-Leningenfonds en Limburgs Business Development Fund (LBDF) vervullen gezamenlijk de financieringsfunctie gericht op stimulering van bedrijfsinvesteringen, start-ups en doorontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf. Elk van deze verbonden partijen is gericht op een specifieke doelgroep met specifieke financieringsvraagstukken.

Voor de Brightlands campussen dienen de drie venture fondsen Chemelot Ventures, Brightlands Venture Partners (BVP) fonds IV en Brightlands Agrofood Fund (BAF) als financieringsinstrument voor start-ups en scale-ups.

Provincie Limburg Aviation Valley Commandiet (PLAC BV) en de daaraan gelieerde entiteiten richten zich specifiek op de ontwikkeling van het bedrijventerrein aangrenzend aan Maastricht Aachen Airport. N.V. HBLM (en de dochtervennootschappen MAABI B.V., MAA B.V) en N.V. ALTMAA dragen bij aan de logistieke en toeristische sectoren van de Limburgse economie.

Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen (LHB) B.V. is in een afrondende fase en beheert de opwaardering van de Limburgse bedrijventerreinen.

De Brightlands Chemelot Campus entiteiten dragen bij aan de ontwikkeling van een campus met de focus op nieuwe, biobased materialen, (bio)circulaire duurzame chemische productie en biomedische innovaties door de investeringen in vastgoed en innovatie-ontwikkelingen. Maastricht Health Campus B.V. zet zich in voor de ontwikkeling van een internationaal erkende valorisatiecampus in de sectoren Life Sciences en Health. De entiteiten van de Brightlands Campus Greenport Venlo focussen op duurzame technologische ontwikkelingen op het gebied van gezonde voeding, future farming en (bio)circulaire economie. De Brightlands Smart Service Campus entiteiten, Campus Management & Development (CMD) B.V. en Campus Huisvesting (CHV) B.V. focussen op data science en smart services, met als doel de ontwikkeling van een campus van Europees niveau met hoog innovatief vermogen en ondernemerschap.

4. Nieuwe energie en leefmilieu

Nieuwe energie en leefmilieu

Een Limburg dat vooruit wil, heeft een schoon en gezond leefmilieu nodig met een toekomstbestendige energievoorziening.

- In 2025 is binnen het programmadeel Nieuwe Energie gewerkt aan de verdere uitwerking en uitvoering van het provinciale energiebeleid; alle beoogde resultaten voor 2025 zijn behaald. In januari 2026 is eveneens de propositie 'Energie van en voor Limburg' vastgesteld. De inzet lag op het versterken van de energie-infrastructuur, het prioriteren en programmeren via pMIEK, het nemen van bevoegd gezag rollen in majeure energieprojecten, en het ondersteunen van de verduurzaming van de industrie (waaronder het maken van maatwerkafspraken en het bod richting het Chemelot-cluster om te komen tot forse CO2-reductie), bedrijventerreinen (met onder meer de e-hubs regeling die innovatie en samenwerking op bedrijventerreinen stimuleert), en de gebouwde omgeving, met aandacht voor warmte en duurzame opwek. Ook is het voorstel voor de invulling van de PEM door uw Staten vastgesteld. Voor de totale energie opgave is bovendien een energievisie voor 2050 opgesteld. Daarnaast zijn beleidskaders vastgesteld of aangescherpt, ondersteuningsinstrumenten ingezet en strategische energieprojecten verder ontwikkeld, in samenhang met ruimtelijke en landelijke ontwikkelingen.
- In 2025 zijn binnen het programmadeel Schoon leefmilieu de wettelijke taken grotendeels uitgevoerd binnen de wettelijke/afgesproken termijn en budget. De termijnen voor vergunningverlening (met name natuur en stikstof) zijn daarbij geregeld niet gehaald. Daarnaast zijn geplande acties uit de modulaire aanpak concretiserend milieubeleid uitgevoerd. Met als hoogtepunten in 2025 dat de OGI-camera is aangekocht voor het opsporen van diffuse emissies (ZZS), de nazorg voor stortplaatsen toekomstbestendig is gemaakt en invulling is gegeven aan het 'Convenant voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving' en vervolgafspraken zijn gemaakt. Daarnaast is in 2025 het budget voor de jaarlijkse opdracht aan de OD ZL structureel verhoogd om het VTH-stelsel voor milieu en natuur in Limburg te versterken, conform het Statenbesluit van 21 maart 2025.

Ons beleidskader

Op 12 april 2024 is het [beleidskader 'Nieuwe energie & schoon leefmilieu'](#) vastgesteld door Provinciale Staten.

Wat hebben we bereikt?

4.1. Nieuwe energie

Nieuwe Energie

Vanuit de doelstellingen van het beleidskader '*Nieuwe energie & schoon leefmilieu*' heeft de Provincie Limburg in 2025 ingezet op het versterken van een toekomstbestendig energiesysteem. Dit omvat zowel 4.1.1. *Energie Infrastructuur & Ruimtelijke Inbedding en Verduurzaming Industrie en bedrijventerreinen* als 4.1.2. *Verduurzaming Gebouwde Omgeving & Warmte en Grootschalige opwek*. Daarmee wordt gewerkt aan het borgen van de leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie, het verminderen van energiearmoede en het reduceren van CO2-emissies.

Wij liggen op koers voor het realiseren van de meerjarige doelstellingen. In 2025 is actief gestuurd op regie, samenwerking en voortgang, onder meer via het vaststellen van kaderstellende documenten en het in gang zetten en versnellen van concrete trajecten. De aard en schaal van de energie-opgave brengen met zich mee dat maatregelen en projecten een meerjarige doorlooptijd kennen, waardoor zichtbare effecten zich gefaseerd manifesteren. In januari 2026 is eveneens de propositie 'Energie van en voor Limburg' vastgesteld.

Op het gebied van *Energie Infrastructuur & Ruimtelijke Inbedding en Verduurzaming Industrie en bedrijventerreinen* (4.1.1.) is in 2025 gewerkt aan het versterken van het energiesysteem door de vaststelling van de Energievisie 1.0 en het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat Limburg 2.0 (pMIEK) 2.0). Daarnaast zijn procedures gestart en versneld voor cruciale elektriciteitsverbindingen en is intensief samengewerkt met netbeheerders, het Rijk en medeoverheden. Ook is ingezet op regie en lobby om knelpunten in de energie-infrastructuur zo veel mogelijk te beperken, waarbij netcongestie een blijvend aandachtspunt vormt.

Op het gebied van *Verduurzaming Gebouwde Omgeving & Warmte en Grootschalige opwek* (4.1.2.) is in 2025 gewerkt aan het verder ontwikkelen van ontzorgingsprogramma's voor maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed en aan het voortzetten en uitbreiden van de ondersteuning van gemeenten bij energiebesparing en energiearmoede. Daarnaast is bij Warmtenet Zuid-Limburg (WZL) en Mijnwater gewerkt aan de verdere doorontwikkeling van de projecten, waaronder het verder ontwikkelen van het proof of concept (WZL), het uitbreiden van de samenwerking met betrokken partijen en het voorbereiden van vervolgstappen. Tevens zijn binnen de voorbereiding van de Provinciale Omgevingsvisie stappen gezet om grootschalige duurzame opwek en lokaal eigenaarschap planologisch te verankeren. Met het vaststellen van het kader voor de Provinciale Energiediensten Maatschappij is in 2025 een belangrijke basis gelegd voor verdere uitvoering in de komende jaren.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.1.1. Energie Infrastructuur & Ruimtelijke Inbedding en Verduurzaming Industrie en bedrijventerreinen

Omschrijving

Omschrijving

De doelstellingen voor 2025 waren het realiseren van een betrouwbare energie-infrastructuur die efficiënt wordt benut, het verbeteren van de transportcapaciteit voor stroominvoeding en -afname, en het behalen van 55% CO₂/N₂O-reductie van de industrie.

Alle resultaatafspraken uit de begroting 2025 zijn in 2025 behaald. Zo is de Energievisie 1.0 eind 2024 opgeleverd en hebben we daar verder invulling aangegeven met de lopende projecten. Daarnaast is het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat Limburg 2.0 (pMIEK 2.0) vastgesteld, en zijn procedures voor diverse belangrijke elektriciteitsverbindingen in uitvoering genomen (zoals Maasbracht–Graetheide/Einighausen en Energielandgoed Wells Meer–Venray). Op het gebied van netcongestie is actief gestuurd op versnelling en samenwerking met netbeheerders en het Rijk. In de industrie zijn met drie bedrijven bindende maatwerkafspraken gemaakt, is de samenwerking met cluster 6-bedrijven en LEA-bedrijven voortgezet, en is het ondersteuningsprogramma verduurzaming bedrijventerreinen (o.a. via LIOF, LWV, OML) verder uitgerold. Daarnaast is het Limburgs Energiefonds (LEF) strategisch herijkt.

Netcongestie (structurele overbelasting van het elektriciteitsnet) blijft een actueel aandachtspunt binnen deze opgaven. Bij de aanpak van netcongestie en de energietransitie pakt de Provincie Limburg haar verantwoordelijkheid vanuit haar ruimtelijke bevoegdheden. Daarnaast stimuleert en coördineert de Provincie initiatieven, en zorgt voor afstemming met partners. Voor de realisatie en versnelling van netwerkuitbreidingen werkt de Provincie nauw samen met netbeheerders TenneT en Enexis, die verantwoordelijk zijn voor aanleg en beheer van het elektriciteitsnet. Het Rijk stelt de landelijke kaders, zorgt voor wet- en regelgeving en (mede)financiering van grote projecten. De ACM vervult een toezichthoudende rol, onder meer ten aanzien van investeringsplannen en capaciteitsverdeling. Door deze samenwerking kunnen knelpunten doelgericht worden aangepakt en verbeteringen in de energie-infrastructuur worden gerealiseerd.

Stand van zaken moties/amendementen

3e Gewijzigde Motie 3145 Loomans c.s. inzake Onderzoek Limburgse hydrolyser

Provinciale Staten zijn geïnformeerd (GS DOC-00759339) over de uitwerking van de motie. Er zijn verkennende gesprekken gevoerd met relevante partijen en bestaande marktanalyses zijn meegenomen. Op basis hiervan is op dit moment aanvullend onderzoek of marktconsultatie door de Provincie niet noodzakelijk. Het college blijft inzetten op het creëren van randvoorwaarden voor toekomstige grootschalige elektrolyse en onderzoekt mogelijkheden voor aansluiting op netinfrastructuur. Over de voortgang worden Provinciale Staten via de reguliere cyclus en waar nodig tussentijds geïnformeerd.

Gewijzigde Motie vreemd 3155 Hanegraaff c.s. inzake Cruciale stroomaansluiting Limburg

Provinciale Staten zijn op 16 december 2025 via GS DOC-00777825 geïnformeerd over de uitvoering van deze motie. Het college zet in op versnelling van de aanleg en uitbreiding van de energie-infrastructuur, het tegengaan van netcongestie en deelname aan landelijke maatregelenpakketten. Specifieke projecten in Limburg zijn geselecteerd voor versnelde uitvoering, en er lopen trajecten voor verdere uitbreiding van het stroomnet en onderzoeken naar alternatieve aanlandlocaties voor windenergie op zee. Het college blijft hierover in gesprek met relevante partijen om de leveringszekerheid en verduurzaming van de regio te waarborgen, en informeert de Staten over de voortgang.

Rol Provincie: ondersteuner, procesmanager, partner, subsidiënt, financier

Kwaliteit

Energie Infrastructuur & Ruimtelijke Inbedding

- In 2025 is er een energievisie voor Limburg opgeleverd (onderdeel van 2e Gewijzigd Amendement 176 Pelzer c.s. inzake Voortgang Energietransitie). De Energievisie 1.0 is in november 2024 door GS vastgesteld en middels een mededeling portefeuillehouder aangeboden aan PS (GS DOC-00716014). Het proces van de energievisie en het bepalen van onze gezamenlijke koers is vervolgd middels het opstellen van de Toekomstvisie 2050 en Provinciale Omgevingsvisie.
- Het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat Limburg 2.0 (pMIEK 2.0), onderdeel van 2e Gewijzigde Motie 3069 IJpelaar c.s. inzake 'Netcongestie in control', is op 1 april 2025 door Gedeputeerde Staten vastgesteld en hierop volgend aangeboden aan de Minister van Klimaat en Groene Groei (GS DOC-00758011).
In 2025 is daarnaast middels lobby, via bijvoorbeeld de propositie Energie, onder meer aandacht gevraagd voor versnelling van de 380 kV Maasbracht–Graetheide/Einighausen en diepe aanlanding van wind op zee, een voortvarende uitrol van het Waterstofnetwerk Limburg, en een volwaardige aansluiting van de Clauscentrale en Chemelot op de DRC (voor ten minste de afvang van CO2).
- In 2025 hebben we, naast de lopende procedure 380 kV Maasbracht – Graetheide/Einighausen, de procedure 150 kV Energielandgoed Wells Meer – Venray opgestart. Concreet hebben we in juni de bereidheid uitgesproken om het bevoegd gezag te worden voor de 150 kV Verbinding Graetheide – Beek - Schoonbron en hiertoe een voorstel gedaan aan de desbetreffende gemeenten. De gemeenten hebben hiervoor hun steun uitgesproken, alsmede daarna de Statencommissie Leefomgeving. Samen met TenneT, Gasunie / Hynetwork en Enexis en medeoverheden bezien we waar we nog meer meerwaarde kunnen bieden qua versnellen van procedures mede in relatie tot de versnellingsaanpak van het Rijk en TenneT.
- In 2025 zijn verschillende initiatieven gericht op efficiënter energiegebruik actief gestimuleerd. Dit gebeurde onder meer via het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen Limburg, uitgevoerd door consortiumpartijen zoals LIOF, LWV en OML, waarbij op bedrijventerreinen collectieve verduurzamingsprojecten zijn gestart en de organisatiegraad is verhoogd. Via het Limburgs uitvoeringsprogramma energiehubs (LUPEH) zijn meer dan 20 projecten provinciaal ondersteund, waarbij de focus ligt op bedrijventerreinen, maar ook op maatschappelijk vastgoed, de gebouwde omgeving en alternatieve energieoplossingen zoals batterijopslag, warmte en waterstof. Hierdoor worden initiatieven rond efficiënter energiegebruik, zoals batterijopslag en samenwerking, breder gestimuleerd dan alleen op bedrijventerreinen.
- In 2025 is door het Ministerie van Klimaat en Groene Groei en in afstemming met TenneT en Provincies een voorverkenning gestart, om te komen tot een nieuw tracé voor diepe aanlanding wind op zee. Voor Limburg wordt gekeken naar potentiële aanlanding van wind op zee nabij Maasbracht en nabij Graetheide.
- In 2025 hebben we de ruimtelijke borging van cruciale energie-infrastructuur in de Provinciale Omgevingsvisie voorbereid, met het oog op vaststelling in 2026.
- Naar aanleiding van het besluit BO Leefomgeving is in 2025 de voorbereiding gestart voor de gebiedsgerichte aanpakken Maasbracht-Graetheide samen met KGG en in afstemming met andere betrokken partijen.

Verduurzaming Industrie en bedrijventerreinen

- Er zijn drie fases om met bedrijven naar maatwerkafspraken te komen. De eerste fase is de Expression of Principles (EoP), waarna de fase van ondertekening Joint Letter of Intent (JLoI) volgt. Derde fase betreft de ondertekening van de definitieve bindende maatwerkafpraak. Met COSUN is op 18 december 2025 de bindende maatwerkovereenkomst ondertekend (GS DOC-00852836). Met AnQore is op 8 juli 2025 een Joint Letter of Intent ondertekend. Met OCI is een Expression of Principles ondertekend. Met Smurfit Westrock Roermond Papier is het traject gestart om te komen tot een Expression of Principles.
- Er is geen nieuwe Cluster Energie Strategie (CES) 3.0 voor cluster 6 opgesteld. In 2025 heeft een landelijke evaluatie plaatsgevonden door IPO, de netbeheerders en Rijksoverheid over nut en noodzaak voor nieuw op te stellen CES'en. Uit deze evaluatie is gebleken dat de CES niet meer effectief is als instrument voor de verduurzaming van de industrie. Het CES-proces gaat over in een nieuw proces genaamd DIVIT: Dialoog over Infrastructuur voor Industrie in Transitie. Dit ten behoeve van de investeringsplan(IP)-ronde 2026-2028 van de netbeheerders. Er komt geen separaat DIVIT-rapport.
- De samenwerking met de LEA-bedrijven is gecontinueerd middels 6 inhoudelijke sessies. Daarnaast is verder uitvoering gegeven aan het 'Landelijk actieplan verduurzaming cluster 6-bedrijven', specifiek de casusgerichte aanpak en de regioaanpak.
- In het kader van het ondersteuningsprogramma verduurzaming bedrijventerreinen heeft de Provincie Limburg het consortium LIOF-LWV-OML opdracht gegeven om een provinciebrede aanpak op te zetten voor toekomstbestendige bedrijventerreinen. In 2025 zijn gesprekken gevoerd met alle Limburgse gemeenten om kansen en ontwikkelingen op bedrijventerreinen in kaart te brengen en te bepalen waar ondersteuning gewenst is. Op 19 van de 59 bedrijventerreinen is de organisatiegraad versterkt om gezamenlijke verduurzaming te stimuleren; op de overige terreinen loopt de aanpak nog.
- Het ondersteunen van ondernemerschap en innovatie bij Limburgse bedrijven is via het Limburgs Energiefonds (LEF) en LIOF gecontinueerd.

Limburgs Energiefonds (LEF)

- In 2025 is de strategie van het LEF herijkt, waarbij tevens het traject en de strategische uitgangspunten voor de ontvlechting van de deelneming Mijnwater zijn meegenomen. De herijking is vastgelegd in een Statenvoorstel dat inmiddels op 6 februari 2026 aan Provinciale Staten is voorgelegd voor het uitspreken van wensen en bedenkingen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Alle genoemde resultaten in de begroting 2025 zijn volgens planning behaald.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Energie-infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen zijn in 2025 de lasten begroot op € 9,95 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 34,78 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 24,84 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- de vorming van een verplichte risicovoorziening inzake het Limburgs Energiefonds ter hoogte van € 28 mln. Deze wordt gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking.
- een voordelig resultaat van € 1,97 mln. Dit betreft Specifieke uitkeringen CDOKE incl. Energiehubs € 1,80 mln. en PMO BO EVI - cluster Chemelot € 0,17 mln. Deze middelen zijn op basis van doorlopende afspraken met het Rijk meerjarig ter beschikking gesteld. Derhalve worden de niet-bestede middelen inclusief de baten (bijdrage van het Rijk) van € 1,97 mln. overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 1,05 mln. Op 4 oktober 2022 hebben GS ingestemd met het 'Convenant uitvoering OPZuid 2021-2027'. Voor een vijftal grote projecten zijn in 2025 aanvragen ontvangen en beschikt. In de komende jaren verwachten we een gelijk aantal projecten te cofinancieren in de warmtetransitie en energieopslag. Dit is een doorlopende activiteit binnen het kader Nieuwe energie en schoon leefmilieu. Voor de continuering van deze uitvoering wordt een bedrag van € 1,05 mln. overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,20 mln. Bij GS-besluit van 23 april 2024 is een bedrag ter hoogte van € 0,20 mln. beschikbaar gesteld vanuit het programma Nieuwe Energie voor de periode 2024-2027 ten behoeve van de cofinanciering van samenwerkingsprojecten, die aanspraak maken op Europese en Nationale fondsen. In 2026 vindt besluitvorming plaats over de wijkgerichte aanpak, deze middelen worden dan ingezet als cofinanciering voor het onderdeel energie-armoede. Het restantbedrag 2026 van € 0,20 mln. wordt hiertoe overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,19 mln. In 2026 zijn procesmiddelen nodig voor o.a. uitvoeringsplan duurzaamheid en het organiseren van bijeenkomsten en overleggen. Het restantbedrag in 2026 van € 0,19 mln. wordt hiervoor overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,22 mln. Dit betreft een meerjarige DU Versterking vergunningverl. Maatwerk aanpak. Deze middelen worden ingezet voor maatwerkafspraken. De maatwerktrajecten zijn complex, tijdrovend en vergen fluctuerende inzet en specialistische kennis van de Omgevingsdienst Zuid-Limburg (ODZL). De uitvoering van de maatwerkafspraken en de inzet van de ODZL is dan ook meerjarig. De daadwerkelijke jaarlijkse inzet van de ODZL is afhankelijk van het aantal (en complexiteit van de) vergunningsaanvragen voor de verduurzamingsprojecten van maatwerkbedrijven. Dit maakt het lastig vooraf in te schatten hoeveel uren de ODZL op jaarbasis daadwerkelijk hieraan besteed. Het restantbedrag 2025 van € 0,22 mln. wordt overgeboekt naar 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 3,63 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

4.1.2. Verduurzaming Gebouwde Omgeving & Warmte en Grootschalige opwek

Omschrijving

De doelstellingen voor 2025 waren het verminderen van energiearmoede, het realiseren van een toename in zowel kleinschalige als grootschalige duurzame energieopwek en het reduceren van de CO₂-emissie van de gebouwde omgeving.

Alle resultaatafspraken uit de begroting 2025 zijn in 2025 behaald. De ontzorgingsprogramma's voor bedrijfsmatig en maatschappelijk vastgoed zijn uitgevoerd en doorontwikkeld, de ondersteuningspool energiearmoede voor gemeenten is actief, en de samenwerking met RES-regio's en woningcorporaties is voortgezet. Ook zijn er stappen gezet in het aanwijzen van zoekgebieden voor grootschalige opwek, zijn innovatieve projecten zoals solar carports opgepakt en is verder gewerkt aan Mijwater en Warmtenet Zuid-Limburg. Op 31 oktober 2025 hebben Provinciale Staten ingestemd met de inrichting van de Provinciale Energiediensten Maatschappij (PEM), gericht op lokale energieautonomie en energiearmoedebestrijding, inclusief het instellen van een klankbordgroep.

Stand van zaken moties/amendementen:

Gewijzigde Motie 3012 Huizing c.s. inzake betere benutting alternatieve locaties en toepassingen voor zon PV

Op 1 juli 2025 is Provinciale Staten geïnformeerd over de uitvoering van deze motie (GS DOC-00787306). De regels zijn aangepast zodat duidelijker is waar zonnepanelen het beste kunnen komen. Er is onderzocht welke nieuwe technieken er zijn en waar zonnepanelen kunnen worden geplaatst, maar grote vernieuwingen zijn voorlopig niet te verwachten. Het blijft lastig om genoeg geschikte plekken te vinden. De provincie gaat daarom, samen met de RES-regio's, vooral inzetten op dubbel gebruik van ruimte voor zonnepanelen binnen de eerste drie voorkeurslocaties.

3e Gewijzigde Motie 3068 Sol c.s. inzake energie opslag studiedag

Op 10 januari 2025 heeft de studiedag energie opslag plaatsgevonden.

2e Gewijzigde Motie 3118 Zicht op SMR en 4e Gewijzigde Motie 3020 inzake Rijksgeld voor onderzoek SMR's

De provincies werken samen met het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) aan het Rijksprogramma SMR's. Dit programma is gericht op het informeren en voorbereiden van provincies op de komst van SMR's, onder andere door onderzoek naar regionale technische potentie, inpassing in het regionale energiesysteem, maatschappelijk draagvlak, informatievoorziening en verkenning van mogelijke locaties. Provincie Limburg zet de Rijksmiddelen in om uitvoering te geven aan motie 3020 Schyns c.s. "inzake Rijksgeld voor onderzoek SMR's". Motie 3118 is afgedaan met de mededeling van de portefeuillehouder inzake de start van simulaties van het Rijksprogramma SMR's. Hiervoor is op 18 februari 2025 een brief van gedeputeerde Van Caldenberg gestuurd (GS DOC-00749783). In februari 2026 zijn Provinciale Staten geïnformeerd over het beschikbaar stellen van het rijksgeld voor het nationale SMR programma (GS DOC-00880788). Daarmee is motie 3020 afgedaan.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier*

Kwaliteit

Gebouwde omgeving & Warmte

- De ontwikkeling van het Proof of concept Warmtenet Zuid-Limburg (WZL) is in 2025 verder voortgezet. In 2025 is, naast de tien betrokken gemeenten, Enpuls en de Provincie Limburg, ook Energie Beheer Nederland (EBN) aangesloten bij de ontwikkeling van Warmtenet Zuid-Limburg (WZL). EBN is door het Rijk aangewezen als de beoogde Nationale Deelneming Warmte. Diverse woningcorporaties als potentiële afnemers hebben samen met de deelnemers aan WZL een intentieovereenkomst ondertekend. In 2026 wordt het bestaande ontwerp van WZL verder ontwikkeld.

- Mijnwater heeft in 2025 verdere professionaliseringsstappen gezet. Fase 1 van het masterplan (Heerlen) is voortvarend voortgezet en de voorbereidingen op fase 2 (Kerkrade) zijn gestart. Daarbij is aanvullende financiering gerealiseerd via leningen en subsidies ten behoeve van de verdere ontwikkeling. Provinciale Staten zijn op 27 januari 2026 nader geïnformeerd over de doorontwikkeling van Mijnwater via Statenvoorstel (G-26-001/GS DOC-00877999).
- In 2025 zijn de ontzorgingsprogramma's voor bedrijfsmatig en maatschappelijk vastgoed gecontinueerd en verder ontwikkeld. Zo is op 1 mei 2025 het Ontzorgingsprogramma MKB gestart, waarmee kleine en micro-mkb-ondernemers subsidie krijgen voor deskundig advies gericht op verduurzaming van bedrijfsgebouwen en -processen. In totaal kunnen 504 ondernemers ondersteund worden tot en met 2027. Het Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed is voortgezet en heeft nieuwe deelnemers verwelkomd. Voor 2026 staat een vernieuwde opzet gepland, met extra aandacht voor kleinere vastgoedeigenaren en samenwerking onder de noemer 'Limburg Bespaart'. De uitwerking hiervan wordt eind eerste kwartaal 2026 verwacht.
- De ondersteuning van energiebesparing met de Limburgse RES-regio's en woningcorporaties is in 2025 voortgezet. De verduurzamingsopgave voor woningcorporaties verloopt via nationale en gemeentelijke afspraken. Gemeenten ontvangen via de subsidieregeling 'Soortenmanagementplannen voor natuurvriendelijke isolatie' ondersteuning bij het opstellen van plannen voor een versnelde verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hierover is overleg geweest met woningcorporaties en RES Noord- en Midden-Limburg; RES Zuid-Limburg is geïnformeerd, maar heeft geen besparingsopgave aan haar RES-bod toegevoegd. De op te richten Provinciale Energiediensten Maatschappij gaat deze energiebesparing verder ondersteunen, in samenwerking met gemeenten (en de RES-regio's).
- Vanaf maart 2024 ondersteunt de Provincie Limburg gemeenten bij de aanpak van energiearmoede via een operationele ondersteuningspool. Deze pool faciliteert kennisdeling, beantwoordt vragen van gemeenten, organiseert bijeenkomsten en stimuleert het uitwisselen van best practices. De Provincie biedt hiermee actiegerichte begeleiding, ondersteuning en ontzorging. De ondersteuningspool valt onder pijler 2 van de PEM-aanpak en ondersteunt gemeenten bij hun lokale en regionale energiearmoedebeleid.

Grootschalige opwek

- In 2025 is op basis van de opgave rondom het vergroten van energie opwek gewerkt aan de ontwerp Provinciale Omgevingsvisie met hierin zoekgebieden voor de opwek van zonne- en windenergie waarbij voor specifieke zoekgebieden een actieve rol voor de Provincie wordt voorzien. Het Rijk heeft in oktober 2025 haar nationale strategie omtrent kleine modulaire reactoren (SMR's) gepresenteerd (GS DOC-00842939).
- Het kabinet ziet voor provincies een rol in ruimtelijke verkenningen en als bevoegd gezag voor SMR's bij industrieclusters, cluster 6 bedrijven en het faciliteren van innovatieve demonstratieprojecten (GS DOC-00842939). Het kabinet heeft de intentie provincies vanuit het SMR-programma te ondersteunen bij het ontwikkelen van beleid rondom SMR's binnen het regionale energiesysteem en het onderzoeken van mogelijke geschikte locaties. De Provincie Limburg neemt deel aan IPO-overleggen over de verdere uitwerking van deze ondersteuningsmogelijkheden voor medeoverheden. Daarnaast zijn er voorbereidende gesprekken met Limburgse stakeholders gevoerd over het indienen van aanvragen zodra Rijksmiddelen daadwerkelijk beschikbaar komen.

- We blijven, samen met de RES-regio's, werken aan het behalen van de RES-doelen. Dit wordt onderbouwd met recente voortgangsrapportages die aan Provinciale Staten zijn aangeboden (GS DOC-00793681 (RES ZL) en GS DOC-00773273 (RES NML)). Daarnaast is binnen de POVI de motivatieplicht op lokaal eigenaarschap verder aangescherpt, waarmee we invulling geven aan het streven naar ten minste 51% lokaal eigenaarschap bij projecten waarbij de omgeving kan meeprofiteren.
- Vanuit de inzet op meervoudig ruimtegebruik en in samenwerking met RES Zuid-Limburg is in 2025 een onderzoek gestart naar de realisatie van solar carports als innovatieve grootschalige opweklocatie. De resultaten van dit onderzoek worden verwacht in Q2 2026. Hiermee leveren we een bijdrage aan het actieprogramma voor nieuwe grootschalige opweklocaties met meervoudig ruimtegebruik.
- Het strikte "nee, tenzij" principe is verwerkt in de instructieregels van de provinciale Omgevingsverordening.

Provinciale Energie Maatschappij

- Het plan van aanpak voor de PEM is verwerkt in het sonderend stuk 'Verkenning Provinciale Energiediensten Maatschappij' dat in september 2024 is behandeld. Daarmee is dit resultaat toen behaald. Op 31 oktober 2025 hebben Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel 'Inrichting Provinciale Energiediensten Maatschappij'. In dit voorstel zijn de nadere contouren opgenomen die inzicht geven in de twee pijlers waar de PEM zich op gaat richten: 'Lokale energie autonomie vergroten' en 'Energie armoedebestrijding'. Met dit besluit is het kader vastgesteld waarbinnen de inrichting van de PEM zal plaatsvinden. Bij de behandeling van dit voorstel is 'Gewijzigde Motie 3228 Hendriks c.s. inzake Instellen klankbordgroep PEM' aangenomen. Deze motie roept op tot het formeren van een klankbordgroep voor ondernemers- en burgercollectieven, uiterlijk in het derde kwartaal 2026 om zodoende deze te betrekken bij de voorbereiding van de PEM evaluatie in 2027. In december zijn de aanmeldingen voor deze klankbordgroep ontvangen en Q1 2026 zal de eerste sessie in 2026 plaatsvinden.

Kwaliteit (indicator) ■

Tijd

Alle genoemde resultaten in de begroting 2025 zijn volgens planning behaald.

Tijd (indicator) ■

Geld

Voor de uitvoering van product Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek zijn in 2025 de lasten begroot op € 4,02 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 1,85 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 2,17 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- een voordelig resultaat van € 2,18 mln.; Dit betreft de Specifieke uitkering Bedrijfsmatig vastgoed en Ontzorging verduurzaming kleine ondernemingen. Deze middelen zijn op basis van doorlopende afspraken met het Rijk meerjarig ter beschikking gesteld. Derhalve worden de niet-bestede middelen inclusief de baten (bijdrage van het Rijk) van € 2,18 mln. overgeboekt naar 2026;

- een voordelig resultaat van € 0,07 mln.; Dit betreft de bij de Decembercirculaire provinciefonds 2025 ontvangen DU Small modular reactor (SMR). Deze middelen zullen worden ingezet om invulling te geven aan motie 3020 Schyns c.s. "inzake Rijksgeld voor onderzoek SMR's". Hierover zijn uw Staten via mededeling portefeuillehouder (DOC-00880788) geïnformeerd. Het restantbedrag in 2025 € 0,07 mln. wordt overgeboekt naar 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 2,25 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

4.2. Gezond en veilig leefmilieu

Gezond en veilig leefmilieu

We streven deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is de gezondheid van de Limburger bevorderd door verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving t.o.v. 2020 middels:
  - verminderen blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen;
  - verminderen geluidsoverlast & bevorderen van stilte;
  - verminderen emissies verontreinigende stoffen naar lucht;
  - voorkomen van vermijdbare milieuschade, c.q. het (vooruit)schuiven van milieuschade;
- In 2027 zijn risico's op ongelukken met gevaarlijke stoffen bij bedrijven of tijdens transport ingeperkt t.o.v. 2020.

De ambitie is een aantoonbaar gezond en veilig leefmilieu in Limburg. Omdat bijvoorbeeld schone lucht en de kwaliteit van het leefmilieu van groot belang zijn voor de gezondheid vraagt deze ambitie om minder uitstoot van luchtverontreinigende stoffen (zoals fijnstof) en het terugdringen van omgevingslawaai.

Omgevingskwaliteit en andere aspecten van leefmilieu worden aan het begin van het realiseren van alle fysieke opgaven expliciet meegenomen. Gezorgd wordt voor een verantwoorde manier van omgaan met de schaarste in zowel fysieke als milieuruimte. Hier ligt een nauwe relatie met Programma 5 "Leefbare steden en dorpen".

Het verwezenlijken van een gezond en veilig leefmilieu in Limburg vraagt om een robuust VTH-stelsel (vergunningen, toezicht en handhaving) voor de provinciale kerntaken waaronder milieu en natuur. Bij een robuust VTH stelsel behoort een uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit. Daarbij wordt onder andere ingezet op een intensivering van provinciaal milieubeleid.

In paragraaf 4.2.1. 'Gezond en veilig leefmilieu' is de beleidsontwikkeling op het gebied van gezonde en veilige leefomgeving (milieu) opgenomen en de besteding van incidentele middelen daarvoor. In paragraaf 4.2.2. is de structurele uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving en de structurele kosten die daarbij horen opgenomen.

Op het gebied van het bevorderen van de gezondheid van Limburgers door het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving liggen wij op koers voor het realiseren van de doelstellingen. Voor milieu en gezonde leefomgevingsdoelstellingen is het belangrijk te realiseren dat het enige tijd kan duren voordat de resultaten daadwerkelijk meetbaar en merkbaar zijn voor de inwoners. De kwaliteit van de leefomgeving, en daarmee de gezondheid van de Limburgse bevolking, wordt namelijk door meer factoren beïnvloed dan alleen onze inspanningen. Dat betekent dat op de ene locatie de milieudruk kan afnemen, terwijl op andere plekken door nieuwe initiatieven juist extra milieudruk ontstaat. Dat komt omdat de milieuwetgeving ruimte biedt voor nieuwe initiatieven die voldoen aan de wet, maar wel de milieudruk verhogen. Wij werken daarom samen met andere partners om de kwaliteit van de leefomgeving – bijvoorbeeld de luchtkwaliteit – voortdurend te monitoren. Met onder andere de informatie die wij in dit kader verzamelen heeft het RIVM een verkennende analyse naar de gezondheid en leefomgeving van de omwonenden van Chemelot uitgevoerd.

- Luchtkwaliteit & Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)
Wij bevorderen de kwaliteit van de leefomgeving onder andere door het verminderen van emissies van, en de blootstelling aan, luchtverontreinigende stoffen. In 2025 is het laatste meetstation voor de herijking van het luchtmeetnet gerealiseerd, zodat we beter inzicht krijgen in de luchtkwaliteit. Daarnaast is een OGI-camera aangeschaft om diffuse emissies van ZZS gerichter op te sporen en te reduceren.
- Geluid & Stilte
Door de geluidbelasting terug te dringen, worden de negatieve gezondheidseffecten die samenhangen met geluid van verkeer - zoals (ernstige) hinder en slaapverstoring - beperkt. Als tegenhanger van gebieden met geluidshinder hebben wij ook Stiltegebieden, waar Limburgers in rust kunnen verblijven. In 2025 zijn de beleidsregels voor het kunnen opstijgen en landen met een luchtvaartuig buiten een luchthaven aangescherpt, zodat er minder geluidshinder optreedt.
- Afval & CE
De kwaliteit van de leefomgeving wordt ook verbeterd door een goed beheer van afvalstoffen onder andere door het optimaliseren van de inzet van afvalstoffen in een circulaire economie. In 2025 is de verordening nazorgheffing herzien (PS-besluit G-25-007) en is de rekenrente geactualiseerd (stortplaatsen) zodat voldoende doelvermogen wordt verzekerd voor de nazorg van stortplaatsen waar de Provincie voor verantwoordelijk is.
- Omgevingsveiligheid
Naast het bevorderen van de gezondheid van de Limburgers is ook het doel om risico's op zware ongevallen met gevaarlijke stoffen in te perken. In 2025 is in het kader van het 'Convenant voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving' afgerond waar op basis van extra veiligheidsmaatregelen zijn getroffen en afspraken zijn gemaakt voor het vervolg.

We liggen op koers om onze uiteindelijke doelen te behalen, in 2025 is bij de vergunningverlening vertraging opgetreden door een combinatie van onverwachte aanvraagstijging, complexe regelgeving en personeelstekorten; deze vertraging heeft naar verwachting geen impact op het behalen van onze doelen voor 2027.

Wat merkt de Limburger ervan?

Het te verwachten maatschappelijke effect is dat Limburgers gemiddeld langer en in goede gezondheid leven. Enerzijds doordat zij minder ziek worden en stress beleven door de leefomgeving waarin ze verkeren en anderzijds dat zij minder risico lopen om te sterven bij een ongeval met gevaarlijke stoffen.

Het causale verband tussen levensduur en de effecten van de leefomgeving op die levensduur is moeilijk aan te tonen. Relevante, maar niet allesomvattende, indicatoren zijn 1) het percentage van de totale ziektelast door omgevingsgeluid en luchtvervuiling, 2) het aantal maanden korter leven door luchtvervuiling en 3) de ervaren gezondheid. Deze indicatoren geven enig inzicht in de lange termijn effecten van het gevoerde beleid (zie de Maatschappelijke Opgave hierboven). Op de middellange termijn wordt daarvoor gekeken naar de emissies en blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen, ernstige geluidshinder en slaapverstoring en de geluidbelasting in relatie tot de geluidsnorm in stiltegebieden. Voor externe veiligheid is nog geen indicator beschikbaar, maar wel beleidsinformatie via www.risicokaart.nl.

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.2.1. Gezond en veilig leefmilieu

Omschrijving

In 2025 is uitvoering gegeven aan de wettelijke taken binnen de wettelijke/afgesproken termijn en budget. Daarnaast zijn geplande acties uit de modulaire aanpak concretiserend milieubeleid uitgevoerd. De pilot innovatie geluidsmaatregelen bij provinciale wegen is in de planning naar achteren geschoven (zoals opgenomen in de najaarsnota). Ook de verkenning naar beleid voor brandveiligheid bij afvalverwerkers loopt langer door dan gepland.

Stand van zaken moties/amendementen

Gewijzigde Motie 3015 Berghorst c.s. inzake Onderzoek de gezondheidseffecten van Chemelot

Deze motie is uitgevoerd. Naar aanleiding van onze brief heeft het Rijk Chemelot opgenomen in de verkenning door het RIVM naar gezondheidsrisico's rond industriële clusters, als onderdeel van de Actieagenda Industrie en Omwonenden (zie ook de mededelingen van de portefeuillehouder van 6 februari 2024 (GS DOC-00608941) en 4 juni 2024 (GS DOC-00658408)). Het RIVM heeft de gezondheidsverkenning Chemelot op 19 december 2025 gepubliceerd, met daarin een aantal aanbevelingen. Uw Staten zijn over de uitkomsten en de wijze waarop de aanbevelingen worden opgevolgd – zoals extra inzet op het ZZS-dossier, inventarisatie van de belangrijkste geluidsbronnen, deelname aan de landelijke pilot over metingen – geïnformeerd via de mededeling portefeuillehouder inzake RIVM gezondheidsverkenning Chemelot, brief gedeputeerde Van Caldenberg van 16-12-2025 (GS DOC-00866677).

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier*

Kwaliteit

Om onze doelen te halen, wogen we milieu- en gezondheidseffecten expliciet mee bij ruimtelijke plannen met provinciaal belang of bij projecten en programma's met een provinciaal belang. We hebben stappen gezet om de doelstellingen van het beleidskader Nieuwe energie en schoon leefmilieu te bereiken. Onze aanpak is uitgewerkt in het modulaire concretiserend milieubeleid, dat als basis diende voor verschillende specifieke uitwerkingen in 2025. Daarnaast adviseerden we actief bij gemeentelijke plannen en MER-procedures om de kwaliteit van de leefomgeving te waarborgen.

In het proces van de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) hebben wij specifiek uitgeschreven welke ambities wij nastreven en welke provinciale belangen wij behartigen op het gebied van geluid en stiltegebieden, luchtkwaliteit, externe veiligheid, zeer zorgwekkende stoffen, en stortplaatsen. Ook hebben wij hierbij aangegeven welke acties en instrumenten aan deze ambities en provinciale belangen zijn gekoppeld voor de duur van de geactualiseerde POVI.

Wij hebben in 2024 en 2025 richting Kabinet en Kamer gewezen op de grote impact die de reactivering van de voormalige vliegbasis zou hebben op de leefomgeving. Mede vanwege die grote impact heeft het Kabinet ervoor gekozen vliegbasis De Peel niet te reactiveren.

Wat hebben we voor de specifieke milieuthema's gedaan:

Luchtkwaliteit & ZZS

- **Bewustwordingscampagne Houtstook:** Via het provinciale Instagram-kanaal is aandacht besteed aan de gezondheidseffecten van houtstook.
- **Herijking Luchtmeetnet:** Het laatste nieuwe meetstation is geplaatst en operationeel. Wij analyseerden de meetresultaten met als doel de luchtkwaliteit te verbeteren (onderdeel Schone Luchtakkoord).
- **Project Grenzeloos Meten:** Project Grenzeloos Meten 1.0 is succesvol afgerond. In 2025 is gestart met Project Grenzeloos Meten 2.0, gericht op de uitbreiding van (sensor) metingen naar geur, fijnstof en de beleving van luchtkwaliteit. Ook enkele gemeenten uit Midden-Limburg doen mee aan dit vervolgproject. Dit project wordt gefinancierd vanuit de investeringsagenda Noord-Limburg.
- **Subsidieverstrekking scholieren meten luchtkwaliteit (snuffelfiets/GLOBE project):** Wij zetten in op voortzetting van het project door subsidieverlening in het nieuwe schooljaar. Het schoolproject maakte leerlingen bewust van de luchtkwaliteit, door hen actief te betrekken bij het meten van fijnstof en stikstofdioxide. In het schooljaar 2024-2025 namen vier scholen in de gemeenten Heerlen, Venray en Horst aan de Maas deel. Hieraan droegen wij voor 50% bij aan de kosten in het kader van het Schone Luchtakkoord.
- **Impact van herziening Omgevingswaarden:** Wij verkenden de impact van nieuwe omgevingswaarden per 2030 voor luchtkwaliteit op de rol van de Provincie. Omgevingswaarden zijn normen die de overheid vaststelt om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te waarborgen. Uit de verkenning blijkt dat er in 2030 in Limburg overschrijdingen van de nieuwe omgevingswaarden zijn berekend. De aanpak van de overschrijdingen verkennen we in samenwerking met gemeenten en Rijk.
- **Update Centraal Instrument Monitoring Luchtkwaliteit (CIMLK):** Wij actualiseerden de gegevens van de jaarlijkse bijdrage vanuit wegverkeer en veehouderijen in Limburg, zodat er landelijk een gedetailleerd beeld van de luchtkwaliteit in 2030 zou ontstaan en duidelijk werd of deze voldoet aan de nieuwe omgevingswaarden.
- **Actualisering SMOG-protocol:** Wij zijn gestart met de actualisering van ons handelings- en voorlichtingsprotocol bij smog door slechte luchtkwaliteit met een doorlooptijd tot eind 2027. Hiervoor gebruikten wij de standaard die is opgesteld door het RIVM.
- **Innovatief toezicht met Optical Gas Imaging Camera:** Wij verleenden een opdracht aan de Omgevingsdienst Zuid-Limburg om een camera aan te schaffen en daarmee diffuse luchtmissies op te sporen.
- **Extra toezicht op Vermijdings- en Reductieprogramma's (VRP):** In 2025 is het aantal ingediende VRP's bijna verviervoudigd ten opzichte van het voorgaande jaar (van 11 naar 45). Bedrijven worden in 2026 opnieuw herinnerd aan hun wettelijke verplichting tot het indienen van een VRP. De aanvullende opdracht aan ODZL zal, gezien de ontwikkelingen, het accent krijgen op de feitelijke aanwezigheid van Zeer Zorgwekkende Stoffen, in plaats van op administratieve controles. Deze opdracht is nog in voorbereiding.

Geluid & stilte

Om geluidshinder terug te dringen:

- Innovatieve geluidmaatregelen bij provinciale wegen: Zoals in de Najaarsnota 2025 opgenomen, hebben wij de verkenning naar innovatieve geluidmaatregelen doorgeschoven naar 2026. Vanwege een tijdelijke afname in capaciteit maakten wij de keuze om in te zetten op de lopende prioriteiten zonder afbreuk te doen aan onze ambitie op de reductie van geluidshinder.
- Geluidreducerend asfalt: Bij projecten en onderhoud aan wegen legden wij geluidreducerend asfalt aan op de in het Limburgs Actieplan Geluid 2024-2029 aangewezen locaties.
- Geluidsproductieplafonds (GPP's): Wij werkten (en werken daar in 2026 aan verder) aan de invoering van GPP's voor industrieterreinen (Chemelot en VDL Nedcar) en provinciale wegen. De GPP's begrenzen de maximale hoeveelheid geluid die een bron, zoals een weg of industrieterrein, mag produceren.
- Beleidsregel voor doelmatigheid van geluidmaatregelen: Wij bereidden de actualisatie van de doelmatigheidscriterium-beleidsregel voor, deze wordt tezamen met de GPP's voor provinciale wegen eind 2026 vastgesteld.

Om de stilte in de stiltegebieden te bevorderen:

- Verduidelijking bepalingen stiltegebieden: Wij hebben gewerkt aan het verduidelijken van de Omgevingsverordening Limburg (die naar verwachting in 2026 wordt vastgesteld) om stilte in stiltegebieden te behouden of te bevorderen.
- Beperking normoverschrijdingen in stiltegebieden: Wij identificeerden de pieklocaties van normoverschrijdingen. Het was niet mogelijk om voor deze pieklocaties een (incidentele) aanpak te formuleren. Vervolgens is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden ten aanzien van geluiden net buiten de grenzen van de stiltegebieden, maar die wel relevante invloed kunnen hebben op het geluidsniveau in de stiltegebieden. Wij kunnen alleen het geluid dat wordt gemaakt op de grond reguleren; geluiden van bijvoorbeeld vliegtuigen kunnen wij niet reguleren. Het onderzoek is in de ontwerp-POVI, in § 8.5.1.4.4, vermeld. In 2026 wordt hier een vervolgstap in gezet.

Afval & CE

Het voorkomen en beperken van het ontstaan van afvalstoffen verminderde de druk op het milieu. Een circulaire economie verminderde het materiaalgebruik en hergebruikte afval als hulpbron om nieuwe materialen en producten te produceren, met als doel de inzet van afvalstoffen in een circulaire economie te optimaliseren:

- Aanpak Afval en Circulaire Economie (CE): Er werd een opdracht verleend om samen met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg kennis op te bouwen en beleid & uitvoering te verbeteren.
- Beleid Brandveiligheid Afvalverwerkers: Wij zijn gestart met de verkenning naar de mogelijkheid om beleid op te stellen om het risico op branden bij afvalverwerkers te beheersen daar gaan wij in 2026 mee verder.
- Versnelling monsternames toezicht afvalverwerkers: Wij hebben een budget beschikbaar gesteld voor het afnemen van monsternames bij (afval)stromen. Hierdoor werd sneller duidelijk of er gevaarlijke stoffen, zoals ZZS, in het afval zaten.
- Actualisering Verordening Nazorgheffing: Op 20 juni 2025 actualiseerden wij de Verordening nazorgheffing, zodat wij een heffing aan stortplaatsexploitanten konden opleggen om de nazorg van stortplaatsen te bekostigen. Op 22 april 2025 stelden wij de rekenrente vast op 3,3%.

- Beoordeling nazorgplannen: Wij beoordeelden concept-nazorgplannen van stortplaatsen en baggerdepots om schade aan bodem, bodemwater en lucht te voorkomen. Voor Stortplaats Weert troffen we voorbereidingen om in 2026 een eindinspectie te laten uitvoeren.
- De subsidieregeling opruiming drugsdumping: Deze regeling is in 2025 tot zijn einde gekomen en begin 2026 worden de laatste zaken afgehandeld. Deze is door het Rijk gefinancierd en wordt door gemeenten gecontinueerd.

Omgevingsveiligheid

Naast het bevorderen van de gezondheid van de Limburgers was het doel ook om risico's op zware ongevallen met gevaarlijke stoffen te beheersen. Daarom:

- Tellen vervoer gevaarlijke stoffen: Wij telden het vervoer van gevaarlijke stoffen over provinciale wegen om zo beter inzicht te krijgen in de risico's afkomstig van provinciale wegen. De laatste tellingen vinden in 2026 plaats.
- Uitvoering veiligheidsconvenant Chemelot: Wij werkten aan de uitvoering en afronding van de afspraken uit het veiligheidsconvenant 'Voor een veilige ontwikkeling van Chemelot en haar omgeving'. Dit is nu afgerond. Uw Staten zijn over de afronding van het convenant en het vervolg geïnformeerd op 8 januari 2026 via de Mededeling portefeuillehouder inzake evaluatie en afronding convenant 'Voor een veilige ontwikkeling Chemelot en haar omgeving' en voortzetting Bestuurlijk Overleg Veiligheid in 2026, brief gedeputeerde Van Caldenberg van 16-12-2025 (GS DOC-00862602).

Luchtvaart

Luchtvaart heeft directe invloed op aspecten zoals de luchtkwaliteit, geluidshinder, externe veiligheid en de bodemkwaliteit. Om de impact hierop zo klein mogelijk te maken:

- Nieuwe Verordening Luchthavens: Op 7 februari 2025 stelden wij een nieuwe verordening vast die het proces bij de aanvraag of wijziging van een luchthavenbesluit beschrijft.
- Herziening beleidsregel Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik (TUG): Op 1 juli 2025 actualiseerden wij de beleidsregel TUG, met voorwaarden voor het afgeven van ontheffingen die nodig zijn om een luchtvaartuig op te laten stijgen of te laten landen buiten een officiële luchthaven.
- Subsidie geluidmeetnet AWACS: De Provincie heeft de subsidie aan het geluidmeetnet voor opnieuw drie jaar verlengd. Hierdoor heeft de omgeving informatie over de optredende geluidniveau's als gevolg van de AWACS vliegtuigen.
- Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer: De Provincie heeft de financiële kant van de Stichting op orde gemaakt en gefaciliteerd dat er in januari 2026 een nieuw Bestuur voor de Stichting aantreedt.

De inzet ter verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving ligt op koers met de beoogde activiteiten en resultaten zoals opgenomen in het beleidskader. Binnen de verschillende thema's zijn duidelijke vorderingen zichtbaar. Voor de thema's lucht, afval en externe veiligheid zijn in 2025 grote stappen gezet.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2025 zijn belangrijke stappen gezet richting de doelstellingen voor het verbeteren van de gezondheid van Limburgers door te werken aan een betere leefomgeving. Het is van belang te onderkennen dat de effecten van provinciale inspanningen vaak pas na verloop van tijd zichtbaar worden en afhankelijk zijn van meerdere factoren, waarvan sommige binnen de invloedssfeer van de Provincie liggen en andere daarbuiten. Dit betekent dat op sommige plekken de milieudruk kan afnemen, terwijl op andere plekken, door nieuwe initiatieven, juist een toename van milieudruk kan optreden. Deze initiatieven voldoen aan de wettelijke kaders, maar kunnen desondanks een extra belasting veroorzaken.

De langjarige acties gericht op het verbeteren van de leefomgeving liggen grotendeels op koers. Projecten en beleidsmaatregelen worden opgepakt en hun voortgang wordt periodiek gemonitord, conform de modulaire aanpak. De samenwerking met (keten)partners en het structureel monitoren van resultaten zijn hierbij essentieel om tijdig bij te sturen.

De meeste acties zijn volgens planning uitgevoerd of bevinden zich op schema. Hierop zijn echter enkele uitzonderingen:

- De verkenning naar beleid rond brandveiligheid bij afvalverwerkers is vertraagd, mede vanwege de noodzakelijke extra inzet voor de actualisatie van de POV (Provinciale Omgevingsvisie).
- De verkenning van innovatieve geluidsmaatregelen bij provinciale wegen is, zoals gemeld in de najaarsnota, doorgeschoven naar 2026 vanwege een tijdelijke beperking in capaciteit en de daaruit voortvloeiende prioriteitstelling.

Voor het overgrote deel ligt de uitvoering op koers met de planning zoals geschetst in de modulaire aanpak concretiserend milieubeleid. Bepaalde onderdelen verlopen sneller dan gepland, zoals de versnelling bij monsternames van (afval)stromen. Tegelijkertijd is de geplande pilot voor innovatieve geluidsmaatregelen doorgeschoven naar 2026. De beleidsverkenning omtrent brandveiligheid bij afvalverwerkers loopt, anders dan initieel voorzien, eveneens door tot in 2026.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Gezond en veilig leefmilieu zijn in 2025 de lasten begroot op € 2,01 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 6,39 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 4,38 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- een nadelig verschil van € 4,91 mln.; Dit betreft de heffing inzake Nazorg stortplaatsen, deze wordt gedekt uit eenzelfde bedrag aan baten;
- een voordelig resultaat van € 0,23 mln.; Dit betreft de Specifieke uitkering Schone luchtakkoord. De middelen worden ingezet voor de herijking en de operationele kosten van het luchtmeetnet. Derhalve worden de niet-bestede middelen van € 0,23 mln. inclusief de bijdrage van het Rijk overgeheveld naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,18 mln.: Deze middelen zijn bestemd voor Uitvoering modulaire aanpak concretiserend milieubeleid 2025-2026 (GS 24-6-2025) en Aanpak afval en CE (GS 8-4-2025). Het restantbedrag in 2025 van € 0,18 mln. wordt overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,05 mln.: De processen rondom het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en de Limburg Defensie Agenda lopen over de jaargrens heen. Om de Limburgse belangen een goede plek te kunnen geven, kan het nodig zijn om externe adviseurs in te schakelen. Het restantbedrag in 2025 € 0,05 mln. wordt overgeboekt naar 2026;

- een voordelig resultaat van € 0,05 mln. Dit bedrag wordt in 2026 ingezet voor de monitoring van het luchtmeetnet. Het restantbedrag in 2025 van € 0,05 mln. wordt overgeboekt naar 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,51 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

4.2.2. Vergunningen, toezicht en handhaving

Omschrijving

Wij zijn in 2025 onze reguliere wettelijke taken blijven uitvoeren conform het Uitvoeringsprogramma 2025.

Rol Provincie: *toetser, bevoegd gezag, financier*

Kwaliteit

In 2025 hebben we met uitzondering van het behalen van de wettelijke termijnen bij vergunningverlening en de kostendekkendheid van de leges, alle gestelde kwaliteitsdoelen en indicatoren uit de Uitvoering en handhavingsstrategie 2024 behaald.

Hierdoor hebben we bijgedragen aan het voorkomen van aantasting van de leefomgeving of het voorkomen van het ontstaan van risico's voor de leefomgeving. Dit hebben we onder andere gedaan door het opstellen van heldere, transparante en handhaafbare vergunningen en door onze toezichtcapaciteit risicogericht en zo effectief mogelijk in te zetten. Indien overtredingen geconstateerd werden traden wij handhavend op. Dit conform de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Alle werkzaamheden zijn conform het VTH Uitvoeringsprogramma 2025 uitgevoerd.

Het behalen van de wettelijke termijnen in 2025 is binnen handhaving grotendeels gelukt, echter bij de termijnen van vergunningverlening geldt dat we in 50% van de gevallen deze niet halen. Het niet behalen van de wettelijke afhandelingstermijnen bij vergunningen kwam door de grote (niet voorziene) hoeveelheid vergunningaanvragen waardoor een achterstand in afhandeling is ontstaan, de complexe regelgeving (zoals stikstof) en wisselende rechtspraak. Daarbij kampen we ook met capaciteitstekort(en) door onder andere de krapte op de arbeidsmarkt.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Vergunningen, toezicht en handhaving zijn in 2025 de lasten begroot op € 22,72 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 19,12 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 3,60 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- Een voordelig resultaat van € 3,13 mln. Dit betreft de bijdrage aan de ODZL. Het voordelig resultaat komt voort uit:
  1. Extra inkomsten: De resultaatuitkering van de ODZL van € 1,06 mln. wordt met name veroorzaakt door landelijke subsidies die tot extra baten hebben geleid.
  2. Meevallers: Daarnaast wordt de resultaatuitkering van de ODZL gevormd door een lagere cao-indexatie dan begroot door de ODZL, afbouw van langdurige inhuur, salaris- en premieverschillen, tijdelijk openstaande (reguliere) vacatures.
  3. Onderuitputting: Een lagere inzet in de opdracht ODZL 2025 van circa € 1,26 mln. De opdrachtverlening op 1 juli 2025 heeft ertoe geleid dat onderuitputting is ontstaan binnen de aanvullende opdracht. PS is hierover geïnformeerd middels mededeling portefeuillehouder inzake opdrachtverlening aan ODZL 2025 d.d. 01-07-2025 (DOC-00794075). De ODZL heeft inmiddels, voor de begroting 2026, maatregelen genomen om deze onderuitputting aan te pakken. De ODZL heeft hiertoe zes ontwikkellijnen bepaald die moeten leiden tot meer resultaat voor de leefomgeving, door bijvoorbeeld het intensiveren van samenwerking, intensiveren van toezicht op provinciale bedrijven, professionaliseren van projectmanagement, kwaliteitsmanagement, investeren in datakwaliteit en samenwerken op het gebied van metingen.

Conform het PS-besluit van 21-03-2025 is reeds geanticipeerd op het gedeeltelijk doorschuiven van middelen naar latere jaren, omdat een deel van de versterkingen en werkzaamheden gefaseerd wordt uitgevoerd door de ODZL. Een bedrag van € 1,20 mln. wordt hiertoe overgeboekt naar 2026. Het resterende bedrag van € 1,93 mln. wordt toegevoegd aan het resultaat.

- Een voordelig resultaat van € 0,25 mln. Het budget voor uitvoering bodemsanering is in 2025 niet volledig besteed. Deze middelen zijn nodig voor de aanpak van risicovolle bodemverontreinigingslocaties. De uitvoering van deze wettelijke taak wordt in 2026 gecontinueerd, hiertoe wordt een bedrag van € 0,11 mln. overgeboekt naar 2026.

Het verwezenlijken van een gezond en veilig leefmilieu in Limburg vraagt om een robuust VTH-stelsel (vergunningen, toezicht en handhaving) voor de provinciale kerntaken. Zo is in 2025 het budget voor de jaarlijkse opdracht aan de OD ZL structureel verhoogd, conform het statenbesluit van 21 maart 2025 (G-25-002). Hiermee dragen we bij aan het robuuster maken van ons VTH-stelsel.

Bij de Najaarsnota 2025 zijn de leges met € 1,79 mln. neerwaarts bijgesteld. De ontvangen inkomsten zijn € 0,25 mln. lager dan is ingeschat. De verklaring daarvoor is dat vaak sprake is van een tijdsverloop tussen het indienen van een aanvraag en het daadwerkelijk verlenen daarvan en daarmee de inning van de leges.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,31 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma “4. Nieuwe energie en leefmilieu” bedragen de lasten in 2025 € 62,15 mln. Dit is € 23,45 mln. hoger dan de begroting na wijziging 2025.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen, een voordelig verschil van € 3,02 mln. waarbij de inzet van specifieke uitkeringen (CDOKE en PMO Chemelot) en inzet van cofinanciering “Convenant uitvoering OPZuid 2021-2027” zijn achtergebleven; daarnaast hebben wij een verplichte voorziening getroffen inzake toekomstige verliezen van het Limburgs Energie Fonds ad € 28 mln. Deze wordt gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking.
- Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek, een voordelig verschil van € 2,17 mln. de inzet van de specifieke uitkering Bedrijfsmatig vastgoed – ontzorgingsprogramma bedrijventerrein en mkb is achtergebleven;
- Vergunningen, toezicht en handhaving, een voordelig verschil van € 3,13 mln. Dit heeft betrekking op de bijdrage ODZL in 2025. Het verschil komt met name voort uit extra inkomsten, meevallende CAO-indexatie en onderuitputting.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 7,70 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk ‘Doorwerking naar begroting 2026 - 2029’.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 31,18 mln. Dat is € 4,55 mln. lager dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij “Wat gaan we daarvoor doen?”, onderdeel ‘Geld’.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	4.394	9.945	34.781	-24.835
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek.	2.731	4.019	1.853	2.166
Totaal 4.1 Nieuwe energie	7.125	13.964	36.634	-22.669
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	1.522	2.011	6.392	-4.382

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	18.841	22.723	19.123	3.601
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	20.363	24.734	25.515	-781
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	27.488	38.699	62.149	-23.450
Totaal Lasten	27.488	38.699	62.149	-23.450
Baten				
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	2.764	6.015	4.449	1.565
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek.	1.632	2.876	764	2.111
Totaal 4.1 Nieuwe energie	4.396	8.890	5.214	3.677
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	128	284	4.991	-4.708
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	3.331	1.962	1.565	397
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	3.459	2.246	6.556	-4.310
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	7.856	11.136	11.770	-634
Totaal Baten	7.856	11.136	11.770	-634
Saldo van baten en lasten	-19.633	-27.562	-50.379	22.817
Stortingen in reserves				
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	0	9.000	9.000	0
Totaal 4.1 Nieuwe energie	0	9.000	9.000	0
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	0	9.000	9.000	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal Stortingen in reserves	0	9.000	9.000	0
Onttrekkingen aan reserves				
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	0	209	28.009	-27.800
Totaal 4.1 Nieuwe energie	0	209	28.009	-27.800
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	0	340	160	180
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	0	277	26	250
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	0	617	186	431
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	0	826	28.195	-27.369
Totaal Onttrekkingen aan reserves	0	826	28.195	-27.369
Saldo mutatie reserves	0	-8.174	19.195	-27.369
Gerealiseerd resultaat 2025	-19.633	-35.736	-31.184	-4.552

Verbonden partijen inzake Nieuwe energie en leefmilieu

Het Limburgs Energie Fonds (LEF B.V.) verstrekt geldleningen of aandelenkapitaal, specifiek voor initiatieven met als doel duurzame energie opwek, energiebesparing en circulariteit. Middels ons publiek belang in Enexis wordt het voeren van excellent netbeheer geborgd en dragen we bij aan het versnellen van de energietransitie.

Met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg (voorheen Regionale Uitvoeringsdienst Zuid-Limburg) en de RUD Limburg Noord beogen wij het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor inwoners en bedrijven in Limburg.

Het Nazorgfonds gesloten stortplaatsen is ingericht ter financiering van de eeuwigdurende nazorg van voormalige stortplaatsen.

5. Leefbare steden en dorpen

Leefbare steden en dorpen

Provincies bepalen, conform Omgevingswet, samen met gemeenten hoe de fysieke leefomgeving van burgers en bedrijven wordt gebruikt. De ruimtelijke keuzes worden onder meer vastgelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Hiermee wordt ruimtelijk richting gegeven aan de ambities en doelen voor de Limburgse fysieke leefomgeving. Leefbaarheid vormt een rode draad in het coalitieakkoord. Het verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, het realiseren van een woonaanbod dat past bij de vraag van onze inwoners en duurzame zorg voor bodem en ondergrond zijn belangrijke elementen om vanuit het fysieke spoor in samenhang bij te dragen aan de leefbaarheid van Limburg.

Of het nu gaat om energie, klimaat, de woningbouwopgave, mobiliteit, landbouw, water of sociale rechtvaardigheid: de opgaven in Nederland zijn groot. We staan aan de vooravond van wat 'de grote verbouwing van Nederland' wordt genoemd. Alleen al het beeld tot 2030 maakt duidelijk dat er in Limburg simpelweg niet genoeg ruimte is om alle opgaven en doelen een plek te geven. Door slimme combinaties kunnen we ruimtewinst boeken, maar dit is niet altijd mogelijk. We zullen dus heldere ruimtelijke keuzes moeten maken.

Deze keuzes maken we niet alleen, omdat we tegen de grenzen van de beschikbare ruimte aanlopen, maar ook omdat we langs de lijn van deze keuzes kansen zien om bij te dragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en om mede vorm te geven aan het Limburg dat we willen zijn. Door te sturen op 'de samenhang der dingen' en door te investeren in de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, zorgen we de komende periode voor een verbeterde leefbaarheid in onze Provincie, zowel op het platteland als in de steden. Hierbij hebben we aandacht voor de relatie tussen inwoner en de eigen leefomgeving en kijken we gebiedsgericht wat er nodig is. Dit maakt van Limburg niet alleen een aantrekkelijke omgeving om in te leven, maar stelt ons, met een krachtig platteland en sterke steden, ook in staat om in te spelen op de veranderingen die op ons afkomen.

De afgelopen jaren hebben gemeenten, woningcorporaties, bedrijven en inwoners, samen met de Provincie forse investeringen gedaan in de leefbaarheid van Limburgse dorpen en steden. Toch staat die leefbaarheid in Limburg op veel plekken nog onder druk. Waar in plattelandskernen steeds meer voorzieningen dreigen te verdwijnen en de bereikbaarheid achteruit gaat, zien we hoe in steden armoede zich concentreert in specifieke wijken met slechte woonomstandigheden, weinig ontmoetingsplekken en een lage sociale cohesie. Niet voor niets is leefbaarheid de rode draad die door het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt!' loopt. We stellen hiermee een college-brede ambitie om met onze inzet bij te dragen aan de leefbaarheid voor elke Limburger.

De Limburgse Leefbaarheidsaanpak is erop gericht de leefbaarheid in Limburg over de volle breedte te versterken. Dit doen we door het verlenen van subsidies, maar ook door het ondersteunen van initiatiefnemers. Hiervoor staan initiatiefcoaches klaar. Deels zijn dit medewerkers van de Provincie en deels zijn dit medewerkers van andere organisaties. Onze samenwerking met deze organisaties noemen we BuurtBooster. Samen met onze BuurtBooster-partners organiseerden we in 2025 diverse bijeenkomsten, zowel voor initiatiefnemers als voor professionals op het gebied van leefbaarheid.

De doelstellingen van de Leefbaarheidsaanpak hebben betrekking op het aantal verleende subsidies. Op basis van de tussenstand per 31/12/2025 liggen we op schema om onze doelstellingen, al dan niet ruimschoots, te halen.

Onze beleidskaders

Nieuw beleidskader

- [Leefbare Steden en Dorpen 2023-2027](#) (ter vervanging van Limburgse Agenda Wonen 2020-2023)

Reeds bestaande kaders:

- [Kader Kwaliteit Limburgse centra](#)
- [IBA Parkstad](#)
- [Provinciale omgevingsvisie uit 2021](#) (traject actualisering gestart)
- [Provinciale omgevingsverordening](#)
- [Provinciaal waterprogramma](#)

Wat hebben we bereikt?

5.1. Leefbare steden en dorpen

Vanuit het beleidskader 'Leefbare Steden en Dorpen' versterken we de leefbaarheid door (1) middels de Limburgse Leefbaarheidsaanpak te investeren in (onder andere) de fysieke leefomgeving, door (2) de juiste omstandigheden te creëren voor de realisatie van een woningvoorraad die aansluit op de behoefte van de regio én door (3) te sturen op samenhangende ruimtelijke keuzes voor meer omgevingskwaliteit. Deze 3 maatschappelijke opgaven, met bijbehorende doelstellingen voor deze collegeperiode (2023-2027), worden hieronder nader toegelicht.

1 Verbetering van de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen

De Limburgse Leefbaarheidsaanpak is erop gericht de leefbaarheid in Limburg over de volle breedte te versterken. Dit doen we door het verlenen van subsidies, maar ook door het ondersteunen van initiatiefnemers. Hiervoor staan initiatiefcoaches klaar. Deels zijn dit medewerkers van de Provincie en deels zijn dit medewerkers van andere organisaties. Hierbij gaat het om:

- Burgerkracht Limburg;
- Katalys;
- Spil in de Wijk;
- Vereniging Kleine Kernen Limburg.

In 2025 heeft Huis voor de Kunsten Limburg zich ook bij de samenwerking aangesloten. We noemen deze samenwerking BuurtBooster. Samen met onze BuurtBooster-partners organiseerden we in 2025 diverse bijeenkomsten, zowel voor initiatiefnemers als voor professionals op het gebied van leefbaarheid. Hierbij ging het onder andere om het BuurtBooster Festival & Fondsenplein, dat zo'n 350 deelnemers trok.

De doelstellingen van de Leefbaarheidsaanpak hebben betrekking op het aantal verleende subsidies. De Leefbaarheidsaanpak is in oktober 2024 gestart. Op 31 december 2025 was de tussenstand als volgt:

1. Subsidieregeling voor kleinschalige inwoners- en gemeenschapsinitiatieven: 61 subsidies verleend (doelstelling voor eind 2026: 100)
2. Subsidieregeling voor initiatieven van stichtingen, verenigingen en coöperaties: 67 subsidies verleend (doelstelling voor eind 2026: 20)
3. Subsidieregeling voor gebiedsgerichte publieke initiatieven van gemeenten: 10 Leefbaarheidsakkoorden gesloten (doelstelling voor eind 2026: 10)

Op basis van deze tussenstand liggen we op schema om onze doelstellingen, al dan niet ruimschoots, te halen.

2 Passende woonruimte voor iedereen die in Limburg een woning zoekt

De Provincie Limburg werkt langs drie hoofdpunten aan de volkshuisvesting:

1. Versnelling uitvoering Woondeal:

Om gemeenten en regio's te ondersteunen bij het versnellen van woningbouw zijn in 2025 o.a. extra middelen (€ 4,6 miljoen), kennisdeling en specialistische ondersteuning geregeld. Er is een provinciale versnellingstafel gestart en initiatieven voor conceptueel/modulair bouwen zijn ondersteund.

2. Limburgse aanpak bebouwde omgeving:

In 2025 is gestart met de uitvoering van de ambities voor Limburg Centraal, met focus rond de stations op de zes intercitygemeenten. Er zijn ontwikkelprincipes vastgesteld en businesscases opgesteld, samen met betrokken partners. Provinciale Staten hebben ingestemd met een reservering van € 50 miljoen ter ondersteuning van verstedelijking en woningbouw in deze gebieden.

3. Regie op Volkshuisvesting & verrijken Woondeal:

De provincie heeft de programmering en actualisatie van de Woondeal samen met partners uitgewerkt en een provinciaal woningbehoefteonderzoek vastgesteld. Met de 'Leidraad Wonen' wordt gestuurd op duurzaam en kwalitatief woonbeleid, vooruitlopend op aankomende wetgeving. Aanbevelingen uit het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer over de woningbouwopgave zijn overgenomen en opgepakt.

Kortom: Limburg versnelt, innoveert en versterkt haar regierol bij de woningbouw, met meer samenwerking, extra middelen en concrete uitvoering van beleidsambities.

3 Balans tussen beschermen en benutten van fysieke leefomgeving

- In 2027 is de samenhang en integraliteit van afwegingen in de fysieke leefomgeving verbeterd, waarbij rekening gehouden wordt met de schaarste aan ruimte, water, milieuruimte en ruimte op het elektriciteitsnet.

De (ruimtelijke) opgaven in Limburg zijn groot, maar de ruimte is schaars. Als we alle sectorale ruimtevragen naast elkaar in onze Provincie willen toestaan, dan hebben we meer ruimte nodig dan we beschikbaar hebben in onze Provincie. Ruimtelijke Ordening is dan ook niet voor niets terug van weggeweest. Gedurende deze collegeperiode zal de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie, met bijbehorende bouwstenen zoals de ontwerpende onderzoeken, waarover uw Staten beslissen een groot thema zijn waarbij uw Staten actief betrokken zullen worden. Hier wordt ook een aanpassing van de Omgevingsverordening aan gekoppeld. Hierbij wordt onder andere gekeken naar aanpassingen die de Provincie meer grip geven om te sturen op specifieke opgaven.

Provincies bepalen samen met gemeenten en het Rijk hoe de fysieke leefomgeving van burgers en bedrijven wordt gebruikt. De (ruimtelijke) opgaven zijn groot en divers, terwijl de ruimte schaars is. De urgente maatschappelijke opgaven zoals het woningtekort, de kwaliteit van de natuur, de transitie van de landbouw en de verduurzaming van de energievoorziening hebben grote ruimtelijke impact.

In ons omgevingsbeleid moet volop aandacht zijn voor een goede balans tussen wonen, werken en ontspannen. Met oog voor een veilige en schone leefomgeving, waarbij de inrichting van de ruimte bijdraagt aan de leefbaarheid van steden en dorpen en de omgevingskwaliteit. Dit is ook een belangrijke factor voor het Limburgse vestigingsklimaat. De grote transities in onze samenleving leiden tot forse ruimteclaims. Dit vraagt om ruimtelijke afwegingen en scherpe keuzes voor de Provincie, in het bijzonder op het gebied van:

- landbouw, water, natuur en stikstof;
- klimaat en energie;
- wonen en bereikbaarheid;
- bedrijvigheid.

De ambities voor de fysieke leefomgeving en de ruimtelijke keuzes zijn/worden, conform de nieuwe Omgevingswet, vastgelegd in de Provinciale Omgevingsvisie (POVI), in daarmee verbonden sectorale programma's en in de Omgevingsverordening. Hiermee wordt ruimtelijk richting gegeven aan de ambities en doelen voor de Limburgse fysieke leefomgeving. Deze documenten maken onderdeel uit van de beleidscyclus van het omgevingsbeleid, waarvan monitoring en evaluatie onderdeel uitmaken.

Op nationaal niveau heeft het Rijk ervoor gekozen haar rol in de ruimtelijke ordening te versterken, gezien de grote ruimtelijke impact van de transities en opgaven waar Nederland voor staat. De Provincies hebben als regionale gebiedsautoriteit bij de uitwerking hiervan een centrale rol. Die uitnodiging hiervoor verbinden wij met onze eigen beleidscyclus.

De bodem en ondergrond worden in toenemende mate benut ten behoeve van de vele maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaam bodembeheer in de landbouw. Daarbij zetten wij in op duurzaam en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond, waarbij benutten en beschermen goed met elkaar in balans zijn. Dit vereist dat rekening wordt gehouden met het functioneren van bodem en ondergrond als natuurlijk systeem. Daarmee zijn bodem en ondergrond goed in staat om ecosysteemdiensten te leveren (vitale bodems), zijn kringlopen van (voedings-)stoffen, water en energie in stand gehouden of hersteld en zijn verontreinigingen zoveel mogelijk voorkomen. Bij (ruimtelijke) ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving worden vanaf het begin van de planvorming de bovengrond en de ondergrond in samenhang gezien. Driedimensionale ordening staat centraal. Duurzaam gebruik van bodem en ondergrond kent raakvlakken met veel andere werkvelden, zoals planologie, landbouw, klimaat, mijnbouw, water en energie.

Belangrijk is dat de inzet op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, wonen, mobiliteit, energie en verduurzaming leidt tot verbetering van de leefbaarheid en tot een gezonde en veilige leefomgeving voor alle Limburgers. Zowel op het platteland als in de steden. Er wordt gekozen voor een samenhangende aanpak van sociale en fysieke vraagstukken, waar samen met gemeenten, corporaties, bewonersinitiatieven en andere partners invulling aan wordt gegeven. Waarbij ook impulsen uit de buurt- en wijkgerichte aanpak uit het kader Samen Leven en Bestaanszekerheid een bijdrage leveren. Dat moet leiden tot sterke steden en krachtige, bereikbare plattelandskernen, met voldoende voorzieningen en groen, aantrekkelijke ontmoetingsplekken, toegankelijke evenementen en een springlevend verenigingsleven.

Daarbinnen is het streven om de Limburgse woonopgave te realiseren, zodat elke inwoner van Limburg in elke levensfase kan beschikken over adequate, betaalbare en toekomstbestendige woonruimte in de vertrouwde omgeving.

Naast het beleidskader 'Leefbare Steden en Dorpen' wordt er reeds middels bestaande kaders zoals IBA Parkstad (coalitieperiode 2015-2019) en Kwaliteit Limburgse Centra (coalitieperiode 2019-2023) invulling gegeven aan het behalen van deze doelstellingen. De inspanningen vanuit deze kaders zullen in de collegeperiode (2023-2027) (voor het grootste deel) worden afgerond.

Vanuit de bestaande kaders IBA Parkstad en Kwaliteit Limburgse Centra zijn al vele projecten voortgekomen die allen (vrijwel) in uitvoering of afgerond zijn. Dit heeft zowel in stedelijke centra alsook de kleine kernen van Limburg (en specifiek voor regio Parkstad) geresulteerd in o.a. een kwalitatief beter en passender woningaanbod, waarbij er aandacht is voor de starter, de senior en de student, maar ook de internationale werknemer en statushouder niet wordt vergeten. Hierbij is een kwalitatieve impuls gegeven aan (het ruimtelijke aspect van) verschillende centra en wijken, is leegstand gereduceerd, is er meer groen gerealiseerd, zijn meer sociale huurwoningen op de markt gekomen en kunnen meer mensen doorstromen naar een woning die bij hun behoeftes past. Hiermee is de juiste woning op de juiste plek voor de juiste doelgroep gerealiseerd en met de afronding van steeds meer projecten zal de merkbaarheid van dit effect blijven groeien. In 2025 zijn de laatste subsidieaanvragen in het kader van de samenwerkingsagenda's beschikt. In totaal zijn 29 KLC-samenwerkingsagenda's toegekend en inmiddels in uitvoering. Tevens hebben in 2025 de eerste gemeenten de uitvoering afgerond, waarbij de subsidievaststelling reeds heeft plaatsgevonden.

Wat merkt de Limburger ervan?

Besluiten van PS ten aanzien van ruimtelijke ordening hebben via provinciale belangenbehartiging bij gemeentelijke plannen, via Omgevingsverordening en eventueel projectbesluiten direct invloed op de leefwereld van de Limburgers.

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

5.1.1. Leefbare steden en dorpen

Omschrijving

De Limburgse Leefbaarheidsaanpak is erop gericht de leefbaarheid in Limburg over de volle breedte te versterken. Dit doen we door het verlenen van subsidies, maar ook door het ondersteunen van initiatiefnemers. Hiervoor staan initiatiefcoaches klaar. Deels zijn dit medewerkers van de Provincie en deels zijn dit medewerkers van andere organisaties. Onze samenwerking met deze organisaties noemen we BuurtBooster. Samen met onze BuurtBooster-partners organiseerden we in 2025 diverse bijeenkomsten, zowel voor initiatiefnemers als voor professionals op het gebied van leefbaarheid.

De doelstellingen van de Leefbaarheidsaanpak hebben betrekking op het aantal verleende subsidies. Op basis van de tussenstand per 31/12/2025 liggen we op schema om onze doelstellingen, al dan niet ruimschoots, te halen.

Rol Provincie: *stimuleren, faciliteren, ondersteuner*

Kwaliteit

Het is uitdrukkelijk onze bedoeling om de Limburgse Leefbaarheidsaanpak meer te laten zijn dan een stelsel van subsidieregelingen. We willen (potentiële) initiatiefnemers graag ondersteunen en inspireren. Daarnaast willen we blijven werken aan verbetering van onze dienstverlening. In dit kader hebben we in 2025 de volgende stappen gezet:

- Aanscherping van de drie subsidieregelingen van de Leefbaarheidsaanpak, om deze toegankelijker en duidelijker te maken.
- Uitbreiding van de BuurtBooster-samenwerking door de toetreding van Huis voor de Kunsten Limburg.
- Intensivering van de samenwerking met subsidieregeling LEADER.
- Start van de website www.buurtbooster.nl. Op deze website is informatie over de Leefbaarheidsaanpak te vinden. Daarnaast zijn onder andere inspirerende voorbeelden van gesubsidieerde initiatieven en informatie over interessante fondsen en subsidies opgenomen.
- Organisatie van het BuurtBooster Festival & Fondsenplein in Roermond, dat zo'n 350 deelnemers trok.
- Organisatie van diverse bijeenkomsten voor professionals:
  - Vertegenwoordigers van fondsen die in Limburg actief zijn op het gebied van leefbaarheid;
  - Wijkregisseurs en opbouwwerkers.
- Overleg met andere Nederlandse provincies over hun leefbaarheidsaanpakken.

Tussen 2023 en 2027 worden de projecten uit reeds bestaande kaders zoals IBA Parkstad (coalitieperiode 2015-2019), alsmede Kwaliteit Limburgse Centra (coalitieperiode 2019-2023) voortgezet en (grotendeels) afgerond.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De doelstellingen van de Leefbaarheidsaanpak hebben betrekking op het aantal verleende subsidies. De omvang van deze subsidies varieert sterk, van € 2.500,- tot € 1.000.000,-. De Leefbaarheidsaanpak is in oktober 2024 gestart. Op 31 december 2025 was de tussenstand als volgt:

1. Subsidieregeling voor kleinschalige inwoners- en gemeenschapsinitiatieven: 61 subsidies verleend (doelstelling voor eind 2026: 100)
2. Subsidieregeling voor initiatieven van stichtingen, verenigingen en coöperaties: 67 subsidies verleend (doelstelling voor eind 2026: 20)
3. Subsidieregeling voor gebiedsgerichte publieke initiatieven van gemeenten: 10 Leefbaarheidsakkoorden gesloten (doelstelling voor eind 2026: 10)

Op basis van deze tussenstand liggen we op schema om onze doelstellingen, al dan niet ruimschoots, te halen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Leefbare steden en dorpen zijn in 2025 de lasten begroot op € 17,28 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 9,09 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 8,19 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- een voordelig resultaat van € 8,11 mln.; Dit betreft de meerjarige subsidieregeling Leefbaarheidsaanpak 2025-2027. Voor de verdere afhandeling van subsidieaanvragen binnen deze regelingen wordt het restantbedrag in 2025 van € 8,06 mln. overgeboekt naar 2026;

- een voordelig resultaat van € 0,15 mln.; In 2026 zijn procesmiddelen nodig ter ondersteuning van de Leefbaarheidsaanpak voor o.a. externe adviesraad Leefbaarheidsaanpak en personele inzet voor de beoordeling en afhandeling subsidieaanvragen van de nadere subsidieregels Leefbaarheidsaanpak. Een bedrag van € 0,15 mln. wordt overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,16 mln.; Dit betreft de samenwerkingsagenda gemeente Beekdaelen. Op basis van ontvangen liquiditeitsprognose van reeds verleende KLC-subsidies wordt het restantbedrag in 2025 van € 0,16 mln. overgeboekt naar 2026;
- een nadelig resultaat van € 0,21 mln.; Dit betreft de Nadere subsidieregels Leefbaarheidsaanpak - Initiatieven stichtingen, verenigingen en coöperaties - fysiek deel. In 2025 is meer subsidie beschikbaar dan het subsidieplafond toestond. Het tekort wordt gedekt door middelen uit 2026 naar voren te halen. Het subsidieplafond in 2025 en 2026 is hierop aangepast.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt per saldo € 8,21 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

5.1.2. Toekomstbestendige woonruimte

Omschrijving

Samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en marktpartijen blijven we inzetten op een versnelling van de woningbouw, waarbij we streven naar een evenwicht tussen de woningbehoefte van onze inwoners en het woningaanbod. Als Provincie hebben we binnen deze opgave een stimulerende, ondersteunende en aanjagende rol richting partners om aan de vastgestelde ambitie uit de Woondeal Limburg van 29.550 te voldoen. Zo hebben we o.a. € 4,6 miljoen aan subsidie beschikbaar gesteld aan gemeenten en regio's en hebben we kennis gedeeld via de Woonkeuken, de Woonkamer en de Masterclass wethouders, bestuurders en directeurs. Vanuit onze regisserende rol hebben we de Leidraad Wonen vastgesteld en hebben we gezorgd voor een actuele programmering. Voor de verstedelijkingsstrategie Limburg Centraal is de Verstedelijkingscontour vastgesteld en hebben Provinciale Staten ingestemd met een reservering van € 50 miljoen ter ondersteuning van verstedelijking en woningbouw in deze gebieden.

Rol Provincie: *anjager, ondersteuner, procesmanager, partner*

Kwaliteit

We acteren langs 3 lijnen:

1. Versnelling uitvoering Woondeal;
2. Limburgse aanpak bebouwde omgeving;
3. Regie op de Volkshuisvesting en verrijken Woondeal.

Ad 1. De versnelling van de uitvoering van de Woondeal is opgepakt volgens de 5 lijnen van het versnellingsmenu:

1. Extra capaciteit voor gemeenten in regionaal verband: In 2025 hebben we met de [subsidie flexibele inzet ondersteuning woningbouw 2025-2027](#) gemeenten en regio's € 4,6 miljoen beschikbaar gesteld voor uitbreiding capaciteit en regionale samenwerking.
2. Kennisdeling en -ontwikkeling: in 2025 hebben we via de Woonkeuken, de Woonkamer en de Masterclass wethouders, bestuurders en directeurs de samenwerking verbeterd, best practices gedeeld en kennis ontwikkeld.

3. Kansrijk aanspreken van Rijksregelingen, ondersteunen van gemeenten om de complexe regelingen kansrijk aan te spreken: In 2025 zijn adviesbureaus ingehuurd om gemeenten te ondersteunen bij het kansrijk aanvragen van rijksregelingen. Deze ondersteuning is ingezet bij het Volkshuisvestingsfonds, de Woningbouwimpuls en Woningbouw op korte termijn (WOKT).
4. Versnellingstafels: In 2025 zijn we gestart met de provinciale versnellingstafel onder voorzitterschap van de gedeputeerde. De leden vertegenwoordigen gemeenten, corporaties en marktpartijen.
5. Standaardisatie en uniformiteit. In 2025 hebben we een inspiratiedag conceptueel en modulair bouwen georganiseerd en steunen we de [Bouwstroom Limburg](#) bij het vinden van locaties.

Ad 2. In 2025 is gestart met de uitvoering van de ambities voor Limburg Centraal, zoals vastgelegd in het Plan van Aanpak, met focus op verstedelijking rond de stations van de zes intercitygemeenten. In september is de eerste fase, de verstedelijkingscontour, opgeleverd waarin de ontwikkelprincipes voor deze steden zijn vastgesteld. Tegelijkertijd zijn we samen met de zes gemeenten begonnen met het opstellen van zes businesscases, waarbij ProRail, Arriva en NS betrokken zijn. Deze businesscases zijn in november afgerond; openbaarmaking volgt in 2026. Tijdens het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) van juni is afgesproken dat Rijk en Regio gezamenlijk de mogelijkheid van een integraal budget voor de verstedelijkingsopgave verkennen, waarvoor in het BO MIRT een verdiepende uitwerking is besloten. In oktober heeft Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel om een programmareserve van € 50 miljoen in te stellen ter ondersteuning van de uitvoering van verstedelijking en woningbouw binnen de stationsgebieden van Limburg Centraal.

Ad 3. Vanuit regie op de Volkshuisvesting en herijking Woondeal is in het Bestuurlijk overleg Woondeal met de minister, de programmering vastgesteld en de woondeal geactualiseerd. De Woondealpartners hebben in 2025 samen deze programmering verder geconcretiseerd.

Tevens hebben we in 2025 een actueel provinciaal woningbehoefte onderzoek vastgesteld.

Gezien de nauwe samenhang tussen de (nog in te voeren) Wet versterking regie Volkshuisvesting, de Provinciale Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het provinciaal Volkshuisvestingsprogramma hebben Gedeputeerde Staten als voorloper hierop een 'Leidraad Wonen' opgesteld (zie Informerend stuk inzake Leidraad bestuurlijk handelen wonen, brief GS van 26-8-2025 (GS DOC-00819564)). Deze leidraad vormt het uitgangspunt voor het provinciale woonbeleid. Daarmee versterkt de Provincie de regie en stuurt op duurzame, kwalitatieve groei.

In 2025 heeft de Zuidelijke Rekenkamer onderzoek gedaan naar de woningbouwopgave in Limburg en diverse aanbevelingen, gericht aan GS en PS, opgenomen in het rapport. Deze aanbevelingen zijn overgenomen, zie P-25-007 Statenvoorstel van de commissie Leefomgeving naar aanleiding van rapport ZRK inzake Woningbouwopgave Limburg (PS DOC-00815062). Met Mededeling portefeuillehouder inzake Rapport Zuidelijke Rekenkamer (toezegging 9730), brief gedeputeerde Theuns van 7-10-2025 (GS DOC-00831528) is verhelderd hoe de aanbevelingen zijn opgepakt.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

We liggen op koers met het realiseren van de doelstellingen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Toekomstbestendige woonruimte zijn in 2025 de lasten begroot op € 10,03 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 5,41 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 4,62 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- een voordelig resultaat van € 0,26 mln.; Dit heeft betrekking op Limburg Centraal. In 2025 is de verkenning naar Limburg Centraal met gemeenten en Rijk verder opgepakt. Een deel van de gemaakte kosten in 2025 zijn ten laste gebracht van de SPUK Woondeals. Dit betekent dat het budget voor Limburg Centraal in 2025 minder is aangewend dan geraamd. Voor de verdere aanpak in 2026 wordt het restantbudget 2025 van € 0,26 mln. overgeboekt naar 2026;
- een voordelig verschil van € 2,88 mln.; Dit betreft de Nadere subsidieregels flexibele inzet ondersteuning woningbouw 2025-2027 met een looptijd tot en met 31-12-2027. Voor de verdere afhandeling van subsidieaanvragen binnen deze regeling wordt het restantbudget 2025 van € 2,88 mln. (SPUK en provinciale middelen) overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 1,51 mln.; Dit betreft de uitvoering van de Woondeals. Hiervoor zijn zowel eigen middelen, als ook meerjarige Rijksmiddelen (SPUK) beschikbaar gesteld. De gemaakte proceskosten zijn conform afspraak zoveel mogelijk op de SPUK Woondeals (1^e en 2^e tranche) geboekt, met als gevolg dat een groot deel van deze kosten vanuit Rijksmiddelen zijn gedekt. In 2026 zijn middelen nodig voor o.a. de ondersteuning van de actualisatie en herijking woondeal, de programmering wonen en procesondersteuning. Een bedrag van € 0,80 mln. wordt hiervoor overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,01 mln.; Dit heeft betrekking op het Actieplan Wonen Zuid-Limburg. De middelen zijn door de Zuid-Limburgse gemeenten bij elkaar gebracht t.b.v. de uitvoering van het actieplan wonen Zuid-Limburg. Het betreft hier geen provinciale middelen. Dit actieplan kent geen einddatum en de middelen dienen ook in 2026 beschikbaar te blijven voor het uitvoeren van acties die Zuid-Limburgse gemeenten in gezamenlijkheid (laten) uitvoeren om de Zuid-Limburgse woningmarkt te ondersteunen. Daarvoor wordt het restantbedrag van € 0,01 mln. overgeboekt naar 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 3,95 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

5.1.3. Kwaliteit met minder ruimte

Omschrijving

Conform het Plan van aanpak actualisering POVI dat op 17 mei 2024 sonderend besproken is in de Commissie Leefomgeving wordt via een zorgvuldig proces toegewerkt naar besluitvorming door PS over de geactualiseerde POVI in december 2025. Inzet is om in die POVI keuzes te maken over onder meer de keuzevraagstukken die in het Ruimtelijk Voorstel uit december 2023 zijn geïdentificeerd.

Het Ruimtelijk Arrangement met het Rijk bevat naar verwachting afspraken over keuzevraagstukken die primair bij het Rijk liggen en over randvoorwaarden om beleidskeuzes uit te voeren. Dit arrangement is beoogd voor medio 2025. Vervolgens wordt hier uitvoering aan gegeven.

Na het sluiten van het Ruimtelijk Arrangement met het Rijk zullen we met de gemeenten bezien hoe wij vorm en inhoud kunnen geven aan het borgen van de regionale samenwerking. Dit in aansluiting op de afspraken met het Rijk en voortbouwend op de regionale samenwerking van de afgelopen jaren die wordt ondersteund door regionale bestuursafspraken.

De provinciale rol in de uitvoering van het ruimtelijk beleid is gericht op het (mede) richting en uitvoering geven aan concrete maatschappelijke initiatieven en ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij worden steeds verbindingen gelegd tussen het beoogde initiatief met maatschappelijke opgaven, provinciale belangen (zoals verankerd in POVI en Programma's), bestuurlijke afspraken en wettelijke kaders. Dit doen we op de eerste plaats door beoordeling van gemeentelijke plannen vanuit de provinciale belangen. Deze beoordeling/beïnvloeding verschuift in toenemende mate naar de voorkant van het planproces, in lijn met het gedachtegoed van de Omgevingswet.

Daarnaast leveren we een bijdrage aan gebiedsontwikkelingen (in stedelijk gebied, landelijk gebied en op het grensvlak van stad en land). Daar waar nodig zet de Provincie het instrumentarium van het Projectbesluit (voorheen Provinciaal Inpassingsplan) in om gebiedsontwikkelingen te faciliteren.

Rol Provincie: ondersteuner, partner, bevoegd gezag

Kwaliteit

Inzet is om in de geactualiseerde POVI keuzes te maken over de keuzevraagstukken die in het Ruimtelijk Voorstel uit december 2023 zijn geïdentificeerd. Het beleid voor de sectorale thema's wordt geactualiseerd, dat geldt evenzeer voor de Limburgse principes die in de POVI opgenomen zijn.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In september 2024 is een nadere planning aan PS gestuurd met daarin de momenten, waarop de Staten tussentijds betrokken zullen worden bij het proces richting actualisering van de POVI. Conform die planning is de ontwerp POVI op 13 mei 2025 vastgesteld door GS en vervolgens gedurende zes weken ter inzage gelegd met de gelegenheid om zienswijzen in te dienen.

Tussenproducten zijn op 24 januari resp. 25 april 2025 in de Statencommissie Leefomgeving sonderend besproken. De definitieve vaststelling van de geactualiseerde POVI door PS was aanvankelijk voorzien in december 2025. Op 21 augustus 2025 zijn de Staten geïnformeerd over de voortgang van het proces van de POVI. Daarin is aangegeven dat als gevolg van het grote aantal ontvangen zienswijzen er meer tijd genomen zal worden om deze goed te kunnen bestuderen en beoordelen en om extra in gesprek te gaan over de inhoud met bestuurlijke partners en Provinciale Staten. De beoogde vaststelling door PS verschuift daarbij naar 8 mei 2026.

Het eerste ruimtelijk arrangement is conform planning in juni 2025 ondertekend.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Kwaliteit met minder ruimte zijn in 2025 de lasten begroot op € 5,87 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 6,68 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 0,81 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- een nadelig verschil van € 1,03 mln.; dit betreft een toevoeging aan de voorziening IPS Yard. Deze wordt volledig gedekt uit een bijdrage van het Rijk;

- een voordelig resultaat van € 0,31 mln.; Dit betreft de uitvoering van het werkplan NOVEX De Peel. De gemaakte proces- en managementkosten zijn conform eerdere afspraak zoveel mogelijk op de SPUK NOVEX de Peel geboekt. Het restantbedrag van de procesmiddelen van € 0,24 mln., alsmede DU-NOVEX de Peel € 0,08 mln. zullen worden overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,17 mln.; Dit heeft betrekking op het werkplan NOVEX-gebied Zuid-Limburg. Hierover zijn meerjarige uitvoerings- en investeringsafspraken met het Rijk en partners gemaakt. Het restantbedrag 2025 € 0,17 mln. wordt voor de verdere uitvoering in 2026 overgeboekt.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,48 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

5.1.4. Bodem en ondergrond

Omschrijving

Het werk van de Provincie Limburg op het gebied van bodem en ondergrond verandert mee met de opgaven in de fysieke leefomgeving. De vastgestelde Agenda bodem en ondergrond 2024-2030 anticipeert op de uitdagingen/ bodemopgaven, het veranderende speelveld en geeft inzicht in de ambitie en doelen van de Provincie voor de komende jaren op het gebied van bodem en ondergrond. In het licht van de ambitie "Bodem, een gezonde basis voor een beter en mooier Limburg" zijn vijf doelen geformuleerd, te weten:

1. Het verbeteren van de bodem, zodat deze geschikt is voor het gewenste gebruik;
2. Het herstellen en benutten van de (ecosysteem)diensten van de bodem;
3. Het voorkomen, herstellen en beheersen van de negatieve effecten van ingrepen in de (diepere) ondergrond;
4. Het realiseren van een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond (3D-ordering);
5. Het ontwikkelen van een kennispositie die toekomstig beleid fundeert.

De agenda biedt een meerjarig kader bodem en ondergrond. De te verrichten activiteiten worden jaarlijks geconcretiseerd in een Actieprogramma. Het vastgestelde Actieprogramma bodem en ondergrond 2025 is de tweede in de reeks.

De werkzaamheden zoals omschreven in het Actieprogramma bodem en ondergrond 2025 zijn conform planning gerealiseerd. Acties die zijn uitgevoerd / gestart zijn onder meer, opleveren Onderlegger Water en Bodem, inventarisatie PFAS bronnenonderzoek, beleidsverkenning grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet, verdere implementatie van de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en advisering van de Mijnbouwwet en EU-Bodemmonitoringsrichtlijn.

Mijnbouwschade

Als gevolg van de voormalige steenkoolwinning treden na-ijlende effecten op in Zuid-Limburg. De verwachting is dat deze effecten nog geruime tijd zullen voortduren. In 2016 zijn afspraken gemaakt met het toenmalige Ministerie van Economische Zaken over de uitvoering van een set beheersmaatregelen, met als doel de met de na-ijlende effecten gepaard gaande risico's in beeld te brengen en beheersbaar te maken. De Provincie Limburg heeft sindsdien de regie op de uitvoering hiervan.

De werkzaamheden voor 2025 zijn nader uitgewerkt in het Actieplan Nazorg Steenkoolwinning 2024-2025. De in dit document beschreven acties zijn in 2025 grotendeels conform planning uitgevoerd. Acties die onder andere zijn uitgevoerd zijn: kennisuitwisseling met diverse partners (waaronder 10 voormalige mijnbouwgemeenten, TNO en SodM), actualisatie risicosignaleringsmodel, opstart verkenning boringvrije zone ten behoeve van bescherming grondwater.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner*

Kwaliteit

- De acties uit het Actieprogramma bodem en ondergrond 2025 zijn uitgevoerd.
- Regie op de uitvoering van de met het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (voorheen: Economische Zaken) afgesproken beheersmaatregelen.
- De in het Actieplan Nazorg Steenkoolwinning 2024-2025 beschreven werkzaamheden zijn grotendeels uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- De werkzaamheden zoals omschreven in het Actieprogramma bodem en ondergrond 2025 zijn conform planning uitgevoerd.
- De regie op de met het Rijk afgesproken beheersmaatregelen duurt, gelet op het voortduren van de na-ijlende effecten steenkoolwinning, nog geruime tijd voort.
- De in het Actieplan Nazorg Steenkoolwinning 2024-2025 beschreven werkzaamheden zijn grotendeels conform planning uitgevoerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Bodem en ondergrond zijn in 2025 de lasten begroot op € 6,33 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 4,92 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 1,41 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- een voordelig resultaat van € 0,20 mln. Het betreft de inzet van middelen om het I3ML uit te breiden met een kennisfunctie. Deze functie zal zich gaan richten op de ontwikkeling en valorisatie van wetenschappelijk onderzoek naar het verleden, heden en de duurzame toekomst van mijnbouw. De subsidieverlening zal in 2026 plaatsvinden, derhalve wordt het restantbedrag overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,36 mln.; Dit betreft het bij de decembercirculaire provinciefonds 2025 ontvangen bedrag voor de inrichting van een regionale kennisfunctie (per provincie) op het gebied van bodem en ondergrond. Doel van de kennisfunctie is dat kennis over bodem en ondergrond, beter gedeeld wordt, zodat het meegewogen kan worden in besluitvorming. Ook is het doel dat kennisvragen uit de praktijk opgehaald, gebundeld en geprogrammeerd worden door de regio. Hiervoor zal nog een nadere uitwerking plaatsvinden. Derhalve worden de ontvangen middelen toegevoegd aan de reserve bodem en ondergrond 2024-2030;

- een voordelig resultaat van € 0,93 mln.; In 2025 zijn niet alle middelen voor het Actieplan Nazorg steenkoolwinning 2024-2025 ingezet vanwege vertraging in lopende inkoopprocedures. Voor de continuering hiervan in 2026 wordt het restantbedrag in 2025 van € 0,93 mln. overgeboekt naar 2026. Daarnaast hebben wij via de decembercirculaire provinciefonds 2025 een bedrag van € 0,75 mln. ontvangen voor het monitoren van de stijging van het mijnwater. Dit bedrag wordt ook overgeboekt naar 2026;
- een voordelig resultaat van € 0,20 mln. voor het project Grondsanering De Straat in Roermond. Dit project is nagenoeg afgerond. In 2026 vindt de laatste financiële afwikkeling plaats. Derhalve wordt een bedrag van € 0,03 mln. overgeboekt naar 2026. Het overige restantbedrag vloeit terug naar de reserve bodemsanering 2024-2030.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,91 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator) ■

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 5 ‘Leefbare steden en dorpen’ bedragen de lasten in 2025 € 26,09 mln. Dit is € 13,42 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Leefbare steden en dorpen, een voordelig verschil van € 8,12 mln. Dit verschil heeft betrekking op de subsidieregeling Leefbaarheidsaanpak 2025-2027;
- Toekomst bestendige woonruimte, een voordelig verschil van € 2,88 mln. Dit verschil heeft vooral betrekking op de meerjarige subsidieregeling Flexibele inzet Woningbouw 2025-2027;
- Bodem en ondergrond, een voordelig verschil van € 1,41 mln. Dit verschil betreft het Actieplan Nazorg steenkoolwinning 2025. Dit actieplan is in 2025 grotendeels uitgevoerd. De uit te voeren maatregelen hebben een meerjarig karakter.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 14,55 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk ‘Doorwerking naar begroting 2026 - 2029’.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 63,18 mln. Dat is € 0,46 mln. lager dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij ‘Wat gaan we daarvoor doen?’, onderdeel ‘Geld’.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	11.250	17.279	9.086	8.193

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	6.622	10.033	5.410	4.623
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	4.296	5.865	6.679	-814
5.1.4 Bodem en ondergrond	1.286	6.328	4.915	1.413
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	23.454	39.505	26.090	13.415
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	23.454	39.505	26.090	13.415
Totaal Lasten	23.454	39.505	26.090	13.415
Baten				
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	260	2.517	1.996	521
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	2.849	3.248	4.694	-1.445
5.1.4 Bodem en ondergrond	647	3.071	4.146	-1.075
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	3.756	8.837	10.836	-1.999
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	3.756	8.837	10.836	-1.999
Totaal Baten	3.756	8.837	10.836	-1.999
Saldo van baten en lasten	-19.698	-30.668	-15.254	-15.415
Stortingen in reserves				
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	0	0	157	-157
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	0	50.000	50.000	0
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	0	6.135	6.135	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	0	200	756	-556
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	0	56.335	57.048	-713
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	0	56.335	57.048	-713
Totaal Stortingen in reserves	0	56.335	57.048	-713

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Onttrekkingen aan reserves				
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	8.850	11.735	3.337	8.399
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	4.260	5.335	1.211	4.124
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	0	1.216	1.216	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	0	5.080	3.361	1.718
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	13.110	23.366	9.125	14.241
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	13.110	23.366	9.125	14.241
Totaal Onttrekkingen aan reserves	13.110	23.366	9.125	14.241
Saldo mutatie reserves	13.110	-32.969	-47.922	14.953
Gerealiseerd resultaat 2025	-6.588	-63.637	-63.176	-461

Verbonden partijen inzake Leefbare steden en dorpen

IBA Parkstad spitste zich in de periode 2016 - 2022 specifiek toe op de realisatie van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in de Parkstadregio in Zuid-Limburg, middels ondersteuning van toonaangevende projecten. Deze verbonden partij handelt thans de afwikkeling van de laatste projecten af, waarvan er enkele naar verwachting nog tot na de beoogde liquidatie van IBA Parkstad BV in 2027 zullen doorlopen. Over deze projecten is de Provincie in gesprek, onder meer met de directie van IBA en de projecteigenaren en medeaandeelhouders.

6. Cultuur en erfgoed voor iedereen

Cultuur en erfgoed voor iedereen

Voor iedere inwoner van Limburg moet er een toegankelijk aanbod op het gebied van cultuur en erfgoed zijn, om samen van te genieten, om mee te doen, om zich in te herkennen en verbinding te ervaren. Niet alle inwoners van Limburg komen vanzelfsprekend in aanraking met cultuur en erfgoed. Dat verdient aandacht, omdat er juist in Limburg zoveel is om van te genieten. De Provincie Limburg is overtuigd van de intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed, maar benadrukt ook de functie die cultuur en erfgoed hebben voor de maatschappij. Zij vormen een verbindende factor in een veranderende samenleving. Wij willen daarom dat cultuur en erfgoed voor elke inwoner van Limburg toegankelijk is. Zodat nog meer Limburgers geraakt worden door kunst, geïntrigeerd raken door ons verleden en mee kunnen doen met het Limburgse culturele leven. Daarom investeren wij in een breed en toegankelijk aanbod op het gebied van cultuur en erfgoed in Limburg. De Limburgse cultuur is daarnaast ook zichtbaar aanwezig in het openbare leven. Denk aan de Limburgse taal of de (volks)culturele evenementen. Of aan onze monumenten, zoals kerken, kastelen of industrieel erfgoed, die vaak beeldbepalend zijn in het Limburgse landschap. Dit verdient behoud en bescherming. Het is van belang dat de Limburgse geschiedenis zoveel mogelijk toegankelijk is voor inwoners, in het bijzonder voor onze jongeren.

Ons beleidskader

Het [Beleidskader Cultuur en Erfgoed voor iedereen 2024-2027](#), is op 5 april 2024 door Provinciale Staten vastgesteld. Met dit kader worden de doelen en ambities uit hoofdstuk 6 'Cultuur en erfgoed voor iedereen' van het coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt!' uitgevoerd.

Wat hebben we bereikt?

6.1. Cultuur

Ten aanzien van cultuur streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is het cultureel aanbod en de culturele infrastructuur in Noord- en Midden-Limburg niet alleen vergroot, maar vooral aan de basis versterkt t.o.v. 2023.
- In 2027 is een groter aandeel van de Limburgse jeugd in aanraking gekomen met het cultureel aanbod in Limburg.
- In 2027 is het lokale culturele aanbod, dat door de Provincie wordt ondersteund, versterkt.
- In 2027 is het gebruik en de zichtbaarheid van de Limburgse taal meer gestimuleerd en gericht op het behoud van het Limburgs.

In 2025 zijn de nadere subsidieregels voor het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg vastgesteld, waarmee het culturele aanbod in deze regio's verder wordt versterkt. De Rijksbijdrage aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028 is gematched, waardoor meer leerlingen in aanraking komen met cultuur. Daarnaast hebben 49 culturele instellingen een meerjarige subsidie ontvangen en zijn diverse evenementen ondersteund. Het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal is in 2025 gestart, met onder andere de oprichting van het Staotecomité en de Actiecommissie Limburgse taal.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en

andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

6.1.1. Cultuur

Omschrijving

In 2025 heeft de Provincie Limburg belangrijke stappen gezet om cultuur voor iedereen toegankelijk te maken, in lijn met het beleidskader 'Cultuur en erfgoed voor iedereen'. Het Cultuurconvenant 2025-2028 werd ondertekend en de lobby voor evenwichtige spreiding van landelijke cultuursubsidies is voortgezet. Het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal is in 2025 gestart, onder meer met de oprichting van het Staotecomité en de Actiecommissie Limburgse taal. Het Hoes veur 't Limburgs is middels een exploitatiesubsidie ondersteund. Voor 49 culturele instellingen is een meerjarige subsidie toegekend om hun cultureel aanbod te waarborgen. Opera Zuid kreeg een extra eenmalige subsidie vanwege het lager vaststellen van de rijksbijdrage. De subsidieregeling Groeiplan Noord- en Midden-Limburg 2025-2028 is gepubliceerd en de uitvoering daarvan versterkt het culturele aanbod in deze regio's. De drie provinciale musea ontvingen, naast hun reguliere exploitatiesubsidie, eenmalig een compensatie voor de gestegen kosten. Samen met de musea werd er tevens gewerkt aan de nieuwe meerjarige museumvisie. Daarnaast is subsidie toegekend aan diverse lokale en grote (volks)culturele festivals en de negen carnavalsevenementen. Het subsidieplafond van de stimuleringsregeling Bovenlokale evenementen is verhoogd en de looptijd verlengd, zodat meer initiatieven ondersteund konden worden. De steunfunctieorganisaties Huis voor de Kunsten Limburg en Stichting Klankkleur Limburg ontvingen exploitatiesubsidies ter ondersteuning van amateurkunst en erfgoedvrijwilligers. De jaarplannen van regionale penvoerders binnen Cultuureducatie met Kwaliteit zijn financieel gematcht, waardoor leerlingen in Limburg actief in aanraking komen met cultuur.

Rol Provincie: *subsidiënt, toetsers, procesmanager, ondersteuner, partner*

Kwaliteit

In 2025 hebben wij activiteiten uitgevoerd die hebben bijgedragen aan het doel dat elke Limburger toegang heeft tot alle vormen van cultuur. Wij liggen op koers met de uitvoering van het Beleidskader 2024-2027 'Cultuur en erfgoed voor iedereen'.

- De lobby richting Rijk voor een evenwichtige spreiding van cultuur is geagendeerd. Daarnaast is het Cultuurconvenant 2025-2028 op 17 januari 2025 ondertekend (Cultuurconvenant 2025 - 2028).
- De uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal is in 2025 gestart. Zo is in 2025 het Hoes veur 't Limburgs gestart met haar nieuwe werkzaamheden, hebben de eerste vergaderingen van het Staotecomité Limburgse taal plaatsgevonden en is de [actiecommissie Limburgse taal](#) opgericht. Ook bent u geïnformeerd over de uitvoering van [motie 3153](#) inzake prijs Limburgse taal (via een [mededeling portefeuillehouder](#)). Op 19 december 2025 is de [voortgangsrapportage](#) Limburgse taal door u besproken. Middels de voortgangsrapportage zijn ook de toezeggingen [9610](#), [9611](#) en [9626](#) afgedaan.
- De culturele infrastructuur is ondersteund door aan in totaal 49 Limburgse instellingen een subsidie te verstrekken voor de periode 2025-2028. Hierdoor kunnen deze culturele instellingen hun cultureel aanbod realiseren.
- Opera Zuid is met een incidentele subsidie eenmalig extra ondersteund, zodoende hebben zij de reeds vastgelegde verplichtingen in 2025 kunnen nakomen ([Opera Zuid](#)).

- De uitvoering van het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg, waar u op 11 april 2025 sonderend over bent geconsulteerd, is in volle gang. Op 1 oktober 2025 is de subsidieregeling Groeiplan Noord- en Midden-Limburg 2025-2028 gepubliceerd. Hiermee is er uitvoering gegeven aan de [motie 3044](#). Hierover bent geïnformeerd via een [mededeling portefeuillehouder](#). Met de uitvoering van het Groeiplan en de gelijknamige subsidieregeling wordt het culturele aanbod in deze regio's extra versterkt.
- Het visitatierapport provinciale musea is op 11 april 2025 sonderend door PS besproken in de commissie ESA. Het advies van de visitatiecommissie wordt benut voor de verdere ontwikkeling van een provinciale museumvisie ([toezegging 9649](#)). Het [statenvoorstel](#) inzake de meerjarige museumvisie is op 16 december 2025 aan u toegezonden en is op 6 februari 2026 door u behandeld. Tevens bent u middels een [mededeling portefeuillehouder](#) geïnformeerd over [toezegging 9561](#) inzake de reactie van de gemeente Maastricht, Kerkrade en Venlo over hun bijdragen aan de drie provinciale musea.
- Vooruitlopend op het Statenvoorstel hebben de drie provinciale musea in juni 2025 een compensatie ontvangen voor de gestegen basiskosten. Deze zijn incidenteel gedekt uit de Programmamiddelen/-reserves van het Beleidskader Cultuur en erfgoed voor iedereen. Hierover bent u geïnformeerd middels een [mededeling portefeuillehouder](#) en werd [toezegging 9650](#) afgedaan. Vanaf 2026 willen wij compensatie van deze basiskosten structureel gaan borgen. Een voorstel daartoe is opgenomen in het Statenvoorstel.
- In 2025 heeft het Limburgs museum een aanvullende subsidie ontvangen voor haar rol als identiteitsdrager. Dit doet het museum door het realiseren van impactvolle activiteiten waardoor zoveel mogelijk Limburgers en bezoekers van Limburg in aanraking komen met de Limburgse cultuur.
- Onze steunfunctieorganisaties Huis voor de Kunsten Limburg en Stichting Klankkleur Limburg hebben hun exploitatiesubsidies ontvangen waardoor de verenigingen en vrijwilligers in de amateurkunsten- en erfgoedsector worden ondersteund.
- Het landelijk programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028 loopt door. De door het Fonds Cultuurparticipatie goedgekeurde jaarplannen van de vijf regionale penvoerders zijn financieel door ons gematcht. Deze penvoerders leggen de verbinding tussen het culturele veld en de scholen waardoor leerlingen kennismaken met en leren van cultuur. In 2025 zijn er 54.781 leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs bereikt.
- Lokale en regionale (volks)culturele festivals en evenementen hebben een provinciale subsidie ontvangen. Deze zorgen voor ontmoeting, dragen bij aan de levendigheid van een wijk of kern en/of aan de eigenheid van Limburg. Wat betreft de grote volksculturele evenementen zijn de subsidies voor de Heiligdomsvaart 2025, Passiespelen 2026 en Wereld Muziek Concours 2026 verleend. Dit geldt ook voor de subsidies aan de negen grote carnavalsevenementen.
- Op initiatief van PS (amendementen [204](#) en [205](#)) hebben wij van de stimuleringsregeling Bovenlokale evenementen, zowel vanuit programma 2 'Samenleven en Bestaanszekerheid', als programma 6 'Cultuur en Erfgoed voor iedereen', het subsidieplafond verhoogd en de looptijd verlengd, om nog meer initiatieven te kunnen ondersteunen (zie [mededeling portefeuillehouder](#)).
- In 2025 zijn er 62 crowdfunding-campagnes met provinciale steun via Voor de Kunst financieel ondersteund.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De activiteiten hierboven genoemd onder Kwaliteit zijn in 2025 uitgevoerd. Hierbij was er primair aandacht voor het Groeiplan Noord- en Midden-Limburg, het Uitvoeringsprogramma Limburgse taal en de ontwikkeling van de meerjarige museumvisie. We liggen hierbij op koers.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 6.1.1. Cultuur zijn in 2025 de lasten begroot op € 38,44 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 37,21 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 1,23 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- de looptijd van de subsidieregelingen voor evenementen, die tot en met 2027 loopt; (€ 0,48 mln.);
- minder subsidieaanvragen voor subsidieregelingen (€ 0,13 mln.);
- realisatie Limburgse taal (€ 0,50 mln.): Het Uitvoeringsprogramma is in 2025 opgestart. Partijen zijn in 2025 gestart met de voorbereidingen voor een subsidieaanvraag. Deze aanvraag wordt pas in 2026 verder afgehandeld.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,86 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

6.2. Erfgoed

Ten aanzien van erfgoed streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is een groter percentage monumenten in betere en duurzame staat dan in 2023.
- In 2027 zijn meer vrijwilligers betrokken bij het in stand houden van erfgoed dat door de Provincie Limburg wordt ondersteund.
- In 2027 is door de Provincie ondersteunend erfgoed meer toegankelijk voor een breed publiek.
- Erfgoed wordt als een provinciaal belang meegewogen in alle transitieopgaven.

Wij liggen op koers, in 2025 zijn verschillende urgente restauratieopgaven financieel ondersteund. Eigenaren van monumenten ontvingen daarbij extra ondersteuning voor verduurzaming van het monument. Door middel van de subsidieregeling Monulisa is de provinciale ondersteuning voor onderhoud aan kerken, molens en groen erfgoed voortgezet. Daarbij was er ook aandacht voor het verbeteren van de toegankelijkheid van het erfgoed. De inzet van erfgoedvrijwilligers is ondersteund via de subsidieregelingen Archeologie en Klein Limburgs Erfgoed. Ook is er uitvoering gegeven aan onze wettelijke taak op het gebied van archeologie.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

6.2.1. Erfgoed, monumenten en archeologie

Omschrijving

In 2025 heeft de Provincie Limburg belangrijke stappen gezet om erfgoed te behouden en toegankelijk te maken voor iedereen, in lijn met het beleidskader 'Cultuur en erfgoed voor iedereen'. Er zijn verschillende urgente restauratieopgaven aan rijks- en gemeentelijke monumenten financieel ondersteund. Eigenaren van monumenten ontvingen daarbij extra ondersteuning voor verduurzaming van het monument. Grote en complexe opgaven zoals Kloosterdorp Steyl, het Romeins museum Heerlen en het abdijcomplex Rolduc zijn dankzij provinciale ondersteuning in 2025 gestart met de restauratiewerkzaamheden. Door middel van de subsidieregeling Monulisa is de provinciale ondersteuning voor onderhoud aan kerken, molens en groen erfgoed voortgezet. Tevens is het subsidiepercentage verhoogd. Daarnaast zijn er verschillende (vrijwilligers-) projecten op het gebied van archeologie of klein Limburgs erfgoed ondersteund. Verschillende erfgoedinstellingen ontvingen provinciale ondersteuning voor hun werkplannen. De lobby richting het Rijk voor extra middelen voor grote monumenten is voortgezet.

Rol Provincie: *subsidiënt, toetsers, procesmanager, ondersteuner, partner*

Kwaliteit

In 2025 blijven wij activiteiten uitvoeren die bijdragen aan het doel van behoud van erfgoed voor de huidige en toekomstige generaties. Wij liggen op koers met de uitvoering van het Beleidskader 2024-2027 'Cultuur en erfgoed voor iedereen'.

- Er is blijvend uitvoering gegeven aan onze wettelijke taak op het gebied van archeologie.
- In 2025 zijn er 12 urgente restauratieprojecten financieel ondersteund. Het gaat hierbij om zowel rijks- als gemeentelijke monumenten. Denk aan het gebouw van de Koninklijke Marechaussee in Maastricht dat door middel van onze steun momenteel wordt getransformeerd tot een sociale woon-, werk- en leerplek voor jongeren.
- Eigenaren binnen de restauratie- en kerkenregeling hebben tevens aanvullende financiële steun van de Provincie ontvangen voor verduurzamingsmaatregelen.
- In 2025 zijn ook de grote en complexe opgaven ten aanzien van grote monumenten, zoals opgenomen in het beleidskader Cultuur en Erfgoed, financieel ondersteund. Het betreft onder andere de restauratiewerkzaamheden aan het Kloosterdorp Steyl, het Romeins museum in Heerlen en het abdijcomplex Rolduc in Kerkrade. Deze projecten zijn in 2025 gestart mede dankzij onze financiële steun. Halverwege de periode is 71% van de beschikbare subsidiegelden voor grote monumenten besteed.
- In 2025 zijn er verschillende projecten op het gebied van archeologie en klein Limburgs erfgoed ondersteund. Hierbij zijn 234 vrijwilligers betrokken geweest.
- In 2025 zijn de nadere subsidieregeling Monulisa 2025 - 2028 vastgesteld, als uitvoering van het [amendement 179](#). Hierover is PS geïnformeerd middels een [mededeling portefeuillehouder](#). Eigenaren van kerken, molens en groen erfgoed hebben vanuit deze regeling een aanvulling ontvangen op hun rijkssubsidie voor het onderhoud aan deze monumenten. Het subsidiepercentage vanuit de Provincie is verhoogd van 10% naar 15%.
- Alle begrotingsinstellingen op het gebied van erfgoed zijn voorzien van de afgesproken provinciale financiële steun en de instellingen geven uitvoering aan de werkplannen.
- Onze provinciale lobby voor meer financiële steun van het Rijk bij grote monumentale opgaves is voortgezet.
- Via het instrument 'Erfgoedlab' worden complexe monumentale ensembles waar meerdere problematieken bij elkaar komen een stap verder geholpen. De opdrachtverlening is in 2025 afgerond. Er is een raamcontract afgesloten met een aanbieder van erfgoeddiensten. Naar verwachting wordt in de eerste helft van 2026 de ondersteuning van de eerste vier casussen opgestart.

- De opdracht voor het opstellen van een gebiedsbiografie van Limburg is verleend en wordt momenteel uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De hierboven onder Kwaliteit genoemde activiteiten zijn in 2025 uitgevoerd. Hierbij was er primair aandacht voor het uitvoeren van onze wettelijke taak op het gebied van archeologie, de financiële ondersteuning van ons Limburgs erfgoed via de verschillende subsidieregelingen en het verlenen van de opdracht voor het Erfgoedlab. We liggen hierbij op koers.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 6.2.1. Erfgoed, monumenten en archeologie zijn in 2025 de lasten begroot op € 21,99 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 12,72 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 9,26 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- voor de afhandeling van een aantal subsidieaanvragen moet de aanvrager aan een aantal voorwaarden voldoen, waardoor deze aanvragen niet meer in 2025 konden worden afgehandeld. Deze zullen in 2026 worden afgehandeld (€ 0,53 mln.);
- aangepaste fasering van de te verwachten uitgaven van een aantal projecten bij de Investeringsagenda Noord-Limburg en meerjarige subsidieregelingen. De niet-bestede middelen dienen voor de gehele looptijd beschikbaar te blijven (€ 2,77 mln.);
- restauratie monumenten (€ 5,00 mln.); De Staten hebben op 20 juni 2024 een Amendement aangenomen inzake de monumentenregeling. Voor de restauratie heeft het Rijk via het Provinciefonds een decentralisatieuitkering toegekend, waar co-financiering van de Provincie voor nodig is. Bij monumenten is sprake van grote, complexe en langdurige processen voor subsidieverlening. Op 24 augustus 2024 hebben GS ingestemd met een subsidieregeling voor deze collegeperiode. De restantmiddelen moeten beschikbaar blijven voor deze periode;
- minder aanvragen voor subsidieregelingen (€ 0,42 mln.);
- minder uitgaven bij de beleidsmiddelen voor erfgoed (€ 0,17 mln.); dit restant valt vrij ten gunste van het resultaat.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 8,72 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen bedragen de lasten in 2025 € 49,94 mln. Dit is € 10,49 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- fasering subsidies inzake restauratie monumenten ad € 5,00 mln. als gevolg van complexe en langdurige processen van subsidieverlening;
- fasering subsidieregeling kerken 2024-2027 ad € 1,18 mln., ook als gevolg van complexe processen;
- vertraging in de afhandeling van diverse subsidieaanvragen;
- aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal projecten en meerjarige subsidieregelingen.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 9,57 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 35,48 mln. Dat is € 6,28 mln. lager dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	35.576	38.438	37.213	1.225
Totaal 6.1 Cultuur	35.576	38.438	37.213	1.225
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	19.904	21.985	12.724	9.261
Totaal 6.2 Erfgoed	19.904	21.985	12.724	9.261
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	55.480	60.423	49.937	10.486
Totaal Lasten	55.480	60.423	49.937	10.486
Baten				
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	3.733	4.086	4.070	16
Totaal 6.1 Cultuur	3.733	4.086	4.070	16
6.2 Erfgoed				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	1.939	1.939	1.939	0
Totaal 6.2 Erfgoed	1.939	1.939	1.939	0
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	5.672	6.025	6.009	16
Totaal Baten	5.672	6.025	6.009	16
Saldo van baten en lasten	-49.808	-54.398	-43.928	-10.470
Stortingen in reserves				
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	0	0	450	-450
Totaal 6.2 Erfgoed	0	0	450	-450
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	0	0	450	-450
Totaal Stortingen in reserves	0	0	450	-450
Onttrekkingen aan reserves				
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	5.106	6.551	6.162	389
Totaal 6.1 Cultuur	5.106	6.551	6.162	389
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	5.277	6.088	2.732	3.356
Totaal 6.2 Erfgoed	5.277	6.088	2.732	3.356
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	10.383	12.639	8.894	3.745
Totaal Onttrekkingen aan reserves	10.383	12.639	8.894	3.745
Saldo mutatie reserves	10.383	12.639	8.444	4.195
Gerealiseerd resultaat 2025	-39.426	-41.758	-35.483	-6.275

7. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

In 2025 hebben we ingezet op de verdere uitvoering van het Beleidskader "Een bereikbaar en Toegankelijk Limburg". Dit hebben we gedaan via onze wettelijke verantwoordelijkheden op het gebied van beheer en onderhoud van provinciale infrastructuur en het regionale openbaar vervoer. Daarnaast hebben we ingezet op gedragsverandering, multimodaliteit, verduurzaming en verkeersveiligheid om de leefbaarheid te verbeteren.

Over het algemeen liggen we binnen dit programma op koers. Onze infrastructuur voldoet aan het kwaliteitsniveau 'Basis'. Ook is de punctualiteit van het OV verbeterd en is de rituitval afgenomen. Aandachtspunt hierbij blijft de Drielandentrein. De Verkeersactieve school 2025-2028 is van start gegaan en via de uitvoeringsorganisaties Zuid-Limburg Bereikbaar, Midden-Limburg Bereikbaar en Trendsportal hebben we ingezet op gedragsbeïnvloeding. We hebben samen met onze partners in de Limburgse binnenhavens gewerkt aan de projecten waarvoor Limburg Europese cofinanciering heeft ontvangen. Afspraken met het Rijk hebben we in 2025 niet kunnen maken in verband met het uitstellen van het BO MIRT. Dit heeft uiteindelijk plaatsgevonden op 8 januari 2026.

Nadere informatie over onze doelen, resultaten en ingezette middelen vindt u verder in deze programmaverantwoording.

Onze beleidskaders

Het vigerende beleidskader is het beleidskader 'Een bereikbaar en toegankelijk Limburg'. De 'Nota infrastructuurle kapitaalgoederen 2024 - 2027' is gelijktijdig met het beleidskader vastgesteld. In lijn met het beleidskader is op 10 december 2024 het 'Ontwikkelplan OV' door het college van Gedeputeerde Staten vastgesteld. Dit betreft, net als de Nota infrastructuurle kapitaalgoederen, het verdiepend beleid rondom onze wettelijke taken.

- [Een bereikbaar en toegankelijk Limburg](#)
- [Nota infrastructuurle kapitaalgoederen 2024 - 2027](#)
- [Ontwikkelplan OV](#)
- [Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg \(VGR 11 peildatum 1-6-2025\)](#)

Wat hebben we bereikt?

7.1. Mobiliteit en bereikbaarheid

We werken aan een bereikbaarder en verkeersveiliger Limburg voor iedereen. Daarmee dragen we bij aan een duurzamer, leefbaarder en aantrekkelijker mobiliteitssysteem.

Ten aanzien van mobiliteit en bereikbaarheid streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023.
- In 2027 is er sprake van een verbeterde bereikbaarheid van Limburg nationaal en internationaal (goederen en personen) t.o.v. 2023.
- In 2027 vinden er meer duurzame verplaatsingen plaats (goederen en personen) t.o.v. 2023.
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023.

Wij liggen wel op koers, maar de impact van onze inspanningen hangt grotendeels ook af van andere factoren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de invloed van afleiding in het verkeer op de verkeersveiligheid of de impact van grote wegwerkzaamheden op de bereikbaarheid van Limburg.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

7.1.1. Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma

Omschrijving

In 2025 hebben we gewerkt aan onze structurele beleidsvoorbereidende taken, waaronder monitoring, verkeers- en vervoersmanagement en verkeersveiligheid, en hebben we de mobiliteitsvisie 2050 opgesteld. Daarnaast werkten we aan regionale mobiliteitsopgaven zoals gedragsbeïnvloeding en logistiek.

Rol Provincie: *belangenbehartiger, kennisautoriteit, subsidiënt*

Kwaliteit

In 2025 hebben we onderstaande resultaten uit het Beleidskader 2024-2027 'Een Bereikbaar en Toegankelijk Limburg' opgeleverd:

- We hebben een mobiliteitsvisie 2050 opgesteld. Deze is in Q1 2026 met uw staten gedeeld.
- We hebben de Limburgse belangen in verschillende nationale programma's ingebracht zoals bijvoorbeeld Toekomstbeeld Fiets. Naar aanleiding hiervan hebben wij in 2025 cofinanciering van het Rijk ontvangen voor de doorfietsroutes Weert-Nederweert en Sittard-Avantis.
- We hebben gewerkt aan het op orde houden van onze mobiliteitsdata via de verkeersmeetnetten en het verkeersmodel. Dit gebruiken we o.a. voor Provinciale projecten. In 2025 is de actualisatie van het verkeersmodel gestart. Deze wordt in 2026 afgerond.
- We zijn de samenwerking aangegaan met de Verkeerscentrale Zuid-Nederland (Rijkswaterstaat) om in geval van calamiteiten en/of incidenten de bereikbaarheid van Limburg te verbeteren door het toepassen van verkeersmanagement.
- Via de Verkeersactieve school hebben wij, samen met alle Limburgse gemeenten, basis- en voortgezet onderwijsinstellingen actief ondersteund in het uitvoeren van structurele verkeerseducatie met thema's zoals afleiding in het verkeer, fiets, grote voertuigen, verkeersgedrag, verkeerskennis en schoolroute.
- In 2025 is, in samenwerking met alle Limburgse gemeenten, de doelgroepenpak gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid gestart. Daarmee stimuleren we verkeersveilig gedrag in verschillende doelgroepen voor verschillende thema's (rijden onder invloed van alcohol en/of drugs, afleiding in het verkeer en snelheid). In 2025 hebben we 45 gedragsinterventies uitgevoerd tijdens festivals, kermissen en evenementen.
- We hebben 7 campagnes uitgevoerd van de Limburgse campagnekalender in het kader van verkeersveiligheid. Deze campagnes waren gericht op snelheid in het verkeer, fietsverlichting, rijden onder invloed van alcohol en drugs, en afleiding in het verkeer.

- In 2025 is de uitrol gestart van de nieuwe concessie laadinfrastructuur. In 2025 zijn de eerste laadpalen op basis van de behoefte uitgerold.
- In 2025 is in samenwerking met de regio's Noord-, Midden- en Zuid-Limburg ingezet op een structurele gedragsverandering (zowel personen als goederen) via de doelgroepenaanpak (werkgeversaanpak, logistieke aanpak en fietsstimulering).
- Tot slot hebben we in 2025 bijgedragen aan het landelijk programma Goederenvervoercorridors.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De onder kwaliteit genoemde activiteiten zijn in 2025 uitgevoerd en zullen we ook grotendeels in 2026 continueren. Het borgen van de Limburgse belangen in nationale programma's is daarbij een continu proces, evenals het inwinnen van data en het op orde houden van onze verkeersmeetnetten.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 7.1.1. Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma zijn in 2025 de lasten begroot op € 17,29 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 11,46 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 5,83 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- aangepaste fasering van de te verwachten uitgaven van een aantal projecten en meerjarige subsidies, waaronder Doortrappen, Verkeerseducatiebeleid, Verkeersmeetnet (€ 5,49 mln.);
- minder realisatie op proceskosten binnen dit product (€ 0,34 mln.).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 5,47 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

7.2. Openbaar vervoer en wegbeheer

We werken aan een bereikbaarder en verkeersveiliger Limburg voor iedereen. Daarmee dragen we bij aan een duurzamer, leefbaarder en aantrekkelijker mobiliteitssysteem.

Ten aanzien van het openbaar vervoer en wegbeheer streven we deze collegeperiode de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is de kwaliteit van het openbaar vervoer voor de Limburgers verbeterd t.o.v. 2023.
- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023.
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023.
- In 2027 voldoet het provinciale infrastructurele areaal aan het kwaliteitsniveau 'Basis'.

Wij liggen op koers om de doelstellingen te behalen. Er zijn meerdere maatregelen getroffen om de kwaliteit van het OV en de bereikbaarheid te verbeteren. Zo is het OV toegankelijker geworden voor meer doelgroepen en is de bereikbaarheid in het landelijk gebied verbeterd. De kwaliteit gaat omhoog vanwege een verbeterde betrouwbaarheid en minder rituitval in 2025. Dit blijft wel een aandachtspunt, met name voor de Drielandentrein waar de kwaliteit achterblijft. De samenwerking wordt opgezocht met Arriva om deze processen continu te verbeteren.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

7.2.1. Infrastructuur

Omschrijving

Basis op orde in het wegbeheer

De Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2024-2027, met daarin vastgelegd het gewenste kwaliteitsniveau 'Basis' voor beheer en onderhoud van wegen, kunstwerken en andere infrastructurele kapitaalgoederen is op 26 april 2024 vastgesteld. Het provinciale infrastructurele areaal voldoet aan het kwaliteitsniveau 'Basis'.

De onderhouds- en vervangingsplanning van verhardingen en civiele kunstwerken is ook het moment om ingrepen uit het functioneel, natuurinclusief, administratief en duurzaam-circulair kader mee te nemen. In de periode 2024-2027 wordt het onderhoud voor wat betreft het functioneel kader waar mogelijk gecombineerd met de inrichtingseisen uit de Leidraad Inrichting Provinciale infrastructuur (LIPI).

Ook in 2025 hebben we uitvoering gegeven aan deze nieuwe Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2024-2027 en continueren we de uitvoering van de reeds opgenomen weginfrastructuurprojecten in het IPML. Een link naar de Voortgangsrapportage is ook te vinden onder het kopje Beleidskaders.

Rol Provincie: *procesmanager, partner*

Kwaliteit

De beschikbare middelen worden geprogrammeerd op basis van onderhoudsprioriteit waarbij, conform de CROW-onderhoudssystematiek het onderhoudsniveau 'Basis' van de provinciale arealen wordt geborgd. Ook in 2025 zijn maatregelen gecombineerd uitgevoerd om te voldoen aan het functioneel, administratief, duurzaam en circulair kader en natuurinclusief kader. Daarnaast is binnen de beschikbare middelen gekeken welke maatregelen op hoog risicolocaties ten behoeve van verkeersveiligheid kunnen worden uitgevoerd.

In 2025 is er onder andere groot onderhoud uitgevoerd aan hoofdrijbaan en/of fietspaden van de provinciale wegen N271 (Venlo-Nijmegen), N273 (Ittervoort-Venlo), N276 (Brunssum-Sittard), N293 (Roermond-Posterholt), N300 (Buitenring) en N570 (Roermond-Rothenbach). Op nagenoeg alle provinciale wegen zijn kleinere asfaltreparaties aan de hoofdrijbaan en/of fietspaden uitgevoerd.

Daarnaast zijn verspreid over de gehele provincie kleinere herstelwerkzaamheden aan afwateringsloten, afschermingsconstructies, civiele constructies, verlichting e.d. uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het beheren en onderhouden van de provinciale infrastructuur is een continu proces conform de onderhoudsprogrammering die is opgenomen in de verplichte paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen'. Alle geprogrammeerde onderhoudswerkzaamheden 2025 zijn binnen de termijn van de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen NIK 2024-2027 uitgevoerd.

De overdracht van de provinciale weg N556 op grondgebied van gemeente Horst aan de Maas heeft enige vertraging opgelopen vanwege de complexe afstemming. De overdracht is nu gepland voor Q2 2026.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 7.2.1. Infrastructuur zijn in 2025 de lasten begroot op € 69,84 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 63,04 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 6,80 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- PS hebben op 1 november 2024 Amendement 186 Duurzaam en Circulair bouwen aangenomen; hiervoor zijn middelen beschikbaar gesteld tot en met 2030. Het restant moet hiervoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2026 (€ 0,43 mln.);
- vertraging in de overdracht van de N556 Horst aan de Maas (€ 1,62 mln.);
- afspraken over herplantplicht in verband met natuurcompensatie; in 2025 zijn hierover nadere afspraken gemaakt. De uitvoering wordt in 2026 opgepakt (€ 0,70 mln.);
- bij de kunstwerken is vanwege tijdrovende voorbereidende werkzaamheden vertraging ontstaan in de uitvoering (€ 0,60 mln.). Dit heeft geen gevolgen voor de planning;
- in verband met juridische procedures is er vertraging ontstaan bij de aanbesteding voor het beheer en onderhoud van de provinciale wegen (€ 1,70 mln.).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 5,38 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

7.2.2. Openbaar vervoer

Omschrijving

De Provincie Limburg is concessieverlener van het regionale openbaar vervoer in Limburg. Arriva is sinds december 2016 concessiehouder en verzorgt sindsdien het regionale trein- en busvervoer in Limburg.

We willen een aantrekkelijk, duurzaam en toegankelijk openbaar vervoer met goede aansluitingen en actuele reisinformatie. Het Limburgse openbaar vervoersysteem is een vitaal basiselement binnen de Limburgse mobiliteit en de transitie naar een duurzaam mobiliteitssysteem.

In 2025 was de nasleep van de coronapandemie nog steeds voelbaar in het openbaar vervoer. Het aantal reizigers in het openbaar vervoer in Limburg groeide licht, maar bleef nog steeds lager dan in 2019. Hierdoor bleef de concessie onder (financiële) druk staan.

Wij hebben in 2025 het openbaar vervoer verbeterd. De belangrijkste stap daarin is de uitvoering van de 100% dienstregeling, waarbij gelijktijdig de betrouwbaarheid is toegenomen en de rituitval is verminderd. Daarbij blijft de betrouwbaarheid van de Drielandentrein nog achter. We hebben stappen gezet in het toegankelijker maken van het openbaar vervoer door het beschikbaar stellen van reisassistentie op alle treinstations in Limburg. In 2025 is de uitrol van Dal Vrij Limburg gestart. Tot slot zijn er financieringsafspraken met het Rijk rond decentrale stoptreindiensten gemaakt.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, toetsers, financier, partner*

Kwaliteit

In 2025 zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

- Het openbaar vervoer is volgens de in het contract gemaakte afspraken en de dienstregeling uitgevoerd. De kwaliteit is sinds de start van 2025 verbeterd en rituitval verminderd. Echter, de Drielandentrein kampt met een lage betrouwbaarheid en hoge mate van rituitval. De oorzaak hiervan wordt in een samenwerking met Arriva, ProRail en Duitse partners geanalyseerd.
- De Mid-Term Review van de concessie is uitgevoerd. Conclusie is dat er geen ernstige tekortkomingen zijn gesignaleerd en dat Arriva het merendeel van de concessieafspraken op een goed en acceptabel niveau uitvoert.
- We hebben een impuls gegeven aan de bereikbaarheid van het landelijk gebied door het verhogen van de bus frequentie (met name in de daluren) en de uitbreiding van de Vlinder. Daarnaast hebben we in 2025 met onze partners gewerkt aan een gedeeld perspectief op publieke mobiliteit en de voorbereiding van een pilot in Noord-Limburg.
- In 2025 is de uitrol van Dal Vrij Limburg gestart. Hierbij is een groot deel van de doelgroep bereikt. Het digitaal loket waarmee de tweede doelgroep moet worden bereikt zal in 2026 openen.
- In 2025 is verder invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toegankelijkheid dat in 2024 is vastgesteld. Dit betekent dat onder andere samen met Arriva invulling is gegeven aan het beschikbaar maken van reisassistentie op alle Limburgse treinstations en wordt er gewerkt aan het toegankelijk maken van steeds meer haltes/busstations.
- In 2025 is uitvoering gegeven aan de subsidieregeling Wensbus.
- Als gevolg van de vertraagde uitrol van de nieuwe landelijke OV-pas heeft de uitrol van het nieuwe Productenpalet gedeeltelijk plaatsgevonden. Kind-vrij is vanaf begin 2025 ingevoerd en voordeel jeugd is in augustus 2025 ingevoerd.
- Het Convenant 'Decentralisatie stoptreindiensten Roermond-Maastricht Randwyck en Sittard-Heerlen in Limburg' eindigde per 1 januari 2025. In het BO MIRT is met de staatssecretaris afgesproken dat het Rijk de vergoeding voor de Limburgse stoptreindiensten in 2025 en 2026 continueert en verhoogt naar jaarlijks € 7 miljoen.
- Om de gevolgen van de vertraagde realisatie van de Maaslijn op te vangen, en een verlengde exploitatie van de Maaslijn met dieseltreinen mogelijk te maken zijn met Arriva voor de daarbij optredende meerkosten financiële afspraken gemaakt. Dit is conform Statenvoorstel [G-25-012](#).

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het concessiebeheer en het ontwikkelen van het Limburgse openbaar vervoer is een continu proces. De onder 'omschrijving' genoemde doelstellingen worden in 2026 voortgezet.

Om tijdig en grondig te kunnen starten met de aanbesteding van de nieuwe concessie vanaf december 2031 starten we al in 2026 met voorbereidende werkzaamheden, de eerste concrete uitwerking daarvan is de Nota van Uitgangspunten die we eind 2026 voorzien.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 7.2.2. Openbaar vervoer zijn in 2025 de lasten begroot op € 160,54 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 164,97 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 4,43 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- met Arriva zijn meerjarige afspraken gemaakt over de van het Rijk ontvangen Bikker-middelen, waaronder Dal Vrij Limburg (€ 8,31 mln.) en de van het Rijk ontvangen middelen voor het verbeteren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer (€ 2,20 mln.); op basis van de afspraken tussen Arriva en de Provincie gaan er tijdelijke verschillen ontstaan tussen de huidige begroting en de meerjarenraming. Om piekuitgaven in de periode tot en met 2027 te kunnen opvangen, wordt aan PS bij de Voorjaarsnota 2026 voorgesteld om hiervoor een Reserve OV-concessie in te stellen; het restant uit 2025 wordt overgeboekt naar 2026 om aan de nieuwe reserve te worden toegevoegd;
- procesmiddelen voor externe expertise rondom de OV-concessie/Maaslijn (€ 0,21 mln.);
- de businesscase Maaslijn Arriva; hierover zijn in het BO MIRT van januari 2026 afspraken gemaakt met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; Het Rijk heeft hierin bevestigd 50% bij te dragen, en een bedrag van € 34,61 mln. bij te dragen aan de businesscase voor de jaren 2025-2027. De totale bijdrage van I&W is als vordering opgenomen in de Jaarrekening 2025;
- in de decembercirculaire 2025 is vermeld dat de Provincie Limburg van het Rijk een decentralisatieuitkering ontvangt (€ 7,31 mln.) ten behoeve van de dekking van het exploitatie- en beheertekort van de stoptreindiensten Roermond-Maastricht-Randwyck en Sittard-Heerlen. Dit bedrag is opgenomen bij de baten. De begrote specifieke uitkering (SPUK) exploitatie stoptreinen zal niet plaatsvinden. De nieuwe uitkering decentraal spoor wordt hiervoor ingezet. PS zijn hierover geïnformeerd via [mededeling portefeuillehouder](#) van 11 december 2025;
- een aangepaste fasering bij het meerjarig project Herontwikkeling stationsomgeving Venray (€ 1,81 mln.).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 30,11 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

7.3. Limburg nationaal en internationaal verbinden

We werken aan een bereikbaarder en verkeersveiliger Limburg voor iedereen. Daarmee dragen we bij aan een duurzamer, leefbaarder en aantrekkelijker mobiliteitssysteem.

Ten aanzien van Limburg nationaal en internationaal verbinden, streven we deze collegeperiode de doelstellingen zoals geformuleerd voor product 7.1. na.

Wij liggen wel op koers, maar de impact van onze inspanningen hangt grotendeels ook af van andere factoren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Rijksbeleid op het gebied van grensoverschrijdend OV en Rijksinfrastructuur.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

7.3.1. Limburg nationaal en internationaal verbonden

Omschrijving

Ook in 2025 hebben we gewerkt aan de nationale en internationale bereikbaarheid van Limburg. De tijdige realisatie van de Maaslijn heeft daarbij onze prioriteit. Ook zetten we ons in voor de Drielandentrein, Intercity (Randstad)-Eindhoven-Heerlen-Aachen, Weert-Hamont-Antwerpen en de Intercity tussen Eindhoven, Venlo en Düsseldorf. Voor het vervoer over de weg gaat het over de verbreding van de A2 tussen Het Vonderen en Kerensheide, Knooppunt Zaarderheiken, de A67 en de doorstroming op de A2 tussen Weert en Eindhoven. Tot slot lobbyen we voor de bereikbaarheid van Limburg over het water en zetten we in op de uitbreiding van onze binnenhavens. Dit doen we via de samenwerking met de binnenhavens in Blueports. Vanwege het uitstellen van het BO MIRT naar januari 2026, hebben we in 2025 geen afspraken kunnen maken met het Rijk.

Rol Provincie: *belangenbehartiger, subsidiënt*

Kwaliteit

In 2025 hebben we gewerkt aan onderstaande resultaten:

- We hebben ons ingezet om aanspraak te maken op de verschillende Europese fondsen voor de invulling van onze mobiliteitsopgaven;
- Ook hebben we ons hard gemaakt voor de Limburgse mobiliteitsopgaven bij het Rijk. De 2e Gewijzigde Motie 3190 Franssen c.s. inzake "Geen uitstel meer Versnelling A2-verbreding noodzakelijk" hebben we ter harte genomen met als resultaat dat de minister de aanvullende middelen als gevolg van de vertraging, beschikbaar heeft gesteld. Het project kan daardoor uitgevoerd worden;
- Als mede-opdrachtgever hebben we gestuurd op een tijdige realisatie van de elektrificatie en partiële spoorverdubbeling van de Maaslijn. De oplevering is voorzien eind 2027;
- We hebben ons ingezet voor de internationale verbindingen Weert-Hamont-Antwerpen en de Intercity (Randstad)-Eindhoven-Heerlen-Aken. Door het uitstellen van het BO MIRT naar januari 2026 hebben we in 2025 hierover geen afspraken kunnen maken met het Rijk;
- In 2025 hebben we onze contacten met onze grensoverschrijdende partners verder aangehaald om verdere mogelijkheden van grensoverschrijdende busverbindingen te bespreken. De ticketing en tarifiering was daarbij ook een belangrijk gespreksonderwerp;
- Tot slot hebben we bij het Rijk gelobbyd voor een goede multimodale bereikbaarheid over de weg en de vaarwegen;

- We hebben onder de vlag van SmartwayZ.NL de Meerjarige Multimodale Agenda (MMA) Zuid-Nederland opgesteld. Vanwege het uitstellen van het BO MIRT is deze agenda niet vastgesteld.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Voor de realisatie van bovengenoemde opgaven zijn we veelal afhankelijk van andere partijen, waaronder het Rijk. We voeren een stevige lobby richting Rijk en Europa om de projecten volgens planning te kunnen uitvoeren en afronden. Dit blijft een doorlopend proces.

Vanwege het uitstellen van het BO MIRT hebben we in 2025 geen afspraken kunnen maken met het Rijk. Het BO MIRT is uitgesteld naar 8 januari 2026, hierover is PS geïnformeerd via een [mededeling portefeuillehouder](#).

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 7.3.1. Limburg nationaal en internationaal verbonden, zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,51 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 4,84 mln. Hierdoor ontstaat er een nadelig verschil van € 1,33 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- realisatie van Europese subsidies CEF Rhombus Upside II; de middelen van Europa zijn ontvangen op een moment dat aanpassen van de begroting niet meer mogelijk was (€ 2,57 mln.);
- aangepaste fasering van de Europese subsidies voor CEF Rhombus Works (€ 1,22 mln.).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,21 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg bedragen de lasten in 2025 € 244,29 mln. Dit is € 6,87 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- businesscase Maaslijn Arriva; hierover zijn in het BO MIRT van januari 2026 afspraken gemaakt met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat; Het Rijk heeft hierin bevestigd voor 2025-2027 een bijdrage van € 34,62 mln. te doen inzake de businesscase waardoor ook de lasten voor 2025 stijgen met € 34,62 mln.;
- fasering op basis van gemaakte afspraken met Arriva en het Rijk over de van het Rijk ontvangen Bikker-middelen voor Dal Vrij Limburg ad € 8,13 mln. en de van het Rijk ontvangen middelen voor het verbeteren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer € 2,20 mln.;
- fasering van de SPUK Snelfietsroutes ad € 2,13 mln.;
- een aangepaste fasering bij het meerjarig project Herontwikkeling stationsomgeving Venray ad € 1,81 mln.;
- voor infrastructuur enkele aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal projecten en meerjarige subsidies voor een totaal van € 6,80 mln.

Daarnaast bedragen de baten in 2025 € 63,81 mln. Dit is € 35,25 mln. hoger dan de begroting na wijziging 2025. Deze wordt voornamelijk veroorzaakt door de bijdrage vanuit het Rijk inzake de businesscase Maaslijn Arriva met € 34,61 mln., gelijk aan de bovengenoemde stijging in de lasten.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 41,16 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 167,19 mln. negatief. Dit is € 29,98 mln. gunstiger dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	18.409	17.286	11.455	5.832
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	18.409	17.286	11.455	5.832
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	63.047	69.836	63.038	6.798
7.2.2 Openbaar vervoer	82.085	160.535	164.966	-4.431

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	145.132	230.370	228.004	2.366
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	4.278	3.505	4.835	-1.329
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	4.278	3.505	4.835	-1.329
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	167.820	251.162	244.293	6.869
Totaal Lasten	167.820	251.162	244.293	6.869
Baten				
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	1.290	4.020	1.908	2.111
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	1.290	4.020	1.908	2.111
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	938	938	1.280	-342
7.2.2 Openbaar vervoer	8.161	22.081	57.745	-35.664
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	9.099	23.019	59.025	-36.006
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	799	1.530	2.880	-1.350
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	799	1.530	2.880	-1.350
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	11.188	28.569	63.813	-35.245
Totaal Baten	11.188	28.569	63.813	-35.245
Saldo van baten en lasten	-156.631	-222.593	-180.480	-42.113
Stortingen in reserves				
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	0	0	2.454	-2.454
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	0	0	2.454	-2.454
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	34	34	0	34
7.2.2 Openbaar vervoer	0	0	1.807	-1.807
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	34	34	1.807	-1.773
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	34	2.334	6.561	-4.227
Totaal Stortingen in reserves	34	2.334	6.561	-4.227
Onttrekkingen aan reserves				
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	12.175	8.160	7.118	1.042
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	12.175	8.160	7.118	1.042
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	2.276	12.336	8.322	4.014
7.2.2 Openbaar vervoer	0	4.956	2.107	2.849
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	2.276	17.292	10.429	6.863
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	14.451	27.751	19.847	7.905

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal Onttrekkingen aan reserves	14.451	27.751	19.847	7.905
Saldo mutatie reserves	14.417	25.417	13.286	12.131
Gerealiseerd resultaat 2025	-142.215	-197.176	-167.194	-29.982

Verbonden partijen inzake Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

In het samenwerkingsverband van decentrale OV-autoriteiten (Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A.) wordt gewerkt aan thema's in het openbaar vervoer die door hun samenhang een landelijke aanpak behoeven. Hiertoe behoren enerzijds de kennisdeling en het op elkaar afstemmen van OV-beleid ten behoeve van de doorstroming (OV-netwerk) en anderzijds de standaardisatie en het openbaar beschikbaar stellen van OV-data ten behoeve van reisinformatie, betalen en tarieven (OV-data).

8. Provincie midden in de samenleving

Provincie midden in de samenleving

Een Provincie die midden in de samenleving staat en op een responsieve en dienstbare manier de urgente Limburgse opgaven gaat beetpakken. Waarbij niemand tot het onmogelijke zal worden gedwongen. In plaats daarvan gaan we als Provincie met elkaar, en samen met alle Limburgers elke dag een beetje beter maken. Tot in de wijken van onze steden en in de haarvaten van ons platteland. Elke regio, elke kern en elke Limburger telt. Daarvoor werken wij samen met onze Limburgse gemeenten, de Rijksoverheid, andere provincies, buurregio's en Brussel en behartigen wij de Limburgse belangen vanuit eigen kracht. Een weerbare en slagvaardige provinciale overheid is daarvoor cruciaal.

Ons beleidskader

Het Statenvoorstel '[Beleidskader Provincie Midden in de Samenleving](#)' is in Provinciale Staten van 24 mei 2024 vastgesteld.

Wat hebben we bereikt?

8.1. Regio Deals

De Provincie draagt zorg voor een goed openbaar bestuur, waarbij bekwaamheid, kwaliteit, betrouwbaarheid en toegankelijkheid van bestuur sleutelementen zijn. In het beleidskader Provincie Midden in de Samenleving is het kader en de uitwerking geschetst voor de periode 2024-2027. Daarmee geven wij tevens invulling aan de wijze waarop wij willen werken met onze Limburgse gemeenten als het gaat om regionale samenwerking (Regio Deals en Elke Regio Telt).

Daarbij streven wij de volgende doelstelling na:

- In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de Regio Deals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht.

We liggen op koers en de samenwerking met de partners in de Regio Deals verloopt constructief. Elke Regio Deal kent daarbij zijn eigen dynamiek en wij zoeken daarbij voortdurend de aansluiting. Vanuit onze betrokkenheid als partner houden wij de doelen van het provinciale beleid in het oog en verbinden die met de doelen van de Regio Deal-partners.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

8.1.1. Regio Deals

Omschrijving

Wij zijn als Provincie partner in de Regio Deals voor Midden-Limburg en Noord-Limburg (5e tranche) en de lopende Regio Deal Noord-Limburg (3e tranche). Voor de reeds in februari 2023 (bij de 4e tranche) toegekende Regio Deals voor Parkstad en Centraal-westelijk Zuid-Limburg zijn wij op projectbasis partner om die initiatieven te ondersteunen die passen binnen de inhoudelijke contouren van het coalitieakkoord. Daarnaast maken we als Provincie de verbinding met het aspect bekwaam openbaar bestuur en bestuurlijke vernieuwing in relatie met de Regio Deals in Zuid-, Midden- en Noord-Limburg.

Kwaliteit

In 2025 zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

- De Regio Deals Midden-Limburg en Noord-Limburg (5e tranche) zijn gestart met de uitvoering van de eerste projectenportfolio's op basis van subsidiebeschikkingen.
- De Regio Deal Noord-Limburg II bouwt voort op het fundament van de eerste deal, met nu ook de kassiersfunctie. Voor de Regio Deal Midden-Limburg zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt en uitgewerkt voor de formele kassiersfunctie die door de Provincie wordt uitgevoerd.
- Voor de beide Regio Deals zijn bestuurlijke overeenkomsten gesloten over de wijze van samenwerking tussen Provincie en Regio.
- De aanpak voor de monitoring van de beide Regio Deals is vastgesteld en is de basis voor het voortgangsgesprek met het Rijk over de beide deals.
- De projecten van de 6e envelop Investeringsagenda Noord-Limburg zijn beschikbaar en in uitvoering.
- De projecten van de eerste Regio Deal voor Noord-Limburg (2020-2025, 3e tranche) zijn afgerond.
- Met het Nationaal Programma Vitale Regio's is de opvolger van 'Elke Regio Telt' gepresenteerd. Limburg is hier met 3 regio's, als enige Provincie in zijn geheel, in vertegenwoordigd. Samen met Rijk en gemeenten gaan wij hier vorm en invulling aan geven.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2025 zijn de beide Regio Deals voor Midden-Limburg en Noord-Limburg (5e tranche) van start gegaan met concrete projecten. De laatste projecten van de Investeringsagenda Noord-Limburg zijn in uitvoering en de eerste Regio Deal voor Noord-Limburg is per eind 2025 verlengd. PS heeft besloten om middelen beschikbaar te stellen om projecten in het kader van de Regio Deals Parkstad III en Zuid Limburg II (6e tranche) van provinciale cofinanciering te voorzien.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Regio Deals zijn in 2025 de lasten begroot op € 17,63 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 6,55 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 11,08 mln.

Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op een aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal Regio Deal projecten. De niet-bestede middelen (lasten en baten) dienen voor de gehele looptijd van de Regio Deal beschikbaar te blijven en worden derhalve gefaseerd.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 11,06 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

8.2. Betrouwbare en integere overheid

In het beleidskader Provincie Midden in de Samenleving is het kader en de uitwerking geschetst voor de periode 2024-2027. Daarmee geven wij invulling aan de wijze waarop wij willen werken voor de Limburgers, hoe wij samenwerken met onze Limburgse gemeenten en andere overheden, en hoe wij ons daarop als provinciale organisatie organiseren en willen verbeteren. Provincies hebben de wettelijke taak om op onderdelen toezicht te houden op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Waterschap. Dit betreft het toezicht op de gemeentefinanciën, huisvesting vergunninghouders, informatie- en archiefbeheer, onderdelen van ruimtelijke ordening en erfgoed. Daarnaast heeft de Provincie Limburg een relatief grote historisch gegroeide rol binnen de bestuurlijke regionale ecosystemen in Limburg. Ook onderhouden wij goede contacten met andere provincies, onder anderen via het Interprovinciaal Overleg (IPO).

Op het gebied van bestuurscultuur en integriteit zijn aan het einde van de vorige bestuursperiode betekenisvolle stappen gezet in antwoord op de bestuurscrisis; deze zetten we in 2023-2027 onverminderd voort. Dit doen we onder de noemer Kwaliteit Openbaar Bestuur. Ook op het gebied van veiligheid en ondermijning geldt dat we voortbouwen op reeds gezette stappen in het kader van een weerbare overheid en samenleving. De Provincie Limburg richt zich in deze aanpak van ondermijning en oneigenlijke beïnvloeding op zowel de eigen provinciale organisatie als ook op het ondersteunen van de gemeenten. De Provincie zet in op een actieve lobby richting de bestuurscentra in Den Haag en Brussel en werkt actief samen met de buurlanden.

Daarbij streven wij de volgende doelstellingen na:

- In 2027 wordt de Provincie Limburg als meer dienstbaar en als beter benaderbaar ervaren door de Limburgers t.o.v. de 0-meting in 2024.
- In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de Regio Deals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht.
- In 2027 zijn de geplande activiteiten voor een weerbare overheid in uitvoering binnen de provinciale organisatie, conform de checklist 'Limburgse norm' (ten opzichte van de 0-meting 2024).
- In 2027 is de provinciale organisatie beter toegerust op de grote opgaven door ontwikkelingen binnen de organisatie.

De activiteiten voor de 'Limburgse norm' liggen op koers, waarbij in acht genomen dat het werken aan een betrouwbare en integere overheid permanente aandacht vraagt.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

8.2.1. Bestuurlijke verhoudingen

Omschrijving

De Provincie draagt zorg voor een goed openbaar bestuur, waarbij bekwaamheid, kwaliteit, betrouwbaarheid en toegankelijkheid sleutelementen zijn. Dit is ook zo nadrukkelijk geschetst in het beleidskader Provincie Midden in de Samenleving. In 2025 hebben wij hier op diverse manieren invulling aan gegeven: door nadrukkelijk de samenwerking met de Limburgse gemeenten en andere overheden op te zoeken en daarbij ook onze eigen provinciale organisatie steeds verder te verbeteren en te organiseren onder andere via het nog lopende Organisatie Ontwikkel Traject (OOT). In deze context dient ook de relatie met het IPO genoemd te worden waar wij ook in 2025 weer in nauw en structureel contact hebben gestaan.

Provincies hebben de wettelijke taak om op onderdelen toezicht te houden op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Waterschap. Dit betreft het toezicht op de gemeentefinanciën, huisvesting vergunninghouders, informatie- en archiefbeheer, onderdelen van ruimtelijke ordening en erfgoed. Dit hebben wij vanuit onze wettelijke taak ook in 2025 verder uitgevoerd.

Kwaliteit

Binnen bestuurlijke verhoudingen vielen diverse activiteiten die veelal een regulier en structureel karakter hadden. Hieronder de belangrijkste activiteiten voor 2025:

- Wij vervulden onze vertegenwoordigende rol in de interbestuurlijke overleggremia vanuit IPO en Interbestuurlijk Toezicht en werkten verder aan de vernieuwing van het toezicht op de gemeentefinanciën.
- Wij werkten aan de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht met het programma Gemeentelijke Uitvoeringskracht Nieuwe Stijl, waarbij wij nauw samenwerkten met gemeenten. Binnen dit programma startten wij met een vertrouwelijke bestuurlijke gespreksronde langs alle 31 gemeenten inzake hun uitvoeringskracht. Daarnaast vond er een wetenschappelijke verkenning plaats naar nationale goede voorbeelden van effectieve samenwerking en krachtenbundeling inclusief het komen tot een gedragen definitie van uitvoeringskracht. Daarbij werd ook expliciet de arbeidsmarkt voor de publieke sector in ogenschouw genomen. Tenslotte werd vanuit een programmatische versterking verder invulling gegeven aan de versterking uitvoeringskracht en volgde er een voorstel een aantal concrete handelingsperspectieven ter versterking van de uitvoeringskracht. Dit proces loopt nog verder in 2026.
- Ook werkten wij in 2025 aan een responsieve overheid mede door een provinciale contactfunctionaris die burgers en instellingen wegwijs maakt in vraagstukken waarvoor niet direct een antwoord of loket beschikbaar was.
- Wij experimenteerden verder met het dienstbaarheidsbeginsel in een aantal pilots binnen het VTH-beleid om problemen in de leefwereld van burgers beter te kunnen adresseren.
- Wij werkten ook in 2025 verder aan een aanpak voor het terugdringen van de (ervaren) regeldruk. Dit deden wij in nauwe samenwerking met gemeenten, maar wij bekeken ook de mogelijkheden voor het terugdringen van provinciale regeldruk in vereisten, criteria of andere lastendruk voor burgers, instellingen en bedrijven.
- Wij gaven ook in 2025 verder uitvoering aan het Jongerenparticipatieplan 2024-2027 via diverse actielijnen en initiatieven.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De vertegenwoordiging in het IPO en de uitvoering van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) betreffen doorlopende activiteiten. Wij voerden het systematisch toezicht uit op de domeinen Erfgoed, Huisvesting Vergunninghouders, Informatie- en archiefbeheer en Omgevingswet. Op de nieuwe toezichtdomeinen zoals toezicht op de bibliotheken en Versterking Regie op de Volkshuisvesting bereidden wij ons voor door het toezichtregime op te stellen en deze, ook in IPO-verband, af te stemmen met de provinciale wettelijke taken.

De vernieuwing op toezicht is een doorlopend traject, zo ook in 2025. We geven gemeenten de ruimte om de omgevingswet in te voeren en helpen hen hierbij. De resultaten van de invoering van de omgevingswet geven in 2026 een eerste beeld. Op het domein Erfgoed vertoont de taakbeartiging door gemeenten een stijgende lijn. Op de taakbeartiging huisvesting vergunninghouders lopen wij landelijk voorop ondanks de grote uitdagingen en wijzigingen in wetgeving. De taakbeartiging op informatie- en archiefbeheer is in de afgelopen jaren sterk verbeterd. Wij voeren doorlopend gesprekken met gemeenten en treden op daar waar het moet en helpen hen daar waar het kan. Wij voeren het toezicht risico- en effectgericht uit.

Voor het programma Gemeentelijke Uitvoeringskracht Nieuwe Stijl werd voor het zomerreces 2025 de eerste fase afgerond, bestaande uit een bestuurlijke gespreksronde. Aansluitend volgde een programmatische aanpak en parallel daaraan een wetenschappelijke verkenning naar uitvoeringskracht. De opbrengsten van de bestuurlijke gespreksronde en de verdiepende en validerende gespreksronde worden medio maart 2026 vertaald naar concrete handelingsperspectieven ter versterking van de uitvoeringskracht. Ook wordt dan de wetenschappelijke verkenning met een gedragen definitie van uitvoeringskracht en voorbeelden ter versterking van de uitvoeringskracht opgeleverd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Bestuurlijke verhoudingen zijn in 2025 de lasten begroot op € 16,02 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 15,83 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 0,19 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- hogere dotatie aan de voorziening APPA van € 0,92 mln. De daadwerkelijke toevoeging aan de APPA-voorziening bedraagt in 2025 € 1,91 mln., terwijl in de begroting was uitgegaan van € 0,99 mln. De hogere dotatie van € 0,92 mln., is het gevolg van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Op basis van landelijk onderzoek door het Rijk hebben provincies en gemeenten de APPA-voorziening aangepast, wat heeft geleid tot deze verhoging.
- niet bestede middelen jongerenparticipatieplan van € 0,39 mln. De uitvoering van het meerjarig jongerenparticipatieplan (GS 25-02-2025) loopt door in 2026.
- lagere kosten IPO van € 0,11 mln. doordat de compensabele btw hoger bleek te zijn dan geraamd.
- diverse kleinere onderbestedingen hebben geleid tot een aanvullend overschot van € 0,42 mln.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,44 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

8.2.2. Grensoverschrijdende samenwerking

Omschrijving

In Limburg is de grens met onze burens nooit ver weg. En dat heeft impact. Of het nou gaat om de stikstofdepositie uit het buitenland, internationale acquisities, onze grensoverschrijdende treinverbindingen, samenwerking met bijvoorbeeld RWTH Aachen en de Brightlands-campusen, de GrensInfoPunten (GIP's) en arbeidsbemiddeling of de kwaliteit en kwantiteit van de Limburgse wateren.

Ook in 2025 hebben wij vanuit de inhoudelijke aandachtsvelden actief de samenwerking met onze buurregio's en Europese instellingen opgezocht met als doel de Limburgse belangen in nauw overleg en goede verstandhouding met onze burens te behartigen.

We waren en blijven vertegenwoordigd in verschillende gremia via het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel en de Grenspost Düsseldorf. Ook leveren we een financiële bijdrage aan drie Euregio's.

Kwaliteit

Het Limburgs belang is op alle relevante bestuurlijke en ambtelijke niveaus optimaal behartigd, onder andere door:

- onze voortdurende inzet binnen het grensregio-overleg met Vlaanderen, samen met de grensprovincies Zeeland en Noord-Brabant;
- de uitvoering van de Grenslandagenda met Noordrijn-Westfalen en het organiseren van de Grenslandconferentie, die in 2025 plaatsvond in Sittard;
- onze actieve betrokkenheid (mede door het voorzitterschap van de Gouverneur) binnen de Euregio Maas-Rijn;
- de structurele samenwerking met diverse ministeries in Noordrijn-Westfalen gezamenlijk met de grensprovincies Overijssel en Gelderland;
- het inzetten van strategisch relatiebeheer;
- het opstellen van een buurlandenstrategie met een aantal concrete actielijnen die moeten leiden tot nog efficiëntere, langdurige en crisisbestendige relaties met onze buurregio's in België en Duitsland, in het voordeel van burgers, organisaties en bedrijven op alle zijden van de grens.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Dit is een continu proces.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Grensoverschrijdende samenwerking zijn in 2025 de lasten begroot op € 0,64 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 0,62 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 0,02 mln. Dit verschil in 2025 houdt verband met de bijdrage aan Euregio Rijn-Waal. De subsidieaanvraag hiervoor is in december 2025 ontvangen; de toekenning zal plaatsvinden in het eerste kwartaal 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,02 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

8.2.3. Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn

Omschrijving

De kern van het internationaliseringsbeleid van Limburg ligt in de brede samenwerking met de directe buurlanden Duitsland en België en hun grensregio's. In de samenwerking met Noordrijn-Westfalen wordt in een breed partnerschap met Rijk, Land, grensprovincies, Bezirke en Euregio's gewerkt aan de bilaterale samenwerking via onder andere een jaarlijkse Grenslandconferentie en een Grenslandagenda. Limburg is nauw betrokken bij de voorbereiding en uitvoering hiervan.

Naast dit formele kanaal is er tevens een informeel overleg tussen de Nederlandse grensprovincies Limburg, Gelderland, Overijssel en de Bezirksregierungen van Keulen, Düsseldorf en Münster (het zogenaamde 3 + 3 overleg) ter bevordering van de grensoverschrijdende samenwerking tussen deze regio's.

De samenwerking met Vlaanderen krijgt gestalte via het regionaal bestuurlijk grensregio-overleg dat twee keer per jaar bijeenkomt. De inzet is om de samenwerking met Wallonië van een bestuurlijk samenwerkingskader te voorzien. Als partnerregio in de EGTS Euregio Maas-Rijn werken wij met onze partners aan de uitvoering van de strategie EMR2030.

Daarnaast vervult de Provincie Limburg de rol van Managementautoriteit van Interreg Maas-Rijn.

Kwaliteit

Het Limburgs belang is op alle relevante bestuurlijke en ambtelijke niveaus optimaal gediend.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Dit is een continu proces.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn zijn in 2025 de lasten begroot op € 2,35 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 2,04 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 0,31 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op lagere uitvoeringskosten van het EMR STIPP programma (een subsidieregeling voor MKB innovatie). De hieraan gerelateerde inkomsten zijn volledig afkomstig uit het Europese subsidieprogramma Interreg Maas-Rijn (NL-BE-DE).

Geld (indicator)

8.2.4. Externe relaties en Public Affairs

Omschrijving

Public affairs en lobby

De Provincie Limburg werkt sinds het coalitieakkoord 'Elke Limburger Telt' volgens een vernieuwde en programmatische lobbyaanpak. Hierbij zijn er twee hoofdsporen: enerzijds de structurele lobby gericht op uitvoering van de bestaand vastgestelde speerpunten en beleidskaders, anderzijds het actief promoten van acht strategische proposities die in 2025 zijn vastgesteld door het college van GS: 'Het Limburgs Bod voor een Duurzaam Chemelot', 'Limburg Defensie Agenda', 'Limburg Centraal', 'Einstein Telescope', 'Energie van en voor Limburg', 'Toekomst Landelijk Gebied/Stikstof', '(trinationaal) Onderwijs en Arbeidsmarkt' en 'Sociaal en Veerkrachtig Limburg'.

Parallel aan de nieuwe lobbyaanpak van de Provincie wordt samen met de belangrijkste stakeholders in de regio gewerkt aan gezamenlijke afgestemde lobby-inspanningen bij relevante dossiers. Dit gebeurt onder meer onder de vlag van Brightlands, dat hiermee uitgroeit tot hét merk dat symbool staat voor het innovatieve Limburg. Belangrijke Limburgse belangen zijn, in aanloop naar en na de val van kabinet Schoof I, tijdens de verkiezingen en de installatie van een nieuwe Tweede Kamer, actief onder de aandacht gebracht in Den Haag.

Fundraising

Een effectieve fondsenwervingsstrategie richting Brussel en Den Haag vereist een zorgvuldige selectie van projectvoorstellen en een proactieve samenwerking met partners. Het kernteam fundraising ontwikkelt en intensiveert deze aanpak. Op basis van door de Provinciale Staten vastgestelde beleidskaders zijn kansrijke subsidiemogelijkheden (calls) in kaart gebracht en aanvragen ingediend, in samenwerking met externe partners. Hierbij wordt, onder andere, ingezet op de regionale EU-programma's (OPZuid, Interreg en NSP-GLB). Daarnaast is de beleidsvorming rondom het Meerjarig Financieel Kader 2028-2034 (MFK) in Brussel gestart, de meerjarenbegroting van de EU. De Provincie anticipeert op deze belangrijke ontwikkeling en is bezig met zich te organiseren op de lobby richting Brussel en Den Haag enerzijds, en anderzijds het verkennen van de mogelijkheden die het MFK biedt voor provinciale prioriteiten. Door dossiers te verbinden en integrale projectvoorstellen te ontwikkelen, is de fundraisingaanpak verder versterkt.

Lustrum 80 jaar vrijheid

In 2024 en 2025 herdachten we dat het 80 jaar geleden is dat Nederland werd bevrijd van vijf jaar bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog. We herdenken de slachtoffers en gebeurtenissen uit het verleden, en beseffen ons dat leven in vrijheid kwetsbaar is en voortdurende inspanning vraagt. Tijdens het lustrumjaar organiseerde of ondersteunde Provincie Limburg diverse nationale, regionale en lokale herdenkingen, educatieve projecten en feestelijke activiteiten. Ook in de jaren na het lustrumjaar blijft de Provincie Limburg zich inzetten voor vrijheidseducatie. We breiden deze inzet bovendien uit naar het bredere thema vrijheid en democratie.

Kwaliteit

- Om de programmatische lobbyaanpak via strategische proposities verder te ontwikkelen, wordt de interne organisatie versterkt volgens de lijnen van het organisatie-ontwikkeltraject. Externe kennis en expertise worden waar nodig ingezet om de gewenste resultaten te bereiken en de lobbyvaardigheid binnen de organisatie duurzaam te borgen. Daartoe is in 2025 onder andere een raamcontract afgesloten met deskundige PA-adviesbureaus.
- De val van het kabinet in 2025 en daaropvolgende landelijke verkiezingen op 29 oktober 2025 en de kabinetsformatie zijn benut om de strategische proposities prominent onder de aandacht van politiek Den Haag te brengen. Gedurende dit proces zijn de Limburgse belangen herhaaldelijk geagendeerd.

- Vanuit fundraising worden gedurende het jaar continu aanvragen ondersteund of deels opgesteld, en ingediend voor relevante subsidieregelingen. Sinds eind 2025 is een monitoringssystematiek operationeel waarmee wordt geregistreerd welke subsidies in Limburg terechtkomen. De eerste monitoringsrapportage, met de resultaten van de ingediende aanvragen, is bij de Najaarsnota 2025 via een mededeling van de portefeuillehouder aan de Provinciale Staten gepresenteerd.
- In 2025 organiseerde of ondersteunde de Provincie Limburg diverse betekenisvolle herdenkingen en feestelijke vieringen. Daarnaast werd inhoudelijk en financieel extra aandacht besteed aan educatie rond de thema's vrijheid en democratie.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- Het behartigen van de Limburgse belangen is een doorlopend proces, zonder tijdshorizon. Door verdere focus aan te brengen in de strategische proposities wordt gestuurd op concrete lobbyresultaten.
- Vanuit fundraising worden gedurende het hele jaar doorlopend aanvragen ondersteund, of voor een deel zelf opgesteld, die ingediend worden in de lopende en relevante calls van de programma's.
- De activiteiten ter gelegenheid van 80 jaar vrijheid liepen tot en met augustus 2025. Het educatieproject rondom vrijheid en democratie loopt door in 2026.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Externe relaties en Public Affairs zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,82 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 2,50 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 1,32 mln. Dit verschil in 2025 heeft betrekking op:

- niet bestede middelen Regiobranding van € 0,42 mln. Deze middelen zijn bestemd voor de ontwikkeling van het merk Brightlands. In het vierde kwartaal 2025 is de online campagne gestart, het mediaplan definitief vastgesteld en zijn de eerste procuraties voor media-inkoop getekend. De beoogde inzet van landelijke media start nu in het eerste kwartaal van 2026.
- niet bestede middelen fundraising van € 0,43 mln. Deze middelen zijn voorzien voor het ontwikkelen van proposities voor aanvragen binnen de geselecteerde fundingdossiers. Het betreffende proces loopt door in 2026.
- niet bestede middelen Versterking lobby organisatie en PA van € 0,26 mln. Voor de versterking van de lobbyactiviteiten van de Limburgse proposities is in 2025 een budget van € 0,30 mln. beschikbaar gesteld. De aanbesteding is eind Q2 2025 afgerond. De uitvoering van de opdracht loopt door tot in 2026.
- niet bestede middelen 80 jaar bevrijding van € 0,21 mln. Op 15-5-2025 heeft GS aanvullend € 0,62 mln. beschikbaar gesteld voor educatie met betrekking tot vrijheid en democratie. Dit project wordt voortgezet in 2026.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,32 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

8.2.5. Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid

Omschrijving

Rijks- en veiligheidstaken

De Commissaris van de Koning (CdK) voert zijn rijkstaken – gebaseerd op zijn ambtsinstructie – uit. Deze rijkstaken behelzen onder meer Openbare Orde en Veiligheid, burgemeesterszaken & bestuurlijke verhoudingen, bestuurlijke integriteit gemeenten/ waterschap, Koninklijke Onderscheidingen & Predicaten, grenskwesties en worden separaat verantwoord aan de rijksoverheid. Ook kan de CdK als rijksorgaan een specifieke opdracht krijgen. Denk hierbij aan de rijksopdracht vluchtelingen, stikstof en grensoverschrijdende samenwerking.

Integriteit

De Commissaris van de Koning heeft op grond van de Provinciewet en zijn ambtsinstructie de verantwoordelijkheid de bestuurlijke integriteit te bevorderen. Deze verantwoordelijkheid valt uiteen in twee onderdelen:

- 1) de integriteit in eigen huis, de Provincie Limburg, waar het de ambtelijke organisatie, het college van GS en Provinciale Staten betreft (provinciewet);
- 2) de zorgplicht naar Gemeenten en Waterschap in Limburg (Rijkstaak).

Weerbare overheid

Naast bovenstaande taken is de CdK verantwoordelijk voor 'weerbare overheid', waarbinnen Veilige Publieke Dienstverlening (VPD), aanpak van ondermijning (o.a. Bibob, samenwerking RIEC en politie), integriteit en bestuurscultuur worden ingezet. Provinciale (wettelijke) taken en rijkstaken worden gecombineerd uitgevoerd. De provinciale inzet voor een weerbare overheid en tegen ondermijning van het openbaar bestuur gaat de komende tijd onverkort door in nauwe samenwerking met o.a. het RIEC, het ministerie van BZK en het IPO.

Kwaliteit

Rijkstaken worden doorlopend uitgevoerd.

Integriteit:

Bestaat uit de doorontwikkeling en het borgen van het integriteitsbeleid en -besef door middel van acties op het gebied van preventie, morele oordeelsvorming en handhaving binnen de ambtelijke en politiek-bestuurlijke provinciale omgeving. Binnen de Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur Limburg is brede aandacht voor integriteit, bestuurscultuur en weerbare overheid. In dit kader is er ook aandacht voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2026.

Weerbare overheid en bestuurscultuur:

Het team BIBOB is op orde en de nieuwe BIBOB-beleidslijn is in werking. Aanpak van en aandacht voor ondermijning heeft permanente aandacht en wordt onder andere aan de hand van de handreiking Limburgse Norm ingevuld (provinciebreed samen met gemeenten, waterschap en andere partners). Er wordt blijvend ingezet op Veilige Publieke Dienstverlening in samenwerking met het netwerk Weerbaar bestuur. Ook wordt voortdurend gewerkt aan en ingezet op versteviging en verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur met diverse partners.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Dit is een continu proces.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid zijn in 2025 de lasten begroot op € 4,14 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,49 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 0,65 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- niet bestede middelen Rijks- en veiligheidstaken CdK van € 0,44 mln. Door uitgestelde besluitvorming bij de Veiligheidsregio Limburg-Zuid zijn de gereserveerde middelen voor een eenmalige investeringssubsidie aan de Risk Factory Zuid-Limburg ter hoogte van € 0,32 miljoen in 2025 niet besteed. Het voorstel voor subsidieverlening zal begin 2026 aan het College van GS worden voorgelegd.
- niet bestede procesmiddelen Wet Bibob van € 0,07 mln. Dit betreft de incidentele middelen voor de digitalisering van het Bibob-proces. (GS 13-08-2024). De implementatie hiervan is uitgesteld naar 2026.
- lagere kosten Integriteit van € 0,09 mln.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,48 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Wij hebben bij de decembercirculaire 2025 nog € 0,09 mln. aan decentralisatie-uitkeringen ontvangen, die wij faseren naar 2026. Deze zijn opgenomen in de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 8 Provincie Midden in de Samenleving bedragen de lasten in 2025 € 31,04 mln. Dit is € 13,57 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025. De belangrijkste oorzaken zijn:

- een aanpassing in de verwachte lastneming van een aantal Regio Deal projecten voor € 11,08 mln., deze zal in 2026 en verder plaatsvinden;
- de niet bestede middelen Regiobranding van € 0,42 mln. waarvan de beoogde inzet van landelijke media in het eerste kwartaal van 2026 start.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 13,32 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt € 25,67 mln. Dat is € 1,95 mln. lager dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	3.898	17.632	6.548	11.084
Totaal 8.1 Regiodeals	3.898	17.632	6.548	11.084
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	14.645	16.024	15.836	189
8.2.2 Grensoverschrijdende samenwerking	624	638	621	16
8.2.3 Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn	1.936	2.350	2.035	315
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	3.152	3.820	2.506	1.314
8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	2.530	4.143	3.493	650
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	22.886	26.975	24.491	2.484
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	26.784	44.607	31.039	13.568
Totaal Lasten	26.784	44.607	31.039	13.568
Baten				
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	1.506	4.738	3.894	844
Totaal 8.1 Regiodeals	1.506	4.738	3.894	844
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	7	66	88	-22
8.2.3 Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn	223	573	251	322

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	6	972	1.062	-90
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	236	1.611	1.401	210
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	1.742	6.348	5.295	1.053
Totaal Baten	1.742	6.348	5.295	1.053
Saldo van baten en lasten	-25.042	-38.259	-25.744	-12.515
Onttrekkingen aan reserves				
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	0	8.386	0	8.386
Totaal 8.1 Regiodeals	0	8.386	0	8.386
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	0	230	0	230
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	600	2.029	75	1.954
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	600	2.259	75	2.184
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	600	10.645	75	10.570
Totaal Onttrekkingen aan reserves	600	10.645	75	10.570
Saldo mutatie reserves	600	10.645	75	10.570
Gerealiseerd resultaat 2025	-24.442	-27.614	-25.669	-1.945

Verbonden partijen inzake Provincie midden in de samenleving

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) behartigt, samen met de andere provincies, de provinciale belangen op landelijk niveau. Middels de stichting Euregio Maas-Rijn werd de positie van Limburg in de Euregio Maas-Rijn bestuurlijk verankerd. De opvolger van de stichting is de Europese groepering voor territoriale samenwerking, welke zich richt op het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter.

De Zuidelijke Rekenkamer doet onderzoek naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur.

9. Financiën en overhead

Financiën en overhead

Dit programma bestaat uit twee onderdelen:

- Overhead: betreft sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting, ICT, management en facilitaire diensten.
- Overige financiële posten: zoals onvoorziene uitgaven en algemene dekkingsmiddelen. Deze laatste zijn vaste inkomstenbronnen, zoals het provinciefonds, de opcenten van de motorrijtuigenbelasting (MRB) en ontvangen dividend.

Onze beleidskaders en verordeningen

- [Financiële Verordening Provincie Limburg 2024](#)
- [Sturing in Samenwerking 3.0](#)
- [Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Provincie Limburg 2025](#)
- [Controleverordening Provincie Limburg 2024](#)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 9 'Financiën en overhead' bedragen de lasten in 2025 € 45,56 mln. Dit is € 11,92 mln. lager dan de begroting na wijziging 2025.

De belangrijkste oorzaken hiervan zijn:

- lagere uitgaven voor 'Overhead' ad € 0,89 mln.;
- gunstige afrekeningen met betrekking tot voorgaande dienstjaren van € 9,50 mln. Dit betreft vooral vrijval uit subsidie-afrekeningen, definitieve afrekeningen met partners in trajecten, en opschoonacties van balansposten;
- in 2025 is geen aanspraak gedaan op de post 'Onvoorzien', waardoor € 1,19 mln. resteert op deze post.

In dit programma zijn de algemene inkomstenbronnen van de Provincie opgenomen, die de uitgaven van de beleidsprogramma's 1 tot en met 8 dekken.

De gerealiseerde baten bedragen € 467,36 mln. en dit is € 1,46 mln. lager dan begroot. De grootste afwijkingen zijn:

- in totaal € 0,71 mln. minder renteopbrengsten dan geprognostiseerd voor de uitzettingen;
- opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) € 3,27 mln. lager dan geraamd;
- de bijdragen aan de overheadkosten zijn € 0,88 mln. hoger dan vooraf was ingeschat;
- een gunstige vrijval van € 1,91 mln. uit de voorziening Dubieuze debiteuren, doordat de benodigde voorziening per jaareinde lager uitviel dan het beschikbare bedrag in de voorziening.

De gerealiseerde storting (toevoeging) aan de reserves bedragen € 101,62 mln. dit is € 19,39 mln. hoger dan begroot en is met name het gevolg van een extra dotatie aan de risicoreserve SIS voor € 19,36 mln. De gerealiseerde onttrekking (aanwending) van de reserves bedragen € 191,28 mln. Dit is € 2,34 mln. hoger dan begroot. Dit betreft een correctie op de aanwending van de reserve bereikbaarheidsmiddelen in programma 7. Deze correctie heeft geen resultaatteffect.

Het exploitatieresultaat 2025 van programma 9 komt hiermee uit op € 511,46 mln. Dit betekent een nadelig verschil van € 6,59 mln. ten opzichte van de begroting (€ 518,04 mln.).

Voor de continering van onze bedrijfsvoering wordt per saldo € 0,98 mln. overgeboekt naar 2026 en volgende jaren (zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026').

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	57.163	59.100	58.211	889
Totaal 9.1 Overhead	57.163	59.100	58.211	889
9.2 Algemene financiën				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
9.2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting	716	745	754	-9
9.2.2 Provinciefonds	12	12	12	0
9.2.3 Dividenden	10	11	11	0
9.2.4 Rente	901	937	881	56
9.2.5 Stelposten en overige financiën	3.025	-4.521	-14.306	9.785
9.2.6 Onvoorzien	2.194	1.194	0	1.194
Totaal 9.2 Algemene financiën	6.858	-1.622	-12.648	11.026
Totaal 9 Financiën en overhead	64.022	57.478	45.563	11.915
Totaal Lasten	64.022	57.478	45.563	11.915
Baten				
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	309	379	1.254	-876
Totaal 9.1 Overhead	309	379	1.254	-876
9.2 Algemene financiën				
9.2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting	126.590	132.618	129.344	3.274
9.2.2 Provinciefonds	252.224	284.691	284.615	76
9.2.3 Dividenden	12.800	22.268	22.308	-39
9.2.4 Rente	24.099	32.464	31.757	707
9.2.5 Stelposten en overige financiën	0	-3.605	-1.918	-1.687
Totaal 9.2 Algemene financiën	415.713	468.437	466.106	2.331
Totaal 9 Financiën en overhead	416.022	468.815	467.360	1.456
Totaal Baten	416.022	468.815	467.360	1.456
Saldo van baten en lasten	352.000	411.337	421.797	-10.460
Stortingen in reserves				
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	0	0	26	-26
Totaal 9.1 Overhead	0	0	26	-26
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	29.370	82.232	101.596	-19.363

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 9.2 Algemene financiën	29.370	82.232	101.596	-19.363
Totaal 9 Financiën en overhead	29.370	82.232	101.621	-19.389
Totaal Stortingen in reserves	29.370	82.232	101.621	-19.389
Onttrekkingen aan reserves				
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	2.024	3.742	3.236	506
Totaal 9.1 Overhead	2.024	3.742	3.236	506
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	69.945	185.195	188.044	-2.849
Totaal 9.2 Algemene financiën	69.945	185.195	188.044	-2.849
Totaal 9 Financiën en overhead	71.969	188.937	191.280	-2.343
Totaal Onttrekkingen aan reserves	71.969	188.937	191.280	-2.343
Saldo mutatie reserves	42.599	106.704	89.659	17.046
Gerealiseerd resultaat 2025	394.599	518.042	511.455	6.586

Verbonden partijen inzake Financiën en overhead

De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) en de BNG bank dragen zorg voor de financiering van de publieke sector. Het publiek belang is om in deze sectorbanken te participeren zodat zij in staat blijven de publieke sector tegen aantrekkelijke voorwaarden te faciliteren.

Doorwerking naar begroting 2026

Overboeking naar begroting 2026 e.v.

Kader overboekingsvoorstellen

Door Provinciale Staten geautoriseerde middelen die in 2025 niet zijn besteed, kunnen worden overgeboekt naar de begroting van 2026 en verder. Dit gebeurt als deze middelen worden ingezet voor dezelfde, eerder vastgestelde beleidsdoelen en resultaten. Het betreft hier een fasering of aanpassing van de uitgavenplanning.

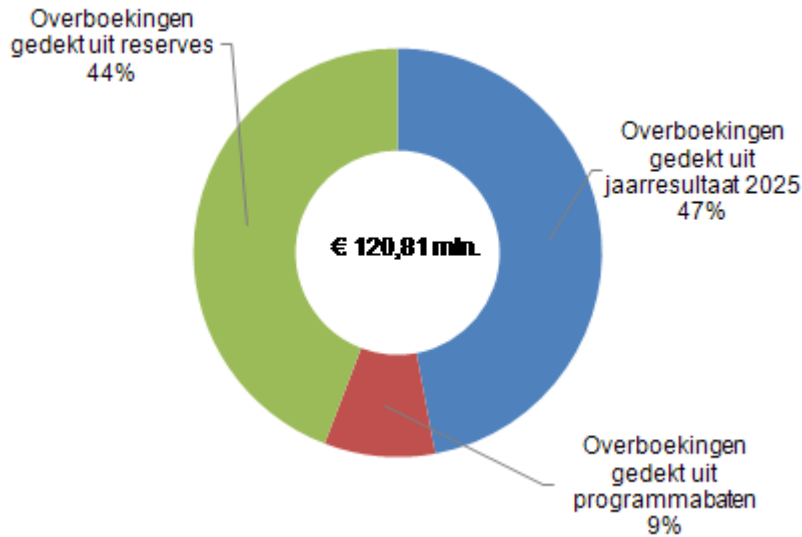
De middelen die worden overgeboekt naar de begroting 2026 en verder, voldoen aan één of meerdere van de onderstaande criteria:

- Er is sprake van een goede onderbouwing, eventueel ondersteund door reeds genomen besluiten van GS of PS. Dit betreft financieel-technische aanpassingen in de fasering van uitgaven, waarbij de verwachte uitgaven onderbouwd zijn.
- Het betreft begrotingsposten waarvoor aantoonbare wettelijke of contractuele verplichtingen bestaan.
- Projecten met een meerjarige looptijd, inclusief bijdragen van partners en middelen van het Rijk, zoals specifieke uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen.
- Structurele budgetten waarvoor aantoonbare en/of onvermijdbare lasten ontstaan op basis van een onderliggend GS-besluit, contract of geplaatste order.
- Continuering van bestaande subsidieregelingen.
- Procesmiddelen voor bestaand beleid, bijvoorbeeld voor de campussen. In lijn met voorgaande jaren, om te voorkomen dat er opnieuw besluitvorming nodig is voor de aanvraag van dit soort middelen.

Samenvatting overboekingsvoorstellen

Het totaal van de overboekingsvoorstellen bedraagt €120,81 mln. De meeste overboekingsvoorstellen betreffen financieel-technische aanpassingen van de fasering van de uitgaven, met name meerjarige projecten, subsidieregelingen en beleidskaders. Dekking van deze voorstellen vindt als volgt plaats:

- inzet van het jaarresultaat 2025, € 56,85 mln. Dit gebeurt in 2026 via de Algemene reserve waar het jaarresultaat 2025 in gestort wordt.
- fasering van programmabaten, zoals SPUK's en bijdragen van derden, € 10,59 mln.
- inzet van de reserves, met name programmareserves, € 53,37 mln.

Toelichting per programma

Bedragen in € x 1.000

1 Perspectief voor het landelijk gebied

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 8,05 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

1.1.1.	Natuur, biodiversiteit en fauna	
	Initiatieven natuur	120
	SPUK J117 Soorten Management Plannen	763
	Subsidies en beleidsmiddelen voor soorten, invasieve exoten en fauna	654
	Kosten voor natuurbeheer en natuurcompensatie	464
	DU-middelen decembercirculaire provinciefonds 2025	315
		2.316
1.1.2	Limburgs programma Landelijk Gebied	
	Diverse SPUKs o.a. PAS-melders, Propositie Heuvelland, Natuuronderzoeksprogramma	1.692
	Samenwerking agrariërs in gebiedsprocessen	200
	Realisatie natuurcompensatie	262
	Limburgse Biodiversiteitsmonitor	221
	N2000: beheerplannen uitvoering maatregelen en subsidies	-205
	Diverse procesmiddelen	424
		2.594
1.1.3	Landschap	
	All4Biodiversity EU Life	20
	Landschapselementen subsidieregeling en overige middelen	538
	Ondersteuning natuurbrandpreventie	544
	Nationale Parken	389

Bedragen in € x 1.000

	Cofinanciering GLB/NSP LEADER Weerterland en Zuid Limburg	170
	SPUK Quick wins bv voedselbossen	5
	Diverse procesmiddelen	286
		1.952
1.3.1	Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	
	Aanvalsplan waterkwaliteit en analyse gevolgen extreme regenval (DU)	355
	SPUKS o.a. Waterveiligheid 2024-26, Deltaplan Hoge Zandgronden	-2.987
	Subsidie voor LLTB 'Waterwinst'; nitraat-residumetingen	664
	Subsidieaanvraag voor klimaatadaptatie gemeentelijke waterregio's	825
		-1.143
1.3.2	Waterveiligheid Maas	
	Proceskosten Willem-Alexanderhaven Roermond	18
	Koploper Oeffelt (MIRT)	720
		738
1.3.3	Bodemvitalisering	
	Kosten voor bodemvitaliteit	14
		14
1.3.4	Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)	
	Uitvoeringskosten voor SPUK E102 Beekdalen en Interreg Maas-Rijn SPONGE	1.514
	Procesmiddelen verkenningfase WRL	62
		1.576
Totaal programma 1. Perspectief voor het landelijk gebied		8.047

2

Samen leven en bestaanszekerheid

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 6,01 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

2.1.1	Sociale agenda	
	Uitvoering Amendement 185 Limburg gezond vooruit	500
	Integrale aanpak arbeidsmigratie	340
	Subsidieregelingen Armoede en laaggeletterdheid 2025-27, Kans op ontwikkeling en werk en Vitaal&gezond	510
	Uitvoering Amendement 203 Gratis krant	150
		1.500
2.2.1	Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	
	Uitvoering van het plan Gebiedsgerichte wijkenaanpak	2.000
	Meerjarige projecten Leefbaarheidsaanpak	269
	het meerjarige project Vastenavondkamp Venlo	1.426
		3.695
2.3.1	Sport en bewegen	

Jaarstukken 2025

Bedragen in € x 1.000

Uitwerking van de sport- en bewegakkoorden in de drie regio's	750
Subsidieregeling bovenlokale evenementen	68
	818

Totaal programma 2.Samen leven en bestaanszekerheid	6.013
--	--------------

3 Werken aan de toekomstige economie

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 19,46 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

3.1.1	Vestigingsklimaat van morgen	
	Innovatieve bedrijvigheid herontwikkeling VDL	2.450
	Knelpuntenfonds	1.500
	SPUK omzetzerving watersnoodramp 2021	236
	Overige procesmiddelen m.b.t. acquisitie en afhandelen van verplichtingen	559
	Pilots toekomstbestendige bedrijventerreinen (ontvangen DU via provinciefonds)	709
		5.454
3.1.3	Maastricht Aachen Airport	
	Gemeentelijke bijdragen i.v.m. toekomst MAA	600
	Te verwachten uitgaven voor het Omgevingsfonds	456
	Overige procesmiddelen incl. Vortex schade	285
		1.341
3.2.1	Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	
	Procesmiddelen innovatieve ecosystemen	2.300
	Afhandeling van subsidie Einstein Telescoop	1.656
	Middelen voor cofinanciering verduurzaming en innovaties	684
	Overige doorlopende subsidie- en procesmiddelen	381
		5.021
3.2.2	Brightlands	
	Project Versterken kennisinfrastructuur BSSC	494
	Project versterken Smart Health Alliantie Limburg	500
	Versterken van het Brightlands-ecosysteem voor Brightlands Campus Greenport Venlo	422
	Overige procesmiddelen m.b.t. Brightlands	260
		1.676
3.3.1	Een gezonde arbeidsmarkt	
	Actieprogramma Talent Charter	628
	Overige middelen uitvoeringskader Werken aan een toekomstbestendige Economie	386
		1.014

Bedragen in € x 1.000

3.4.1	Verduurzaming en circulaire economie	
	Nog te verlenen subsidie in het kader van prioritaire bedrijfsketens/ecosystemen	533
	Acties ten behoeve van de Duurzame verankering Chemelot	200
	Kosten aankoop gronden Graetheide	366
	Overige project- en procesmiddelen m.b.t. gebiedsontwikkeling Chemelot	267
		1.366
3.5.1	Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	
	Fasering middelen uitvoeringskader Werken aan een toekomstbestendige Economie	1.919
	Cofinanciering Europese Gemeenschappelijke Landbouw Beleid / Nationaal Strategisch Plan (GLB/NSP)	1.543
	Overige middelen voor afhandelen van verplichtingen rondom LLA	120
		3.582
Totaal programma 3. Werken aan de toekomstige economie		19.455

4

Nieuwe energie en leefmilieu

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 7,69 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

4.1.1	Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	
	Diverse SPUK's	1.968
	Middelen voor cofinanciering Energie Europese subsidies	200
	DU van het Rijk: Versterking vergunningverlening maatwerk aanpak en uitvoeringskosten Klimaatakkoord	366
	PES2 - OPZuid energieopslag en -omzetting	1.048
	Procesmiddelen uitvoeringsplan Duurzaamheid	45
		3.627
4.1.2	Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek.	
	Diverse SPUK's o.a. ontzorgingsprogramma	2.181
	Middelen van provinciefonds (DU) onderzoek Small modular reactor (SMR)	68
		2.249
4.2.1	Gezond en veilig leefmilieu	
	Diverse SPUK's	232
	Middelen voor het uitvoeren van beleidskader Leefmilieu	279
		511
4.2.2	Vergunningen, toezicht en handhaving	
	Provinciale bijdrage RUD-ZL/ODZL	1.197
	Middelen voor de uitvoering bodemsanering	110
		1.307

Totaal programma 4. Werken aan de toekomstige economie	7.694
---	--------------

5 Leefbare steden en dorpen

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 14,56 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

5.1.1	Leefbare steden en dorpen	
	Meerjarige subsidieregeling Leefbaarheidsaanpak 2025-2027 en proceskosten	8.055
	Samenwerkingsagenda gemeente Maastricht (KLC)	157
		8.212
5.1.2	Toekomstbestendige woonruimte	
	Verkenning Limburg Centraal	264
	Nadere subsidieregels flexibele inzet ondersteuning woningbouw 2025-2027	2.300
	Uitvoering van de Woondeals incl. middelen SPUK Woondeals (1e en 2e tranche) en proceskosten	1.392
		3.956
5.1.3	Kwaliteit met minder ruimte	
	Werkplannen NOVEX-gebied Zuid-Limburg en NOVEX De Peel incl. ontvangen rijksmiddelen	485
		485
5.1.4	Bodem en ondergrond	
	Inzet van middelen om het I3ML uit te breiden met een kennisfunctie	200
	Uitvoering SPUK Afvoer grondsanering de Straat Roermond	30
	Middelen voor het Actieplan Nazorg steenkoolwinning en monitoren van de stijging van het mijnwater	1.677
		1.907
Totaal programma 5. Werken aan de toekomstige economie		14.560

6 Cultuur en erfgoed voor iedereen

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 9,57 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

6.1.1	Cultuur	
	Uitvoeringsprogramma Limburgse taal	305
	Diverse meerjarige subsidieregelingen incl. uitvoeringskosten	505
	Visitatie provinciale musea	45
		855
6.2.1	Erfgoed, monumenten en archeologie	
	Meerjarige subsidieregelingen m.b.t. monumenten	6.991
	Meerjarige subsidieregelingen m.b.t. archeologie en erfgoed	1.010
	Uitvoeringskosten en procesmiddelen monumenten en erfgoed	718

	8.719
Totaal programma 6. Cultuur en erfgoed voor iedereen	9.574

7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 41,16 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

7.1.1	Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	
	Diverse SPUK's o.a.. Snelfietsroutes (SVD)	2.392
	Projecten en meerjarige subsidies m.b.t. verkeerveiligheid o.a.	3.079
	Verkeerseducatiebeleid, Verkeersmeetnet	
		5.471
7.2.1	Infrastructuur	
	Uitvoering Amendement 186 Duurzaam en Circulair bouwen	435
	Overdracht N556 Horst aan de Maas	1.617
	Uitvoering van afspraken rondom herplantplicht in verband met natuurcompensatie	700
	Voor de uitvoerende fase van kunstwerken	600
	Beheer en onderhoud van de provinciale wegen	1.700
	Overige onderhoudskosten	323
		5.375
7.2.2	Openbaar vervoer	
	Meerjarige afspraken rondom Dal Vrij Limburg en het verbeteren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer	10.329
	OV-concessie 16-31 exploitatie	17.750
	Procesmiddelen voor externe expertise rondom de OV-concessie/Maaslijn	214
	Fasering meerjarig project Herontwikkeling stationsomgeving Venray	1.807
		30.100
7.3.1	Limburg nationaal en internationaal verbonden	
	Uitvoering van Europese subsidies m.b.t. CEF Rhombus	215
		215
Totaal programma 7. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg		41.161

8 Provincie midden in de samenleving

Voor de voortzetting van de uitvoering van dit programma wordt voorgesteld om € 13,32 mln. over te boeken naar 2026 en volgende jaren. De verwachte uitgaven hebben betrekking op:

8.1.1	Regiodeals	
	Regiodeal Parkstad en Zuid-Limburg, 6e tranche	5.000
	SPUK J4 Regiodeal Midden Limburg	944
	Investeringsagenda Noord-Limburg	1.750

Bedragen in € x 1.000

	Uitvoering van projecten regiodeals	3.113
	Procesmiddelen voor het uitvoeren van de regiodeals	257
		11.064
8.2.1	Bestuurlijke verhoudingen	
	Jongeren(participatie)plan 2024-2027	390
	Middelen voor bestuurskracht versterken en Staatecomité Limburgse taal	52
		442
8.2.2	Grensoverschrijdende samenwerking	
	Bijdrage Euregio Rijn-Waal	15
		15
8.2.4	Externe relaties en Public Affairs	
	Versterking lobby organisatie en regiobranding Limburg	684
	824 Bevrijdingsdag 2024 en 80 jaar bevrijding	210
	Procesmiddelen m.b.t. fundraising	427
		1.321
8.2.5	Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	
	Ontvangen van het Rijk middelen DU 'Veilig vergaderen'	90
	Investeringssubsidie aan de Risk Factory Zuid-Limburg	320
	Procesmiddelen voor digitalisering Wet Bibob	70
		480
Totaal programma 8. Provincie midden in de samenleving		13.322
9	Financiën en overhead	
	Procesmiddelen voor het Organisatie-ontwikkeltraject (OOT)	84
	SPUK Wet Open Overheid	69
	Levensfaseregeling cf. afspraak GO	600
	Stelpost onverdeelde personeelskosten	231
Totaal programma 8. Financiën en overhead		984
Totaal Overboekingsvoorstellen		120.812

Voorstel tot bestemming van het resultaat 2025

Zoals uit het Statenvoorstel en het hoofdstuk 'Financieel kader' in de inleiding van dit document blijkt, worden alleen de overboekingsvoorstellen in het voorstel tot bestemming van het resultaat

Jaarstukken 2025

betrokken. Deze zijn nodig om lopende verplichtingen af te handelen. Het restant zal worden toegevoegd aan de Algemene reserve.

Instellings, wijzigings- en opheffingsbesluiten reserves

Opheffingsbesluiten

Met ingang van 1-1-2026 worden onderstaande reserves opgeheven wegens functieverlies:

- Reserve Campusorganisatie Chemelot;
- Reserve DU Zoetwatermaatregelen;
- Programmareserve 80 jaar bevrijding 2024;
- Bestemmingsreserve ZLSM.

Wijzigingsbesluiten

Met ingang van 1-1-2026 wijzigen de volgende reserves:

- de reserve bruteringsreserve Creative City Limburg wordt hernoemd in: bruteringsreserve Discovery Museum.
- de bruteringsreserve VDL-Nedcar wordt hernoemd in de reserve Programmakosten VDL-Nedcar. Het karakter van de voormalige bruteringsreserve ter dekking van kapitaallasten verandert hierbij in een normale bestemmingsreserve.

Naam reserve	Programmakosten VDL Nedcar
Instellingsdatum PS-besluit	19 juni 2026
Doel van de reserve	Egaliserende reserve t.b.v. afwikkeling programmakosten VDL-Nedcar.
Voedingsplan	N.v.t.
Bestedingsplan	Ter dekking van programmakosten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Instellingsbesluit

Met inachtneming van het 2e Gewijzigd Amendement 201 Depondt c.s. inzake Extra stimulans innovatie in Limburg uit bruteringsreserve VDL wordt een separate reserve ingesteld vanuit de herbestemming bruteringsreserve VDL-Nedcar. De storting vindt plaats in 2026 na het opmaken van de jaarrekening 2025.

Naam reserve	Programmareserve Economie – Herontwikkeling VDL en Natuurcompensatie
--------------	--

Instellingsdatum PS-besluit	7 november 2025
Doel van de reserve	Beschikbaar houden van middelen voor herontwikkeling op en rond het VDL-terrein en aanvullende natuurcompensatie.
Voedingsplan	Herbestemming € 15 miljoen voormalige bruteringsreserve.
Bestedingsplan	Concrete voorstellen voor beoogde herontwikkeling en extra bovenwettelijke natuurontwikkeling.
Maximum omvang	€ 15 mln.
Rentetoevoeging	Nee

5e begrotingswijziging 2026

5e begrotingswijziging 2026

In onderstaande begrotingswijziging zijn de overboekingsvoorstellen voor een totaal (meerjarig) van € 120,81 mln. in de lasten verwerkt.

Daarnaast heeft de doorlichting van nut en noodzaak van de reserves bij de Jaarrekening 2025 voor 2026 € 0,12 mln. aan nadelig resultaat opgeleverd. In de jaren na 2026 is het effect voordelig: € 3,54 mln. (2027), € 3,07 mln. (2028) en € 2,66 mln. (2029). Het betreft de volgende reserves:

- Vrijval jaarlijkse storting in de bestemmingsreserve ZLSM van € 0,03 mln.;
- Eenmalige vrijval in 2026 van het restant van de reserve Campusorganisatie Chemelot van € 0,03 mln.
- Eenmalige vrijval in 2026 van het restant van de bruteringsreserve VDL-Nedcar van € 2,14 mln.
- Daarnaast is er in 2025 meer gestort in de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking. Dit maakt een aanpassing in de begroting en meerjarenraming 2026 noodzakelijk. In 2026 werkt dit € 2,32 mln. nadelig. Daarna vervallen reeds begrote stortingen in deze reserve en vallen deze bedragen ten gunste van het resultaat € 3,51 mln. (2027), € 3,04 mln. (2028) en € 2,63 mln. (2029).

Tenslotte is de voormalige bruteringsreserve VDL-Nedcar hernoemd naar Egalisatiereserve Programmakosten VDL-Nedcar, waarna een deel is afgesplitst ten behoeve van de nieuwe Programmareserve Economie – Herontwikkeling VDL en Natuurcompensatie, zoals toegelicht in het onderdeel Instellingen, wijzigings- en opheffingsbesluiten reserves.

Bovenstaande is vertaald in de 5e begrotingswijziging 2026.

- de lasten in de begroting en meerjarenraming nemen toe met € 120,81 mln., waarvan € 0,1 mln. buiten de scope van de meerjarenraming valt.
- de baten in de begroting en meerjarenraming nemen toe met € 10,59 mln. zijnde een deel van de overgeboekte dekking.
- de toevoegingen aan de reserves betreft:
  - de storting in de nieuwe Programmareserve Economie - Herontwikkeling VDL - Natuurcompensatie ad € 14,95 mln.
  - de gefaseerde stortingen in de risicoreserve Financieel Instrumentarium, zoals eerder toegelicht.
  - het terugdraaien dan de toevoegingen aan de bestemmingsreserve ZLSM ad € 34k per jaar.
- De aanvendingen van de reserves betreft dekking van de overboekingsvoorstellen uit de betreffende programmareserves en de aanwending van de voormalige bruteringsreserve gebiedsontwikkeling VDL-Nedcar.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
Lasten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	2.137	125	0	54
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	826	124	1.422	221
1.1.3 Landschap	1.208	404	141	100
Totaal 1.1 Natuur en landschap	4.171	654	1.563	375
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	-3.633	386	0	0
1.3.2 Waterveiligheid Maas	738	0	0	0
1.3.3 Bodemvitalisering	14	0	0	0
1.3.4 Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)	3.680	0	0	0
Totaal 1.3 Water	799	386	0	0
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	4.971	1.040	1.563	375
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	1.500	0	0	0
Totaal 2.1 Sociale agenda	1.500	0	0	0
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	3.695	0	0	0
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	3.695	0	0	0
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	818	0	0	0
Totaal 2.3 Sport en bewegen	818	0	0	0
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	6.013	0	0	0
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	5.454	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	1.340	0	0	0
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	6.795	0	0	0
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	5.021	0	0	0
3.2.2 Brightlands	1.677	0	0	0
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	6.698	0	0	0
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	1.014	0	0	0
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	1.014	0	0	0
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	1.366	0	0	0
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	1.366	0	0	0
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	3.582	0	0	0
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	3.582	0	0	0
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	19.455	0	0	0
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	3.628	0	0	0
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek.	2.249	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
Totaal 4.1 Nieuwe energie	5.876	0	0	0
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	511	0	0	0
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	1.307	0	0	0
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	1.818	0	0	0
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	7.694	0	0	0
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	8.212	0	0	0
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	3.955	0	0	0
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	485	0	0	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	1.907	0	0	0
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	14.559	0	0	0
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	14.559	0	0	0
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	775	40	40	0
Totaal 6.1 Cultuur	775	40	40	0
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	8.470	250	0	0
Totaal 6.2 Erfgoed	8.470	250	0	0
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	9.244	290	40	0
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	3.132	600	1.740	0
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	3.132	600	1.740	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	5.375	0	0	0
7.2.2 Openbaar vervoer	30.100	0	0	0
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	35.475	0	0	0
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	215	0	0	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	215	0	0	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	38.822	600	1.740	0
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	11.063	0	0	0
Totaal 8.1 Regiodeals	11.063	0	0	0
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	441	0	0	0
8.2.2 Grensoverschrijdende samenwerking	15	0	0	0
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	1.322	0	0	0
8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	480	0	0	0
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	2.259	0	0	0
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	13.322	0	0	0
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	753	0	0	0
Totaal 9.1 Overhead	753	0	0	0
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	231	0	0	0
Totaal 9.2 Algemene financiën	231	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
Totaal 9 Financiën en overhead	984	0	0	0
Totaal Lasten	115.064	1.930	3.343	375
Baten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	763	0	0	0
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	246	124	770	0
1.1.3 Landschap	24	0	0	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	1.033	124	770	0
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	-4.668	0	0	0
1.3.4 Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)	3.618	0	0	0
Totaal 1.3 Water	-1.050	0	0	0
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	-17	124	770	0
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	184	0	0	0
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	600	0	0	0
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	784	0	0	0
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	784	0	0	0
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	1.968	0	0	0
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving &	2.180	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
warmte en grootschalige opwek.				
Totaal 4.1 Nieuwe energie	4.148	0	0	0
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	231	0	0	0
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	231	0	0	0
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	4.380	0	0	0
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	751	0	0	0
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	227	0	0	0
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	978	0	0	0
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	978	0	0	0
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	1.452	600	340	0
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	1.452	600	340	0
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	215	0	0	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	215	0	0	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	1.666	600	340	0
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	898	0	0	0
Totaal 8.1 Regiodeals	898	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	898	0	0	0
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	69	0	0	0
Totaal 9.1 Overhead	69	0	0	0
Totaal 9 Financiën en overhead	69	0	0	0
Totaal Baten	8.759	724	1.110	0
Saldo van baten en lasten	-106.306	-1.205	-2.233	-375
Stortingen in reserves				
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	14.950	0	0	0
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	2.324	-3.531	-3.040	-2.629
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	17.274	-3.531	-3.040	-2.629
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	17.274	-3.531	-3.040	-2.629
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	0	0	0	0
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	0	0	0	0
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	0	0	0	0
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	-34	-34	-34	-34
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	-34	-34	-34	-34
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	-34	-34	-34	-34
Totaal Stortingen in reserves	17.240	-3.565	-3.074	-2.663
Onttrekkingen aan reserves				

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	131	125	0	0
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	462	0	552	0
1.1.3 Landschap	-11	0	0	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	582	125	552	0
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	250	63	0	0
1.3.3 Bodemvitalisering	14	0	0	0
Totaal 1.3 Water	264	63	0	0
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	847	188	552	0
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	510	0	0	0
Totaal 2.1 Sociale agenda	510	0	0	0
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	3.695	0	0	0
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	3.695	0	0	0
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	68	0	0	0
Totaal 2.3 Sport en bewegen	68	0	0	0
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	4.273	0	0	0
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	19.460	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	607	0	0	0
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	20.067	0	0	0
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	4.738	0	0	0
3.2.2 Brightlands	1.624	0	0	0
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	6.362	0	0	0
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	1.014	0	0	0
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	1.014	0	0	0
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	1.307	0	0	0
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	1.307	0	0	0
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.039	0	0	0
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.039	0	0	0
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	30.790	0	0	0
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	200	0	0	0
Totaal 4.1 Nieuwe energie	200	0	0	0
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	180	0	0	0
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	110	0	0	0
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	290	0	0	0
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	490	0	0	0
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	8.212	0	0	0
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	3.195	0	0	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	1.707	0	0	0
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	13.115	0	0	0
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	13.115	0	0	0
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	417	40	40	0
Totaal 6.1 Cultuur	417	40	40	0
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	3.148	0	0	0
Totaal 6.2 Erfgoed	3.148	0	0	0
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	3.565	40	40	0
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	1.640	0	1.400	0
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	1.640	0	1.400	0
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	0	0	0	0
7.2.2 Openbaar vervoer	1.807	0	0	0

Exploitatie	Wijziging begroting 2026	Wijziging begroting 2027	Wijziging begroting 2028	Wijziging begroting 2029
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	1.807	0	0	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	3.447	0	1.400	0
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	8.386	0	0	0
Totaal 8.1 Regiodeals	8.386	0	0	0
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	230	0	0	0
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	903	0	0	0
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	1.133	0	0	0
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	9.519	0	0	0
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	84	0	0	0
Totaal 9.1 Overhead	84	0	0	0
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	57.297	977	241	375
Totaal 9.2 Algemene financiën	57.297	977	241	375
Totaal 9 Financiën en overhead	57.381	977	241	375
Totaal Onttrekkingen aan reserves	123.427	1.205	2.233	375
Saldo mutatie reserves	106.187	4.771	5.307	3.038
Gerealiseerd resultaat 2025	-118	3.565	3.074	2.663

Verplichte paragrafen

1. § Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de uitgangspunten voor de heffing van belastingen en rechten, de lokale lastendruk en de kwijtschelding.

Een deel van het geld dat de Provincie ontvangt, komt van belastingen en heffingen die inwoners en ondernemers betalen. Het grootste deel daarvan krijgen we via een toeslag bovenop de motorrijtuigenbelasting, dit heet de 'opcenten op de motorrijtuigenbelasting' (MRB). Verder zijn er nog andere heffingen, zoals leges (kosten voor bijvoorbeeld een vergunning), grondwaterheffing (voor het oppompen van grondwater) en ontgrondingenheffing (voor het afgraven van grond).

Inkomsten uit lokale heffingen

Omschrijving

Als wij geld innen via belastingen en heffingen, gebruiken we het 'profijtbeginsel'. Dit betekent dat wie voordeel heeft van een bepaalde dienst of voorziening, daarvoor ook betaalt. Bij heffingen, zoals leges (kosten voor bijvoorbeeld een vergunning), geldt dit principe sterker dan bij belastingen, zoals de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Verder moeten we ons bij het bepalen van de hoogte van deze heffingen altijd houden aan regels, afspraken en wetten. Bijvoorbeeld regels uit de Provinciewet (art. 222 t/m 226).

Elk jaar stellen we deze regels officieel vast. Dat doen we in twee documenten: de Legesverordening Limburg (met de daarbij horende prijzentabel) en de Grondwaterheffingsverordening. De uitgangspunten voor deze heffingen gebruiken we ook bij het maken van de programmabegroting van de Provincie. In het Statenvoorstel van de betreffende verordeningen rapporteren wij ook over de kostendekkendheid.

In de onderstaande tabel ziet u hoeveel geld de Provincie heeft gekregen via lokale heffingen.

Inkomsten lokale heffingen € x 1.000

	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Begroting 2025	Realisatie 2025	Verschil 2025
Opcenten MRB	115.365	123.866	132.618	129.344	-3.274
Leges	1.020	1.540	1.389	1.143	-245
Grondwaterheffing	1.058	1.073	1.321	1.267	-53
Totaal	117.443	126.478	135.328	131.755	-3.573

Beleid ten aanzien van de diverse provinciale heffingen

Hierna leggen we uit hoe het beleid werkt voor verschillende provinciale heffingen. Het gaat om de volgende onderdelen:

- Opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- Lokale lastendruk;
- Leges in het kader van de Omgevingswet;
- Grondwaterheffing;
- Ontgrondingenheffing;
- Kwijtscheldingsbeleid.

Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Omschrijving

In het coalitieakkoord van 2023 tot 2027 (“Elke Limburger telt!”) staat dat wij zorgen voor gelijke aanpassing (“indexatie”) van de motorrijtuigenbelasting en de rest van onze begroting. Dat betekent dat de verhoging van het aantal opcenten bij de motorrijtuigenbelasting even groot is als de aanpassing van de hele begroting.

In de onderstaande tabel ziet u hoe het aantal opcenten verandert in de jaren 2023 tot en met 2029.

Aantal opcenten MRB 2023-2029

Per 1 januari	Aantal opcenten	Prijsindex t.o.v. voorgaand jaar
2023	80,6	1,90%
2024	83,1	3,15%
2025	85,8	3,30%
2026	88,5	3,20%
2027	92,0	3,95%
2028	95,1	3,40%
2029	98,2	3,30%

Lokale lastendruk

Omschrijving

Lokale lastendruk betekent: hoe hoog zijn de lokale belastingen, zoals de motorrijtuigenbelasting, vergeleken met landelijke belastingen? Voor Limburg is vooral de hoogte van de ‘opcenten’ belangrijk. Opcenten zijn een extra toeslag op de motorrijtuigenbelasting die de Provincie mag heffen. In 2025 mocht elke Provincie maximaal 139,9 opcenten heffen.

Periodiek geeft de Belastingdienst een overzicht van alle auto's en motoren in Limburg. Dit gebeurt met een lijst ("gewichtsuitdraai"), waarin het gewicht en het soort brandstof per voertuig staan.

Op basis van de situatie op 28 juni 2024 verwachtten we voor Limburg in 2025 een opbrengst van meer dan € 1,475 mln. per opcent. Op basis van de prognose van de belastingdienst is in 2025 € 132,62 mln. begroot. De werkelijke realisatie bedraagt €129,34 mln. Dat is € 3,27 mln. lager dan geraamd.

Omdat Limburg 85,8 opcenten heeft geheven (en 139,9 maximaal mocht heffen), is er een 'onbenutte belastingcapaciteit' van 54,1 opcenten. Anders gezegd: de Provincie had in 2025 nog € 79,8 miljoen extra mogen vragen, maar koos ervoor dit niet te doen.

Ontwikkeling aantal opcenten MRB 2023-2026

	2023	2024	2025	2026
Provincie Limburg	80,6	83,1	85,8	88,5
Landelijk gemiddelde	84,7	87,4	88,8	89,8
Wettelijk maximum	125,8	138,3	139,9	143,9
Limburg als % van het wettelijke maximum	64,1%	60,1%	61,3%	61,5%

Leges in het kader van de Omgevingswet

Omschrijving

Provincies zijn, samen met gemeenten, voor een groot deel verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening in Nederland. De nieuwe Omgevingswet is een fundamentele stelselherziening van het omgevingsrecht. In de Omgevingswet, wordt alle wetgeving ten aanzien van het fysieke domein geïntegreerd, zowel inhoudelijk als procedureel. Deze wet heeft onder andere de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), Wet ruimtelijke ordening (Wro), de Wet milieubeheer, de Ontgrondingenwet, de Wet Natuurbescherming (Wnb) en de Waterwet (gedeeltelijk) vervangen.

Vergunningen die op basis van deze wetten werden aangevraagd, vormen met de invoering van de omgevingswet een onderdeel van de omgevingsvergunning en worden niet meer apart aangevraagd/verleend. In de Omgevingswet zijn in hoofdstuk 13 financiële bepalingen over leges en heffingen opgenomen. Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid op basis van nacalculatie.

Recapitulatie kostendekkendheidsonderzoek Jaarrekening 2025				
		Totale lasten	Baten	Kostendekkendheid
Totaal		1.110	890	80%
Hoofdstuk 1	Algemene dienstverlening	-	-	
Paragraaf 1.1	Stukken en bescheiden	-	-	
Hoofdstuk 2	Diensten en besluiten in het kader van de Omgevingswet	1.110	890	80%
Paragraaf 2.1	Algemene bepalingen	-	-	
Paragraaf 2.2	Voorfase	24	2	10%
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	472	435	92%
Paragraaf 2.4	Activiteiten met betrekking tot monumenten	1	1	77%
Paragraaf 2.5	Aanlegactiviteiten	5	4	77%
Paragraaf 2.6	Kappen van houtopstanden	-	-	
Paragraaf 2.7a	Milieubelastende activiteiten op grond van het omgevingsplan	-	-	
Paragraaf 2.7b	Milieubelastende activiteiten	180	173	96%
Paragraaf 2.8	Maatwerkvoorschriften, vergunningvoorschriften en gelijkwaardige maatregelen	13	11	85%
Paragraaf 2.9	Natuur	-	-	
Paragraaf 2.10	Flora- en Fauna activiteiten	177	118	67%
Paragraaf 2.11	Maatwerkvoorschriften bij activiteiten die houtopstanden, hout en houtproducten betreffen	6	5	77%
Paragraaf 2.12	Overige tarieven	119	94	79%
Paragraaf 2.13	Tijdelijk en uitzonderlijk gebruik luchtvaartuigen (TUG's)	13	10	77%
Paragraaf 2.14	Gereserveerd	-	-	
Paragraaf 2.15a	Ontgrondingsactiviteit	85	23	28%
Paragraaf 2.15b	Wateronttrekkingsactiviteit	13	13	102%
Paragraaf 2.16	Restbepaling	3	2	67%
Paragraaf 2.17	Vermindering	-	-	
Paragraaf 2.18	Teruggaaf	-	-	

Grondwaterheffing

Omschrijving

Provincies kunnen een grondwateronttrekkingsheffing opleggen aan onttrekkers van grondwater. De opbrengst is bedoeld voor bepaalde specifiek aangewezen grondwateruitgaven van de Provincie. De heffing is ondergebracht in artikel 13.4b van de Omgevingswet. Nadere regels zijn opgenomen in artikel 8.3 en 8.4 van het Omgevingsbesluit. De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater conform het beleid en de tarieven in de Grondwaterheffingsverordening Limburg.

In onderstaande tabel zijn alle kosten en opbrengsten opgenomen om inzicht te krijgen in de kostendeckendheid.

€ x 1.000	
Kostendeckendheid Grondwaterheffingsverordening 2025	Ultimo 2025
Baten	1.267
Lasten	1.267
Percentage	100%

Ontgrondingsheffing

Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet kan bij provinciale verordening een ontgrondingenheffing worden ingesteld (dit artikel is ontleend aan artikel 21f van de Ontgrondingenwet). In de legesverordening Limburg 2025 zijn daartoe tarieven opgenomen voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning (of een verlenging) voor een ontgrondingsactiviteit als bedoeld in artikel 5.1 van de Omgevingswet.

Kwijtscheldingsbeleid

Het provinciale kwijtscheldingsbeleid volgt het Rijksbeleid op grond van artikel 232e, tweede lid, van de Provinciewet. Uitzonderingen daarop zijn in daartoe voorkomende gevallen in de desbetreffende verordening opgenomen. Dit beleid wordt uitsluitend gehanteerd voor natuurlijke personen. Aan niet-natuurlijke personen wordt geen kwijtschelding verleend. Aangezien het leeuwendeel van de belastingplichtigen niet-natuurlijke personen betreft, is kwijtschelding niet of nauwelijks aan de orde.

2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Omschrijving

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die de Provincie loopt. In deze paragraaf worden de risico's beschreven die financiële gevolgen kunnen hebben, die niet (volledig) afgedekt zijn door beheersmaatregelen.

Het gaat dus om de financiële restrisico's die gedekt moeten worden uit het beschikbare weerstandsvermogen (op concernniveau).

Deze paragraaf bevat minimaal een uiteenzetting van de wettelijk verplichte onderdelen:

- a) het beleid inzake de weerstandscapaciteit en de risico's;
- b) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- c) een inventarisatie van de risico's;
- d) beoordeling en overzicht kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Voldoende weerstandsvermogen

De Provincie Limburg presenteert daarnaast de confrontatie tussen de risico's en beschikbare weerstandscapaciteit en biedt aan het begin van deze paragraaf de conclusie over het weerstandsvermogen.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de (gewogen) risico's af te dekken. Op het (incidentele) weerstandsvermogen is een zodanig groot surplus aanwezig, dat dit ruim voldoende is om meerjarig als buffer te dienen voor het benodigde weerstandsvermogen, dankzij de sterke positie van het provinciale Eigen Vermogen. In de onderdelen b en c worden de in de onderstaande tabel genoemde onderdelen toegelicht.

€ x 1 mln.

	Incidenteel	Structureel	R2025	R2024
Beschikbare weerstandscapaciteit	847	80	927	950
Gewogen risico's	5	30	35	52
Surplus weerstandsvermogen	842	50	892	886
Beslag op Weerstandsvermogen	1%	38%	4%	5%

Beleid ten aanzien van weerstandscapaciteit en risico's

In het licht van voortdurende economische veranderingen, maatschappelijke verschuivingen en onvoorziene uitdagingen, speelt het weerstandsvermogen een cruciale rol.

De belangrijkste uitgangspunten van het risicobeleid en risicomanagement zijn:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere planning- en control cyclus en levert een bijdrage aan het realiseren van bestuurlijk gewenste doelstellingen, beleidseffecten en prestaties van de Provincie Limburg;
- Risicomanagement heeft de functie om risico's op kansen en bedreigingen expliciet te maken en is erop gericht om de verworven kennis en ervaring met betrekking tot risico's te verankeren binnen de organisatie.

Als definitie voor het begrip Risicomanagement wordt gehanteerd: "Het gestructureerd managen van de risico's, opdat een organisatie om financiële dan wel niet-financiële redenen de beleidsdoelen niet of niet volledig realiseert". Hierbij is risicomanagement een methode voor het op systematische wijze identificeren, analyseren, evalueren, beheersen, monitoren en communiceren van de risico's die samenhangen met een activiteit, functie of proces met als doel het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat de doelstellingen van de organisatie zullen worden gerealiseerd.

Als definitie voor het begrip 'Risico' wordt gehanteerd: 'onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden, die van invloed zijn op het doelbereik'. In de afgelopen jaren zijn reeds maatregelen getroffen op het gebied van risicopreventie en –signalering om het risicobewustzijn binnen de organisatie te stimuleren:

- Het permanent verbeteren van de administratieve organisatie en interne controle in nauw overleg met de huisaccountant. Tot en met boekjaar 2025 hebben Provinciale Staten BDO als huisaccountant aangesteld. Na een Europese aanbesteding wordt Deloitte Accountants vanaf boekjaar 2026 de controlerend accountant.
- Het hanteren van het beleidskader Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). Met dit kader beschikt de Provincie over een integraal beleid op het gebied van Misbruik en Oneigenlijk gebruik van provinciale regelingen en voorzieningen en integriteit;

- Het periodiek updaten van het kader “Sturing in samenwerking 3.0”, een beschrijving van het strategisch investerings-en uitvoeringskader. Dit doorontwikkelde sturingskader 3.0 is door Provinciale Staten vastgesteld op 5 februari 2021. Dit kader is in het najaar 2023 geëvalueerd. Deze evaluatie diende als input voor SiS 4.0. Deze wordt naar verwachting in juni 2026 door Provinciale Staten vastgesteld..
- Het team Concerncontrol en –advies binnen het cluster Concern zorgt voor een extra onafhankelijke blik op het totale systeem van control. Door middel van audits of steekproeven worden de control werkzaamheden binnen de eerste en tweede lijn getoetst op diverse aspecten (financieel, juridisch, planning, doelmatigheid, risico's etc.).

Werkzaamheden zijn onder andere;

- Het opstellen en jaarlijks updaten van een fraude-risicoanalyse;
- Het ontwikkelen en vaststellen van een integraal kader voor risicomanagement binnen de Provincie, dat duidelijkheid geeft over de ambities en inhoud ten aanzien van risicomanagement op clusterniveau, bij de deelnemingen en programma's en projecten; vaststelling door Provinciale Staten zal naar verwachting plaatsvinden in 2026.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Omschrijving

De weerstandscapaciteit betreft het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de bestaande taken. Dit 'vermogen' is het geheel van middelen en mogelijkheden binnen de financiële positie van de Provincie, die zij als 'vrij aanwendbaar' wil aanmerken. Het gaat dus om vrij aanwendbare middelen waar geen enkele verplichting tegenover mag staan en mogelijk nog te genereren (onbenutte) inkomsten.

In overeenstemming met het BBV wordt bij de opbouw en samenstelling van de weerstandscapaciteit onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.

Onder incidentele risico's wordt verstaan risico's welke een éénmalige last tot gevolg kunnen hebben.

Onder structurele risico's wordt verstaan risico's welke leiden tot structurele lasten (meerdere boekjaren).

Incidentele weerstandscapaciteit

De omvang van de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt, op basis van de balans per 1-1-2026 ruim € 847 mln. feitelijk bestaande capaciteit uit het vrij aanwendbare gedeelte van de Algemene reserve. Deze is lager dan bij de rekening 2024, mede door de vorming van de nieuwe reserve verstedelijkingsopgave Limburg centraal ad € 50 mln.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is vooral van belang voor het opvangen van optredende risico's die een over de tijd uitgestrekt effect hebben en om de incidentele weerstandscapaciteit aan te vullen na het optreden van risico's. De structurele middelen om risico's op te vangen bestond uit de onbenutte belastingcapaciteit van € 79,8 mln. In 2026 bedraagt deze € 89,1 mln.

€ x 1 mln.

Inventarisatie incidentele weerstandscapaciteit	
Capaciteit Algemene reserve vrij aanwendbaar	847
Incidentele weerstandscapaciteit	847

Risico-inventarisatie

Omschrijving

Het risicoprofiel van de Provincie is breder dan de risico's die wij in deze paragraaf presenteren. Risico's komen immers in alle soorten en maten voor. Vanuit begrotingsoogpunt zijn echter vooral de financiële risico's van belang. De risico's die we onderkennen hebben betrekking op:

1. Verbonden partijen en leningen
2. APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers)
3. Debiteuren (oninbaarheid)
4. Grondbeleid
5. Overig: dit betreft risico's die voortvloeien uit de uitoefening van de provinciale programma's. Hierin zijn onder meer ook de risico's inzake de inkomsten uit het provinciefonds en het daaraan gekoppelde BTW-compensatiefonds betrokken.

De voorschriften uit het BBV geven aan dat, indien nodig, een voorziening moet worden getroffen. Daarnaast zijn er bestemmingsreserves ingesteld. Een en ander is samengebracht in onderstaande tabel:

€ x 1 mln.

Aandachtsgebied	Inschatting risico's	Voorziening	Reserve	Onderdeel weerstandsvermogen
Verbonden partijen en leningen	131	28	103	
APPA	10	10		
Debiteuren	8	8		
Grondbeleid	15	10	5	
Overig (uitvoering programma's etc.)	35			35
Incidentele weerstandscapaciteit	199	57	108	35

Belangrijkste risico's in de begrotingsprogramma's

Omschrijving

De (gewogen) risico's in de Jaarstukken 2025, waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen en die van materieel belang zijn voor de provinciale financiële positie bedragen € 35 mln. Dit is een lichte stijging ten opzichte van de Programmabegroting 2026.

Dit komt mede door, een stijging van het risico inzake de Provinciefondsuitkering. Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Een tijdelijke tussenoplossing, zoals afgesproken met het Rijk en het IPO, leidt nu tot een nadelig resultaat en is verwerkt in de begroting. Er blijft desondanks sprake van een majeur risico.

Het benodigd structureel weerstandsvermogen voor dit risico wordt geschat op € 27,6 mln.

Daar staat tegenover het risico betreffende het plafond BTW- Compensatiefonds (BCF). Overschrijden de BTW- claims van provincies en gemeenten het plafond, dan wordt de overschrijding gekort op het provincie- en gemeentefonds. Omgekeerd leidt een onderschrijding van het plafond tot een toevoeging aan het provincie- en gemeentefonds. Voorlopig gaan we ervan uit dat de financiële impact € 5 mln. (incidenteel) kan zijn (voordelig).

Er is naar gestreefd om de risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld te brengen, met inachtnaam van het wettelijke kader. De belangrijkste risico's worden onderstaand gepresenteerd. Bij de uitwerking wordt ingegaan op een aantal relevante aspecten: de omschrijving van het risico, de mogelijke financiële impact, duidelijkheid over de hoogte van de financiële relatie, een schets van de belangrijkste ontwikkelingen en tot slot een overzicht van de belangrijkste beheersmaatregelen.

Aandachtsgebied	Risico	Toelichting
1. Regionale economie	Europese programma's	Geen wijziging
4. Ruimtelijke ontwikkeling	Bodemsanering	Risico is toegenomen
8. Financiën en overhead	Provinciefonds	Risico is toegenomen
	Loon- en prijsindexering	Geen wijziging
	Opcenten MRB	Geen wijziging
	Rente-inkomsten	Renterisico provinciale leningportefeuilles is nihil.

Top 3 grootste risico's

Omschrijving

De 3 grootste risico's met materiële impact op het weerstandsvermogen worden hieronder beschreven. Hierbij wordt de opmerking geplaatst dat de risico's in deelnemingen en leningen hier niet worden meegenomen, deze zijn reeds gedekt middels de risicoreserve financieel instrumentarium sturing in samenwerking.

1. Provinciefonds uitkering

Financiële impact

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt bepaald door:

- de ontwikkeling van het bruto binnenlands product;
- overige ingrepen van het Rijk;
- taakmutaties;
- de onder- of overschrijding van het BCF-plafond;
- herijking of herverdeling van het provinciefonds.

Het risicoprofiel is gestegen ten opzichte van de Programmabegroting 2026. De voorlopige uitkomsten van herijking provinciefonds leveren een structureel risico van € 27,6 mln. Dit naast een voordelig incidenteel risico op afrekeningen BTW compensatiefonds, die de laatste jaren telkens gunstig uitvallen. Wij lichten dit als volgt toe:

Herijking provinciefonds

Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het geactualiseerde verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Een tijdelijke tussenoplossing, zoals afgesproken met het rijk en IPO, leidt nu tot een nadelig resultaat van € 9 mln. en is verwerkt in de begroting. Er blijft desondanks sprake van een majeur risico, waarbij de aanvullende impact volgens de laats openbaar gemaakte informatie € 27,6 mln. kan bedragen. Al in mei 2021 is het proces gestart en de uitkomsten worden medio 2026 verwacht.

BTW Compensatiefonds

Daarnaast speelt het risico betreffende het plafond BTW- Compensatiefonds (BCF). Overschrijden de BTW- claims van provincies en gemeenten het plafond, dan wordt de overschrijding gekort op het provincie- en gemeentefonds. Omgekeerd leidt een onderschrijding van het plafond tot een toevoeging aan het provincie- en gemeentefonds. Voorlopig gaan we ervan uit dat de financiële impact € 5 mln. (incidenteel) kan zijn (voordelig). Overige doorlopende risico's betreffen taakmutaties. De financiële impact hiervan is op dit moment beperkt.

Omschrijving van het risico

Het verdeelmodel wordt herijkt en er komen nieuwe verdeelmaatstaven. Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Over de uitkomsten van het proces zal, zodra meer bekend is via de reguliere informerende stukken over de circulaires, worden gerapporteerd.

Termijn duidelijkheid

De uitkering 2025 wordt definitief vastgesteld in de meicirculaire 2026.

Acties/beheersing

Via IPO is er een constant overleg over de voorstellen van het Rijk.

2. Nazorgfonds gesloten stortplaatsen

Financiële impact

De Provincie Limburg loopt een financieel risico bij het beheer van het Nazorgfonds stortplaatsen. Hoewel exploitant Attero verantwoordelijk is voor de opbouw van het doelvermogen, draagt de Provincie het risico indien dit vermogen bij sluiting ontoereikend blijkt voor de eeuwigdurende nazorg. Dit risico wordt vergroot door een verlaagde rekenrente (besluit april 2025) en de onzekerheid over de kredietwaardigheid van Attero bij een eventueel faillissement. Op basis van ambtshalve berekeningen wordt het benodigde doelvermogen eind 2024 geschat op € 106 mln., terwijl er slechts € 52,6 mln. beschikbaar is. Dit tekort moet de komende jaren worden ingelopen via nieuwe heffingen bij Attero. De huidige nazorgplannen uit 2014 zijn verouderd; actualisatie is noodzakelijk om de exacte financiële opgave en het debiteurenrisico (o.a. voor bovenafdrachten) vast te stellen.

Het benodigd incidenteel risico op het weerstandsvermogen wordt geschat op € 4,7 mln.

Risico omschrijving

Risico's die zich kunnen voordoen voordat, respectievelijk nadat het doelvermogen is opgebracht en de verantwoordelijkheid is overgedragen aan de Provincie Limburg, zijn:

- Stortplaatsexploitant is niet in staat om doelvermogen op moment van sluiting van een stortplaats bij elkaar te brengen (voor sluiting).

- Lagere rendementen dan waarmee bij de berekening van het doelvermogen rekening is gehouden (na sluiting). Het doelvermogen is in dat geval niet toereikend voor de werkelijke kosten van de nazorg.
- Te hoge rekenrente waardoor de gestorte doelvermogens en de daarop behaalde rendementen lager zijn dan de werkelijke kosten voor de nazorg.
- Eerder moeten vervangen van voorzieningen (na sluiting).
- Aansprakelijkheid van het nazorgfonds voor milieuschade als gevolg van gestorte afvalstoffen of het te laat aanbrengen van de bovenafdichting na einde levensduur onderafdichting van 30 jaar.
- Alternatieve aanwendbaarheid van de stortplaatsen, bijvoorbeeld plaatsen van zonneparken, aanleggen van voorzieningen boven op de bovenafdichting of intensieve recreatie.
- Huidige doelvermogens zijn niet correct resp. niet meer actueel, o.a. als gevolg van verouderde nazorgplannen vanuit exploitant.
- Tendens om levensduur van toegepaste materialen, gebruikt in de veiligheidsvoorzieningen, te vergroten. Dit gebaseerd op theoretische modellen en gewijzigde aanlegprotocollen.
- Aangrenzende stortplaatsen met minder of geen veiligheidsvoorzieningen die voor verspreiding van verontreiniging kunnen zorgen waarvan moeilijk te beoordelen is van welke stortplaats de verontreiniging afkomstig is.
- Vertraging bij formele sluiting waardoor het moment van vernieuwen van de afdichtingsconstructie ook op korte(re) termijn moet plaatsvinden.

Termijn duidelijkheid

De exploitant (Attero) bepaalt zelf het moment van sluiting, waardoor de Provincie beperkte grip heeft op de overdracht van risico's. Hoewel alle Limburgse stortplaatsen de oorspronkelijke sluitingsdata al zijn gepasseerd, blijven locaties zoals Landgraaf en Montfort mogelijk langer open. Deze vertraging bemoeilijkt een nauwkeurige inschatting van het benodigde doelvermogen.

Om de financiële risico's te beheersen, worden bij lopende procedures strikte eisen gesteld aan financiële zekerheidsstellingen door de exploitant:

Landgraaf: Er loopt een revisievergunning waarbij nieuwe zekerheid wordt geëist voor de bovenafdichting.

Montfort: Er is al nieuwe financiële zekerheid verstrekt voor zowel de bovenafdichting als het nieuw aangelegde zonnepark.

Schinnen: Voor een vergund zonnepark wordt momenteel de financiële zekerheidsstelling ambtelijk uitgewerkt.

Vanwege de verouderde nazorgplannen heeft de Provincie de sluitingsdata in de Verordening nazorgheffing ambtshalve aangepast om de financiële kaders zo actueel mogelijk te houden.

Acties/beheersing

Om het debiteurenrisico op Attero te beheersen, heeft de Provincie via borgstellingen en strikte eisen aan de solvabiliteit en liquiditeit van de holding (Sabaton Ventures Bidco B.V.) extra zekerheden bedongen voor de benodigde doelvermogens en afdekverplichtingen. Hoewel de exploitant wettelijk risicoaansprakelijk blijft voor milieuschade, bepaalt de Wet milieubeheer dat claims na sluiting via het Nazorgfonds worden afgehandeld, waardoor de Provincie het restrisico draagt; indien het fondsvermogen of de rendementen op termijn ontoereikend blijken voor de nazorgkosten, komen deze tekorten direct ten laste van de algemene middelen van de Provincie.

3. Europese programma's

Financiële impact

Voor de periode 2014-2020 is uitgegaan van een risico/weerstandsvermogen van € 4 mln. De programma's uit de periode 2007-2013 zijn inmiddels door Brussel definitief afgerekend. Over die periode zijn geen financiële claims ingediend.

Omschrijving van het risico

Het risico houdt verband met mogelijke correcties bij de eindafrekening van de EU-bijdrage in Europese Programma's door Brussel en de rijkscofinancieringsbijdrage door de lidstaat.

De Provincie Limburg maakt zoveel mogelijk gebruik van subsidies vanuit de Europese structuurfondsen (o.a. OPZuid en de Interreg-A programma's). De EU-regelgeving stelt dat de 'Lead partner' van een project verantwoordelijk c.q. aansprakelijk is voor de financiële risico's van het gehele project, dus bijvoorbeeld in geval van een korting op de EFRO bijdrage. Een lagere vaststelling wordt in principe doorbelast aan de projectuitvoerder. Daar waar de Provincie Limburg 'Lead partner' is, geldt dus ook een terugbetalingsrisico wanneer EU-middelen niet conform de geldende wet- en regelgeving worden besteed. Datzelfde geldt voor de rijkscofinancieringsbijdrage. Op grond van historische gegevens kan gesteld worden dat het risico beperkt is.

Dit is gebaseerd op het feit dat dit risico zich tot op heden nog niet heeft gemanifesteerd. Desondanks bij optreden is de impact groot.

Mede gelet op mogelijke EU controles in de periode t/m 2023 blijft het wenselijk om het maximale risicobedrag op € 4 mln. te houden.

Termijn duidelijkheid

De uiteindelijke financiële risico's van de programma's 2014-2020 zullen pas na afloop van deze programma's, bij de eindafrekening in 2025-2026 bekend zijn.

Acties / beheersing

De (externe) uitvoeringsorganisaties van de EU programma's beoordelen de juridische aspecten van de EFRO-projectsubsidies. Voor wat betreft het aandeel provinciale cofinanciering zijn wij zelf verantwoordelijk voor de juridische toetsing. In de regel wordt een provinciale cofinanciering aan een Limburgse partner in een EU project afgegeven als een inspanningsverplichting. Het financiële risico is zodoende beperkt.

Kengetallen BBV inzake financiële positie

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van zes verplichte kengetallen wordt opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht over de financiële positie van de Provincie. Met ingang van de begroting 2017 dienen eveneens de geprognostiseerde balansen te worden opgenomen in de begroting en de meerjarenraming. Hierdoor krijgen Provinciale Staten meer inzicht in de ontwikkeling van onder andere de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Op basis van de (geprognostiseerde) balansen zijn de voorgeschreven kengetallen berekend voor 2025-2028. Wij merken op dat er (landelijk) geen normen voor kengetallen zijn benoemd.

De voorgeschreven kengetallen zullen achtereenvolgens worden beschreven en toegelicht.

De kengetallen netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen, de solvabiliteitsratio en het kengetal grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

Uit onderstaande toelichting blijkt dat de overschotten aan middelen afnemen. De solvabiliteitsratio geeft aan dat er een goede mate van weerbaarheid bestaat en het financieel risico met betrekking tot de grondexploitatie is minimaal te noemen.

De kengetallen structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit hebben betrekking op de exploitatie. Uit de berekening van de kengetallen blijkt dat de structurele baten voldoende zijn en dat er nog ruimte is om de structurele baten te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit 2025 was € 79,8 mln.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van de Provincie Limburg als voldoende kan worden bestempeld.

Netto schuldquote

Omschrijving

De netto schuldquote geeft inzicht in de verhouding tussen de totale schuldenlast van de provincie en de eigen middelen. Dit kengetal laat zien in welke mate rente- en aflossingsverplichtingen op de exploitatie drukken. Om het effect van verstrekte leningen (doorlenen) in beeld te brengen, wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief deze doorgeleende middelen weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Binnen de Provincie Limburg is sprake van een overschot aan beschikbare middelen. Wel laat de ontwikkeling van de (gecorrigeerde) netto schuldquote een stijgende lijn zien. Hoewel het absolute niveau ruim binnen de grenzen blijft, duidt deze toename op een licht afnemende financiële ruimte. Het is daarom van belang hier aandacht voor te houden bij toekomstige investeringsbeslissingen.

Schuldquote	R2024	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029
Netto schuldquote	9%	34%	40%	82%	82%	83%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-163%	-146%	-98%	-81%	-61%	-35%

Solvabiliteit

Omschrijving

Het kengetal solvabiliteit geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid.

In het kader van de provinciale financiën laat de solvabiliteitsratio zien in welke mate Provincie Limburg in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen met het aanwezige eigen vermogen. Anders gezegd: het kengetal geeft aan in hoeverre de Provincie zelfstandig en op lange termijn aan haar schulden kan voldoen, zonder afhankelijk te zijn van externe financiers.

	R2024	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029
Solvabiliteitsratio	75%	73%	73%	70%	72%	75%

Grondexploitatie

Omschrijving

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. De grondexploitatie geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de voorraad grond is hierbij van belang, omdat deze waarden moeten worden terugverdiend bij verkoop. Voor de Provincie is deze ultimo 2025 2%, hetgeen betekent dat het financieel risico met betrekking tot grondexploitatie minimaal is. De grondexploitaties zijn bij de Provincie in materiële zin beperkt.

Het percentage van 2% is het gevolg van reeds gerealiseerde opbrengsten in 2025. Echter voor de betreffende grondexploitaties worden ook nog kosten verwacht. Daarmee is deze kleine piek incidenteel van aard. In de paragraaf Grondbeleid worden de grondexploitaties en de te verwachte financiële resultaten verder toegelicht.

	R2024	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029
Grondexploitatie	0%	2%	73%	70%	72%	75%

Structureel exploitatiesaldo

Omschrijving

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengsten uit opcenten op de motorrijtuigbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, omdat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De Provincie Limburg is uitstekend in staat haar structurele lasten te dragen. Omdat het rekeningresultaat ook onderdeel uitmaakt van het structurele saldo is dit cijfer aanzienlijk hoger dan de begroting 2025-2028 (9%).

Het rekeningresultaat is het daadwerkelijke financiële resultaat over een afgesloten jaar. In de paragraaf structurele exploitatieruimte wordt niet alleen gekeken naar begrotingen, maar wordt voor eerdere jaren ook het gerealiseerde rekeningresultaat meegenomen in het structurele saldo.

De gerealiseerde cijfers laten in de praktijk vaak een positiever beeld zien dan wat eerder begroot is, bijvoorbeeld door meevallers of niet uitgegeven budgetten. Hierdoor is het structurele saldo dat berekend wordt met het daadwerkelijke rekeningresultaat vaak gunstiger dan de verwachtingen in de meerjarenbegroting voor 2026-2028.

	R2024	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029
Structurele exploitatieruimte	25%	20%	10%	8%	8%	6%

Opcnten motorrijtuigenbelasting

Omschrijving

De opcenten motorrijtuigenbelasting is voor de Provincie de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven. Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. Het aantal opcenten wordt hierbij gerelateerd aan het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies en bedraagt ultimo 2025 97%.

Belastingcapaciteit	R2024	R2025	B2026
Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde	95%	97%	99%
Landelijk gemiddelde jaar t-1	100%	100%	100%

3. § Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn van belang voor de realisatie van provinciale programma's. Zo speelt een goed onderhouden infrastructuur een belangrijke rol in de economie en het sociaal leven. Een integrale afweging tussen aanwezigheid van kapitaalgoederen, kwaliteitsniveau, onderhoud en visie is van strategisch belang voor de Provincie en haar financiële positie.

Met de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen in de begroting stellen Provinciale Staten kaders voor onderhoud van infrastructuur, wegbeheer en gebouwen. Met behulp van de jaarstukken kan controle op deze kaders plaatsvinden. Voor nadere informatie over de afschrijvingsmethodieken verwijzen wij naar de grondslagen voor de waardering en resultaatbepalingen.

Infrastructuur

Infrastructuurvoorzieningen hebben effect op diverse uitvoeringsprogramma's. Ze zijn van essentieel belang voor de Limburgse economie en de verbinding tussen mensen. Wij faciliteren onze bereikbaarheid maximaal en houden onze infrastructuurvoorzieningen vanwege de veiligheid in optimale conditie.

Het beleid voor het onderhouden van infrastructuur is opgenomen in de door Provinciale Staten op 26 april 2024 vastgestelde 'Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2024-2027'. In deze Nota is het voorzieningenniveau van de provinciale wegen met kwaliteitsniveau 'BASIS' vastgesteld. Met dit kwaliteitsniveau is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk geborgd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheersbaar.

Binnen dit kader heeft de Provincie zorg gedragen voor het beheer en onderhoud van de weginfrastructuur.

De Provincie is eigenaar van de provinciale infrastructuur bestaande uit globaal 450 km weg (inclusief naastgelegen voorzieningen zoals fietspaden, parallelweg, bermen, afwateringsvoorzieningen en aanverwante objecten welke dienen ter ondersteuning van de functionaliteit van de provinciale wegen) en is wettelijk verantwoordelijk voor het beheren, onderhouden en rehabiliteren hiervan.

Daarnaast is het beheer en onderhoud daar waar mogelijk gecombineerd met andere provinciale programma's en heeft dit geleid tot aanpassingen aan de provinciale infrastructuur, de reconstructies. Het beheer en onderhoud en de reconstructies zijn opgenomen in het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg 2023-2027 (IPML).

Beheer en onderhoud van nieuwe en aangepaste infrastructuur

Omschrijving

Daar waar nieuwe infrastructuur is gerealiseerd of infrastructuur is aangepast, markeert de ingebruikname het punt waarbij overdracht aan de beheerder aan de orde is. De kosten voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur worden op het moment van ingebruikname ten laste gebracht van de provinciale begroting.

In onderstaande tabel 3.1 zijn deze projecten opgenomen, met jaar van oplevering.

Tabel 3.1 Oplevering projecten

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Project	Periode
B5	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	2028
B22	N564	Weert-Lozen	N564 Brug Nyrstar	2030
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	2028
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurnseweg)	Fase 1A: 2026 Fase 1B: 2027: Fase 2: n.t.b.
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	2028
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	2029
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	2030
W59	N595	Valkenburg-Wittem	N595 Wittemer Allee	Deelproject 1: 2028 Deelproject 2: na 2030
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 P 246 De Hut - De Plank fase 1	2028

Financiële consequenties voor de begroting

Omschrijving

Financiële consequenties van beheerplannen en de planning uit het IPML zijn vertaald in de begroting. Onderstaande tabellen (3.2 en 3.3) geven inzicht in de gerealiseerde exploitatiekosten en investeringen

van het beheer- en onderhoud aan het provinciale wegennet 2025. De financiële gevolgen van de investeringen komen terug in de exploitatie in de vorm van kapitaallasten (afschrijvingen).

Tabel 3.2 Exploitatiebudget (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Begroting 2025	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Exploitatielasten *	36.963	31.561	34.577	34.392	34.392	34.392	34.392

* Incl. steunpunten
wegen.

Investeringen in weginfra

Omschrijving

Onderstaande tabel 3.3 geeft inzicht in de stand van zaken ultimo 2025.

De verschillen in investeringskredieten worden veroorzaakt door verschuivingen in de uitvoering. De investeringskredieten en bijhorende meerjarenraming zijn gebaseerd op een vast bedrag dat geen rekening houdt met verschuivingen. De projecten zijn gefinancierd uit reguliere wegensectormiddelen van 2025, maar ook uit voorliggende dienstjaren. Genoemde bruto bedragen in tabel 3.4 hebben hierop betrekking.

Tabel 3.3 Rehabilitatie projecten en vervangingsinvestering wegmeubilair (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Realisatie	Realisatie	Beschikbaar restantkrediet
	2024	2025	
Rehabilitatie projecten	17.283	70.115	193.445
Kunstwerken	2412	3.928	7.006
Vervangingsinvesteringen (incl. OMOP verhardingen)	13.247	26.142	60.805
Totaal	32.942	100.186	261.256

Tabel 3.4 Overzicht realisatie rehabilitatie projecten 2025 (bedragen € x 1.000)

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Project	Bruto bedrag investering 2025	Beschikbaar restantkrediet
B5	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	0	5.025
B25	N280	Weert-Roermond	N280 rehabilitatie versterken wegvak (11.9 t/m 16,27) wegvak Horn	60	250
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	610	12.276
B58	N278	Maastricht-Vaals	N278 Vervangen kunstwerk Fommestraat	376	981
W1	N271	Mook - Venlo	N271 Plasmolen Mook	505	227
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurnseweg)	3.623	7.422
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	1.549	15.770
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	489	20.500
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	3.110	92.433
W35	N276	Brunssum - St. Joost	N276 Pissumerweg	90	1.177
W59	N595	Valkenburg-Wittern	N595 Wittern Allee	253	17.855
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 De Hut - De Plank fase 1	16	19.865
Totaal				10.681	193.781

Gebouwen

De provincie Limburg heeft 10 gebouwen in eigendom. Dit zijn:

- het Gouvernement aan de Maas;
- drie steunpunten voor provinciale wegen te Hulsberg, Sittard en Nederweert;
- drie provinciale musea, te weten: het Bonnefantenmuseum te Maastricht, het Limburgs Museum te Venlo en het Discovery Museum te Kerkrade;
- kasteel Groot Buggenum te Grathem (inclusief bijbehorende dienstwoning);
- cargoloods Oost Maastricht-Airport;
- het stationsgebouw van de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij Simpelveld (inclusief bijbehorende loods, werkplaats, watertoren en seinhuisjes).

Het bestuur, de directie en de provinciale medewerkers zijn gehuisvest in het Gouvernement en de drie steunpunten, de overige gebouwen worden verhuurd aan de betreffende organisaties die het gebouw gebruiken.

Beleid

Het goed onderhouden van de provinciale gebouwen en de gebouwgebonden (technische) installaties is van groot belang voor de functionele beschikbaarheid van de voorzieningen en de gezondheid en het welzijn van medewerkers. Tevens is het uitvoeren van goed onderhoud van belang voor de representativiteit, de energie-efficiëntie en het waardebepaald van de gebouwen. In veel gevallen leidt dit ook tot een kostenbesparing op de lange termijn.

Verder kan de implementatie van duurzame technologieën en producten bij het uitvoeren van het onderhoud bijdragen aan de Provinciale doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatneutraliteit. Gelet op het voorgaande is goed onderhoud van de provinciale gebouwen dus van belang voor de uitvoering van de provinciale programma's.

Het doel van het onderhoudsproces is het waarborgen van het vereiste onderhoudsniveau van alle provinciale gebouwen. Om dit doel te bereiken zijn voor alle gebouwen Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) opgesteld, die ten grondslag liggen aan de planning en uitvoering van het (groot) onderhoud. Op basis van deze plannen wordt ook de financiële voorziening voor het groot onderhoud van de provinciale gebouwen ingericht. In 2025 is de voorbereiding gestart voor de actualisatie van de meerjarenonderhoudsplannen. Deze geactualiseerde plannen worden naar verwachting in het voorjaar van 2026 ter besluitvorming aan provinciale staten voorgelegd, waarmee wordt voldaan aan de betreffende verplichtingen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van het Ministerie Binnenlandse Zaken en de voorwaarden van de accountant.

Verduurzaming gebouwen

De gebouwen zijn in de afgelopen jaren op diverse gebieden verduurzaamd en hebben nagenoeg allemaal het energielabel A. (Voor de kantoorruimten is de minimale eis energielabel C.) In het kader van de Wet milieubeheer is bij RVO voldaan aan de informatieplicht energiebesparing.

Voor alle provinciale gebouwen zijn in 2025 energiebesparingsrapporten opgesteld, waarin maatregelen zijn opgenomen voor de verdere verduurzaming van deze gebouwen in de komende jaren. Aan de hand van deze rapportages is in 2025 voldaan aan de EED-auditplicht. Aanvullende doelstellingen en maatregelen m.b.t. CO₂- en energiereductie binnen de provinciale vastgoedportefeuille zijn nader uitgewerkt in het provinciale Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2024-2030 (zie: paragraaf 9 "Duurzaamheid").

Bij natuurlijke vervangingsmomenten van installaties en voorzieningen worden indien en voor zover mogelijk energiezuinige alternatieven toegepast. In het kader van de voorbeeldfunctie, wordt alleen duurzaam opgewekte energie ingekocht en is onze bedrijfsvoering duurzaam en circulair. In het kader van de Provinciale energiestrategie (PES) is in het verleden onderzocht of het mogelijk is om op de beschikbare gebouwde omgeving PV-panelen aan te brengen.

Uitgevoerd in 2025

- Het project "Herinrichting van het voorterrein van het Gouvernement" is opgeleverd.
- Het project "Renovatie van de sprinklerinstallatie van het Limburgs Museum" is opgeleverd.
- Het project "Vervangen van het toegangscontrolesysteem van het Gouvernement" is opgeleverd.
- Het project "Verbetering klimaatinstallatie van de Veldekezaal van het Gouvernement" is opgeleverd.
- De Europese aanbesteding inzake de aanschaf van duurzaam geproduceerde bureaus voor het Gouvernement en de steunpunten is afgerond en in 2025 is reeds een gedeelte van de bureaus vervangen.
- De Europese aanbesteding inzake het onderhoud van de gebouwgebonden installaties van het Gouvernement is afgerond en geïmplementeerd.
- De Europese aanbesteding voor de inkoop van duurzaam opgewekte elektriciteit en 100%-klimaatgecompenseerd gas voor diverse provinciale gebouwen is afgerond.
- De Europese aanbesteding voor het uitvoeren van groot onderhoud van de liftinstallaties van het Gouvernement en de drie Limburgse Musea is gestart.
- De Europese aanbesteding voor het vervangen van de gebouwbeheersystemen van het Bonnefantenmuseum en het Discovery Museum is gestart.
- De Europese aanbesteding voor het vervangen van de brandmeld- en ontruimingsinstallatie van het Bonnefantenmuseum is gestart.
- De Europese aanbesteding voor het vervangen van de beveiligingssystemen (inbraakinstallatie, camerainstallatie, toegangscontrolesysteem, security management systeem) van het Bonnefantenmuseum is gestart.
- Er is uitvoering gegeven aan de onderhoudsactiviteiten, zoals opgenomen in de Meerjarenonderhoudsplannen.

4. § Financiering

Inleiding

De paragraaf Financiering biedt inzicht in:

- 1) de verstrekte geldleningen aan verbonden partijen en derde marktpartijen uit hoofde van het publiek belang*;
- 2) de beleggingen van tijdelijk overtollige liquide middelen;
- 3) de opgenomen geldleningen bij financiële instellingen.

*Geïnvesteed agiokapitaal in deelnemingen is opgenomen in de *paragraaf Verbonden partijen*.

Een belangrijke taak bij het beheersen van de financieringsstromen is dat te allen tijde voldoende werkkapitaal beschikbaar is om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Hiermee blijft de financiële continuïteit van de organisatie gewaarborgd en kunnen de in de Meerjarenbegroting opgenomen beleidsdoelstellingen zonder belemmering van financiering worden uitgevoerd.

Een secundaire maar even zo belangrijke taak is dat de Provincie haar financieringsmiddelen in een verantwoorde balans inzet ten behoeve van directe stimulering van het publieke belang in Limburg en het realiseren van beleggingsrendementen. Deze beleggingsrendementen komen als rentebaten in de meerjarenbegroting eveneens toe aan de Limburgse maatschappij.

Deze paragraaf geeft inzicht in:

- 4.1 Financiering integraal;
- 4.2 Algemene ontwikkelingen;
- 4.3 Uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen;
- 4.4 Uitzettingen uit hoofde van het publieke belang;
- 4.5 Opgenomen geldleningen;
- 4.6 Verantwoording wettelijke kaders (Wet fido).

4.1 Financieringspositie Provincie Limburg integraal

Omschrijving

In grafiek 4.1 wordt de portefeuillevetouhouding 2025 weergegeven, evenals de absolute en percentuele verschillen met 2024. Provincie Limburg heeft haar geldmiddelen onderverdeeld in twee portefeuilles. De portefeuille Tijdelijk overtollige middelen bevat het werkkapitaal en de geldmiddelen die de Provincie (tijdelijk) niet voor de uitoefening van de publieke taak nodig heeft. Hiertoe behoren de bedrijfsobligaties (waarvan de laatste in 2025 is afgelopen), de uitzettingen naar decentrale overheden en de liquide middelen in rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Daarnaast heeft de Provincie een portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Hiertoe behoren de geldleningen aan verbonden partijen (niet zijnde het agiokapitaal in deelnemingen), de geldleningen aan derden ten gunste van de publieke taak, en de verstrekte borgstellingen bij geldleningen aan derden. Hoewel borgstellingen in feite geen uitgezette middelen zijn, kunnen deze bij een claim door de begunstigde wel tot uitgaande kasstroom leiden.

Per ultimo 2025 omvat het totaal van beide portefeuilles tezamen € 1.306,7 mln., waarvan € 720,0 mln. in de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen en € 586,7 mln. in de portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Dit is een afname van € 72,3 mln. ten opzichte van ultimo 2024. Deze afname wordt voor ca. € 4,5 mln. veroorzaakt door aflossingen binnen de portefeuille 'Opgenomen projectfinancieringen' (zie tabel 4.1) en voor het overige deel als resultante van de reguliere beleidsuitvoering binnen de door Provinciale Staten vastgestelde begroting.

De Provincie heeft in 2025 geen nieuwe geldleningen aangetrokken. De twee bestaande projectfinancieringen (van BNG Bank NV en de Europese Investeringsbank (EIB)) zijn door reguliere aflossingen gedaald tot een totaalvolume van € 19,6 mln. per ultimo 2025 (2024: € 24,3 mln.).

In tabel 4.2. zijn de rentebaten over de uitgezette middelen weergegeven. Wat opvalt, is dat de rentebaten over het Schatkistbankieren rekening-courant zijn gedaald. Dit komt enerzijds doordat de creditrente aanvang 2025 piekte op circa 2,9% en gedurende het jaar geleidelijk afnam tot circa 1,9% ultimo 2025. Anderzijds komt deze daling door het stallen van € 100 mln. op rentedragende termijndeposito's bij de Schatkist (tegen een hogere vaste rente) waardoor het saldo op het rekening-courant met dit bedrag is

afgenomen. De eerste rente-inkomsten met betrekking tot het stallen van de gelden op de termijndeposito's zullen in 2026 worden ontvangen.

Tabel 4.1 Totaal uitgezette en ingeleende middelen (nominaal x € 1.000)

Portefeuillevolume	R2024	R2025	mutatie %
Schatkistbankieren rekening-courant	336.757	206.632	-38,6%
Uitzettingen Tijdelijk overtollige middelen	435.040	513.388	18,0%
Uitzettingen Publiek belang (exclusief agiokapitaal aan deelnemingen)	607.208	586.697	-3,4%
Totaal uitgezette middelen	1.379.005	1.306.717	-5,2%
Opgenomen balansfinancieringen	0	0	n.v.t.
Opgenomen projectfinancieringen	24.284	19.647	-19,1%
Totaal ingeleende middelen	24.284	19.647	-19,1%
Saldo uitgezette en ingeleende middelen	1.403.289	1.326.364	-5,5%

Tabel 4.2 Overzicht van rentebaten (bedragen x € 1.000)

Rentebaten	R2024	R2025	mutatie %
Bedrijfsobligaties (uitfasering)	3.074	1.405	-54,3%
(Kas)geldleningen aan decentrale overheden	8.470	9.485	12,0%
Schatkistbankieren deposito's	45	0	n.v.t.
Schatkistbankieren rekening-courant	7.495	7.252	-3,2%
Vrijval van egaliseringsreserves uit verkochte obligatietitels (2017-2029)	5.292	4.622	-12,7%
Uitzettingen Publiek belang (exclusief agiokapitaal aan deelnemingen)	14.475	13.417	-7,3%
Totaal aan rentebaten	38.851	36.181	-6,9%

4.2 Algemene ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

De financiering van de provinciale taken en het beheer van de provinciale financiële activa (excl. agiokapitaal in deelnemingen) zijn vastgelegd in de vigerende Financiële verordening Provincie Limburg, het Treasurystatuut en het strategisch investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0). In 2025 is gestart met het actualiseren en verbreden van het strategisch investeringsbeleid en het uitvoeringskader Sturing in Samenwerking naar een 4.0 versie, waarmee op dit onderdeel tevens een actualisatie van de Financiële verordening benodigd is. Dit zal in 2026 ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden aangeboden.

Externe ontwikkelingen

Het Treasurystatuut en Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0) voldoen aan de vigerende wettelijke kaders voor decentrale overheden, waaronder het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Regeling Ruddo) en de regeling schatkistbankieren decentrale overheden. In 2025 zijn deze wettelijke kaders ongewijzigd gebleven en de Rijksoverheid heeft tevens geen wetswijzigingen aangekondigd die

een materiële invloed op het huidige financieringsbeleid van de Provincie Limburg zouden kunnen hebben.

4.3 Portefeuille Uitzettingen van (tijdelijk) overtollige middelen

Omschrijving

In het Treasurystatuut zijn uitvoeringsvereisten van de treasuryfunctie opgenomen. De portefeuillesamenstelling van de tijdelijk overtollige middelen is sinds meerdere jaren aan verandering onderhevig als gevolg van veranderde landelijke Wetgeving en mondiale marktrentedalingen:

1. De voorheen significante obligatieportefeuille van de Provincie is in 2025 volledig teruggelopen tot € 0 mln. De laatst resterende bedrijfsobligatie is op einddatum 14 juli 2025 regulier beëindigd. Nieuwe aankopen van obligaties zijn conform de vigerende Wet fido voor decentrale overheden niet meer toegestaan;
2. De deelportefeuille 'geldleningen aan decentrale overheden' bevat risicovrije uitzettingen aan overige decentrale overheden buiten de provincie Limburg met een looptijd langer dan 1 jaar. De Provincie heeft deze activiteiten in eigen beheer. In 2025 is voor een omvang van in totaal € 54,0 mln. afgelost en zijn binnen de kaders van het Treasurystatuut zes nieuwe leningen met een totaalomvang van € 96,0 mln. verstrekt. In 2025 is deze deelportefeuille gegroeid van € 371,4 mln. tot € 413,4 mln. per ultimo 2025;
3. Leningen aan decentrale overheden met een looptijd korter dan 1 jaar kwalificeren als kasgeldleningen. Per ultimo 2025 heeft de Provincie geen uitstaande kasgeldleningen aan decentrale overheden;
4. Tot slot biedt de Wet fido via de regeling Schatkistbankieren de mogelijkheid om tijdelijk overtollige middelen te stallen in termijndeposito's bij het Ministerie van Financiën. Hiervoor zijn specifieke looptijden beschikbaar, waarbij de aangeboden rentetarieven gelijk zijn aan de rentetarieven waartegen de Staat der Nederlanden financiering kan aantrekken op de internationale financiële markten, doch met een ondergrens van minimaal 0,00%. In 2025 zijn vier rentedragende termijndeposito's met verschillende looptijden voor een totaal bedrag van € 100 mln. geplaatst, teneinde een hoger en stabiel renterendement te realiseren dan op rekening-courant het geval zou zijn.

De tijdelijk overtollige middelen van Provincie Limburg die niet in de hierboven genoemde vier deelportefeuilles zijn ondergebracht, staan op de provinciale schatkistbankieren rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Ook op het saldo in rekening-courant geldt een creditrente met een minimale ondergrens van 0,00%. De creditrente is in 2025 gedaald van circa 2,90% in de eerste helft van het jaar tot circa 1,90% op jaareinde. De samenstelling en het verloop van de portefeuille 'Tijdelijk overtollige middelen' in 2025 wordt in tabel 4.3 weergegeven.

Tabel 4.3 Uitzettingen van Tijdelijk overtollige middelen (nominaal x € 1.000)

Portefeuille Tijdelijk overtollige middelen	R2024	R2025	mutatie %
1. Obligaties (sterfhuisportefeuille)	63.620	0	n.v.t.
2. Geldleningen aan decentrale overheden	371.420	413.388	11,3%
3. Kasgeldleningen aan decentrale overheden	0	0	0,0%
4. Schatkistbankieren deposito's	0	100.000	n.v.t.
5. Schatkistbankieren rekening-courant	336.757	206.632	-38,6%
Totaal Tijdelijk overtollige middelen	771.797	720.020	-6,7%

4.4 Portefeuille Uitzettingen uit hoofde van het publiek belang

Omschrijving

De portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak bestaat uit geldleningen aan en borgstellingen ten gunste van verbonden partijen en derde marktpartijen. Agiokapitaal in provinciale deelnemingen valt hier niet onder en wordt nader verantwoord in de paragraaf verbonden partijen. De criteria waaraan uitzettingen dienen te voldoen zijn vastgelegd in het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0), dat op 5 februari 2021 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Borgstellingen

Gegeven de ruime liquiditeitspositie van de Provincie prevaleert het instrument “geldlening door de Provincie” meestal boven het instrument “borgstelling van de Provincie bij een bancaire geldlening”. Er is in 2024 een borgstelling verleend van maximaal € 40 mln. Er zijn eind 2025 echter nog geen trekkingen gedaan op de financiering waar deze borgstelling op is afgegeven. In 2025 zijn geen nieuwe borgstellingen verstrekt. Naast voornoemde, zijn er ook geen andere borgstellingen actief.

Geldleningen aan verbonden partijen en derden

De nominale boekwaarde van de uitstaande geldleningen aan verbonden partijen bedraagt per ultimo 2025 nominaal € 346,4 mln. Dit is een daling van € 2,3 mln. ten opzichte van 2024. Deze daling is de som van nieuwe uitboekingen binnen reeds bestaande kredietlimieten met een totale omvang van € 10,7 mln. en de ontvangen aflossingen op de verstrekte leningen van in totaal € 13,0 mln.

De deelportefeuille geldleningen aan derden is in 2025 met € 18,2 mln. afgenomen tot nominaal € 240,3 mln. per ultimo 2025. Naast de ontvangen reguliere aflossingen op de uitstaande geldleningen zijn er in 2025 twee nieuwe geldleningen aan derden verstrekt ter grootte van € 750.000 en € 980.000. Een overzicht van de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak en de mutaties ten opzichte van 2024 zijn opgenomen in tabel 4.4.

Voorzieningen en duurzame afwaarderingen

In 2022 was voor een niet presterende geldlening een voorziening getroffen voor een totaal van € 0,6 mln. Deze voorziening is in 2025 opgeheven. In 2025 zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen en zijn er ook geen afwaarderingen op geldleningen gedaan.

Tabel 4.4 Uitzettingen uit hoofde van het publiek belang (nominaal x € 1.000)

Portefeuille publiek belang	R2024	R2025	mutatie %
1. Geldleningen aan verbonden partijen	339.541	334.578	-0,7%
2. Geldleningen aan derden	267.667	252.120	-7,0%
3. Borgstellingen bij bancaire geldleningen	0	0	0,0%
Totaal Portefeuille Publiek belang	607.208	586.697	-3,4%

4.5 Opgenomen geldleningen

Omschrijving

De provinciale liquiditeitspositie was gedurende 2025 ruim voldoende, waardoor er conform verwachting geen balansfinanciering voor de eigen beleidsuitvoering is opgenomen. Ook zijn er in 2025 geen nieuwe projectfinancieringen aangetrokken. De reeds bestaande opgenomen projectfinancieringen worden hieronder nader toegelicht.

In 2004 heeft de Provincie de geldlening van de (voormalige) stichting Symbiose overgenomen met betrekking tot het pand Mercator. Verkoop van dit pand heeft in 2005 plaatsgevonden. Op deze lening wordt jaarlijks € 180.600 afgelost tot en met de einddatum in 2027.

In januari 2019 is met de Europese Investeringsbank (EIB) een kredietfaciliteit van maximaal € 75 mln. overeengekomen, dat in tranches over een periode van 36 maanden tot uiterlijk 14 januari 2022 kon worden opgenomen. Dit betreft een projectfinanciering ten behoeve van Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. In het eerste kwartaal 2019 is door de Provincie een eerste lening tranche ad € 10 mln. opgenomen tegen een vaste rente van 0,08% welke lineair over 5 jaar volledig is afgelost. Aanvullend zijn vanaf eind 2019 tot en met eind 2021 nog vier tranches van ieder € 10 mln. opgenomen. Deze vier tranches hebben allen een rentetarief van 0,00% en worden eveneens lineair afgelost, waarbij de laatste aflossing valt in het derde kwartaal van 2035. Het totaal aan opgenomen krediet is nominaal € 50 mln. Het totaal aan niet-opgenomen krediet van € 25 mln. is reeds komen te vervallen.

De restant hoofdsom per opgenomen projectfinanciering per ultimo 2025 is opgenomen in tabel 4.5.

Tabel 4.5 Portefeuille opgenomen geldleningen (bedragen x € 1.000)

Kenmerk opgenomen geldlening	R2024	R2025	Mutatie %
Lening van BNG Bank inzake voormalige Stichting Symbiose	542	361	-33,4%
Lening van de Europese Investeringsbank (EIB) inzake de Stimuleringsregeling Duurzaam Thuis	23.742	19.286	-18,8%
Totaal opgenomen geldleningen	24.284	19.647	-19,1%

4.6 Verantwoording wettelijke normen - Kasgeldlimiet

Omschrijving

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de uitvoeringsregeling van de Wet fido zijn normen gesteld ten aanzien van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het drempelbedrag schatkistbankieren. In dit hoofdstuk wordt de compliance met de vigerende wettelijke kaders in het boekjaar 2025 verantwoord. Samenvattend hebben zich geen overschrijdingen van de genoemde limieten en normen voorgedaan.

Met de kasgeldlimiet wordt door de wetgever beoogd dat decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie financieren met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is 7% van de totale begrotingsomvang (2025: € 647.635.000), wat in 2025 neerkomt op € 45,33 mln. gemiddeld per maandultimo. Voor Provincie Limburg heeft de kasgeldlimiet in boekjaar 2025 weinig tot geen effect, aangezien de Provincie beschikt over voldoende eigen liquiditeiten en derhalve geen kortlopende schuldpositie heeft. Voor de volledigheid wordt de berekening van de kasgeldlimiet wel in de rapportage opgenomen. In tabel 4.6 is de beschikbare ruimte onder de kasgeldlimiet weergegeven. Provincie Limburg had in het vierde kwartaal 2025 een ruimte beschikbaar van € 285,34 mln. Dit houdt praktisch in dat de

Provincie in 2025 tot € 285 mln. aan kortlopende leningen zou hebben kunnen opnemen, hetgeen de Provincie niet nodig heeft gehad.

Tabel 4.6 Kasgeldlimiet 2025 (bedragen x € 1.000)

Kasgeldlimiet 2025	Q1 2025	Q2 2025	Q3 2025	Q4 2025
Toegestane kasgeldlimiet als % van de grondslag *	7%	7%	7%	7%
in bedrag (1)	45.334	45.334	45.334	45.334
Omvang vlottende schuld (2)	8.600	8.600	8.600	8.600
Omvang vlottende middelen (3)	337.601	358.767	350.795	248.607
Netto schuld (+) of overschot (-) (2-3 = 4)	-329.001	-350.167	-342.195	-240.007
Ruimte (+)/Overschrijding (-) (1-4)	374.335	395.501	387.529	285.342

* Begrotingsgrondslag 2025 = € 647.635

Verantwoording wettelijke normen: Renterisiconorm

Omschrijving

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de uitvoeringsregeling van de Wet fido zijn normen gesteld ten aanzien van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het drempelbedrag schatkistbankieren. In dit hoofdstuk wordt de compliance met de vigerende wettelijke kaders in het boekjaar 2025 verantwoord. Samenvattend hebben zich geen overschrijdingen van de genoemde limieten en normen voorgedaan.

Met de renterisiconorm wordt door de wetgever beoogd dat decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie in één specifiek boekjaar moeten herfinancieren. De renterisiconorm is 20% van de totale begrotingsomvang, wat in 2025 neerkomt op € 129,53 mln. Voor Provincie Limburg heeft de renterisiconorm in 2025 geen gevolgen, omdat de Provincie geen opgenomen financiering heeft waarvoor herfinanciering nodig is. Het beperkte volume aan opgenomen projectfinancieringen behoeft op lening einddata namelijk geen herfinanciering. Uit tabel 4.7 kan worden opgemaakt dat Provincie Limburg in de komende jaren geen risico's ten aanzien van de renterisiconorm voorziet. Ten overvloede: de ruimte onder de renterisiconorm, zoals is gepresenteerd in de onderste regel van tabel 4.7, is niet cumulatief. In iedere afzonderlijke jaarschijf is nog een ruimte van ruim € 137 mln. beschikbaar voor herfinanciering.

Tabel 4.7 Toets renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

Stap	Renterisiconorm	R2025	B2026	B2027	B2028	B2029
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	4.640	4.640	4.640	4.460	1.920
(3)	Renterisico (1+2)	4.640	4.640	4.640	4.460	1.920
(4)	Renterisiconorm = 20% van begroting (2025 = 647.635)	142.390	142.390	142.390	142.390	142.390
(5a) = (4>3)	Ruimte (+) onder renterisiconorm	137.750	137.750	137.750	137.930	140.470

Verantwoording wettelijke normen: Drempelbedrag schatkistbankieren

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de uitvoeringsregeling van de Wet fido zijn normen gesteld ten aanzien van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het drempelbedrag schatkistbankieren. In dit hoofdstuk wordt de compliance met de vigerende wettelijke kaders in het boekjaar 2025 verantwoord. Samenvattend hebben zich geen overschrijdingen van de genoemde limieten en normen voorgedaan.

Met de regeling schatkistbankieren wordt beoogd dat vrij besteedbare tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden binnen de faciliteit Schatkistbankieren van het Ministerie van Financiën. Echter, omdat vanuit de internetfaciliteit schatkistbankieren geen betalingsverkeer mogelijk is, is het toegestaan om een deel van de liquide middelen buiten de schatkist aan te houden om het reguliere betalingsverkeer via de huisbank praktisch uitvoerbaar te houden. Het drempelbedrag is het gemiddelde totaalsaldo per dag dat buiten de schatkist mag worden aangehouden. Het drempelbedrag voor Provincie Limburg in 2025 bedraagt ruim € 10,30 mln. ($€ 500 \text{ mln.} \times 2\% + € 147,635 \text{ mln.} \times 0,2\%$). Dit houdt in dat gemiddeld genomen iedere dag tot € 10,30 mln. buiten de schatkist kan worden aangehouden.

Het gemiddeld bedrag dat Provincie Limburg in 2025 buiten de Schatkist heeft aangehouden is vastgesteld op nihil. De Provincie maakt gebruik van de automatische afroom- en aanzuiverfaciliteit van haar huisbank Rabobank. De afroom- en aanzuiverfaciliteit wordt elke werkdag rond 18:00 uur automatisch door Rabobank uitgevoerd. Dit houdt in dat positieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde naar de schatkist worden afgeroomd en dat negatieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde vanaf de schatkist worden aangezuiverd, zodat op dageinde de banksaldi van Provincie bij Rabobank nihil bedragen. Dit dient daarmee tevens als systeemcontrole dat het drempelbedrag in geen enkel kwartaal zou kunnen worden overschreden.

Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo

Het EMU-saldo (de afkorting voor Europese Monetaire Unie en ook wel overheidssaldo genoemd) is de optelsom van alle inkomsten en uitgaven van de Rijksoverheid en alle decentrale overheden in enig jaar tezamen. Met alle EMU-landen is afgesproken dat het EMU-saldo in enig jaar niet lager mag zijn dan minus 3%. Dit wordt ook wel het begrotingstekort of / -overschot van een land genoemd. De inkomsten en uitgaven van alle Nederlandse overheden beïnvloeden het EMU-saldo van Nederland. Het Rijk rapporteert hierover aan de Europese Commissie.

De decentrale overheden hebben met het Rijk afgesproken dat provincies en gemeenten als groep en individueel naar rato bijdragen aan het op peil houden van het Nederlands EMU-saldo. Dit is vastgelegd in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF).

Decentrale overheden (be)sturen en verantwoorden conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) echter op basis van baten en lasten, waarbij reserves worden opgebouwd en (grote) investeringen over meerdere jaarschijven worden verantwoord. Dat is anders dan de feitelijke inkomsten- en uitgavenstromen per kalenderjaar, welke voor de berekening van het EMU-saldo nodig is. Op jaareinde vindt ten behoeve van het bepalen van de EMU-waarde van Limburg een conversie plaats van de baten/lasten-systematiek naar de kasstelselsystematiek.

De gezamenlijke groep provincies en iedere individuele provincie ontvangen via de Septembercirculaire de EMU-referentiewaarde. Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente heeft in de gezamenlijke tekortnorm. De referentiewaarde voor Provincie Limburg bedraagt in 2025 min € 93,0 mln. De feitelijke EMU-waarde van Provincie Limburg komt in 2025 uit op min € 9 mln., berekend uit de Financiële transacties (categorie 6.1).

De conclusie is dat Limburg in verslagjaar 2025 met het EMU-saldo ruimschoots binnen de gegeven referentiewaarde blijft. Provincie Limburg heeft daarmee in 2025 een positieve bijdrage geleverd aan het nationaal EMU-saldo.

5. § Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering is erop gericht de realisatie van de beleidsdoelstellingen te sturen, beheersen en ondersteunen. Onze ambities stellen specifieke eisen aan de ambtelijke organisatie: wij zijn betrokken bij wat er om ons heen gebeurt, aanspreekbaar voor onze burgers en betrouwbaar in onze dienstverlening. Een goede bedrijfsvoering maakt dit mogelijk.

Hoe doen wij dat?

Wij zijn professionals die hun vak verstaan en beschikken over de expertise om een organisatie te bouwen die een verbindende rol vervult tussen ondernemers, burgers en maatschappelijke partners. Wij brengen inhoudelijke beleidsontwikkeling en het sturen van percepties (over zowel beleid als de Provincie als organisatie) samen. Dit is noodzakelijk in een snel veranderende wereld waarin inhoud en communicatie steeds nauwer met elkaar verweven zijn.

In het onderstaande lichten wij per onderdeel van de bedrijfsvoering toe welke initiatieven in 2025 zijn uitgevoerd en welke resultaten zijn behaald.

Organisatievisie

Het takenpakket van de Provincie groeit én de aard van het werk verandert. De uitdagingen waar we voor staan, trekken zich niks aan van gemeentegrenzen. De sleutel naar oplossingen voor de complexe opgaves ligt op het niveau van de regio en de Provincie is daarbij de logische overheid om het voortouw te nemen. Niet alleen om beleid te maken en toezicht te houden, maar juist ook om zelf de uitvoering van concrete oplossingen beet te pakken. Daar gaan we ons op organiseren, zodat we wendbaar, snel en effectief tot tastbare resultaten kunnen komen. Hiertoe is het organisatie ontwikkeltraject opgesteld. In de Voorjaarsnota 2024 is hiervoor een jaarlijks budget van € 1,5 mln. opgenomen voor de duur van deze statenperiode.

Deze middelen worden ingezet voor het uitvoeren van hetgeen in het Organisatie Ontwikkeltraject in de vijf ontwikkelsporen is vastgesteld en voor de externe begeleiding en ondersteuning van het traject.

In 2025 hebben wij via een Europese aanbesteding een opdracht gegund aan een externe partij. Zij leveren strategisch advies aan de stuurgroep, proces- en programmatische ondersteuning aan het programma en operationele capaciteit bij het uitvoeren van concrete projecten. Daarnaast fungeren zij als externe spiegel voor de organisatie. In 2025 is tevens gewerkt aan het uitwerken van een proces dat ons gaat helpen duidelijke prioriteiten te stellen en de middelen (capaciteit en financiën) zo effectief mogelijk in te zetten. Implementatie hiervan volgt in 2026. Voorts is er geïnvesteerd in de ontwikkeling van medewerkers en training van lijnmanagers en ronden we in Q1 van 2026 onze Strategische Personeelsplanning af. Deze gaat inzicht geven in het huidige en benodigde personeel, waardoor we als

organisatie tijdiger en doelgerichter kunnen inspelen op toekomstige personele behoeften. Tot slot is in 2025 geïnvesteerd in het helder uitdragen en het laten ervaren van het veranderverhaal om implementatie en eigenaarschap binnen de organisatie te versterken.

Human Resources

Wij zorgen voor een kwalitatief goede basisdienstverlening aan de medewerkers en aan de organisatie in de vorm van een gedegen salarisadministratie, (financieel) personeelsbeheer, juridisch en personeelsadvies en leer- en ontwikkelactiviteiten. Om de organisatie verder te versterken met het oog op de toekomst ligt de focus op doorontwikkeling van in-, door- en uitstroomactiviteiten en behoud van medewerkers, door in te zetten op recruitment, talentontwikkeling, nieuwe leer- en ontwikkelactiviteiten, vitaliteit en inclusie.

Topics 2025

- **Strategische personeelsplanning (SPP):** SPP is een hulpmiddel dat ons inzicht geeft in de specifieke kennis, vaardigheden en gedragingen die nodig zijn voor het goed uitvoeren van onze opgaven. Door middel van SPP kunnen we duidelijk zien wat de ontwikkelmogelijkheden en ontwikkelbehoeften binnen onze organisatie zijn, zodat we op basis van actuele en toekomstige vereisten strategische beslissingen kunnen nemen.
  - In 2025 hebben alle clusters de workshop “Van Ontwikkeling naar Ontwikkelen” gevolgd, en zijn er interviews gehouden met clustermanagers over het huidige en gewenste personeelsbestand. In november 2025 heeft het clustermanagement de opdracht gekregen om de SPP-formats in te vullen, met een vervolg in 2026. Dit zal resulteren in voorstellen voor HR-oplossingen, zoals wervingsstrategieën en opleidingen die aansluiten op de veranderende organisatienoden.
- **Loopbaanontwikkeling:** loopbaanontwikkeling ondersteunt iedere Provincie Professional actief in zijn of haar carrière-pad, of je nu wil groeien binnen je huidige rol, ontwikkelen naar specialist, overstappen binnen een gelijkwaardige functie of ambities hebt voor een hogere positie. We gebruiken waar nodig assessments om geschiktheid te bepalen. In 2025 is grondig onderzoek gedaan naar de invulling van deze topic. Dat heeft geresulteerd in deze belangrijke stappen die de komende twee jaar worden gezet, waaronder:
  - Zichtbaarheid vergroten: een communicatieplan zal medewerkers beter informeren over ontwikkelmogelijkheden die reeds beschikbaar zijn, inclusief een flyer en gerichte informatie;
  - Oprichting Loopbaan- en Ontwikkelcentrum: dit centrum wordt het centrale aanspreekpunt voor advies, begeleiding en actieve loopbaanontwikkeling. Loopbaantransparantie vergroten;
  - De bestaande loopbaanpaden en doorgroeimogelijkheden worden in kaart gebracht, inclusief de benodigde kennis, vaardigheden & attitude;
  - Leren en ontwikkelen faciliteren: opleidingen worden beter afgestemd op de veranderende organisatienoden via strategische personeelsplanning;
  - Praktijkleren stimuleren: er wordt onderzocht hoe ‘learning on the job’ structureel kan worden ingebed.
- **Arbeidsmarktcampagne 'de Provincie Professional':** we zetten de arbeidsmarktcampagne gericht op het werven van Provincie Professionals voort en breiden deze verder uit;

- 2025: De evaluatie van de arbeidsmarktcampagne was positief: de zichtbaarheid is vergroot, het aantal sollicitaties is zowel kwantitatief als kwalitatief gestegen, en het werkgeversimago is verbeterd. De samenwerking met het externe bureau, dat de campagne begeleidde, eindigde eind 2025. Om de behaalde resultaten te borgen en verder uit te bouwen, wordt de campagne vanaf 2026 in eigen beheer voortgezet. Dit gebeurt in samenwerking tussen clusters Strategie & Communicatie en Personeel & Organisatie, waarbij het cluster P&O als projectleider optreedt.
- **Leiderschap:** het in 2024 vastgestelde leiderschapsprofiel definieert duidelijk onze verwachtingen van leidinggevendenden in hun drievoudige rol als leider-veranderaar, coach en manager. Dit profiel vormt de basis voor hoe leidinggevendenden binnen onze organisatie mensen ontwikkelen, veranderingen leiden en hun teams aansturen. Daarnaast bieden we een leiderschapsprogramma aan om onze leidinggevendenden en programmamanagers actief te ondersteunen in hun groei. Dit traject helpt hen niet alleen om hun eigen capaciteiten te versterken, maar stelt hen ook in staat om hun cluster/team effectiever te leiden en bij te dragen aan onze organisatiedoelen;
  - In 2025 is het tweede jaar ingegaan van het meerjarige leiderschapsprogramma voor lijnmanagers. 59 leidinggevendenden hebben deelgenomen aan diverse leerinterventies die gericht waren op het versterken van hun leiderschapsvaardigheden. Daarnaast wordt een opleidingsprogramma voor toekomstige leidinggevendenden opgezet, met als doel intern potentieel voor toekomstige managementvacatures te ontwikkelen.
- **Cultuur en kernwaarden:** We versterken een cultuur die is afgestemd op doelstellingen en resultaten, waarbij medewerkers, management en directie elkaar kunnen activeren, complimenteren en aanspreken op basis van de kernwaarden;
  - In 2025 hebben alle clusters kernwaardensessies gehouden om de kernwaarden 'eigenaarschap', 'verbinding' en 'ontwikkelen' te verankeren. In februari 2026 wordt een werkbelevingsonderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in hoe medewerkers invulling geven aan deze kernwaarden, met het oog op passende interventies voor 2026.
- We werken onze plannen wat betreft **diversiteit en inclusie** uit in een concreet plan van aanpak;
  - In 2025 worden de stappen op het gebied van D&I verder uitgebouwd. Initiatieven zoals het vergroten van instroomdiversiteit, het versterken van vrouwelijk leiderschap en het stimuleren van bewustwording hebben bijgedragen aan een stevig fundament. Het uitvoeringsplan D&I 2026-2030 wordt opgesteld en richt zich op een integrale, organisatiebrede aanpak, met drie actielijnen: (1) ontwikkeling van een inclusieve cultuur, (2) waarborgen van eerlijke kansen in beleid en processen, en (3) aantrekken, ontwikkelen en behouden van divers talent.
- **Optimalisering dienstverlening:** we passen onze processen voortdurend aan op basis van strategische keuzes, nieuwe inzichten en evaluaties;
  - In 2025 zijn verschillende optimalisaties doorgevoerd, vooral in het HR-systeem. De declaraties voor woon-werkverkeer zijn vereenvoudigd, en een nieuwe module voor onboarding is aangeschaft, wat de automatisering en gebruiksvriendelijkheid verder verbetert voor zowel (nieuwe) medewerkers als de interne organisatie.

Communicatie

De communicatieactiviteiten in 2025 zijn gericht op het vertalen van het coalitieakkoord en de daaruit voortvloeiende beleidskaders naar heldere, doelgerichte en (digitaal) toegankelijke communicatie. De nadruk ligt op impactvolle thema's, zoals benoemd in de beleidskaders, en op de effectieve ondersteuning van het provinciaal bestuur. De effectiviteit van onze communicatie-inspanningen wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Met het vaststellen van de beleidskaders in 2024 zijn de fundamenten gelegd voor de uitwerking van belangrijke thema's en projecten. In 2025 is voortgebouwd op deze basis door het verder concretiseren en prioriteren van de hieruit voortvloeiende onderwerpen. Om dit te bereiken is gestart met de ontwikkeling van een strategisch communicatie-afwegingskader. Dit kader moet houvast bieden bij het maken van keuzes rondom de inzet van capaciteit op urgente en relevante thema's en projecten. Dit leidt uiteindelijk tot doelgerichte communicatie en sterkere profilering van de organisatie. De start van de implementatie van dit afwegingskader staat gepland voor Q1 2026.

Informatievoorziening

Ook in 2025 is de provinciale organisatie middels informatie en data ondersteund bij het realiseren van de maatschappelijke opgaven. Hierbij vormde het in 2025 geactualiseerde en vastgestelde Strategisch Informatiebeleid Limburg (SIBL) het leidende kader. Over onderstaande SIBL-speerpunten kan het volgende worden gemeld.

Modernisering informatiehuishouding en digitale dienstverlening

Voor de implementatie van de in 2024 opgestelde visie op de informatiehuishouding is een nieuw project gestart. Eind 2025 is in dit kader een Europese aanbesteding gestart voor de selectie en implementatie van een nieuw zaakstelsel dat het centrale op SharePoint-gebaseerde DMS gaat vervangen.

Datagestuurd werken

Beleidsmedewerkers en O&I-specialisten hebben samen in praktijkcasussen gewerkt aan het versterken van beleidsanalyse en monitoring, én aan het structureel verankeren van datagedreven werken binnen de organisatie. Tevens is in 2025 de P&C Beleidsmonitor verder doorontwikkeld, waarin nauw samengewerkt wordt tussen beleidsmedewerkers, kennis- en O&I-specialisten.

Informatieveiligheid, compliance en risicobeheersing

Op het gebied van informatieveiligheid zijn voorbereidingen getroffen voor de implementatie van de ISO27001-norm en de invoering van het CbW in 2026. Tevens is, als start van een jaarlijkse cyclus, een risicoanalyse informatiebeveiliging opgesteld. Zoals al sinds 2018 te doen gebruikelijk zijn Provinciale Staten ook in 2025 schriftelijk geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen en uitgevoerde werkzaamheden op het gebied van informatiebeveiliging van het voorgaande jaar. Daarnaast is voortgang geboekt bij de uitvoering van diverse wettelijke verplichtingen, zoals de Wet open overheid (Woo), de Omgevingswet, Digitale Toegankelijkheid, de Wet digitale overheid (Wdo) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).

Innovatie, digitale ethiek en maatschappelijke impact

Dit jaar was er opnieuw aandacht voor ethiek en is het algoritmeregister verder uitgebreid met de binnen de Provincie Limburg toegepaste algoritmen. Organisatiebreed is het veilige, door de Provincie ontwikkelde, open source AI-platform GovChat-NL onder de naam LAICA in gebruik genomen. Daarnaast zijn kansrijke AI-toepassingen geïdentificeerd en is gestart met de ontwikkeling van AI-agents. Tenslotte zijn eerste stappen gezet in de voorbereiding op het versterken van kennis en vaardigheden van provinciale medewerkers op het gebied van digitalisering.

Juridische zaken

Door ondersteuning te leveren bij het opstellen van subsidiebeschikkingen, overeenkomsten of vergunningen, door te adviseren over de governance bij publiek-private samenwerkingen en door de juridische risico's in projecten inzichtelijk te maken hebben wij vanuit de teams Bestuursrecht, Omgevingsrecht, Privaatrecht en het secretariaat van de Ondernemingsraad (OR) de expertise geleverd om de ambities van het provinciebestuur op een rechtmatige manier te verwezenlijken.

Registratie persoonsgegevens

De Provincie Limburg heeft een Privacybeleid dat is gericht op het waarborgen van een adequaat niveau van privacy- en informatiebeveiliging. Hierbij worden voortdurend afwegingen gemaakt om de juiste balans te vinden tussen relevante wet- en regelgeving, de doelstellingen van de organisatie, praktische werkmethoden en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen met als doel risico's te verkleinen.

Het beleid volgt een cyclisch proces dat is opgebouwd uit gestandaardiseerde fasen: voorbereiden, ontwikkelen, goedkeuren, communiceren, uitvoeren, implementeren en evalueren. Dit betekent dat er een terugkoppelmechanisme is, waarmee het beleid op basis van uitvoering kan worden bijgestuurd en aangepast.

De functionaris gegevensbescherming (FG) fungeert als interne toezichthouder op het gebied van privacy en rapporteert jaarlijks direct aan de algemeen directeur over zijn werkzaamheden.

De belangrijkste bereikte resultaten in 2025 zijn:

- Het Protocol monitoring gebruik elektronische bedrijfsmiddelen is vastgesteld.
- De bewustwording omtrent privacy is gecontinueerd door verdere inzet van de tool Arda.
- Er heeft een interne audit 2023 en 2024 plaatsgevonden op de verwerkingen van politiegegevens door de boa's.
- Er heeft een externe audit over de periode 1 januari 2022 tot en met 31 december 2024 plaatsgevonden op de verwerkingen van politiegegevens door de boa's.
- Het verwerkingenregister is geactualiseerd en opgenomen binnen het digitaal privacysysteem: Cybermanager.
- Het gegevensbeschermingseffectbeoordelings-proces is herzien en daardoor vereenvoudigd en gebruiksvriendelijker.
- Een bijeenkomst georganiseerd voor de clustercoördinatoren privacy.
- Er zijn gegevensbeschermingseffectbeoordelingen (DPIA's) uitgevoerd op diverse processen en systemen, waaronder het financieel proces, recruitment systeem en Azure (EntralD).

Inkoop en aanbesteding

Wij adviseren gevraagd en ongevraagd over de doelmatigheid en rechtmatigheid van opdrachten, het thema Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, het inkoop- en aanbestedingsbeleid, uitvoeren van inkoopanalyses én contractmanagement- en beheer. Inkoop en aanbestedingen is eindverantwoordelijk voor de begeleiding van aanbestedingsprocedures vanaf € 50.000 en het centraal contractbeheer.

Gedurende het jaar 2025 zijn de provinciale contracten geclassificeerd. Gedurende 2025 zijn de provinciale contracten geclassificeerd en zijn de contractafspraken van de hoog- risicocontracten in kaart gebracht en vastgelegd. De (decentrale) contractmanagers zijn over de werkwijze geïnformeerd en uitgenodigd voor de trainingen "Basis contractmanagement" om een begin te maken aan een uniforme werkwijze in de organisatie. In 2025 hebben veel personele wisselingen plaatsgevonden. Het nagenoeg

nieuw team was bezig met de afspraken rondom een uniforme werkwijze van de advisering. De onervaren medewerkers zijn met een gerichte inkoopopleiding gestart.”

Financiën

Ook in 2025 heeft het cluster Financiën de organisatie actief ondersteund bij haar strategische besluitvorming door het verstrekken van heldere, betrouwbare en transparante adviezen. Daarnaast hebben wij onze processen verder geoptimaliseerd en geautomatiseerd. Hierdoor zijn routinematige handelingen efficiënter en minder foutgevoelig geworden, wat leidt tot meer kwaliteit en tijdsbesparing binnen de financiële administratie.

De managementinformatie is verder geautomatiseerd en gestandaardiseerd. Dit stelt de organisatie in staat om op een snelle en uniforme manier over actuele, eenduidige informatie te beschikken en meer in samenhang te sturen.

Wij zijn daarnaast gestart met de implementatie van AFAS als nieuw financieel systeem. Hiermee wordt de informatievoorziening verder gemoderniseerd en wordt er opnieuw een stevig fundament gelegd voor een efficiënte, betrouwbare financiële administratie.

Verder is in 2025 een onderzoek gestart naar de optimalisatie van het proces van de totstandkoming van de Planning & Control producten en de verbetering van de kwaliteit van deze producten. Het doel hiervan is te komen tot compacte, begrijpelijke producten die beter aansluiten op de informatiebehoefte binnen de organisatie en de sturingsmogelijkheden van het bestuur versterken.

Subsidies

In 2025 heeft het cluster Subsidies een verandering in het clustermanagement doorgemaakt. Halverwege het jaar is een nieuwe clustermanager begonnen.

Het subsidieproces is uitgebreid met nieuwe functionaliteiten die burgers en organisaties ondersteunen bij het indienen van subsidieaanvragen. Zo is het nu mogelijk om gebruik te maken van een digitale ‘ketenmachtiging’. Daarnaast hebben we oog voor de gebruikersvriendelijkheid en toegankelijkheid van subsidies. In dat kader is een aantal verbeteringen doorgevoerd in onze website en het aanvraagproces. Tevens is in 2025 gestart met de voorbereidingen voor de aanbesteding van een nieuw subsidiebeheersysteem. In 2026 zal dit systeem opnieuw aanbesteed worden.

Kennisdeling en afstemming met andere provincies heeft in 2025 plaatsgevonden binnen de reguliere overleggen van de IPO-werkgroep Subsidies. Hierbij is vooral veel kennis en ervaring uitgewisseld op het gebied van ICT en subsidiebeheersystemen. Daarnaast kwamen ook juridische onderwerpen aan bod, zoals de uitspraak van de Raad van State over de verdeelpraktijk van begrotingssubsidies en de lastneming bij subsidieverstrekking. De impact hiervan wordt in 2026 verder onderzocht en uitgewerkt.

Huisvesting en facilitaire zaken

Wij organiseren en regisseren ten behoeve van de provinciale organisatie:

- de totale facilitaire dienstverlening, waaronder: het bieden van mobiliteitsoplossingen, hospitality-, schoonmaak- en cateringactiviteiten en de organisatie van evenementen;
- de adequate huisvesting van het bestuur, directie en provinciale medewerkers;
- het beheer en onderhoud van de provinciale gebouwen.

Als dynamische en strategische partner beschikken wij over de vereiste expertise ten aanzien van een breed scala aan facilitaire en onderhoudsactiviteiten. We zijn klantgericht, resultaatgericht en flexibel, waarbij we steeds inspelen op de behoeften van onze interne klanten. Op deze wijze proberen wij onze interne klanten zoveel mogelijk te ontzorgen, zodat deze zich kunnen concentreren op hun kerntaken.

Naast datagedreven werken en projectmatig werken is het verminderen van energiegebruik en het realiseren van een klimaat-neutrale organisatie in 2050 en belangrijk speerpunt. Wij integreren duurzaamheid en circulariteit in onze bedrijfsvoering door:

- energiezuinige technologieën, producten en werkwijzen toe te passen om het energieverbruik en de CO₂-uitstoot van de organisatie te minimaliseren / te reduceren;
- circulaire processen en ketens in te richten, waarbij we afval minimaliseren en producten en materialen zoveel mogelijk hergebruiken.

Rechtmatigheid

In de jaarstukken hebben GS de rechtmatigheidsverantwoording over boekjaar 2025 opgenomen. Het college van GS heeft vastgesteld dat de in deze jaarstukken verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de door PS vastgestelde grens van 2% (€ 12,9 mln.) van de totale lasten, exclusief toevoegingen aan de reserves.

De rechtmatigheidsverantwoording maakt onderscheid in drie criteria: het begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium.

PS hebben in de financiële verordening (paragraaf 3) en het controleprotocol 2025 de uitgangspunten voor de rechtmatigheidsverantwoording vastgesteld. Hierbij is opgenomen dat individuele rechtmatigheidsfouten vanaf € 350.000 door GS moeten worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

In lijn met de Kadernota rechtmatigheid 2025 van de commissie BBV lichten wij de volgende onderwerpen toe:

Individuele afwijkingen hoger dan de rapportagegrens

Begrotingscriterium

In het verslagjaar 2025 is een afwijking groter dan € 350.000 geconstateerd. Deze overschrijding van € 23,45 mln. op het programma 4 Nieuwe energie en leefmilieu wordt veroorzaakt door het vormen van een voorziening op de deelneming Limburgs Energiefonds (LEF) ter hoogte van € 28 mln.

In 2025 heeft het college van Gedeputeerde Staten Provinciale Staten actief geïnformeerd over de verslechterende positie van deze deelneming. Daarbij zijn mitigerende maatregelen genomen om toekomstige verliezen te dekken. Hierbij heeft een additionele storting in de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking ter hoogte van € 9,5 mln. plaatsgevonden (Najaarsnota 2025), zodat er voldoende bufferruimte werd opgebouwd om toekomstige verliezen van LEF te kunnen dekken.

Bij het opmaken van de jaarrekening 2025 zijn, in lijn met het beleid rondom Sturing in Samenwerking, de jaarlijkse revisiedocumenten opgesteld op basis van de meest actuele beschikbare informatie. Op basis van deze informatie is besloten om het risico rondom LEF verder aan te scherpen door een voorziening te treffen. Dit in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording dat de provincie hiertoe verplicht. Deze extra last heeft geleid tot de begrotingsoverschrijding.

Omdat er beleidsmatig is geanticipeerd op dit toekomstige verlies, PS hier actief over is geïnformeerd en de voorziening volledig gedekt wordt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking en daarmee het effect op het jaarrekeningresultaat is geneutraliseerd is deze begrotingsoverschrijding, in termen van financiële rechtmatigheid, acceptabel.

Voorwaardencriterium

In het verslagjaar 2025 zijn geen afwijking groter dan € 350.000 geconstateerd.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

In het verslagjaar 2025 zijn geen afwijking groter dan € 350.000 geconstateerd.

Verbeteracties om afwijkingen in de toekomst te voorkomen

In de Jaarstukken 2024 is reeds benoemd dat met ingang van 2025, waar mogelijk, in een eerder stadium wordt geanticipeerd op de waardering van de verbonden partijen. Dit is in 2025 in de praktijk gebracht. Hierdoor kunnen substantiële afwaarderingen in meer gevallen tijdig meegenomen worden bij de begrotingswijzigingen in de Najaarsnota. Desondanks blijft het in de praktijk lastig om alle ontwikkelingen tijdig en integraal voor de Najaarsnota beschikbaar te hebben om te beoordelen of er sprake is van duurzame waardeverminderingen of andere financiële ontwikkelingen. Hierdoor is het niet mogelijk om alle eventuele afwaarderingen en andere financiële mutaties gerelateerd aan de waardering van verbonden partijen reeds in de Najaarsnota te verwerken.

Niet-financiële onrechtmatigheden wet Fido (treasury)

De Provincie Limburg voldoet aan de renterisiconorm en kasgeldlimiet zoals is voorgeschreven in de wet Fido. Voor nadere informatie hierover wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Het huidige Treasurystatuut dateert van 2018 en is op onderdelen niet meer actueel. Over het verslagjaar is niet volledig voldaan aan alle in het Treasurystatuut afgesproken rapportageverplichtingen aan Gedeputeerde Staten. Het Treasurystatuut wordt gedurende deze Statenperiode geactualiseerd waarbij de afspraken worden afgestemd op de informatiebehoefte en doelstelling van de treasuryfunctie.

Naleving uitgangspunten gids proportionaliteit (aanbestedingen)

Het inkoop- en aanbestedingsproces is vanuit proces- en risicobeheersing een belangrijk proces binnen Provincie Limburg. Eén van de processtappen binnen dit proces is de aanbestedingsprocedure. Vanuit risicobeheersing wordt ten aanzien van deze processtap jaarlijks door het cluster Concern een afzonderlijk onderzoek uitgevoerd.

Het voornaamste doel van dit onderzoek is om vast te stellen of de geldende aanbestedingsregels (rechtmatigheid) binnen Provincie Limburg worden nageleefd en om te adviseren over procesverbeteringen. Aanbestedingsregels zijn er met name op gericht om de beoogde inkoopbehoefte en de gewenste kwaliteit tegen een zo gunstig mogelijke prijs (doelmatigheid) te verkrijgen. Elk cluster is verantwoordelijk om de aanbestedingsregels juist toe te passen.

De uitkomsten van het onderzoek worden in de Integrale jaarrapportage inzake inkoop en aanbesteding opgenomen. Deze rapportage wordt separaat ter vaststelling aangeboden aan Gedeputeerde Staten en ter kennisgeving aan Provinciale Staten.

Fraude

Fraudepreventie is in bredere zin onderdeel van de risicobeheersing binnen de Provincie. Het (cluster) management heeft de verantwoordelijkheid om haar processen zo in te richten dat het risico op fraude zo beperkt mogelijk blijft. Houding en gedrag speelt daarbij een grote rol.

In het 2e kwartaal 2025 is door Gedeputeerde Staten de (fraude)risicoanalyse 2025 vastgesteld. In de (fraude)risicoanalyse worden op een systematische wijze de (fraude)risico's in beeld gebracht alsook de maatregelen die worden getroffen om de kans van het optreden te verlagen. Deze zal in 2026 opnieuw worden geactualiseerd.

Om de integriteit van onze processen en activiteiten te waarborgen, hebben we de 'Ambtelijke Gedragscode Provincie Limburg 2020 "Goed ambtelijk vakmanschap" ingevoerd. Daarnaast hebben we een klokkenluidersregeling in de vorm van de Regeling Melding Vermoeden Misstand. Verder kunnen misstanden ook worden gemeld via de vertrouwenspersoon.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door primaire functiescheiding. Hiermee wordt voorkomen dat één individu ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en toegang heeft tot activa.

Transparantie is voor het college van Gedeputeerde Staten erg belangrijk, daarom worden de door het college van Gedeputeerde Staten ontvangen geschenken openbaar gemaakt. Het hoe om te gaan met geschenken is opgenomen in artikel 4.1 van de gedragscode 'Integriteit commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021. Het geschenkenregister geeft een overzicht van de ontvangen geschenken en wordt periodiek bijgewerkt.

Daarnaast vormt informatiebeveiliging een belangrijk onderwerp. In het kader van de voortdurende kwaliteitsborging vormt informatiebeveiliging een prioritair aandachtsgebied binnen onze bedrijfsvoering. In de loop van het verslagjaar 2025 is een integrale risicoanalyse uitgevoerd, gericht op het identificeren van de voornaamste dreigingen op het gebied van informatiebeveiliging.

De methodologische grondslag van deze analyse vindt haar oorsprong in het *cyberweerbaarheidsonderzoek* van KPN (2022), waarbij de parameters nadrukkelijk zijn geactualiseerd naar de huidige stand van zaken en het vigerende. Hoewel de risico's op dit moment afdoende zijn gemitigeerd, wordt op basis van deze analyse bekeken welke aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden om het restrisico verder te mitigeren.

De Provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- Implementatie van de vernieuwde 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO 2.0) rekening houdend met de komende wet Cyberbeveiligingswet (Cbw);
- Implementatie van het internationale normenkader ISO 27001;
- Uitvoering van risicomanagement op de generieke faciliteiten van informatieverwerking;
- Uitvoering en implementatie van het uitvoeringsplan Digitale weerbaarheid;
- Bewustwording binnen de organisatie vergroten, wat een wettelijke verplichting in 2024 is geworden vanuit de Europese NIS2.

Op basis van de uitgevoerde interne controlewerkzaamheden zijn geen aanwijzingen of concrete gevallen van interne fraude bekend.

6. § Verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in diverse aspecten van de verbonden partijen. Bij de uitwerking van deze paragraaf is enerzijds rekening gehouden met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en anderzijds met de informatie die voor de gebruikers van deze jaarrekening het meest relevant is.

Belangrijkste ontwikkelingen in het boekjaar

In het boekjaar 2025 is in totaal voor € 36,3 miljoen geïnvesteerd in de Provinciale deelnemingen en is bij wijze van desinvestering € 4,2 miljoen aan kapitaal naar de Provincie teruggevloeid. In totaal is € 23,4 miljoen afgewaardeerd bij de verbonden partijen. De grootste afwaardering is Holding Businesspark Luchthaven Maastricht NV (HBLM) met € 19,3 miljoen. Per saldo is de boekwaarde van de verbonden partijen toegenomen met € 8,7 miljoen naar € 321,2 miljoen (ultimo 2024: € 312,5 miljoen).

De investering valt uiteen in Brightlands € 22,1 miljoen, luchthaven € 9,4 miljoen en in Provinciale fondsen € 4,8 miljoen. De desinvesteringen hebben betrekking op de verbonden partijen: MKB-Leningenfonds, CSV Amsterdam BV en Chemelot Ventures BV.

Over de verslechterende positie van het Limburgs Energie Fonds B.V. heeft het college van Gedeputeerde Staten Provinciale Staten in 2025 actief geïnformeerd. Daarbij zijn mitigerende maatregelen genomen om toekomstige verliezen te dekken. Hierbij heeft een additionele storting in de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking ter hoogte van € 9,5 mln. plaatsgevonden (Najaarsnota 2025), zodat voldoende bufferruimte werd opgebouwd om toekomstige verliezen van LEF te kunnen opvangen.

Bij het opmaken van de jaarrekening 2025 zijn, in lijn met het beleid rondom Sturing in Samenwerking, de jaarlijkse revisiedocumenten opgesteld op basis van de meest actuele beschikbare informatie. Op basis van deze informatie is besloten het risico rondom LEF nader te waarderen en hiervoor een voorziening te treffen ter waarde van € 28 mln. Het vormen van de voorziening wordt volledig gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking en heeft daarmee geen effect op het resultaat. Dit is in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording. Deze extra last, als gevolg van het treffen de voorziening, heeft geleid tot de begrotingsoverschrijding in het overzicht van baten en lasten in programma 4, Nieuwe energie en Leefmilieu.

Gedurende het jaar hebben enkele verbonden partijen kapitaal teruggestort. Het MKB-Leningenfonds is per 31 december 2025 beëindigd en wordt in het eerste kwartaal 2026 vereffend en geliquideerd. In 2025 heeft een terugstorting plaatsgevonden van € 3,5 miljoen en het restant zal in het eerste kwartaal 2026 worden teruggeboekt. Na afronding van de vereffening en beëindiging zal uw Staten nader geïnformeerd worden over hetgeen MKB-L heeft opgeleverd. Bij de beëindiging van de verbonden partij CSV Amsterdam BV in het tweede kwartaal 2025 heeft er een slotuitkering plaatsgevonden van circa € 1,4 miljoen, ver boven de van de boekwaarde van € 3.220. Bij de verbonden partij Chemelot Ventures BV heeft mede door een verkoop van een onderliggende participatie per saldo een kapitaal terugstorting plaatsgevonden van € 0,7 miljoen. In de PS vergadering (G-25-023) van 12 december 2025 is de verlenging van het Chemelot Ventures fonds met 3 jaar (einddatum 13-02-2029) behandeld.

In de paragraaf portfolio management die bij de jaarrekening wordt opgenomen, is de spreiding van de portfolio naar risicoprofiel en sectoren opgenomen alsmede de ontwikkeling van de risicoreserve en de behaalde financieel rendementen. De afwaarderingen op de individuele posten zijn opgenomen in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans van de Financieel vaste activa.

Visie en beleidsvoornemen deelnemingen

Bij het aangaan van een deelneming of het continueren van onze rol in een verbonden partij moeten de volgende vragen worden beantwoord:

- Er is sprake van een strategisch Publiek en Provinciaal belang.
- Een permanente rol en betrokkenheid wordt wenselijk of noodzakelijk geacht.
- De Provincie wil actief kunnen sturen.
- Een samenwerking op basis van een juridische entiteit is wenselijk of noodzakelijk.
- De specialistische toets van het businessplan is positief.

Alle overwegingen ten aanzien van het aangaan en beheer van verbonden partijen zijn opgenomen in Sturing in Samenwerking 3.0, vastgesteld door Provinciale Staten op 5-2-2021,

Ten aanzien van de governance en specifiek de bemensing van de verbonden partijen kunt u <https://www.limburg.nl/bestuur/benoemingenregister/> raadplegen.

Interpretatie

Voor de interpretatie van de paragraaf Verbonden partijen zijn de volgende zaken van belang.

1. Volledigheid en actualiteit van de financiële gegevens is afhankelijk van het moment van vaststelling van de jaarrekening van de (externe) verbonden partij.
2. De opgenomen subsidies betreffen enkel de structurele subsidies dan wel subsidie bij oprichting.
3. Het belang zoals vermeld in het organogram is het belang van de bovenliggende entiteit. Dochtervennootschappen worden enkel separaat in de 'factsheet' opgenomen als deze niet worden meegeconsolideerd in de directe deelneming van de Provincie. Dit geldt onder meer voor de vier dochtervennootschappen van Chemelot Participaties BV (Chemelot Campus BV, Chemelot Research Facilities BV, Chemelot Scientific Participations BV en Chemelot Campus Vastgoed CV). In de factsheets wordt aangegeven dat dit een indirect belang betreft van de Provincie. De kredieten van Provinciale Staten zijn namelijk in het verleden verstrekt aan deze vennootschappen, welke vennootschappen op een later moment dochtervennootschap van Chemelot Participaties BV zijn geworden.
4. De boekwaarde zoals vermeld in de factsheet van de verbonden partij betreft de boekwaarde per 31 december 2025 (na afwaarderingen). Indien bij de boekwaarde € 0 is vermeld dan kan sprake zijn van volledige afwaardering of dat er geen inbreng is geweest door Provincie Limburg (bv. bij samenwerkingen) of dat het een indirect belang betreft.
5. De grafiek provinciale investeringen in de factsheet van de verbonden partij geeft de investering weer voor het betreffende boekjaar.

Regeling Grote Projecten

Diverse verbonden partijen vallen onder de Regeling Grote Projecten. Conform deze Regeling worden periodiek gedetailleerde voortgangsrapportages opgesteld en met uw Staten gedeeld. In deze voortgangsrapportage wordt onder meer gerapporteerd over doelbereik, GS/PS-besluiten, financiën en risico's.

Verloopoverzicht boekwaarde per Verbonden Partij

Omschrijving

In onderstaand overzicht is voor de waardering van de verbonden partijen de boekwaarde opgenomen van 31-12-2024 en 31-12-2025 en de mutatie in het boekjaar.

Verbonden Partij		31-12-2024	Mutatie boekjaar	31-12-2025		
1	Enexis Holding N.V. (VP)	€ 6.202.544	€ -	€ 6.202.544	Essent	
2	CSV Amsterdam B.V. (VP)	€ 3.220	€ -3.220	€ -		
3	Chemelot Participaties B.V. (VP)	€ 97.764.434	€ 14.153.688	€ 111.918.122	Brightlands Chemelot	
4	Chemelot Campus B.V. (VP)	€ -	€ -			€ -
5	Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
6	Chemelot Research Facilities B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
7	Chemelot Scientific Participations B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
8	Maastricht Health Campus B.V. (VP)	€ 2.913.717	€ 720.000	€ 3.633.717		MHC
9	Campus Heerlen Huisvesting B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		SSC
10	Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
11	Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 15.666.307	€ 4.465.129	€ 20.131.436		GPV
12	Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V. (VP)	€ 8.096.693	€ -	€ 8.096.693		
13	Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
14	Holding Businesspark Luchthaven Maastricht N.V. (VP)	€ 23.781.348	€ -9.781.348	€ 14.000.000	MAA	
15	Aangewezen Luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport N.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1		
16	Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. (VP)	€ 2.983.541	€ -	€ 2.983.541		
17	Land Development AviationValley Maastricht C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
18	Land Development AviationValley Maastricht N.V. (VP)	€ 18.000	€ -	€ 18.000		
19	Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering (Liof) N.V. (VP)	€ 51.577.738	€ -	€ 51.577.738	Fondsen	
20	MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)	€ 5.817.188	€ -3.455.708	€ 2.361.480		
21	Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V. (VP)	€ 13.924.959	€ -1.187.826	€ 12.737.133		
22	Chemelot Ventures B.V. (VP)	€ 9.743.598	€ -439.692	€ 9.303.906		
23	Brightlands Ventures Partners Fund IV B.V. (VP)	€ 3.692.427	€ 1.003.274	€ 4.695.701		
24	Brightlands Agrifood Fonds B.V. (VP)	€ 3.657.152	€ 743.307	€ 4.400.459		
25	Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	€ 54.543.130	€ 2.520.721	€ 57.063.851		
26	Provincie Limburg Commandiet B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -	RvR	
27	RvR Limburg Beheer B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
28	RvR Limburg C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -		
29	BNG Bank N.V. (VP)	€ 22.689	€ -	€ 22.689	Overig	
30	Nederlandse Waterschapsbank N.V. (VP)	€ 3.063	€ -	€ 3.063		
31	Waterleiding Maatschappij Limburg N.V. (VP)	€ 132.458	€ -	€ 132.458		
32	Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen B.V. (VP)	€ 66.000	€ -	€ 66.000		
33	Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 11.897.511	€ -	€ 11.897.511		
34	IBA Parkstad BV (VP)	€ -	€ -	€ -		
35	Stichting Euregio Maas-Rijn (VP)	€ -	€ -	€ -		
36	Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (VP)	€ -	€ -	€ -		
37	Omgevingsdienst Zuid-Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -		

Verbonden Partij	31-12-2024	Mutatie boekjaar	31-12-2025
38 Omgevingsdienst Noord- en Midden-Limburg (Rud Limburg Noord) (VP)	€ -	€ -	€ -
39 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen provincie Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -
40 Het Interprovinciaal Overleg (VP)	€ -	€ -	€ -
41 Zuidelijke Rekenkamer (VP)	€ -	€ -	€ -
42 Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. (VP)	€ -	€ -	€ -
Totaal		€ 8.738.325	
	€ 312.507.718		€ 321.246.043

7. § Grondbeleid

Inleiding

De paragraaf Grondbeleid geeft inzicht in de visie en de uitwerking van het provinciale grond- en vastgoedbeleid ter ondersteuning van de provinciale doelstellingen en opgaves zoals verankerd in het coalitieakkoord, de provinciale beleidsprogramma's en de Limburgse proposities. Daarbij wordt verslag gedaan van de inkomsten, uitgaven, (veranderingen in) eigendom en de uitvoering van het grond- en vastgoedbeleid in 2025. Daar waar relevant worden vooruitblikken gegeven op de toekomstige plannen en prioriteiten van het bestuur.

Beleid in relatie tot de in de begroting opgenomen programma's

In het Coalitieakkoord 2023-2027 "Elke Limburger telt!" is opgenomen dat de Provincie Limburg een actiever grondbeleid gaat voeren om invulling te geven aan de regierol bij het leggen van de ruimtelijke puzzel. Dit is uitgewerkt in nieuw beleid en is in 2024 vastgelegd in de Nota Grond- en vastgoedbeleid (PS-besluit d.d. 21 juni 2024 G-24-022).

De Nota Grond- en vastgoedbeleid bevat de volgende hoofdlijnen:

- Het grond- en vastgoedbeleid en de daarbij behorende instrumenten worden ingezet om bij te dragen aan de realisatie van de provinciale beleidsdoelen uit de 8 provinciale beleidskaders.
- Gekozen wordt voor situationeel grond- en vastgoedbeleid, waarbij van situatie tot situatie bepaald wordt welke rol de Provincie het beste past (actief, samenwerken, faciliteren of loslaten). Deze afweging wordt gemaakt aan de hand van een in de nota opgenomen afwegingskader.
- De Provincie zet versterkt in op het instrument anticiperende aankopen. Anticiperend aankopen betekent dat de Provincie in een vroeg stadium grond koopt. Het voordeel hiervan is dat de Provincie later meer invloed heeft op het oplossen van de ruimtelijke puzzel en gemakkelijker grond kan ruilen voor provinciale taken en opgaven.
- Uitgangspunten voor de uitvoering van het grond- en vastgoedbeleid zijn: doeltreffendheid, transparantie, integer en mensgericht handelen (betrouwbare en responsieve overheid), samenwerking met gemeenten en regio's en databedreven werken. Sowieso handelen wij conform wet- en regelgeving.

Conform de Programmabegroting 2025 is de uitvoeringsstrategie van het nieuwe beleid per beleidskader nader uitgewerkt in de Nota uitvoeringsstrategie Grond- en vastgoedbeleid 2.0 (GS-besluit van 5 augustus 2025).

Uitvoering van het beleid

De uitvoering van het grond- en vastgoedbeleid is nader uitgewerkt in drie nota's, waarvan één in 2025 is geactualiseerd. De actualisatie van de andere twee nota's is uitgesteld van 2025 naar 2026, doordat prioriteit is gegeven aan het opstellen van de uitvoeringsstrategie. Aanvullend op de genoemde uitvoeringsstrategie als benoemd in de vorige paragraaf zijn in dit kader te noemen:

- **Uitvoeringsnota Pacht (2025):**
De Uitvoeringsnota Pacht beschrijft de wijze waarop de landbouwgronden en natuurgronden (voor zover agrarisch medegebruik mogelijk is) van de Provincie Limburg in pacht en huur worden uitgegeven. Conform de Nota Grond- en vastgoedbeleid wordt deze (minimaal) elke twee jaar geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd;
- **Uitvoeringsnota Beheer grond & vastgoed (2022):**
Deze nota beschrijft de operationele elementen waarmee GS invulling geeft aan het portfoliomanagement en geeft inzicht in de courante grond- en vastgoedportefeuille. Deze nota wordt in 2026 geactualiseerd;
- **Nota Uitvoering grond- en vastgoedbeleid / Zo Werken wij! (2020):**
In deze nota wordt onze interne werkwijze beschreven. De uitvoeringsregels borgen een uniforme handelswijze en beheersing van risico's in de uitvoering. Deze nota wordt in 2026 geactualiseerd.

Ontwikkeling portefeuille Provincie Limburg 2025

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de volgende onderwerpen: aankopen, verkopen, beheer en grond- en vastgoedportefeuille. De actuele grond- en eigendomsposities van de Provincie Limburg zijn nader inzichtelijk gemaakt in de (jaarlijkse) notitie grond- en vastgoedportefeuille 2026 (zie mededeling portefeuillehouder, GS-DOC-00883259).

Aankopen

Aankopen kunnen op verschillende manieren tot stand komen:

1. Via projecten en programma's

Aan de hand van een aankoopplan voor een project of programma worden de benodigde gronden aangekocht om de provinciale opgaven te verwezenlijken. De (voorgenomen) project- en programma-aankopen zijn verwerkt in de begrotingsprogramma's. Dit betreft met name weginfrastructuurprojecten en de ontwikkelopgave natuur.

2. Via anticiperende aankopen

In het nieuwe grond- en vastgoedbeleid is opgenomen dat meer ingezet wordt op anticiperende aankopen. Hiervoor is het nodig om het krediet anticiperende aankopen significant te verruimen. Conform de Programmabegroting 2025 is hiervoor een voorstel voorgelegd aan Provinciale Staten. Met het PS-besluit van 19 september 2025 (G-25-010) is € 67,9 mln. aanvullend beschikbaar gesteld voor klassieke anticiperende aankopen (totaal € 90 mln.) en € 21 mln. voor offensieve aankopen. Tevens is een risico-reserve van € 5 mln. ingesteld voor offensieve anticiperende aankopen.

Klassieke anticiperende aankopen richten zich op wettelijke taken, zoals wegeninfrastructuur, natuurontwikkeling en ruilgrond. Offensieve aankopen zijn bedoeld voor eigen doelen, zoals energieprojecten, economische ontwikkeling en woningbouw. Volgens de Nota uitvoeringsstrategie Grond- en vastgoedbeleid 2.0 is het doel om tussen 2025 en 2030 in totaal 700 hectare grond en vastgoed anticiperend aan te kopen.

3. Via Erfpachtkader

Het Erfpachtkader, vastgesteld door Provinciale Staten in 2017 (G-17-046), maakt het mogelijk om eigendommen te kopen en in erfpacht uit te geven. Het doel hiervan is onder andere het aantrekken van bedrijven en het stimuleren van de Limburgse economie. Provinciale Staten heeft hiervoor een revolverend krediet van € 100 mln. beschikbaar gesteld. Dit betekent dat het geld opnieuw kan worden gebruikt als bij het einde van de erfpacht de eerdere investeringen zijn terugbetaald. In 2025 bestond de erfpachtportefeuille uit vijf lopende projecten: Railterminal Venlo, BCTN-terminal Wanssum, Organic Nutrician Centre (ONC) te Ysselsteyn, Watersley Sittard en Siberia Maasbree, met een totale geïnvesteerde waarde van bijna € 40 mln. Begin 2025 zijn de evaluatieresultaten van het Erfpachtkader met Provinciale Staten besproken (G-24-036). Provinciale Staten hebben daarbij besloten tot continuering van de inzet van het instrument erfpacht op grond van het Erfpachtkader op basis van het beschikbaar gestelde krediet. Tevens is Gedeputeerde Staten opgedragen te onderzoeken op welke wijze duurzaamheid, circulariteit, energietransitie, social-return meegenomen kan worden in het Erfpachtkader. De bevindingen van dit onderzoek zijn inmiddels teruggekoppeld aan uw Staten.

Verkopen

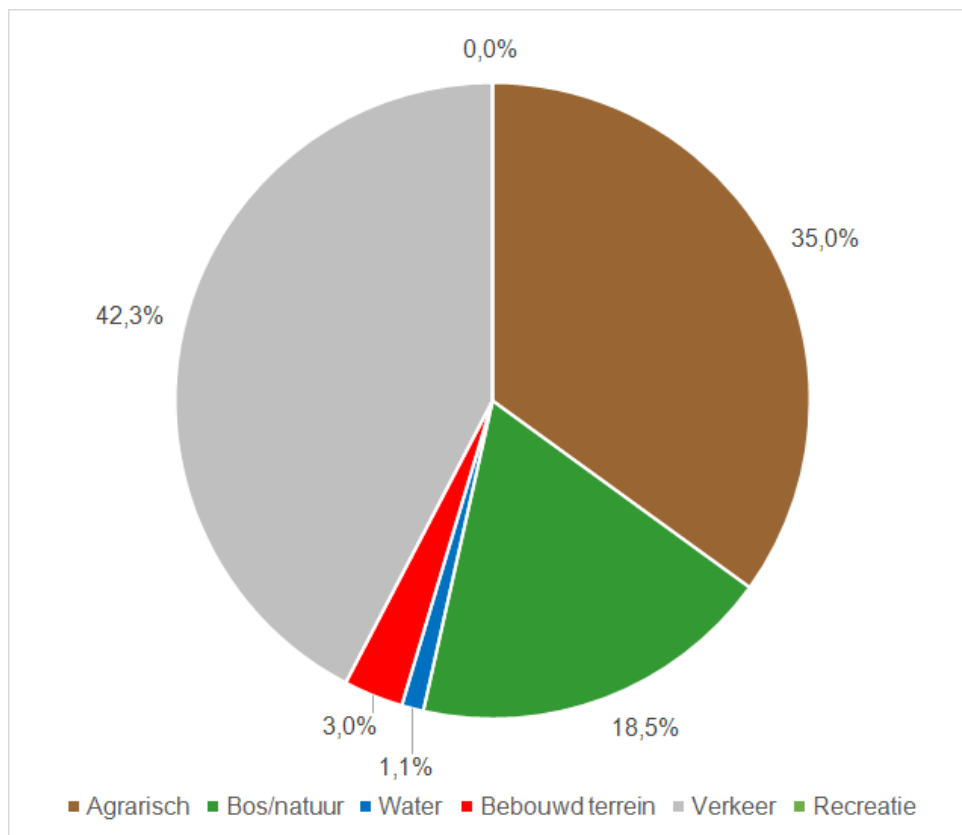
De grond- en vastgoedportefeuille dient afgestemd te zijn op de inhoudelijke en financiële doelstellingen. Belangrijk instrument daarvoor is het strategisch portfoliomanagement. Daartoe is de grond- en vastgoedportefeuille op objectniveau beoordeeld en is per object een strategiekeuze bepaald. Vastgoed met huidig dan wel (beoogd) toekomstig belang in relatie tot provinciale beleidskaders, programma's, projecten en/of wettelijke taken worden als strategisch aangemerkt. Ontbreekt het aan dit belang dan is sprake van niet strategisch vastgoed. In dat geval zal verkoop (strategiekeuze "afstoten") aan de orde zijn. De indeling van strategisch en niet strategisch eigendom vindt plaats op basis van de uitgangspunten zoals benoemd in de (vigerende) Uitvoeringsnota beheer grond en vastgoed 2022.

Beheer

Met uitzondering van de provinciale openbare infrastructuur met bijbehorende tankstations, erfpachtgronden, strategische grondvoorraden en deelnemingen, is het de bedoeling dat het eigendom van gronden en vastgoed vooral tijdelijk van aard is. Het beheer van deze gronden en opstallen is grotendeels afgestemd op dit tijdelijke karakter van het eigendom. Daarbij wordt gebruik gemaakt van flexibele, kortdurende pacht-, huur- en gebruiksovereenkomsten. De exploitatie van het beheer is opgenomen in programma 5. Leefbare steden en dorpen, product 5.1.3. Kwaliteit met minder ruimte (65444 Beheer onroerende eigendommen). In 2025 zijn de gerealiseerde uitgaven afgedekt door de gerealiseerde inkomsten.

Grond- en vastgoedportefeuille samengevat

De Provincie Limburg heeft 3.893 hectare grond en 33 opstallen (volledig of deels) in eigendom waarvan de totale boekwaarde € 107,85 mln. bedraagt (peildatum 31 december 2025). In onderstaande figuur is het eigendom van de Provincie Limburg weergegeven en onderverdeeld op basis van het huidige grondgebruik (bron: notitie grond en vastgoedportefeuille GS-DOC-00882863).

Figuur: Eigendom Provincie Limburg naar grondgebruik per 1-1-2026

Ruim 40% van de provinciale gronden bestaat uit de ondergrond van provinciale openbare infrastructuur. Dit vloeit voort uit een belangrijke provinciale kerntaak: het in eigendom hebben, onderhouden en beheren van provinciale wegen. Van alle gronden die de provincie bezit, is 35% agrarisch. De helft van dit totale provinciale agrarische areaal wordt op termijn omgevormd tot natuur, als onderdeel van de ontwikkelopgave natuur. De agrarische gronden die niet worden ingezet voor de ontwikkelopgave natuur blijven agrarische gronden en kunnen direct of indirect (als ruilgrond) dienstbaar zijn aan het verwezenlijken van andere provinciale beleidsdoelen c.q. kerntaken, dan wel als strategische agrarische voorraad worden aangehouden. Het aandeel bos / natuur omvat ongeveer een vijfde van de provinciale vastgoedportefeuille. Dit aandeel is hoofdzakelijk ontstaan vanuit de projecten Ooijen-Wanssum en vanuit natuurcompensatie verplichtingen volgende op de realisatie van enkele wegenprojecten. In 2025 is de portefeuille strategische gronden / agrarische ruilgronden aanzienlijk uitgebreid met enkele omvangrijke aankopen zoals de Graetheide - Lexhy en de verwerving van grootschalig areaal landbouwgrond.

Het bebouwde deel van de grondportefeuille (3%) houdt verband met het Erfpachtkader (G-17-046). De Provincie Limburg is daarnaast volledig eigenaar van 28 opstallen. De opstallen zijn divers van aard. Enkele van deze opstallen zijn woningen die gesloopt moeten worden in verband met herbestemming (o.m. in relatie tot het project N280 West). Ook zijn er woningen die niet meer functioneel zijn in relatie tot provinciale beleidsdoelen of kerntaken. Verkoop is in die gevallen aan de orde. Daarnaast zijn er een aantal objecten in bezit met andere doeleinden, zoals bijvoorbeeld de provinciale organisatie. Naast het Gouvernement betreft dit de provinciale steunpunten als ook het "Kasteel Groot Buggenum". Objecten met een openbare functie zoals de provinciale musea en het stationsgebouw Simpelveld (ZLSM) maken eveneens onderdeel uit van de provinciale vastgoedportefeuille. Andere vermeldenswaardige opstallen vormen de benzineverkooppunten / tankstations. De Provincie Limburg bezit negen locaties gesitueerd langs provinciale wegen die aan exploitanten worden verhuurd en waarvoor de Provincie Limburg

derhalve inkomsten ontvangt. In 2025 zijn 5 opstallen (waaronder 3 hoeves / boerderijen) samen met de gemeente Sittard-Geleen aangekocht als onderdeel van de aankoop Graetheide - de Lexhy.

Verwachte resultaten in exploitatie genomen bouwgronden

Omschrijving

In onderstaande tabel zijn de actuele prognoses opgenomen van het verwachte resultaat. Voor een andere specificatie van de boekwaarden, balanswaarden, eventuele voorzieningen en de nog te maken kosten en te genereren opbrengsten verwijzen wij naar de toelichting op de balans, onderdeel vlottende activa.

Laerbroeck

Laerbroeck, het noordelijke deel van het hoogwaterbeschermingsproject Baarlo-Hout-Blerick, was tot ruim tien jaar geleden een glastuinbouwgebied. Tussen 2006 en 2013 saneerde de Provincie Limburg de kassen vanwege de ligging in het Maasstroomgebied, met als doel hoogwaterbescherming en dijkverlegging. De herontwikkeling van het gebied, waaruit ook de kosten gedekt zouden worden, is niet uitgevoerd. De Provincie Limburg is bij de sanering eigenaar geworden van 36 hectare grond in het gebied. De huidige boekwaarde van deze grond is € 12,694 mln. Medio 2023 is het Programma Baarlo – Hout-Blerick, met het daarin opgenomen voorkeursalternatief voor de dijkverlegging, ter plaatse vastgesteld door de betrokken partners, te weten het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, het Waterschap Limburg en de gemeenten Venlo en Peel & Maas. Met dit besluit en de ondertekening van de bestuursovereenkomst in juni 2023 is het project in de planuitwerkingsfase terecht gekomen. Als onderdeel van de planuitwerkingsfase, die duurt tot eind 2026, zijn in 2025 voor het gebied “Laerbroeck”, voor het buitendijkse eigendom van Provincie Limburg, de mogelijkheden verkend om de ruimtelijke kwaliteit in het gebied te versterken, water te bufferen en de agrarische kwaliteit waar mogelijk te behouden. De aldaar aanwezige woningen waarvan de functie door de dijkverlegging niet meer gehandhaafd kan worden, worden aangekocht door het Rijk. De effectuering van de benodigde verkopen van het provinciaal eigendom in voorgaand kader zal in 2026 plaatsvinden. Het binnendijkse provinciaal eigendom wordt daarbij ingezet ten behoeve van de herhuisvesting van de eigenaren van woningen die aangekocht worden door het Rijk.

Voor het project Laerbroeck is een voorziening getroffen om de waardevermindering van de gronden bij verkoop op te vangen. De hoogte van de voorziening die is getroffen, zoals besloten door Provinciale Staten (Jaarrekening 2010 en 2013) bedraagt € 10,28 mln. De balanswaarde van de gronden per 31-12-2025 is gestegen van € 2,41 mln. naar € 2,85 mln. door de sterke stijging van de agrarische waarde van de gronden. In de Jaarrekening 2025 wordt de voorziening verlaagd naar € 9,85 mln. Hierdoor valt € 0,44 mln. vrij ten gunste van het jaarrekeningsaldo. Na de effectuering van de grondverkopen in 2026 wordt de grondexploitatie gesloten en het verlies afgedekt door de voorziening. De gronden, voor zover niet verkocht, worden toegevoegd aan de grondportefeuille. De realisatiefase van het project is beoogd in de periode 2026-2030 waarna Baarlo-Hout-Blerick in 2030 hoogwaterveilig is.

IPS/Yard

De grondexploitatie IPS/Yard was onderdeel van de gebiedsontwikkeling VDL Nedcar waar Provinciale Staten in 2020 mee hebben ingestemd. Het doel was, de economische structuur van Limburg te versterken door de duurzame doorontwikkeling van het bedrijventerrein VDL Nedcar mogelijk te maken. In 2022 zijn de gronden grotendeels aan VDL Nedcar geleverd; het met PFAS verontreinigde deel uitgezonderd. Hiermee is een groot deel van de opbrengsten (zie verderop onder punt 6: risico's en risicoreserve) al gegenereerd. In 2025 is de anterieure overeenkomst tussen VDL Nedcar en Provincie Limburg beëindigd. Momenteel wordt in het licht van de afspraken tussen Provincie Limburg en VDL Nedcar bezien welke (toekomstige) kostenposten nog ten laste dienen en kunnen komen van de exploitatie (en daarmee de achtergestelde lening van EZK). Te denken valt bijvoorbeeld aan de saneringskosten van een deel van het Yard-terrein waar een PFAS verontreiniging aanwezig is. Deze sanering zou pas uitgevoerd worden, op het moment dat sprake van zicht op continuïteit van VDL Nedcar en de daarmee samenhangende werkgelegenheid.

De boekwaarde bedraagt € 2,86 mln. Op basis van de overeengekomen leningsovereenkomst, vervalt een positief danwel negatief resultaat aan het Ministerie van EZK. Het verwacht resultaat einde project is derhalve € 0 (vanuit perspectief Provincie).

	Actuale prognose resultaat
In exploitatie genomen bouwgronden	
Laerbroeck (PS 29-5-2010)	0
IPS/YARD	0
Totaal in exploitatie genomen gronden	0

Overige grondvoorraden

Omschrijving

Californië II

De gebiedsontwikkeling Californië moet ruimte gaan bieden aan grootschalige glastuinbouw. In 2011 is Californië B.V. een overeenkomst aangegaan met de Provincie Limburg voor het voorfinancieren van de gronden die benodigd zijn voor het deelgebied Californië II. Inmiddels zijn vrijwel alle benodigde gronden verworven. De in voorraad zijnde gronden Californië worden op basis van gemaakte afspraken met Californië B.V., op kostprijsbasis (oorspronkelijk verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) doorverkocht. Aan de afspraken ligt een afnameverplichting ten grondslag. Na een periode waarin de belangstelling vanuit de markt voor afname van gronden in Californië II beperkt is geweest, heeft zich een serieuze gegadigde voor de gronden gemeld. De verwachting is dat in de loop van 2026 aan deze partij een eerste tranche gronden geleverd kan worden. Hiermee lijken er reële kansen te zijn voor de daadwerkelijke ontwikkeling van het gebied.

Anticiperende aankopen

Door Provinciale Staten is in 2014 (kenmerk G-14-010) een revolverend krediet beschikbaar gesteld van € 22,1 mln. voor het verrichten van anticiperende aankopen. De boekwaarde van de voorraad gronden die in eigendom zijn gekomen via anticiperende aankopen, bedraagt per 31 december 2025 € 4,00 mln. De voorraad bestaande uit hoofdzakelijk agrarische gronden (45,2 hectare) omvat in totaal 60,1 hectare.

Zowel in het Coalitieakkoord “Elke Limburger telt”, als in de door Provinciale Staten vastgestelde nota Grond- en vastgoedbeleid is opgenomen dat de Provincie een actiever grond- en vastgoed beleid gaat voeren. Daarbij wordt met name ingezet op het instrument anticiperende aankopen. Provinciale Staten hebben op 19 september 2025 besloten om het krediet (klassieke) anticiperende aankopen op te hogen met € 67,9 mln. (van € 22,1 mln. naar € 90 mln.) en een krediet in te stellen voor offensieve anticiperende aankopen van € 21 mln. Ter afdekking van het hogere risico bij offensieve anticiperende aankopen is een afzonderlijke risicoreserve van € 5 mln. gevormd. Deze reserve is gevormd om eventuele waardedalingen of tegenvallers bij verkoop op te vangen.

Herontwikkeling Groeve Mourik Brunssum

De strategische verwerving van de Groeve Mourik heeft plaatsgevonden in 2022 op basis van een optie tot koop zoals deze in 2011 is overeengekomen met de firma Mourik en afliep op 1 juli 2022. Besluitvorming over het lichten van de optie heeft plaatsgevonden op 28 juni 2022 (GS DOC-00290582). De behandeling van deze strategische verwerving in Provinciale Staten heeft op 30 september 2022 (G-22-026) plaatsgevonden. De levering van het eigendom aan de Provincie Limburg is in dit kader gepland voor begin 2028.

De strategische verwerving heeft plaatsgevonden met het doel de gronden met een omvang van circa 75 hectare in te zetten voor de realisatie van provinciale doelen zoals deze zijn verwoord in de provinciale beleidskaders. Het uiteindelijke programma van de herontwikkeling is daarbij mede afhankelijk van de uitwerking van de gevolgen van de uitspraak van 18 december 2024 door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot de hogere beroepen inzake Amercentrale en Rendac (stikstofuitspraak) die na de strategische verwerving is gedaan. De Groeve Mourik is gelegen in de nabijheid van natura 2000 gebieden. Herontwikkeling tot bijvoorbeeld een bedrijfslocatie lijkt daardoor vooralsnog niet meer (traditioneel) mogelijk. In 2026 is besluitvorming beoogd ten aanzien van de inzet van de locatie, vooruitlopend op de levering die begin 2028 gepland staat. Financiering van de aankoop bij levering is beoogd vanuit het krediet anticiperende aankopen en vanuit een in het kader van de besluitvorming van 2022 toegezegde bijdrage van de gemeente Brunssum en de stadsregio Parkstad.

Graetheide – De Lexhy

Op 26 juni 2025 hebben Provincie Limburg en de gemeente Sittard-Geleen de koopovereenkomsten ondertekend inzake de strategische verwerving Graetheide – de Lexhy. Verkopende partij is dsm-firmenich. Het betreft het gebied dat ten noorden van de Urmonderbaan is gelegen en in totaal circa 354 hectare landbouw- en natuurgrond, inclusief 3 pachthoeves en 2 woningen. Provincie Limburg en gemeente Sittard-Geleen zijn ieder voor 50% eigenaar.

Dit voormalig eigendom van dsm-firmenich omvat grofweg het gebied Graetheide en het gebied de Lexhy. In dit gebied zijn een aantal opgaven en ontwikkelingen voorzien zoals opgenomen in de Strategische gebiedsvisie voor de omgeving van Chemelot (2021) en daarnaast is op de Lexhy het 380kV/150kV-hoogspanningsstation voorzien.

Provincie Limburg en de gemeente Sittard-Geleen hebben besloten om deze strategische gronden aan te kopen om daarmee regie te houden op de provinciale en gemeentelijke belangen en doelen van de “strategische gebiedsvisie omgeving Chemelot”.

Om deze aankoop mogelijk te maken hebben Provinciale Staten in de vergadering van 20 juni 2025 inzake statenvoorstel “Voorgenomen strategische verwerving Graetheide – de Lexhy” (G-25-006) een investeringskrediet van € 13,70 mln. en een exploitatiebudget van € 1,47 mln. beschikbaar gesteld.

Toelichting onderhanden werk

Ontwikkelopgave natuur

Ten behoeve van de realisatie van de ontwikkelopgave natuur zijn in 2025 in totaal 40 grondaankopen gedaan (waarbij de leveringsakte gepasseerd is bij de notaris), waarmee in totaal 102,2 hectare is gekocht voor € 9,6 mln. Daarnaast hebben in totaal 39 verkooptransacties plaatsgevonden waarmee 21,7 hectare is verkocht voor € 0,8 mln. In het kader van de SKNL regeling (Ontwikkelopgave Natuur) zijn kwalitatieve verplichtingen (recht om iets te dulden of iets niet te doen) overeengekomen met de eigenaren van de desbetreffende gronden. In dit verband zijn 104,5 hectare belast met een dergelijke verplichting in 2025.

In het kader van het Statenvoorstel anticiperende aankopen worden de aangekochte gronden administratief overgeboekt naar het krediet (klassieke) anticiperende aankopen. Op het moment dat (ruil)gronden uit de voorraad (klassiek) anticiperende aankopen daadwerkelijk ingezet worden voor de realisatie van de ontwikkelopgave natuur - en er sprake is van projectgronden - dan vindt er (wederom) een overboeking plaats. Deze werkwijze zorgt ervoor dat (ruil)gronden integraal ingezet kunnen worden voor provinciale doelen.

In onderstaande tabel zijn de boekwaarden, realisatie 2025 en het saldo afgezet tegenover het totale krediet.

x € 1.000

	Boekwaarde 1-1-2025	Realisatie 2025	Boekwaarde 31-12-2025	Restant	Beschikbaar gesteld krediet
Overige grondvoorraden					
Californië II (PS 23-6-2011)	7.089	-57	7.032	12.968	20.000
Anticiperende aankopen	3.989	10	3.999	86.001	90.000
Gronden Graetheide en de Lexhy	0	12.875	12.875	825	13.700
Totaal overige grondvoorraden	11.078	12.828	23.906	99.794	123.700
Onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur					
Ontwikkelopgave Natuur	90	3.100	3.190	0	178.140
Totaal Ontwikkelopgave Natuur	90	3.100	3.190	0	178.140

Risico's en risicoreserve

Om risico's af te dekken is binnen de begroting een Risicoreserve financieel instrumentarium Sturing in samenwerking aanwezig. Het erfpachtinstrumentarium maakt hiervan integraal onderdeel uit. Daarnaast is er een afzonderlijke risicoreserve anticiperende aankopen gevormd. De huidige risico-inschatting van de lopende projecten wordt nihil ingeschat. De stikstofuitspraken (waaronder Rendac en Greenpeace) zijn daarbij wel een belangrijk aandachtspunt. Aangezien de gevolgen van de uitspraken en verdere stappen nog onduidelijk zijn, zijn de stikstofrisico's (vooralsnog) niet meegenomen in de huidige risico-inschatting.

8. § Openbaarheid

Inleiding

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en andere privacywetgeving en de Wet open overheid (Woo). De verplichting voor een Openbaarheidsparagraaf is sinds 2022 opgenomen in artikel 3.5 van de Woo.

Wet open overheid (Woo)

Op 1 mei 2022 is de Woo in werking getreden. Het doel van de Woo is een open overheid, die zorgdraagt voor een adequate en toegankelijke informatievoorziening op basis van een ordentelijke informatiehuishouding. Onder de Woo heeft de Provincie een verplichting om categorieën informatie uit eigen beweging geheel of gedeeltelijk openbaar te maken. Die verplichting tot actieve openbaarmaking is echter niet per 1 mei 2022 in werking getreden. Om tot een realistisch tijdpad en een haalbare implementatie van deze verplichting te komen, vindt de Rijksoverheid het van belang om hierin samen met de decentrale overheden op te trekken. Er is daarom samen met een vertegenwoordiging van bestuursorganen een gefaseerde implementatie opgesteld, gericht op stapsgewijze invoering en op ondersteuning van bestuursorganen bij de implementatie van de actieve openbaarmaking van hun informatie. De wettelijke verplichting hiertoe wordt gefaseerd - per informatiecategorie - ingevoerd. Dit gebeurt bij koninklijk besluit.

De eerste tranche voor provincies is op 1 november 2024 in werking getreden. De Provincie Limburg voldoet aan de openbaarmakingseisen van deze tranche. In 2025 is er gewerkt aan de passieve openbaarmaking en de voorbereiding op de inwerkingtreding van de tweede tranche. Bovenwettelijk en in het kader van de inspanningsverplichtingen worden de nota's voor collegevergaderingen sinds het voorjaar van 2024 actief openbaar gemaakt via een portaal in iBabs, waar deze voor een ieder te raadplegen zijn.

Op dit moment worden de documenten aangaande de informatiecategorieën op onze eigen website actief openbaar gemaakt. Er worden voorbereidingen getroffen om dit toegankelijker en makkelijker vindbaar te maken, waarbij de nog vast te stellen richtlijnen vanuit de landelijke overheid afgewacht worden. De landelijke Woo-index en zoekfunctie worden vervolgens door de Rijksoverheid stapsgewijs en op basis van praktijkervaringen en gebruikersonderzoek verbeterd. Het goed ondersteunen van de gebruiker bij het vinden van de relevante actief openbaar gemaakte overheidsinformatie is daarbij het leidende principe.

Op peildatum 15 december 2025 zijn in 2025 91 Woo-besluiten genomen, waarvan 73% binnen de beslistermijn. Hierdoor zijn er 2636 documenten middels een Woo-besluit openbaar gemaakt. Daar waar de beslistermijn niet is gehaald, is dat vooral veroorzaakt door de omvang en complexiteit van het verzoek in combinatie met de beschikbare ambtelijke capaciteit bij de inhoudelijk betrokkenen.

9. § Duurzaamheid

Inleiding

De afgelopen jaren hebben we diverse stappen gezet om onze bedrijfsvoering en uitvoerende taken te verduurzamen. Het belang om sneller en gestructureerd toe te werken naar een duurzame organisatie die haar negatieve impact op mens, dier en milieu vermindert, neemt echter steeds sterker toe door toenemende wet- en regelgeving en een groeiende noodzaak in de maatschappij om te verduurzamen. Zoals voorgenomen in de nieuwe beleidskaders 'Nieuwe Energie en Schoon Leefmilieu' en 'Werken aan een toekomstbestendige economie' hebben wij een plan geschreven dat aantoont hoe de provinciale organisatie haar negatieve impact op mens, dier en milieu richting 2030 gaat reduceren: het Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2024-2030. Dit uitvoeringsplan duurzaamheid 2024-2030 laat op een integrale wijze zien hoe de organisatie als maatschappelijke organisatie 'het goede voorbeeld' geeft

richting de Limburger en welke acties nodig zijn om onze bijdrage te leveren aan een duurzame samenleving.

De opgave

Het uitvoeringsplan duurzaamheid 2024-2030 is gebaseerd op het wettelijk kader, landelijke en Europese ambities, ambities voortkomend uit diverse akkoorden en intentieverklaringen en trends in de maatschappij. Dan gaat het bijvoorbeeld om de Klimaatwet, de routekaart schoon en emissieloos bouwen (SEB), het manifest maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI), het Nationaal Programma circulaire economie en de Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). In 2025 vond een actualisatie van het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) plaats. Momenteel onderzoeken wij nog welk effect dit heeft op de gestelde doelen voor het thema circulariteit.

Uitvoeringsplan duurzaamheid 2024-2030

Het uitvoeringsplan duurzaamheid 2024-2030 kent 4 strategische doelen, nl.:

- 1: CO₂-reductie: minimaal 55% CO₂-reductie realiseren in 2030 t.o.v. 2019;
- 2: Energiereductie: jaarlijks 1,9% energiereductie tot en met 2030;
- 3: Circulariteit: minimaal 50% reductie in het gebruik van primaire grondstoffen in 2030 t.o.v. 2019;
- 4: Implementatie: in 2030 is duurzaamheid een vanzelfsprekendheid in bedrijfsprocessen van de Provinciale organisatie.

Deze doelen zijn vertaald naar 5 thema's die betrekking hebben op de diverse organisatieonderdelen van de provinciale organisatie, nl.: energie; duurzaam inkopen en afval; mobiliteit; duurzame infrastructuur; en mindset. Vervolgens gaat het om circa 175 reductiemaatregelen op deze thema's. In het hoofdstuk monitoring & voortgang vertellen wij hier meer over.

Financiën

Voor het uitvoeringsplan duurzaamheid 2024-2030 is een aanjaagbudget van € 314.000 tot en met 2027 beschikbaar gesteld. In 2025 is een bedrag van € 0,15 mln. gerealiseerd. Deze uitgaven hebben betrekking op de doorontwikkeling (automatisering dataproces) van de Duurzaamheidsmonitor Provinciale Organisatie en het opstellen van het concept actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI).

Monitoring & voortgang

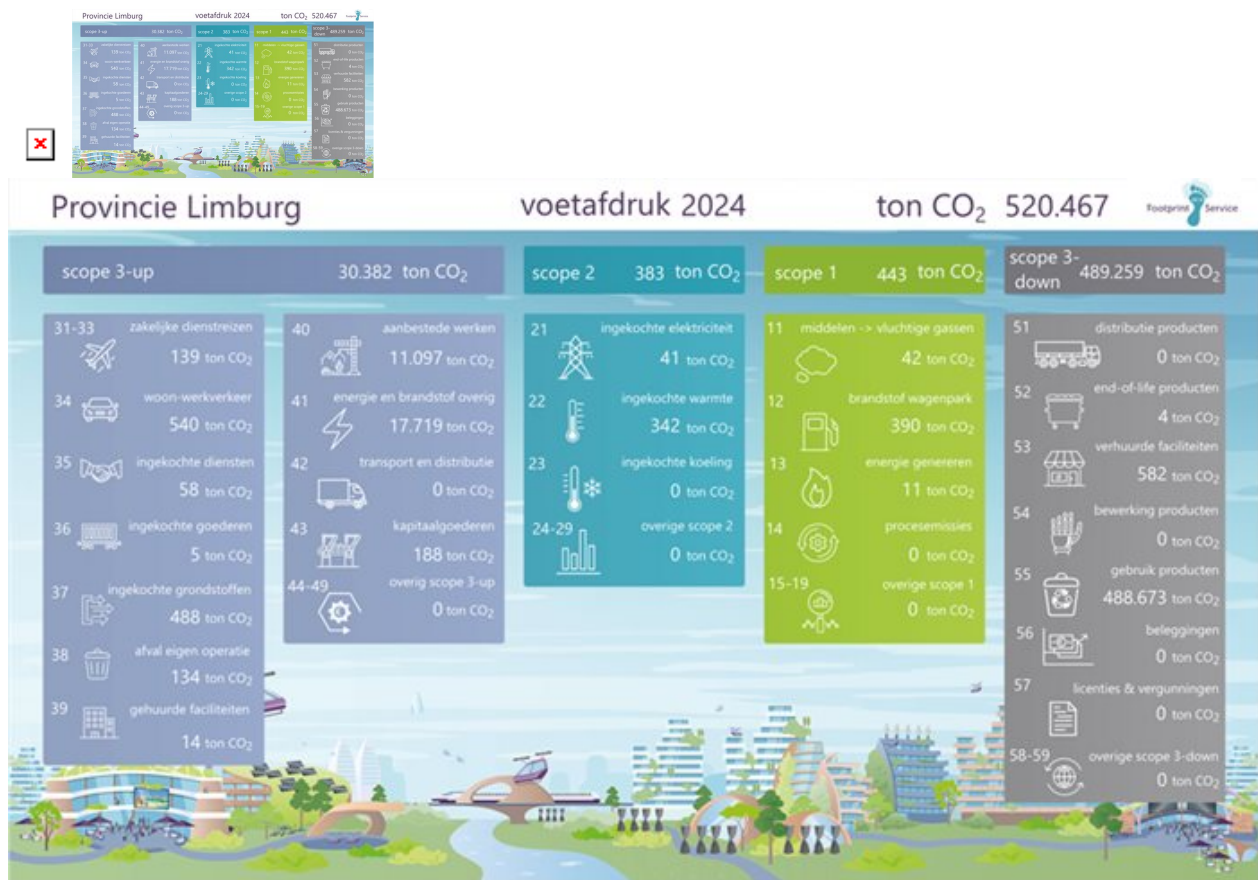
Effectieve ondersteuning en monitoringinstrumenten

In 2024 en begin 2025 is via een aanbesteding externe ondersteuning geselecteerd voor de uitvoering van het uitvoeringsplan duurzaamheid. Dankzij deze ondersteuning zijn de voetafdrukken over de jaren 2023 en 2024 zorgvuldig in kaart gebracht. Het actieplan maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI) waarmee de Provincie een bijdrage wilt leveren aan de doelen van het Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2024-2030 ligt in concept klaar. Daarnaast is begonnen met de doorontwikkeling (automatisering dataproces) van de Duurzaamheidsmonitor Provinciale Organisatie. Hiermee verkrijgen we betere (sturings)informatie op de voortgang van de gestelde doelen, zodat gerichte en directe bijsturing mogelijk is. De CO₂-voetafdruk over 2025 wordt momenteel berekend en zal in de begroting 2027 gerapporteerd worden.

Voetafdruk 2024: aanzienlijke reductie ten opzichte van 2019

De totale CO₂-voetafdruk van de Provincie bedraagt in 2024 ruim 520 kton CO₂. Dit is een daling van 10% ten opzichte van het vergelijkbare referentiejaar 2019.

Binnen deze voetafdruk onderscheiden we een beïnvloedbaar deel (scope 1, 2 en zakelijke dienstreizen) en een niet-beïnvloedbaar deel (waaronder leveranciers en eindgebruikers binnen scope 3). Het beïnvloedbare deel is sinds 2019 met maar liefst 80% gereduceerd. De reductie binnen de beïnvloedbare mobiliteit — waaronder het eigen wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer— bedraagt 30%. Deze daling is grotendeels toe te schrijven aan een structurele afname van het woon-werkverkeer door thuiswerken. Hieronder de visualisatie van de voetafdruk 2024:

Circulaire grondstoffen: eerste resultaten zichtbaar

In de klimaatmonitor 2024 is de circulariteit van beton en asfalt inzichtelijk gemaakt. Hieruit blijkt dat bijna 40% van de ingekochte hoeveelheden al uit secundaire (gerecyclede) bronnen afkomstig is.

Energieverbruik provinciale gebouwen: stabilisatie en verduurzaming

Het energieverbruik van de provinciale gebouwen in eigendom (exclusief verhuurde panden) is in zowel 2023 als 2024 nagenoeg gelijk gebleven. Vergeleken met 2019 is sprake van een afname in aardgasverbruik, maar daar staat tegenover dat het gebruik van stadswarmte is toegenomen. Deze verschuiving draagt bij aan de bredere doelstelling om fossiele bronnen uit te faseren.

Andere maatregelen

In 2025 en zijn wij gestart met het afval scheiden op onze steunpunten. Het wagenpark is verder verduurzaamd en waar mogelijk geëlektrificeerd. Op het gebied van grond, weg en waterbouw hebben wij verdere verduurzamingsstappen gezet, zoals het uitvragen van duurzaam brandstofgebruik of het gebruik maken van circulaire grondstoffen. De laadinfrastructuur op het parkeerdeck is in 2025 verder uitgebreid. Ten slotte hebben wij ook een concept versie klaar liggen voor ons Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkoop (MVOI) actieplan. Daarmee willen wij middels inkoop en aanbesteding onze impact verduurzamen op de thema's klimaat, circulariteit en social return.

Wij hebben in 2025 geen herhaalonderzoek gedaan voor de afvalspiegel. Het onderzoek uit 2024 heeft aangetoond dat onze organisatie redelijk weinig afval produceert en deze goed scheidt. Een aantal acties met betrekking tot het verduurzamen van het Gouvernement hebben niet kunnen plaatsvinden in 2025, zoals de verkenning voor het vergroenen van de werkplekken of het 's nachts uitschakelen van de installaties. Het verduurzamen van de vervoersregeling heeft ook vertraging opgelopen.

10. § Portfoliomanagement

Inleiding

Sinds de invoering van het kader Sturing in Samenwerking en het beleid ten aanzien van risicoreserveringen heeft de Provincie het beheer van haar financiële vaste activa verder geprofessionaliseerd. Dit vindt plaats onder de noemer portfoliomanagement.

In deze paragraaf wordt Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de financiële vaste activa die de Provincie aanhoudt en het beheer dat de Provincie ten aanzien van deze activa uitvoert binnen het zogenoemde SIS-portfolio (Sturing in Samenwerking). Naast de financiële vaste activa maken ook de gronden die door de provincie in erfpacht zijn uitgegeven integraal onderdeel uit van het SIS-portfolio, aangezien deze vanuit risicosturing en rendement worden meegenomen in het integrale portfoliobeheer.

In deze paragraaf wordt gerapporteerd over de ontwikkelingen op het gebied van risico's, de samenstelling van het portfolio, het gerealiseerde rendement en de positie van het eigen vermogen.

Investeringsportefeuille

Binnen het SIS-portfolio wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen in leningen en deelnemingen die voortvloeien uit de publieke taak. Daarnaast maken ook de gronden die door de provincie in erfpacht zijn uitgegeven integraal onderdeel uit van het SIS-portfolio. Hieronder volgt het overzicht van het portfolio.

Portfolio SIS 3.0		Bedragen x €1.000	
Balans publieke taak	31-12-2024	31-12-2025	
Financiële vaste activa - leningen	606.592	586.697	
Financiële vaste actieve - deelnemingen	308.542	293.246	
Totaal Financieel vaste activa	915.134	879.943	
MVA Gronden uitgegeven in erfpacht, econ. nut	39.251	33.425	
Totaal Financieel vaste activa incl. erfpacht	958.946	913.369	
Borgstellingen	40.000	40.000	
Totaal risicodragende portefeuille	998.946	953.369	
Aandeel portfolio - deelnemingen publieke taak	32,36%	30,76%	
Aandeel portfolio - leningen publieke taak	60,72%	61,54%	
Aandeel portfolio - gronden uitgegeven in erfpacht	3,93%	3,51%	
Aandeel portfolio - borgstellingen	4,00%	4,20%	

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van het SIS portfolio wordt jaarlijks vastgesteld volgens *SIS 3.0*. Dit houdt in dat wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de verschillende instrumenten, die zijn ingezet voor de publieke taak, waardeverloopt blijft. Hiervoor worden de financiële risico's continu gemonitord en periodiek geëvalueerd aan de hand van revisiedocumenten. Hieronder volgt een nadere uitsplitsing van het risicoprofiel van het portfolio.

Risiko spreiding SIS 3.0		Bedragen x €1.000		
Credit risk	Boekwaarde	%		
	AAA	313.823	32,9%	AAA
	AA	6.000	0,6%	AA
	A	150.026	15,7%	A
	BBB	162.347	17,0%	BBB
	BB	39.166	4,1%	BB
	B	59.260	6,2%	B
	CCC	66.472	7,0%	CCC
	CC	76.257	8,0%	CC
	C	77.472	8,1%	C
	D	2.546	0,3%	D
Sturingskwadrant	Boekwaarde	%	Streefwaarde	
Actief Sturen	222.746	23,4%	20%	
Sturen	201.514	21,1%	10%	
Actief Monitoren	373.083	39,1%	60%	
Monitoren	156.026	16,4%	10%	
Totaal publieke taak	953.369	100%	100%	
Legenda	Credit rating			
Actief Sturen	CCC - CC - C			
Sturen	BB - B			
Actief Monitoren	A - BB			
Monitoren	AAA - A			

Risicoreserve

Conform *SIS 3.0* wordt jaarlijks één integrale risicoreserve vastgesteld voor de totale portefeuille van investeringen die voortvloeien uit de publieke taak. De omvang van deze reserve wordt bepaald op basis van een herwaardering van de risico's binnen de portefeuille. De uitkomsten van deze berekening voor 2025 zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bepaling Risicoreserve SIS 3.0		Bedragen x €1.000	
Mutatie risicoreserve	31-12-2024	31-12-2025	
Stand risicoreserve begin jaar	118.414	116.941	
Mutaties in het jaar:			
<i>Stortingen in de risicoreserve gedurende boekjaar</i>	13.880	18.037	
<i>Afwaarderingen</i>	-22.654	-23.379	
<i>Bijstelling risicoreserve</i>	7.301	-8.637	
Stand risicoreserve ultimo jaar	116.941	102.962	

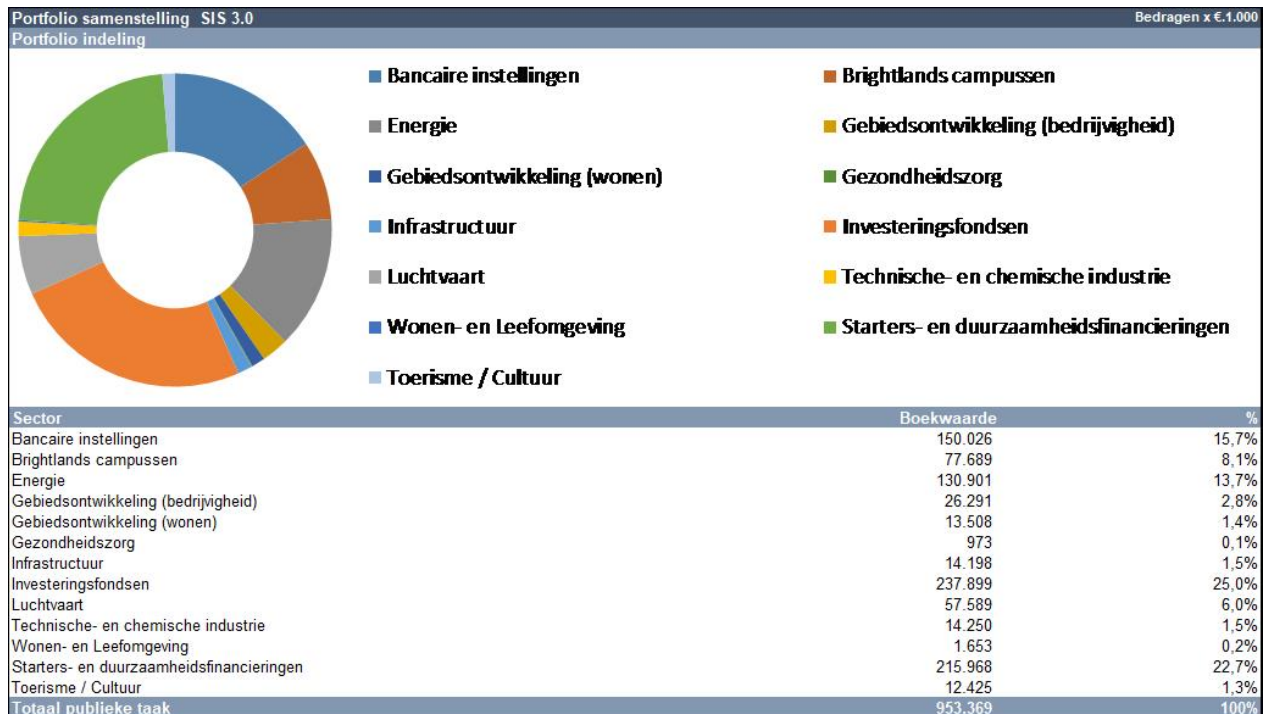
De risicoreserve is in het boekjaar 2025 netto met € 13,9 miljoen afgenomen van € 116,9 miljoen naar € 102,9 miljoen. Deze afname is het saldo van de volgende mutaties in 2025:

- € 18,0 miljoen aan dotaties aan de risicoreserve, conform besluitvorming van Gedeputeerde Staten binnen de geldende kaders;
- € 23,4 miljoen aan afwaarderingen binnen het portfolio als gevolg van de ontwikkeling van individuele investeringen;
- € 8,6 miljoen onttrekking aan de risicoreserve als gevolg van de bijstelling van de risicoreserve op basis van de herwaardering van de individuele instrumenten binnen het SIS-portfolio.
- € 28,0 miljoen voorziening getroffen ten aanzien van Limburgs Energie Fonds B.V.

Op basis van deze herwaardering bedraagt de benodigde risicoreserve per ultimo 2025 € 102,9 miljoen. Dit bedrag vormt de stand van de risicoreserve aan het einde van het boekjaar.

Portfolio samenstelling

Om de financiële risico's binnen de investeringsstrategie te beheersen, zijn in SIS 3.0 limieten vastgesteld. Zo mag maximaal 30% van het portfolio binnen één sector worden belegd en zijn streefwaarden per sturingskwadrant, zoals toegelicht in de voorgaande paragraaf, vastgesteld. Het huidige SIS-portfolio voldoet aan deze richtlijnen. Hieronder volgt een overzicht van de samenstelling van het portfolio.

Rendement

Investerings met een laag risico leveren doorgaans een stabiel maar bescheiden rendement op, zoals financieringen met hypothecaire zekerheid. Daarentegen kunnen hoog-risico-investeringen potentieel een hoger rendement opleveren, maar met een grotere mate van onzekerheid, bijvoorbeeld deelnemingen in markten met een verhoogd risico. De Provincie hanteert binnen *SIS 3.0* een bewuste investeringsstrategie waarbij risico's worden afgewogen om zowel financieel als maatschappelijk rendement te realiseren. Hieronder worden de behaalde financiële rendementen per instrument weergegeven:

Rendement SIS 3.0	Bedragen x €1.000
	2025
Erfpacht canon	1.782
Dividend	22.467
Rente opbrengsten	13.286
Totaal rendement	37.535
Afwaarderingen	23.379
Totaal opbrengsten (na afwaardering)	14.156
<i>Erfpacht ongecorrigeerd</i>	5,33%
<i>Dividend rendement ongecorrigeerd</i>	7,66%
<i>Rente rendement ongecorrigeerd</i>	2,26%
Totaal rendement ongecorrigeerd	3,94%
<i>Erfpacht gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	5,33%
<i>Dividend rendement gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	-0,16%
<i>Rente rendement gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	4,53%
Totaal rendement gecorrigeerd	1,48%

Jaarrekening 2025

Balans per 31-12-2025

De provinciale balans

Onderstaand vindt u de provinciale balans per 31 december 2025. De balans geeft een overzicht van wat de Provincie Limburg bezit (activa of debetzijde) en hoe dit is gefinancierd (passiva of creditzijde). Bij de passiva maken we onderscheid tussen vreemd vermogen (schulden en verplichtingen) en eigen vermogen (het gespaarde geld van voorgaande jaren).

In het algemeen blijft de omvang en samenstelling van de balans en de resultatenrekening stabiel vergeleken met voorgaande jaren: er zijn geen grote schommelingen zichtbaar. De balans is altijd in evenwicht – het totaal van de activa is gelijk aan het totaal van de passiva.

De weergegeven balans maakt inzichtelijk welke veranderingen er zijn ten opzichte van het jaar 2024. Voor een nadere duiding hiervan verwijzen wij ook naar het strategisch kader. In dat kader worden de belangrijkste financiële kengetallen en de meerjarige financiële ontwikkelingen toegelicht. Hieruit blijkt dat de Provincie financieel gezond is, maar dat er zorgen zijn over het meerjarig perspectief.

Een gedetailleerde toelichting op alle afzonderlijke onderdelen van de balans vindt u in het onderdeel "Toelichting op de balans per 31-12-2025".

Balans - Activa

Omschrijving

De activazijde van de balans bestaat uit vaste activa (bezittingen die langer dan één jaar meegaan, zoals gebouwen en infrastructuur) en vlottende activa (bezittingen die binnen één jaar in geld kunnen worden omgezet, zoals voorraden en liquide middelen).

€ x 1.000

Activa		Ultimo 2025		Ultimo 2024
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	4		6	
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	72.463		58.107	
		72.467		58.113
Materiële vaste activa				
- Investerings met een economisch nut	29.121		32.496	
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	347.384		348.979	
- In erfpacht	33.425		39.251	
		409.930		420.725
Financiële vaste activa				
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>				

€ x 1.000

- deelnemingen	293.246		308.563	
<i>Leningen u/g aan:</i>				
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	413.388		371.420	
- deelnemingen	334.578		338.925	
Overige langlopende leningen	252.120		267.667	
Uitzettingen in s'Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	100.000		0	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	233		66.846	
		1.393.564		1.353.421
Totaal vaste activa		1.875.961		1.832.259
Vlottende activa				
Voorraden				
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	3.183		-354	
Gereed product en handelsgoederen	23.954		11.128	
		27.137		10.774
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	33.310		26.673	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	215.176		344.882	
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	1.570		1.261	
Overige vorderingen	10.815		6.125	
		260.870		378.941
Liquide middelen				
Banksaldi	18		18	
		18		18
Overlopende activa				
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:				
- Europese overheidslichamen	213		0	
- Het Rijk	38.615		2.193	
- Provincies	3		0	
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	73.025		40.768	
		111.856		42.961
Totaal vlottende activa		399.881		432.694
Totaal activa		2.275.842		2.264.953

Balans - Passiva

Omschrijving

De passivazijde van de balans bestaat uit vaste passiva en vlottende passiva. Tot de vaste passiva behoren het eigen vermogen (het spaargeld van de provincie), voorzieningen (gereserveerde bedragen voor toekomstige verplichtingen) en lang vreemd vermogen (leningen met een looptijd langer dan één jaar).

De vlottende passiva bestaan uit kortlopende schulden: dat zijn verplichtingen die de provincie binnen één jaar moet betalen.

De presentatie van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek doel is gewijzigd. In de jaarstukken van 2025 is het onderdeel "Overige Nederlandse overheidslichamen" onderverdeeld naar 3 verschillende categorieën:

1. Provincies
2. Gemeenten
3. Overige overheden

Het saldo in de Jaarstukken 2025 gepresenteerd onder "Overige Nederlandse overheidslichamen" is verdeeld over deze 3 categorieën.

€ x 1.000

Passiva		Ultimo 2025	Ultimo 2024
Vaste passiva			
Eigen vermogen			
Algemene reserve	940.883	933.612	
Bestemmingsreserves	637.887	666.316	
Gerealiseerde resultaat	85.303	99.293	
		1.664.074	1.699.221
Voorzieningen			
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	16.701	13.806	
Voorzieningen ter egalisering van kosten	13.105	11.376	
		29.806	25.182
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar			
Onderhandse leningen van:			
- binnenlandse banken en ov.financiële instellingen	363	543	

- openbare lichamen	10.532		11.560	
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	19.286		23.742	
Door derden belegde gelden			0	
Waarborgsommen	3.563		2.257	
		33.743		38.102
Totaal vaste passiva		1.727.623		1.762.505
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar				
Overige schulden	42.854		34.856	
		42.854		34.856
Overlopende passiva				
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	126.171		117.918	
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:				
- Europese overheidslichamen	16.628		14.819	
- Het Rijk	337.043		313.876	
- Provincies	14.160		14.353	
- Gemeenten	3.503		3.828	
- Overige overheden	4.127		1.450	
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	3.732		1.348	
		505.365		467.592
Totaal vlottende passiva		548.219		502.448
Totaal passiva		2.275.842		2.264.953

Bedrag aan borgstellingen

Het bedrag aan borgstellingen ultimo 2025 bedraagt € 0 omdat de borgstelling ad € 40 mln. aan het Limburgs Energiefonds op dat moment nog niet actief was. In de niet uit de balans blijvende verplichtingen staat dit nader toegelicht.

Toelichting op balans per 31-12-2025

Vaste activa

Activa

Op de activazijde (linkerkant) van de balans staan de bezittingen van de Provincie Limburg. Dit zijn bijvoorbeeld gronden, gebouwen, machines, auto's, voorraden, vorderingen en geld (zoals aandelen, uitstaande bedragen en liquide middelen). De balans per 31 december 2025 laat hiervan een momentopname zien.

Veel van deze bezittingen zijn bedoeld om langer dan één jaar door de Provincie te worden gebruikt. De waarde verandert in principe niet sterk, tenzij er nieuwe investeringen worden gedaan, bezittingen worden verkocht of buiten gebruik gesteld, geld wordt ontvangen van derden, of afschrijvingen en waardeverminderingen plaatsvinden. Wanneer een bezitting wordt afgestoten (desinvestering), wordt deze van de balans verwijderd. Het afschrijven van bezittingen gebeurt volgens de afspraken uit de financiële verordening 2024. De exacte werkwijze hiervoor is toegelicht bij de waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling in deze jaarrekening.

De bezittingen zijn te onderscheiden in twee posten:

1. Vaste activa, bestaande uit immateriële -, materiële- en financiële vaste activa;
2. Vlottende activa, bestaande uit voorraden, uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa.

De totale waarde aan bezit ultimo 2025 is ruim € 2.276 miljoen. Daarmee stijgt ons bezit met bijna € 11 miljoen ten opzichte van 2024 (€ 2.265 miljoen).

Op hoofdlijnen zijn de volgende mutaties in balanswaardes van 2024 naar 2025 zichtbaar:

- Immateriële vaste activa nemen € 14,36 mln. toe van € 58,11 mln. naar € 72,47 mln.
- Materiële vaste activa nemen € 10,80 mln. af van € 420,73 mln. naar € 409,93 mln.
- Financieel vaste activa nemen € 40,14 mln. toe van € 1.353,42 mln. naar € 1.393,56 mln.
- De voorraden nemen € 16,37 mln. toe van € 10,77 mln. naar € 27,14 mln.
- De uitzettingen nemen € 118,07 mln. af van € 378,94 mln. naar € 260,87 mln.
- De liquide middelen blijven gelijk op € 0,02 mln.
- Overlopende activa nemen € 68,89 mln. toe van € 42,96 mln. naar € 111,86 mln.

Onderstaande toelichtingen op de diverse balansposten geven inzicht in de balansposten die per saldo deze stijging verklaren.

Immateriële vaste activa - totaaloverzicht

Omschrijving

Immateriële vaste activa zijn activa die niet tastbaar zijn. Investeren betekent in financiële zin dat wij vermogen vastleggen in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In deze categorie zijn dat investeringen die de Provincie doet waar geen bezittingen tegenover staan, zoals de kosten van onderzoek en ontwikkeling voor mogelijke investeringen. Daarnaast zijn hier investeringen in activa van derden opgenomen. Onderstaand treft u de toelichting op de balans van deze posten op hoofdlijnen. Hieruit blijkt een stijging van € 14,36 mln. waarbij de balanswaarde is gestegen van € 58,11 mln. ultimo 2024 naar € 72,47 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	4	6
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	72.463	58.107
	72.467	58.113

Immateriële vaste activa - verloopoverzicht

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van immateriële vaste activa. De toename van de boekwaarde ultimo 2025 (€ 72,47 mln.) ten opzichte van 2024 (€ 58,11 mln.) bedraagt per saldo € 14,36 mln. en wordt grotendeels veroorzaakt door investeringen in bijdragen aan activa in eigendom van derden, deze worden verder toegelicht onder "Immateriële vaste activa - belangrijkste investeringen in bijdragen aan activa van derden".

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Investeringen 2025	Desinvesteringen 2025	Afschrijvingen 2025	Bijdragen van derden 2025	Afwaarderingen 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	6	0	0	2	0	0	4
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	58.107	17.561	0	2.977	228	0	72.463
	58.113	17.561	0	2.979	228	0	72.467

Bijdrage Tram Maastricht Hasselt

Zoals vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling bestaat het risico dat het project Tram Maastricht Hasselt zal worden afgeboekt. De huidige boekwaarde bedraagt € 5,78 mln. en is verantwoord onder de post "Bijdragen in activa in eigendom van derden". Over de precieze impact bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid. Het is afhankelijk van de betrokken partijen of er overeenstemming wordt bereikt over de terugbetaling van betaalde kosten. Inmiddels bevindt dit proces zich in een juridische procedure.

Immateriële vaste activa - belangrijkste investeringen in bijdragen aan activa van derden

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert de belangrijkste investeringen aan activa van derden voor 2025.

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2025	Cumulatief besteed t/m 2025
Investeringsen			
Railagenda Electrificatie Maaslijn	225.030	16.069	50.570
Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	68.140	487	37.427
Stationsomgeving Beek-Elsloo	10.901	1.005	5.231
Overig	56.511	0	40.342
	360.582	17.561	133.570

Materiële vaste activa - totaaloverzicht

Omschrijving

Materiële vaste activa zijn investeringen waarin geld langer dan een jaar wordt vastgelegd, zoals grond, gebouwen etc. Investeren betekent in financiële zin dat wij vermogen vastleggen in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Investeringsen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Iets dat te koop c.q. te verkopen is, maakt het nog niet "verhandelbaar". Verkeersvoorzieningen (bijvoorbeeld verkeerslichten) worden gekwalificeerd als 'inrichting van de openbare ruimte' en zijn vergelijkbaar met straatverlichting, afvalbakken, bankjes, speeltoestellen etc. Al deze goederen leveren geen geld op, maar hebben een maatschappelijk nut en zijn derhalve investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

De boekwaarde ultimo 2025 (€ 409,93 mln.) is per saldo met € 10,80 mln. gedaald ten opzichte van de standen ultimo 2024 (€ 420,73 mln.). Deze afname wordt veroorzaakt door afschrijvingen en afwaarderingen op investeringen waardoor de nieuwe investeringen in provinciale infrastructuur de boekwaarde per saldo niet doen stijgen.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2024
Investerings met een economisch nut	29.121	32.496
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	N.v.t.	N.v.t.
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	347.384	348.979
In erfpacht uitgegeven gronden	33.425	39.251
	409.930	420.726

Materiële vaste activa - investeringen met economisch nut

Omschrijving

De investeringen met economisch nut zijn opgebouwd uit onderstaande posten. De boekwaarde van investeringen ultimo 2025 (€ 29,12 mln.) met economisch nut zijn met € 3,38 mln. gedaald ten opzichte van ultimo 2024 (€ 32,50 mln.), grotendeels als gevolg van reguliere afschrijvingen, daartegenover staan enkele investeringen in machines, apparaten en installaties en overige materiële vaste activa.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	887	888
Woonruimten	10	11
Bedrijfsgebouwen	24.711	27.861
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	34	67
Vervoermiddelen	0	7
Machines, apparaten en installaties	2.087	2.322
Overige materiële vaste activa	1.392	1.339
	29.121	32.496

Materiële vaste activa - verloopoverzicht investeringen met economisch nut

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van de investeringen met economisch nut. De boekwaarde daalt van € 32,50 mln. ultimo 2024 naar € 29,12 mln. ultimo 2025. De daling in boekwaarde (€ 3,38 mln.) is met name het gevolg van reguliere afschrijvingen.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Investerings 2025	Desinvesterings 2025	Afschrijvingen 2025	Bijdragen van derden 2025	Afwaarderingen 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Grond en terreinen	888	0	0	1	0	0	887
Woonruimten	11	0	0	1	0	0	10
Bedrijfsgebouwen	27.861	0	0	3.151	0	0	24.711
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	67	0	0	34	0	0	34
Vervoermiddelen	7	0	0	7	0	0	0
Machines, apparaten en installaties	2.322	286	0	491	30	0	2.087
Overige materiële vaste activa	1.339	373	0	320	0	0	1.392
	32.496	659	0	4.005	30	0	29.121

Materiële vaste activa - investeringen met maatschappelijk nut

Omschrijving

De investeringen met maatschappelijk nut zijn opgebouwd uit onderstaande posten. Hieruit blijkt per saldo een daling van € 1,60 mln. De balanswaarde van deze post is daarmee gedaald van € 348,98 mln. ultimo 2024 naar € 347,38 mln. ultimo 2025.

Volledigheidshalve merken wij het volgende op:

Er wordt bij de investeringen met maatschappelijk nut geen onderscheid gemaakt in investeringen van voor 2017 en vanaf 2017 als gevolg van wijzigingen in de BBV. Investerings van voor 2017 waarbij sprake was van inzet van reserves hadden ultimo 2016 geen boekwaarde meer.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	5.463	5.533
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	326.480	329.079
Machines, apparaten en installaties	13.791	12.568
Overige materiële vaste activa	1.651	1.799
	347.384	348.979

Materiële vaste activa - verloopoverzicht investeringen met maatschappelijk nut

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van investeringen met maatschappelijk nut. De daling van de boekwaarde (€ 1,60 mln.) van € 348,98 mln. ultimo 2024 naar € 347,38 mln. ultimo 2025 is een combinatie van investeringen en reguliere afschrijvingen. Daarnaast heeft er een grotere bijdrage vanuit derden plaatsgevonden en is een deel van de grond- weg- en waterbouwkundige werken afgewaardeerd. De reden voor afwaardering (€ 4,86 mln.) heeft betrekking op de beëindiging van het project gebiedsontwikkeling VDL Nedcar.

€ x 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	Investeringen 2025	Desinvesteringen 2025	Afschrijvingen 2025	Bijdragen van derden 2025	Afwaarderingen 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Grond en terreinen	5.533	5	55	0	20	0	5.463
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	329.079	19.995	252	11.861	5.619	4.862	326.480
Machines, apparaten en installaties	12.568	2.677	0	1.288	166	0	13.791
Overige materiële vaste activa	1.799	138	0	286	0	0	1.651
	348.979	22.815	307	13.435	5.805	4.862	347.384

Materiële vaste activa - belangrijkste investeringen met maatschappelijk nut

Omschrijving

Onderstaand overzicht specificeert de belangrijkste investeringen met maatschappelijk nut.

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2025	Cumulatief besteed t/m 2025
Investerings			
OMOP verhardingen 2024 t/m 2027	34.260	3.939	20.018
N270 VIA Venray, optimaliseren/verbeteren	23.745	3.623	20.401
Parkstadroute	13.547	16	10.630
N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen	21.928	610	10.666
N280 West-deelpr wegvak Weert-Leudal planfase	98.383	3.380	21.831
N278 Fommestraat (kunstwerk)	3.753	376	4.129
Buitenring Parkstad Limburg	459.086	261	449.485
	654.701	12.205	537.161
Overig	433.083	10.610	155.921
	1.087.784	22.815	693.082

Materiële vaste activa - in erfpacht uitgegeven gronden

Omschrijving

Door middel van erfpacht geeft de Provincie derden de bevoegdheid om gronden in bezit van de Provincie te houden en te gebruiken. De Provincie ontvangt hiervoor een vergoeding (erfpachtcanon). Deze wordt als baat in de exploitatie verantwoord. Onderstaand de specificatie van de in erfpacht uitgegeven gronden. Per saldo daalt de boekwaarde met € 5,82 mln. van € 39,25 mln. ultimo 2024 naar € 33,43 mln. ultimo 2025.

In 2025 is een deel van het perceel tuinbouwgrond Siberië verkocht voor een bedrag van € 5,86 miljoen. Dit betreft een transactie conform het provinciale erfpachtkader, waarbij de eigenaar van de grond gebruik heeft gemaakt van het eerder overeengekomen koopoptie-recht. Op verzoek van de eigenaar, die over voldoende financiële middelen beschikte om zijn bedrijfsactiviteiten verder te ontwikkelen, is het erfpachtrecht beëindigd en heeft hij de grond weer volledig in eigendom verkregen.

€ x 1.000

Erfpacht	Boekwaarde per 31-12-2024	Investeringen	Desinvesteringen	Bijdragen van derden 2025	Boekwaarde per 31-12-2025
Erfpacht railterminal Tradeport Noord	14.066	0	0	0	14.066
Erfpacht gronden tuinbouwgebied Siberië	11.045	38	5.864	0	5.219
Erfpachtgronden Haven Wanssum	7.890	0	0	0	7.890
Erfpachtgronden vm Andeno terrein Venlo	0	0	0	0	0
Erfpacht Leeuwbrouwerij Valkenburg	0	0	0	0	0
Erfpacht Watersley	2.500	0	0	0	2.500
Erfpacht Organic Nutrition	3.750	0	0	0	3.750
Totaal	39.251	38	5.864	0	33.425

Financiële vaste activa - verloopoverzicht

Omschrijving

Financieel vaste activa betreffen geldleningen en kapitaalverstrekkingen aan derden. Hieronder vallen de uitgeleende gelden aan derden en kapitaalverstrekkingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. Rentetypische looptijd betekent dat de rente is vastgelegd voor een bepaalde tijd (looptijd van de uitgeleende gelden).

Deze financiële vaste activa zijn een belangrijke post voor de Provincie en het achterliggende beleid is bepaald op basis van Sturing in Samenwerking 3.0.

Uit de balans blijkt een toename van de waarde van € 1.353,42 mln. naar € 1.393,56 mln. Dit na diverse investeringen, desinvesteringen en afwaarderingen. Het is noodzakelijk om op basis van de waarderingen van de diverse deelnemingen over te gaan tot afwaardering. Hier is sprake van een duurzame waardevermindering van € 23,38 mln.

In 2025 zijn de eerder gevormde voorzieningen geheel vrijgefallen (€ 4,56 mln.), doordat, deels door afwaardering, er geen risico op financieel verlies resteert, is de onzekerheid over het waardeverlies volledig weggenomen en is de voorziening niet langer noodzakelijk. Daarentegen is er een nieuwe voorziening gevormd voor € 28,00 mln. voor kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen (LEF).

Het overzicht levert verder nog informatie over uitzettingen > 1 jaar. Dit betreft:

- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd ≥ 1 jaar. Het betreft alle middelen die uit hoofde van de Wet Fido in 's Rijks schatkist worden aangehouden in de vorm van één of meerdere deposito's met een resterende looptijd van één jaar of langer;
- overige uitzettingen met een looptijd ≥ 1 jaar. Dit heeft betrekking op verhandelbare vorderingen aan toonder met een oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar. De houder van deze schuldtitle heeft geen eigendomsrechten op de emittent. Kort gezegd gaat het om risicomijdend verhandelbaar papier met een lange looptijd. Voorbeelden zijn obligaties en Medium Term Notes. Het gaat hier niet om langlopende leningen. Ook bezittingen aan effecten vallen hier niet onder.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Investering en 2025	Desinvestering en 2025	Afschrijving en 2025	Afwaardering en 2025	Boekwaarde 31-12-2025	Voorziening en	Balanswaarde 31-12-2025
Financiële vaste activa								
<i>Kapitaalverstrekkings aan:</i>								
- deelnemingen	312.508	36.316	4.199	0	23.379	321.246	28.000	293.246
<i>Leningen u/g aan:</i>								
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet Fido	371.420	96.000	54.032	0	0	413.388	0	413.388
- deelnemingen	339.541	8.000	12.963	0	0	334.578	0	334.578
Overige langlopende leningen u/g	267.667	4.398	19.945	0	0	252.120	0	252.120
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	100.000	0	0	0	100.000	0	100.000
Overige uitzettingen > 1 jaar	66.846	0	66.613	0	0	233	0	233
	1.357.982	244.714	157.752	0	23.379	1.421.564	28.000	1.393.564

Financiële vaste activa - Kapitaalverstrekkings aan deelnemingen in 2025

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen uit het verloopoverzicht van de financiële vaste activa in 2025. Deze post heeft betrekking op vorderingen die eigendomsrechten op vennootschappen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder recht op een aandeel in de winst alsmede in het netto vermogen in geval van liquidatie. Hier is sprake van risicodragende vorderingen. De waarde van de vordering en de vergoeding voor het beschikbaar gestelde vermogen staan niet contractueel vast, maar zijn afhankelijk van marktontwikkelingen. Dividenden die hieruit voortvloeien maken onderdeel uit van de exploitatie. In onderstaande tabel staan de kapitaalverstrekkingen in 2025 aan deelnemingen gespecificeerd. Evenals de afwaarderingen op de diverse deelnemingen. Er is een nieuwe voorziening getroffen inzake het Limburgs Energiefonds ad € 28 mln. Daarentegen is een voorziening voor Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. ad € 3,95 mln. vrijgevallen inzake kapitaalverstrekkingen en € 0,62 mln. voorziening inzake leningen. Het risico op waardeverlies is weggenomen.

De belangrijkste afwaardering betreft NV Holding Businesspark Luchthaven Maastricht ad € 19,26 mln. Van deze afwaardering heeft € 9,48 mln. betrekking op een geplande afwaardering conform begroting. Dit zijn de agiostortingen van de Provincie in NV HBLM in 2025. Conform het kredietbesluit van PS van 16 december 2022 worden deze agiostortingen direct afgewaardeerd. Daarnaast is er een aanvullende afwaardering van € 9,78 mln. Deze afwaardering is volledig gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking, aangezien al sinds 2020 het conservatieve uitgangspunt wordt genomen dat een mogelijke afwaardering van de boekwaarde op HBLM tot de mogelijke scenario's behoort. Tot vorig boekjaar was ons standpunt dat het perspectief in de business case van HBLM nog voldoende was om het verschil tussen de boekwaarde en het eigen vermogen van de vennootschap te overbruggen. Dit ondanks het verwateringseffect (van 100% naar 60% van de aandelen) door de aandelenuitgifte in 2023 aan Schiphol Nederland BV.

Er is een voorziening van € 28 mln. gevormd voor het Limburgs Energie Fonds B.V.. In 2025 heeft het college van Gedeputeerde Staten Provinciale Staten actief geïnformeerd over de verslechterende positie van deze deelneming. Daarbij zijn mitigerende maatregelen genomen om toekomstige verliezen te dekken. Hierbij heeft een additionele storting in de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking ter hoogte van € 9,5 mln. plaatsgevonden (Najaarsnota 2025), zodat voldoende bufferruimte werd opgebouwd om toekomstige verliezen van LEF te kunnen opvangen.

Bij het opmaken van de jaarrekening 2025 zijn, in lijn met het beleid rondom Sturing in Samenwerking, de jaarlijkse revisiedocumenten opgesteld op basis van de meest actuele beschikbare informatie. Op basis van deze informatie is besloten het risico rondom LEF nader te waarderen en hiervoor een voorziening te treffen ter waarde van € 28 mln. Dit is in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording. Deze extra last heeft geleid tot de begrotingsoverschrijding in het overzicht van baten en lasten in programma 4, Nieuwe energie en Leefmilieu. Daartegenover staat dat binnen de reeds gevormde risicoreserve voldoende dekking aanwezig was om deze mutatie financieel op te vangen.

€ x 1.000

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
HBLM BV	9.475	0	19.256	0
Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	2.521	0	0	28.000
MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)	0	3.456	0	0
Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V (VP)	212	0	1.400	0
Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	600	0	600	0
Chemelot Ventures B.V. (VP)	300	739	0	0
Chemelot Participaties B.V. (VP)	14.154	0	0	0
Maastricht Health Campus BV (VP)	1.370	0	650	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	4.788	0	323	-3.945
Brightlands Agrifood Fund BV (VP)	743	0	0	0
Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	1.150	0	1.150	0
Brightlands Venture Partners Fund IV BV (VP)	1.003	0	0	0
CSV Amsterdam B.V. (VP)	0	3	0	0
	36.316	4.199	23.379	24.055

Financiële vaste activa - Leningen u/g aan deelnemingen in 2025

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert de leningen u/g aan deelnemingen uit de verloopstaat van de financieel vaste activa in 2025. De leningen betreffen hier langlopende, niet-verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan één jaar, blijkend uit niet-verhandelbare documenten tussen leningnemer en de Provincie. Kenmerken zijn: een onvoorwaardelijke schuld met aflossing op vaste vervaldata volgens een afgesproken aflossingsschema en een afgesproken rentevergoeding. De rentevergoedingen worden in de exploitatie verantwoord. Tot langlopende leningen behoren ook gestorte waarborgsommen. In onderstaande tabel staan de verstrekte leningen aan deelnemingen in 2025 gespecificeerd. Er zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen. Daarentegen is een voorziening voor Campus Vastgoed Greenport Venlo BV Brighthouse ad € 0,62 mln. vrijgefallen, met een gedeeltelijke afwaardering is het risico op waardeverlies weggenomen.

€ x 1.000

Leningen u/g aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V.-Variabel (F)	8.000	8.000	0	0
Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. - Vast (F)	0	3.500	0	0
MAA Beheer & Infrastructuur BV (F)	0	69	0	0
MAA beheer & infrastructuur BV - baanonderhoud (F)	0	878	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV - RvA (F)	0	44	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV Brighthouse (F)	0	471	0	-615
	8.000	12.963	0	-615

Financiële vaste activa - Overige langlopende leningen u/g in 2025

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert de overige langlopende leningen u/g uit de verloopstaat van de financieel vaste activa. Net als bij de leningen aan deelnemingen gaat het hier ook om langlopende, niet-verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan één jaar. Onderstaand de specificatie van de verstrekte leningen in 2025. Er zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen.

€ x 1.000

Overige langlopende leningen u/g	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
Limburg Startup Capital Fund BV - SFL (F)	2.668	0	0	0
Stichting Kasteel Groot Buggenum - 2 (F)	0	51	0	0
SVn Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis (F)	0	19.323	0	0
Compartiment 1A Transitiefonds Limb. Woningmarkt F	0	36	0	0
Stichting WoonZorg Elisabeth Stift (F)	0	12	0	0
Stichting Happiness (F)	0	7	0	0
Toverland Holding B.V. - 2015 Achtergesteld (F)	0	150	0	0
Stichting Plattelandshoés (F)	0	115	0	0
Toverland Holding B.V. - 2017 Fase 5 (F)	0	228	0	0
Stichting Beringe Buiten (F)	0	20	0	0
Hockey Club Nova (F)	0	2	0	0
Football Club Hoensbroek (F)	0	1	0	0
BB Beesel Vastgoed BV (F)	750	0	0	0
Hotelvastgoed Kasteel-Oost B.V.(F)	980	0	0	0
	4.398	19.945	0	0

Vlottende activa

Vlottende activa

Jaarstukken 2025

Vlottende activa kenmerken zich doordat deze investeringen normaliter binnen een jaar weer in geld worden omgezet, zoals voorraden, kortlopende vorderingen en liquide middelen. De waarde hiervan kan jaarlijks sterk fluctueren. Bijvoorbeeld bij activa grondexploitaties, die (deels) afgerond en verkocht worden, of waarin geïnvesteerd wordt door de Provincie.

De waarde van de vlottende activa is gedaald van € 432,69 mln. (2024) naar € 399,88 mln. (2025), een daling van € 32,81 mln.

Voorraden - totaaloverzicht

Omschrijving

De balanswaarde van de voorraden verschilt van de boekwaardes, omdat voorzieningen hierop in mindering worden gebracht. De totale voorraadpost op de balans bedraagt ultimo 2025 € 27,14 mln. Dit betreft:

- de balanspost Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie bedraagt ultimo 2025 € 16,06 mln. en bestaat uit:
  - de balanswaarde van de bouwgronden in exploitatie is € 12,87 mln. De boekwaarde ultimo 2025 bedraagt echter € 22,71 mln. Het verschil bedraagt € 9,85 mln. en betreft de voorziening die in het verleden is getroffen voor het project Laerbroeck;
  - de ontwikkelopgave Natuur, € 3,19 mln.
- de balanspost Gereed Product ter grootte van € 11,08 mln. Deze bestaat uit:
  - overige grondvoorraden, € 11,03 mln.;
  - handelsgoederen, € 0,05 mln.

De boekwaarde van de voorraden is van 2024 (€ 21,06 mln.) naar 2025 (€ 36,89 mln.) toegenomen met € 15,93 mln., met name door de ontwikkelopgave Natuur en aankoop gronden Greateide en de Lexhy.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Voorraden		
Onderhanden werk (inclusief in exploitatie genomen bouwgronden)	9.838	9.837
Onderhanden werk ontwikkelopgave natuur	3.190	90
Gereed product en handelsgoederen overige grondvoorraden	23.906	11.078
Gereed product en handelsgoederen overige (representatie)	48	50
Totaal	36.982	21.055

Voorraden - overige grondvoorraden

Omschrijving

De grondvoorraden Californië II maken onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Californië, welke ruimte moet bieden aan grootschalige glastuinbouw. De overige grondvoorraden hebben betrekking op ruilgronden/anticiperende aankopen met als insteek het aanjagen van toekomstige projecten en ontwikkelingen. Dit kunnen gronden zijn die mogelijk direct benodigd zijn voor toekomstige projecten dan wel indirect benodigd zijn als ruilgrond. De boekwaarde ultimo 2024 (€ 11,078 mln.) is met € 12,82 mln. toegenomen, vooral door aankopen van gronden naar € 23,91 mln. ultimo 2025. In 2025 is een investering van € 12,88 miljoen gedaan inzake het gebied Graetheide – de Lexhy. Deze strategische verwerving, uitgevoerd samen met de gemeente Sittard-Geleen, betreft circa 354 hectare landbouw- en natuurgrond, inclusief drie pachthoeves en twee woningen. Hiermee behouden Provincie en Gemeente regie op de provinciale en gemeentelijke belangen in het gebied en kunnen de doelen uit de strategische gebiedsvisie voor de omgeving van Chemelot worden geborgd.

In de paragraaf Grondbeleid van deze jaarstukken is een uitgebreide toelichting opgenomen inzake deze grondposities.

Overige grondvoorraden	Boekwaarde per 31-12-2024	Investerings	Desinvesteringen	Naar gronden in exploitatie of overige gronden	Boekwaarde per 31-12-2025	Voorzieningen	Balanswaarde per 31-12-2025
Californië II	7.089	-57	0	0	7.032	0	7.032
Ruilgronden/anticiperende aankopen	3.989	37	27	0	3.999	0	3.999
Gronden Graetheide en de Lexhy	0	12.875	0	0	12.875	0	12.875
Totaal	11.078	12.855	27	0	23.906	0	23.906

Voorraden - in exploitatie genomen bouwgronden

Omschrijving

Bouwgrondexploitaties zijn activiteiten waarbij ruwe onbebouwde gronden worden omgevormd tot aan derden te verkopen dan wel in erfpacht uit te geven bouwterreinen. Zoals ook uit de paragraaf grondbeleid blijkt, verwachten wij geen voor- of nadelig eindresultaat op deze projecten, vandaar het geraamde eindresultaat van € 0.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid in deze jaarstukken.

€ x 1.000

In exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde per 31-12-2024	Vermeerderingen	Verminderen	Boekwaarde per 31-12-2025	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde per 31-12-2025	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Winstuitname	Geraamde eindresultaat
Laerbroeck	12.694	0	0	12.694	9.845	2.849	0	2.849	0	0
Project BIE IPS/YARD Overname grondexploitatie	-2.857	0	1	-2.858	0	-2.858	2.856	0	0	0
Totaal	9.837	0	1	9.836	9.845	-9	2.856	2.849	0	0

Vorraden - onderhanden werk ontwikkelopgave natuur

Omschrijving

Onderhanden werk betreft gronden buiten bestemmingsplannen, herinrichting van locaties of terreinen. Dit geldt voor de realisatie van de ontwikkelopgave Natuur. Onderstaande tabel specificeert de financiële stand van zaken met betrekking tot realisatie van deze opgave. Van het totale gevoteerde krediet van € 178,14 mln. is inmiddels € 146,28 mln. besteed. Wij verwachten nog € 31,86 mln. te spenderen en ontvangen daarbij nog € 35,05 mln. aan projectinkomsten. Resultierend in een geraamd eindresultaat van € 0. Het project loopt daarbij tot en met 2027.

x € 1.000

Onderhanden werk	Boekwaarde per 31-12-2024	Vermeerderingen	Verminderen	Boekwaarde per 31-12-2025	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Geraamde eindresultaat
Ontwikkelopgave Natuur	90	11.433	8.333	3.190	31.862	35.052	0
Totaal	90	11.433	8.333	3.190	31.862	35.052	0

Uitzettingen met looptijd < 1 jaar

Omschrijving

Dit heeft betrekking op verhandelbare vorderingen aan toonder met een oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar. De houder van deze schuldtitle heeft geen eigendomsrechten op de emittent. Kort gezegd gaat het om risicomijdend verhandelbaar papier met een lange looptijd. Voorbeelden zijn obligaties en Medium Term Notes.

In relatie tot het schatkistbankieren vermelden wij dat het drempelbedrag waarover verantwoording wordt afgelegd en dat door de Provincie buiten de schatkist van het Rijk wordt aangehouden zeer beperkt van omvang is en gericht is op kleine transacties. Meer hierover in de paragraaf Financiering.

Ook bij deze post is er sprake van een verschil in presentatie op de balans en de boekwaarde, omdat de voorziening oninbaarheid in mindering wordt gebracht op de balanswaarde.

De balanswaarde van deze post daalt van € 378,94 mln. ultimo 2024 naar € 252,50 mln. ultimo 2025.

x €1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2025	Balanswaarde 31-12-2024
Vorderingen op openbare lichamen	33.310	0	33.310	26.673
Rekening-Courantverhouding met het Rijk	215.176	0	215.176	344.882
Rekening-Courantverhouding met het niet-financiële instellingen	1.570	0	1.570	1.261
Overige vorderingen	19.182	8.366	10.815	6.125
Totaal	269.237	8.366	260.870	378.941

Liquide middelen - totaaloverzicht

Omschrijving

Liquide middelen zijn geldmiddelen die de Provincie beschikbaar heeft in de vorm van banksaldi. Ten opzichte van 2024 is het bedrag aan liquide middelen per saldo niet gewijzigd.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Bank RABO	18	18
Totaal	18	18

Overlopende activa - totaaloverzicht

Omschrijving

Overlopende activa, zijn activa die betrekking hebben op kosten of opbrengsten die in een bepaalde periode zijn gemaakt of ontvangen, maar die pas in een volgende periode daadwerkelijk worden betaald of ontvangen. Ze worden op de balans opgenomen om een juist beeld te geven van de financiële positie van de Provincie. Dit betreft bijvoorbeeld vooruitbetaalde bedragen, evenals de nog te ontvangen bijdragen van derden en andere overheidslichamen. Deze post is gestegen van € 42,96 mln. (2024) naar € 111,86 mln. (2025). Een stijging van € 68,9 mln.

€ x 1.000

Overlopende activa	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Europese overheidslichamen	213	0
- Het Rijk	38.615	2.193
- Provincies	3	0
- Overige Nederlandse overheidslichamen	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	73.025	40.768
Totaal	111.856	42.961

Overlopende activa - specificatie EU en Nederlandse overheidslichamen

Omschrijving

Onderstaand de vooruitbetaalde bedragen met betrekking tot de EU en Nederlandse overheidslichamen. De vermeerderingen in 2025 betreffen vorderingen op het Rijk van € 36,53 mln. voortvloeiend uit de toegezegde Rijksbijdrage voor de Maaslijn.

€ x 1.000

De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:	Saldo 31-12-2024	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2025
EU				
Bijdrage STIPP projecten Interreg VI	0	213	0	213
	0	213	0	213
Het Rijk				
SPUK grondwater beschermingsgebieden	107	0	107	0
Rijksbijdrage versterking havenvoorziening	250	0	0	250
Rijksbijdrage vertraging Maaslijn	0	34.615	0	34.615
SPUK schone luchtakkoord	0	12	0	12
Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2024	1.835	0	0	1.835
Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2025	0	1.903	0	1.903
	2.192	36.530	107	38.615
Provincies				
All4biodiversity	0	3	0	3
	0	3	0	3
Totaal	2.192	36.746	107	38.831

Overlopende activa - specificatie overig

Omschrijving

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de overige posten met betrekking tot overlopende activa. Ook hier zien we saldi opgenomen inzake de Maaslijn voor een totaal van € 24,03 mln. als gevolg van, met name, een vooruitbetaling voor 2028.

€ x 1.000

Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2024
Declareren bij derden	28	26
Rente	9.100	11.369
Opcenten motorrijtuigenbelasting	11.167	12.100
Vooruitbetaalde tranche 2028 inzake vertraging Maaslijn	19.770	0
Voorschot exploitatiesubsidie Arriva 2026	17.746	0
Afrekening H2 2025 Maaslijn	4.263	0
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2024	0	1.104
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2025	1.321	0
Gebruikersvergoeding spoorweg en opstallen ZLSM	259	0
Archeologische kosten Maaspark Well	145	214
Vooruitbetaalde bedragen inzake subsidies	6.509	12.063
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.717	3.892
Totaal	73.025	40.768

Vaste passiva

Vaste passiva

De passivazijde van de balans (rechterzijde) geeft inzicht in hoe onze bezittingen zijn gefinancierd. Dit kan door:

1. Vaste passiva, bestaande uit eigen vermogen, voorzieningen en vaste schulden;
2. Vlottende passiva, bestaande uit kortlopende schulden en overlopende passiva.

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het jaarrekeningresultaat. Het vreemd vermogen bestaat uit de voorzieningen en schulden.

De totale passivazijde is gelijk aan de activazijde en bedraagt ultimo 2025 € 2.276 mln. Daarmee stijgt de wijze van financiering eveneens met € 10,89 mln. ten opzichte van 2024 (€ 2.265 mln.).

Eigen vermogen en jaarresultaat - totaaloverzicht

Omschrijving

Het eigen vermogen bestaat uit de provinciale reserves en het gerealiseerde resultaat. Op de balans is deze indeling ook terug te vinden. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Het eigen vermogen is ultimo boekjaar gedaald van € 1.699 mln. naar € 1.664 mln. Met name als gevolg van een lager resultaat over 2025 ten opzichte van het resultaat 2024 en een afname van de bestemmingsreserves.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2024
Algemene Reserve	940.883	933.612
Bestemmingsreserves	637.887	666.316
Gerealiseerde resultaat	85.303	99.293
Totaal	1.664.074	1.699.221

Verloopoverzicht - reserves

Omschrijving

Onderstaand het verloopoverzicht van de reserves. Naast de reguliere toevoegingen en onttrekkingen die worden toegelicht in de exploitatierekening is in onderstaande tabel ook de bestemming van het resultaat van de Jaarstukken 2025 terug te vinden.

Ook is een verbijzondering te zien van vermindering ter dekking van afschrijvingen. Deze verminderingen gaan voornamelijk ten laste van zogenaamde bruteringsreserves. Dit zijn reserves die speciaal zijn ingesteld om toekomstige kapitaallasten te dekken, waarbij de hoogte is afgestemd met de restant afschrijvingen gedurende de hele looptijd. Daarnaast is de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking ingezet ter dekking van de duurzame afwaarderingen van deelnemingen.

De inzet van de reserves vindt plaats op basis van eerdere besluitvorming conform begroting of in lijn met het instellingsbesluit van de reserve.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Toevoegingen	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2025
Algemene reserve						
Algemene reserve	933.612	82.232	174.254	99.293	0	940.883
Totaal algemene reserve	933.612	82.232	174.254	99.293	0	940.883
Vrij aanwendbaar						
Reserve Knelpunten Economisch Beleid	3.810	0	0	0	0	3.810
Subtotaal vrij aanwendbaar	3.810	0	0	0	0	3.810
Gebonden						

€ x 1.000

Risicoreserve fin. instrumentarium SIS	116.941	37.400	0	0	51.379	102.962
Risico-reserve offensieve anticiperende aankopen	0	5.000	0	0	0	5.000
Bruteringsreserve N280	119.880	0	0	0	1.181	118.700
Bestemmingsreserve ZLSM	99	0	0	0	0	99
Reserve Campusorganisatie Chemelot	28	0	0	0	0	28
Bestemmingsreserve Transitiefonds	2.643	0	1.218	0	0	1.426
Reserve grondwaterbeheer	1.345	618	0	0	0	1.963
Bruteringsreserve Limburgs Museum	1.284	0	0	0	187	1.097
Bruteringsreserve Creative City	7.769	0	0	0	706	7.063
Reserve bruterings Duurzaamheid Gebouwen	593	0	0	0	200	394
Egalisatiereserve DU Topper bedrijventerreinen	387	0	0	0	0	387
Reserve Decentralisatieuitkering Bodemsanering	241	0	241	0	0	0
Reserve bodem en ondergrond 2024-2030	3.590	801	192	0	0	4.199
Reserve bodemsanering 2024-2030	431	196	226	0	0	401
Reserve Natura 2000	13.174	0	3.200	0	0	9.974
Reserve Natuur	4.589	0	3.699	0	0	890
Reserve DU-gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum	10.615	0	389	0	0	10.226
Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw	3.687	0	1.010	0	0	2.677
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	25.804	0	7.987	0	0	17.817
Reserve aandelentransactie LIOF	1.533	0	0	0	0	1.533
Reserve DU zoetwatermaatregelen	2	0	2	0	0	0
Bruteringsreserve VDL Nedcar	50.859	0	18.643	0	4.997	27.219
Reserve DU Regiodeal Parkstad	22	0	0	0	0	22
Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum	38.069	0	0	0	721	37.348
Reserve POB/PBDI cao provincies	1.613	26	0	0	0	1.638
Reserve Waterveiligheid Limburg	51.460	0	1.039	0	0	50.421

€ x 1.000

Bestemmingsreserve AROV (actieprogr.reg.openb.vervoer)	0	4.570	0	0	0	4.570
Egalisatiereserve meerjarige projectsubsidies	0	6.354	0	0	0	6.354
Programmareserve Regiodeals	15.000	0	0	0	0	15.000
Programmareserve Bestuurlijke vernieuwing	2.600	0	0	0	0	2.600
Programmareserve 80 jaar bevrijding 2024	0	0	0	0	0	0
Programmareserve Landbouw	9.398	0	1.705	0	0	7.693
Programmareserve Water en bodem	3.650	0	486	0	0	3.164
Programmareserve Sociale Agenda	26.620	0	4.465	0	0	22.156
Programmareserve Economie	33.371	0	8.402	0	0	24.969
Programmareserve Energie	9.984	0	269	0	0	9.715
Programmareserve Onderwijs en arbeidsmarkt	9.111	0	2.041	0	0	7.070
Programmareserve Leefbaarheid	29.862	0	3.478	0	0	26.384
Programmareserve Wonen	4.993	0	986	0	0	4.007
Programmareserve Cultuur	13.808	0	3.769	0	0	10.039
Programmareserve Monumenten, erfgoed, archeologie	13.771	0	2.732	0	0	11.039
Programmareserve Bereikbaarheid	10.000	0	1.238	0	0	8.762
Programmareserve Brightlands	3.317	3.800	2.025	0	0	5.092
Programmareserve Perspectief Landelijk Gebied	2.000	0	917	0	0	1.083
Programmareserve Onvoorzene uitgaven	18.361	0	7.461	0	0	10.900
Programmareserve Verstedelijkingsbudget Limburg Centraal	0	50.000	0	0	0	50.000
Subtotaal gebonden	662.506	108.764	77.821	0	59.372	634.077
Totaal bestemmingsreserves	666.316	108.764	77.821	0	59.372	637.887
Totaal	1.599.928	190.996	252.075	99.293	59.372	1.578.771

Toelichting reserves

Met behulp van onderstaande tabellen wordt de aard van elke reserve toegelicht, evenals het voedings- en bestedingsplan. Voor de specifieke toelichtingen rondom de toevoegingen en onttrekkingen per begrotingsprogramma, verwijzen wij naar de financiële toelichtingen in de programmarealisatie.

Vrij aanwendbare reserves

Naam reserve	Reserve Knelpunten Economisch Beleid
Instellingsdatum PS-besluit	28 mei 2004 (beleidsnota reserves en voorzieningen 2004).
Doel van de reserve	Het wegnemen van knelpunten die zich voordoen bij acquisitie van nieuwe bedrijven naar Limburg. De reserve heeft ook een egaliserende functie voor het budget Knelpuntenfonds.
Voedingsplan	-
Bestedingsplan	De inzet van de reserve Knelpuntenfonds is gekoppeld aan wat bekend staat als de Knelpuntenregeling. Dit is een door de Europese Commissie goedgekeurde steunmaatregel. Binnen de kaders van de Knelpuntenregeling kan aan bedrijven of instellingen die zich in Limburg vestigen een financiële tegemoetkoming worden geleverd in de investeringen óf in de kosten van scholing.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves: Financiële reserves

Naam reserve	Risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking
Instellingsdatum PS-besluit	15 december 2017
Doel van de reserve	Afdekken van financiële risico's die ontstaan bij inzet van het financieringsinstrumentarium.
Voedingsplan	<p>Het uitgangspunt is dat de stortingen op basis van de risico-inschatting bij inzet van het financieringsinstrumentarium, plaatsvinden ten laste van de reguliere middelen. Onder reguliere middelen wordt in deze context begrepen de programmagelden, stelposten en vrij aanwendbare bestemmingsreserves.</p> <p>Toekomstige tekorten en overschotten in deze risicoreserve met betrekking tot Financieringen, Garantstellingen, verbonden partijen, grond- en vastgoedexploitaties en erfpacht worden in onderstaande volgorde gedekt of vallen vrij:</p> <p>a. jaarrekeningresultaat:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - inclusief rente opbrengsten; - inclusief bijzondere baten (bijvoorbeeld dividend); b. begrotingsruimte binnen de coalitieperiode; c. algemene reserve (voorheen Immunisatiereserve); d. taakstellingen. <p>E.e.a. conform de Memorie van toelichting bij de Programmabegroting 2018.</p>
Bestedingsplan	Als een risico uit de gehele portefeuille van het financieringsinstrumentarium daadwerkelijk optreedt, wordt deze risicoreserve voor het bedrag van dit risico aangesproken.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risico-reserve offensieve anticiperende aankopen
Instellingsdatum PS-besluit	31 oktober 2025
Doel van de reserve	Bufferfunctie voor mogelijke verliezen bij risicovolle gronden.
Voedingsplan	Eenmalige toevoeging begrotingsresultaat 2025 ad € 5 mln. Verder op basis van nut en noodzaak.
Bestedingsplan	Middelen zijn op afroep beschikbaar, zodra de risico's zich materialiseren.
Maximum omvang	€ 5 mln.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves rondom (Rail)infra en Provinciale Wegen

Naam reserve	Bruteringsreserve Realisatie N280
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N280.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel, op basis van de daadwerkelijk kapitaallasten.

Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve ZLSM
Instellingsdatum PS-besluit	25 oktober 2013
Doel van de reserve	Financiële dekking van investeringen opstallen en infrastructuur ZLSM.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Directe afschrijvingen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Overige gebonden bestemmingsreserves

Naam reserve	Reserve Campusorganisatie Chemelot
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van de reserve is de financiering van de provinciale bijdrage in de kosten van de activiteiten van de ontwikkelingsmaatschappij Chemelot. De kosten bedragen voor de 10-jaarlijkse periode (2012-2021) in totaal ca. € 45 mln. en worden gelijkmatig verdeeld over de 3 consortiumpartners (Provincie Limburg, DSM en UM/MUMC+).
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Inzet van de reserve vindt plaats in de periode 2012 t/m 2021 ter dekking van de jaarlijkse kosten van de ontwikkelingsmaatschappij. De bestedingen vinden nu nog in 2020 ad € 1 mln. en 2021 ad € 0,75 mln. plaats. De inzet van de middelen ad € 2.026.249 zal plaatsvinden in de periode 2020-2024. Er zijn geen contractuele verplichtingen meer. Derhalve kan deze opgeheven worden en valt er in de overboekingsvoorstellen het restant van deze reserve € 27.522 vrij ten gunste van het begrotingsresultaat.

Maximum omvang	€ 15.080.536
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve Transitiefonds
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014
Doel van de reserve	Financiële ondersteuning van initiatieven die een waardevolle en aantoonbare bijdrage leveren aan de transitie van de Limburgse Woningmarkt teneinde deze weer dusdanig in balans te krijgen dat de noodzakelijke dynamiek in de markt weer op gang wordt gebracht.
Voedingsplan	Egalisatie exploitatiebudgetten.
Bestedingsplan	De middeleninzet gebeurt conform reeds genomen GS-besluiten. Het betreft meerjarige projectsubsidies.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Grondwaterbeheer
Instellingsdatum PS-besluit	3 juli 1998 (bij vaststelling jaarrekening 1997)
Doel van de reserve	Provinciale Staten zijn sinds 1997 op basis van de Grondwaterwet bevoegd bij wijze van provinciale belasting een heffing in te stellen wegens het onttrekken van grondwater, ter bestrijding van de ten laste van de Provincie komende kosten van maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van de onttrekking en infiltraties, voor zover deze kosten niet voor rekening van de vergunninghouder gebracht worden. Voor het opvangen van mee- en tegenvallers in de opbrengsten grondwaterbelasting is een egalisatiereserve ingesteld.
Voedingsplan	Meevallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Bestedingsplan	Tegenvallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Maximum omvang	N.v.t.

Rentetoevoeging	Nee
-----------------	-----

Naam reserve	Bruteringsreserve Limburgs Museum
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve bruting Creative City Limburg
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014 (Structuurversterkende projecten)
Doel van de reserve	Deze 'gebonden' bestemmingsreserve is bedoeld voor de dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van de provinciale investering in Creative City Limburg in Kerkrade.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt ingaande 2015 jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de provinciale investering in Creative City Limburg.
Maximum omvang	€ 14.125.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve bruting Duurzaamheid Provinciale Gebouwen
--------------	---

Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010
Doel van de reserve	Dekking van kapitaallasten.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie van de kapitaallasten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Egalisatiereserve DU-uitkering Bedrijventerreinen
Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de uitvoering n.a.v. besluitvorming conform PS besluit 9 okt 2015 (Ontwikkeling MAA), GS-besluit 14 okt 2014 (Bargeterminal Venlo), AvA LHB BV dd. 16 dec 2015.
Voedingsplan	Egalisatie.
Bestedingsplan	Conform besluitvorming PS en GS zijnde: 1. Aanwending Ontwikkeling MAA in 2016 ad € 1,4 mln.; 2. Aanwending t.b.v. uitbreiding Bargeterminal Venlo ad € 2 mln.; 3. Aanwending t.b.v. dekking beheerkosten LHB BV 2016-2022.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Bodemsanering
Instellingsbesluit PS-besluit	22 juni 2013
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Via het convenant bodemontwikkelingsbeleid is voor 2010 t/m 2020 budget toebedeeld aan het bevoegde gezag Wet bodembescherming om bodemsaneringen uit te voeren.
Voedingsplan	N.v.t.

Bestedingsplan	MJP bodem en ondergrond 2024-2030
Maximum omvang	€ 3.656.812
Rentetoevoeging	Nee
Aanvullende toelichting	Deze reserve is om administratieve redenen opgesplitst in twee reserves, te weten Reserve bodem en ondergrond 2024-2030 en Reserve bodemsanering 2024-2030.

Naam reserve	Reserve bodem en ondergrond
Instellingsbesluit PS-besluit	28 juni 2024
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie en dekkingsbron voor beleid rondom bodem en ondergrond.
Voedingsplan	Eenmalig vanuit de reserve DU-uitkering Bodemsanering.
Bestedingsplan	MJP Bodem en ondergrond 2024-2030
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve bodemsanering
Instellingsbesluit PS-besluit	28 juni 2024
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie en dekkingsbron voor beleid rondom bodemsanering.
Voedingsplan	Eenmalig vanuit de reserve DU-uitkering Bodemsanering.
Bestedingsplan	MJP Bodem en ondergrond 2024-2030
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Natura 2000
--------------	---------------------

Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie.
Voedingsplan	Via de reguliere P&C-cyclus.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Natuur
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven voor Natuur.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Gebiedsontw. Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	19 juni 2014 (Jaarstukken 2013)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor het project Ooijen-Wanssum.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.

Rentetoevoeging	Nee
-----------------	-----

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Na-ijlende effecten mijnbouw
Instellingsdatum PS-besluit	22 juni 2018
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Bij brief van 10-02-2017 (kenmerk DGETM-EO / 17014164) van het Ministerie van Economische Zaken zijn afspraken gemaakt over de uitvoering en financiering van het maatregelenpakket naar aanleiding van het onderzoek naar na-ijlende gevolgen van de steenkolenwinning.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Uitvoering van het afgesproken maatregelenpakket, te weten: <ul style="list-style-type: none"> - het lokaliseren, het jaarlijks inspecteren en het saneren van de 59 historische schachten in de gemeente Kerkrade; - jaarlijkse inspectie van de industriële schachten en het saneren van zes aangewezen industriële schachten; - het monitoren van de bodembeweging in de regio aan de hand van InSardata; - het monitoren van het mijnwater en grondwater, zowel de stijging als de kwaliteit; - monitoring van de aanwezigheid van mijngas in gebouwen in het Oostelijk gedeelte van het voormalige steenkoolwinningsgebied in Limburg. E.e.a. conform GS-nota van 28-03-2017 (documentnummer 2017/20716).
Maximum omvang	N.v.t.
Looptijd reserve	Met het Rijk is afgesproken dat de bijdrage structureel is. Er is geen eindmoment door EZ aangegeven met betrekking tot haar financiële bijdrage, jaarlijks wordt de voortgang met EZ geëvalueerd.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen
Instellingsdatum PS-besluit	6 november 2015
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven als onderdeel van de Bereikbaarheidsmiddelen.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.

Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve aandelentransactie LIOF
Instellingsdatum PS-besluit	5 februari 2016
Doel van de reserve	Als onderdeel van de aandelentransactie LIOF met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), vloeit € 8,0 mln. van de overnameprijs terug naar de Provincie. Deze middelen moeten conform de koopovereenkomst in samenspraak met het Ministerie van EZK worden ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De middelen worden in samenspraak met het Ministerie van EZK ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Zoetwatermaatregelen
Instellingsdatum PS-besluit	4 november 2016
Doel van de reserve	Egaliserende functie. De nog niet geclaimde gelabelde gelden voor Zoetwatermaatregelen worden in deze reserve gestort en aangewend op het moment dat ze geclaimd worden. De cofinanciering van het Rijk loopt niet parallel aan de uitbetaling aan de partners.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.

Rentetoevoeging	Nee
-----------------	-----

Naam reserve	Bruteringsreserve VDL Nedcar
Instellingsdatum PS-besluit	21 juni 2019 (Statenvoorstel Gebiedsontwikkeling uitbreiding VDL Nedcar)
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Deze reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Regiodeal Parkstad
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de Regiodeal Parkstad.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	4-11-2022 (2e Afwijkingenrapportage 2022)

Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N270 Ooijen-Wanssum.
Voedingsplan	De in de exploitatiebegroting gereserveerde middelen zijn in 2022 in deze reserve gestort: € 40.444.887.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Looptijd reserve	1-1-2022 t/m 31-12-2101
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve POB CAO provincies
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen bestemd voor het persoonlijk ontwikkelbudget moeten conform de vigerende CAO beschikbaar blijven.
Voedingsplan	Jaarlijkse storting vanuit de personele begroting.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Waterveiligheid
Instellingsdatum PS-besluit	23 juni 2023
Doel van de reserve	Dekking van kosten in lijn met de Bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte. De Provincie Limburg draagt voor € 50 mln. bij aan dit plan. Deze bijdrage is door Provinciale Staten (G-22-27) d.d. 30 september 2022 bekrachtigd.
Voedingsplan	Vanuit bestemming resultaat 2022 € 49,96 mln. en vanuit bestemming resultaat 2023 nog eens € 2,5 mln.

Bestedingsplan	De middelen zijn op afroep beschikbaar. Er is hierbij geen afzonderlijke besluitvorming door Provinciale Staten nodig, zolang door het college binnen het doel van de reserve wordt gehandeld.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve AROV (actieprogr. reg. openb. vervoer)
Instellingsdatum PS-besluit	27 juni 2025
Doel van de reserve	Financiële dekking van de risico's op meerkosten van de afgesproken projecten BO MIRT.
Voedingsplan	Incidentele storting bij de Voorjaarsnota 2025 ad € 4,57 mln.
Bestedingsplan	De middelen zijn op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee
Looptijd	De reserve blijft in stand, zolang de projecten lopen en de risico's zich kunnen voordoen.

Naam reserve	Egalisatiereserve meerjarige projectsubsidies eigen middelen
Instellingsdatum PS-besluit	7 november 2025 (Najaarsnota 2025)
Doel van de reserve	Egaliseren van resultaat-effecten als gevolg van verschillen tussen de werkelijke lastneming van subsidies en de begroting.
Voedingsplan	Op basis van de verschillen tussen begroting en realisatie bij het opstellen van de jaarrekening.
Bestedingsplan	Op basis van de afgegeven beschikkingen en liquiditeitsprognoses wordt de lastneming bepaald en worden de verschillen geëgaliseerd.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	<p>Programmareserves:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regiodeals • Bestuurlijke vernieuwing • 80 jaar bevrijding 2024 • Landbouw • Water en bodem • Sociale agenda • Economie • Energie • Onderwijs en arbeidsmarkt • Leefbaarheid • Wonen • Cultuur • Monumenten, erfgoed en archeologie • Bereikbaarheid • Brightlands • Perspectief voor het landelijk gebied • Post onvoorzien 2023-2027 • Verstedelijkingsbudget Limburg Centraal
Instellingsdatum PS-besluit	10 november 2023
Doel van de reserve	Financiële dekking voor de ambities van het coalitieakkoord "Elke Limburger telt 2023-2027".
Voedingsplan	De financiële vertaling heeft plaatsgevonden in de Najaarsnota 2023, waarbij de dekking plaatsvindt vanuit het resultaat. Voor nieuwe stortingen is een PS-besluit nodig.
Bestedingsplan	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van werkelijke realisatie, in lijn met de beleidskaders of afzonderlijke PS-besluiten. • Het college heeft mandaat van Provinciale Staten om een deel van de programmareserves in te zetten in aanloop naar vaststelling beleidskader (maximaal 5%) per intensiveringspost als proces- en voorbereidingsmiddelen van de beleidskaders.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Mutaties voorzieningen

Omschrijving

Vorzieningen zijn voornamelijk voorwaardelijke verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of het tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar wel redelijk in te schatten.

De waarde van de voorzieningen stijgt van € 25,18 mln. ultimo 2024 naar € 29,81 mln. ultimo 2025, een stijging van € 4,63 mln.

Tenslotte merken wij op dat de voorziening BIE (Bouwgronden in exploitatie) normaal gesproken op de activazijde van de balans in mindering wordt gebracht op de balanspositie. Maar omdat er in dit geval een negatieve boekwaarde zou ontstaan, is deze voorziening niet in mindering gebracht, maar expliciet op de creditzijde van de balans gepresenteerd.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2025
Voorziening voor toekomstige verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening APPA	9.052	1.915	-	485	10.482
Voorziening RVU	432	678	-	241	868
Voorziening BIE IPS/ Yard	4.322	1.029	-	-	5.351
	13.806	3.621	-	726	16.701
Vorzieningen ter egalisering van kosten					
Voorziening onderhoud provinciale gebouwen	11.376	3.040	-	1.312	13.105
	11.376	3.040	-	1.312	13.105
Totaal	25.182	6.662	-	2.038	29.806

Toelichting voorzieningen

Naam voorziening	Voorziening APPA
Instellingsdatum PS	22 juni 2012 (Jaarstukken 2011)
Doel van de voorziening	Verplichte dekking van pensioenverplichtingen rondom (voormalige) GS-leden. De einddatum voor overdracht naar het ABP is 1-1-2028
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuariële berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie. Daarnaast kan eventuele vrijval plaatsvinden door bijvoorbeeld rentestijgingen.

Naam voorziening	Voorziening RVU (regeling vervroegde uittreding)
Instellingsdatum PS	21 juni 2024 (Jaarstukken 2024)
Doel van de voorziening	Verplichte dekking van pensioenverplichtingen.
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van opgebouwde verplichtingen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Naam voorziening	Voorziening IPS-Yard
Instellingsdatum PS	23 juni 2022
Doel van de voorziening	Opvangen van verliezen binnen de grondexploitatie.
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuele berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Lasten-egaliserende voorzieningen

Naam voorziening	Voorziening onderhoud provinciale gebouwen
Instellingsdatum PS	16 juli 2004
Doel van de voorziening	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud.
Voedingsplan	De dotaties aan de voorziening zijn gebaseerd op het 'Meerjaren-onderhoudsplan 2026-2033'. Eenmaal per vier jaar vindt een actualisatie van het onderhoudsplan plaats. De huidige onderhoudsvoorziening is gebaseerd op het meerjarenonderhoudsplan (PS-nota G-26-002) dat op 20 maart 2026 is vastgesteld door Provinciale Staten.
Bestedingsplan	Op basis van daadwerkelijk gerealiseerde onderhoudskosten.

Balanspresentatie

Naast bovengenoemde voorzieningen hebben wij risicovoorzieningen getroffen in verband met mogelijke oninbaarheid van vorderingen. Deze zijn gecorrigeerd op de boekwaarde van het betreffende actief (zie toelichting op de balans, vaste activa).

Vaste schulden

Omschrijving

Vaste schulden betreft geldleningen die zijn afgesloten voor een periode langer dan een jaar. Deze schuldpositie is € 4,36 mln. gedaald van € 38,10 mln. ultimo 2024 naar € 33,74 mln. ultimo 2025. De totale rentelasten in 2025 waren € 0,88 mln. Deze zijn in het overzicht van baten en lasten verantwoord in programma 9 Financiën en overhead, product 9.2.4. Rente.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	363	543
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	10.532	11.560
- buitenlandse instellingen	19.286	23.742
Waarborgsommen	3.563	2.257
Totaal	33.743	38.103

Vaste schulden - specificatie

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert deze schuldpositie. De daling ad € 4,36 mln. is met name te verklaren uit aflossingen (verminderingen in de tabel).

€ x 1.000

	Saldo 31-12-2024	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2025
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	543	0	181	363
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	11.560	0	1.029	10.532
- buitenlandse instellingen	23.742	0	4.456	19.286
Waarborgsommen	2.257	1.470	164	3.563
Totaal	38.103	1.470	5.830	33.743

Vlottende passiva

Vlottende passiva - totaaloverzicht

Omschrijving

De vlottende passiva worden onderverdeeld in vlottende schulden met:

- een rentetypische looptijd korter dan één jaar. Dit betreft kortlopende schulden die binnen een jaar moeten worden afgelost, zoals crediteuren en kasgeldleningen.
- overlopende passiva. Overlopende passiva betreffen verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en in een volgend jaar tot uitbetaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Onze korte termijn schuldpositie is gestegen met € 45,72 mln. van € 502,45 ultimo 2024 naar € 548,17 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	42.854	34.856
Overlopende passiva	505.365	467.592
Totaal	548.219	502.448

Vlottende passiva - netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

Omschrijving

De kortlopende schulden zijn gestegen met € 7,99 mln. van € 34,86 mln. ultimo 2024 naar € 42,85 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Overige schulden	42.854	34.856
Totaal	42.854	34.856

Vlottende passiva - overlopende passiva

Omschrijving

Onderstaande tabel specificeert de overlopende passiva op hoofdlijnen. De posten zullen daarna afzonderlijk worden gespecificeerd. Uit onderstaande tabel blijkt dat de overlopende passiva met € 37,72 mln. zijn gestegen van € 467,59 mln. ultimo 2024 naar € 505,31 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per 31-12-2024
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	126.171	117.918
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	16.628	14.819
- Het Rijk	337.043	313.876
- Provincies	14.160	14.353
- Gemeenten	3.503	3.828
- Overige overheden	4.127	1.450
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	3.732	1.348
Totaal	505.365	467.592

Flottende passiva - verplichtingen opgebouwd in begrotingsjaar

Omschrijving

In onderstaande tabel worden de verplichtingen opgebouwd in het begrotingsjaar nader gespecificeerd. Deze post is € 8,17 mln. gestegen van € 117,92 mln. ultimo 2024 naar € 126,09 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2024
Transitorische posten op basis van verplichtingen	109.169	103.122
Af te dragen loonheffing, premies e.d.	8.883	8.235
Af te dragen BTW	1.123	953
Bijdragen stationsomgeving Beek-Elsloo	0	1.553
Nog te betalen groot onderhoud N274	0	1.326
Kosten aansluiting N271 rotonde Well	0	750
Nog te betalen Maaslijn Prorail	0	979
Nog te betalen heffingsaanslag 2025 aan Nazorgfonds gesloten stortplaatsen	4.912	0
Nog te betalen onderhoud miljoenenlijn	918	0
Terug te betalen opcenten op de motorrijtuigenbelasting	81	0
Diversen	1.086	1.000
Totaal	126.172	117.918

Flottende passiva - voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

Omschrijving

De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel worden ook bij de schulden gepresenteerd, omdat er een terugbetalingsregeling geldt als deze middelen niet worden besteed of onrechtmatig zouden worden besteed. Denk bijvoorbeeld aan specifieke uitkeringen van het Rijk of EU-bijdragen. Deze post is met € 27,08 mln. gestegen van € 348,33 mln. ultimo 2024 naar € 375,41 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	Saldo 31-12-2024	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2025
Europese overheidslichamen				
Bijdrage CEF project Rhombus Binnenhavens works 1(2020: Bijdrage Beveiligd Vrachtwagen Parkeren)	1.273	0	222	1.051
Bijdrage CEF project Rhombus 2020 Binnenhavens upside study	415	0	50	365
Bijdrage CEF Binnenhavens Rhombus Upside 2	947	2.610	2.575	982
Bijdrage CEF4 Rhombus Upside III	12.002	0	34	11.968
LIFE project All4biodiversity	182	0	0	182
Circulaire Economie Limburg 4LIFE	0	2.080	0	2.080
	14.819	4.689	2.880	16.628
Het Rijk				
Bijdrage Regio Deal Noord-Limburg 1e tranche	2.666	0	2.613	53
Geluidbelastingkaart	9	0	0	9
Bijdrage tramlijn Vlaanderen	24.493	0	0	24.493
Specifieke uitkering (SPUK) stimulering duurzaam verkeersinfrastructuur	100	0	14	86
SPUK G16 Grensinfo Punten	0	610	610	0
Uitkering IBP Vitaal Platteland Heuvelland	3.450	0	161	3.289
SPUK ontzorgingsprog.maatschappelijk vastgoed	858	0	858	0
SPUK MIRT 2017-2019	57	0	57	0
Bijdrage MKB -deal innovatie familiebedrijven	28	0	28	0
SPUK flexpool woningbouw	0	91	0	91
SPUK Novigebieden De Peel	59	0	59	0
SPUK Novigebieden ZL	160	0	60	100
SPUK SVHL	1.636	0	210	1.426
SPUK E87 DHZ	13.321	3.384	5.158	11.547
SPUK verkeersmaatregelen 2022-2023	355	0	0	355
SPUK Natuur	35.807	0	16.959	18.848

€ x 1.000

SPUK E57 ZE-Bussen	2.409	703	0	3.112
SPUK diffuus lood Geuldal	25	0	3	22
SPUK opkoop veehouderijen	52.279	0	-290	52.568
SPUK N-wegen	903	0	903	0
SPUKSLA-22-03318662 Meetstation veehouderij	34	0	16	18
SPUKSLA-22-03318626 Meetstation grens	7	0	7	0
SPUKSLA-22-03318606 Meetnet ultrafijnstof	117	0	17	100
SPUK Regio Deal Regio Midden-Limburg	10.183	9.754	0	19.938
SPUK Versnellingsvoorst transitie landelijk gebied	20.300	0	-168	20.467
SPUK beschikbaarheidsverg regio OV-concessies 2022	312	0	312	0
SPUK bodemopgaven 2022	46	0	33	13
SPUK omzetzerving ondernemers watersnood 2021	18.184	51	0	18.236
SPUK Opstellen en uitvoeren Woondeals	193	0	193	0
Flexpools 2022	826	0	826	0
SPUK 2 Ontzorging 2022	1.850	0	1.055	795
SPUK Bodem 2023 De Straat	2.354	0	2.354	0
SPUK BO EVI cluster Chemelot 2023/2024	233	681	290	624
SPUK L31 Regeling uitvoering BO Nitraat	0	95	-209	303
SPUK Natuurinclusief	7.939	0	731	7.208
SPUK Beekdalen zijrivieren Maas Limburg	14.703	7.500	8.485	13.719
SPUK Woondeals	482	0	313	169
SPUK CDOKE	1.956	2.373	1.913	2.415
SPUK scherm N300	757	0	18	739
SPUK L32 Aanpak piekbelasters	126	450	169	407
SPUK E103 slim veilig duurzaam mobiliteit 2023-2027	709	4.430	959	4.180
SPUK E103 slim veilig duurzaam mobiliteit 2023-2027 ontsluiting MAA	2.893	0	0	2.893
SPUK CDOKE Energiehubs	1.305	1.374	504	2.175
SPUK CDOKE Energieinfra	1.394	1.855	687	2.563
SPUK CDOKE Bedrijventerreinen	224	0	0	224
SPUK L33 programma Natuur 2e fase	41.519	7.799	0	49.319
SPUK Flexible inzet onderst.woningbouw 3e tranche	1.066	0	484	582
SPUK C130 Compensatie VS Woo	69	0	0	69
SPUK Bedrijfsmatig vastgoed	3.966	0	696	3.270
SPUK Woondeals 3e tranche	614	0	0	614
SPUK L35 RPML gebiedsprocessen en maatregelen	33.000	11.459	0	44.459
SPUK L37 regeling maatregelen PAS-melders (RPMP)	7.900	7.680	10	15.570
SPUK Versterking havenvoorz. goederenvervoer O-ZO	0	250	0	250
SPUK L36 MGB	0	9.726	0	9.726
	313.876	70.265	47.098	337.043

Jaarstukken 2025

€ x 1.000

Provincies				
Bijdrage opwaardering Maaslijn	14.046	0	0	14.046
Bijdrage Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Zuid	244	0	175	69
Proceskosten Novi de Peel	0	45	0	45
Bijdrage provincie Noord-Brabant L24 Transitie(fonds) LG Novi de Peel	63	0	63	0
	14.353	45	238	14.160
Gemeenten				
Bijdragen gemeenten toekomst MAA	3.300	200	0	3.500
Bijdragen gemeenten VTH systeem	528	0	528	0
Proceskosten Novi de Peel	0	3	0	3
	3.828	203	528	3.503
Overige overheid				
Proceskosten Novi de Peel	121	78	121	78
Regiobijdrage Regio Deal Noord-Limburg	1.329	49	1.329	49
Regiobijdrage Regiodeal Midden-Limburg	0	4.000	0	4.000
	1.450	4.127	1.450	4.127
Totaal	348.326	79.330	52.195	375.462

Flottende passiva - overige vooruitontvangen bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren

Omschrijving

Overige vooruitontvangen bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren zijn bedragen die de Provincie al heeft ontvangen, maar die betrekking hebben op toekomstige begrotingsjaren. Dit betekent dat deze bedragen nog niet als inkomsten voor het huidige jaar worden beschouwd, maar worden doorgeschoven naar de volgende jaren. Deze post is met € 2,38 mln. gestegen van € 1,35 mln. ultimo 2024 naar € 3,73 mln. ultimo 2025.

€ x 1.000

Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2024
Transitoria vooruitontvangen	3.581	1.112
Bijdragen samenwerking regiofondsen	151	236
Totaal	3.732	1.348

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Inleiding

In deze toelichting zijn de belangrijkste verplichtingen opgenomen waaraan de Provincie voor toekomstige jaren is verbonden. Het betreffen:

- meerjarige contracten natuurbeheer;
- verstrekte borgstellingen bij (bancaire) geldleningen;
- overige langlopende inkoopcontracten;
- meerjarige projectsubsidies $\geq$ grensbedrag € 1,2 mln.;
- strategische verwerving percelen Groeve Mourik te Brunssum;
- Programmaplan Waterveiligheid en ruimte Limburg (WRL);
- arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
- vordering op B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo;
- inkomsten in behandeling zijnde vergunningen Natuurbeschermingswet.

Volledigheidshalve vermelden wij tenslotte dat de Provincie Limburg geen financiële derivaten hanteert.

Meerjarige contracten natuurbeheer

De in het verleden afgegeven meerjarige subsidiebeschikkingen functieverandering PSN/SKNL scheppen meerjarige verplichtingen. Deze subsidiebeschikkingen zijn, vóór de decentralisatie van de natuuropgave in 2013, in opdracht van het Ministerie van Landbouw verstrekt door de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). Er zijn beschikkingen afgegeven voor een resterend totaal verplichtingenbedrag van € 25,75 mln. De looptijd is variabel van 1 jaar tot en met 18 jaar. Per jaarschijf worden deze in de toekomst weggezet onder het Natuur en Landschapsbeheer, natuurgebieden beheer, voor een totaal bedrag van € 2,39 mln. per jaar. Vanaf begrotingsjaar 2025 heeft RVO deze opdracht teruggegeven aan de provincies, in het kader van de vennootschapsbelastingplicht. Het uitbetalen en berekenen van subsidies (voor PSN tarief, sec) wordt vanaf 1-1-2025 uitgevoerd bij de Provincie, cluster Subsidies.

Verstrekte borgstellingen bij (bancaire) geldleningen

PS hebben op 9 februari 2023 ingestemd met het financieringsvoorstel van het LEF ad € 40 mln. ten behoeve van Mijwater masterplan fase 1, met inachtneming van o.a. amendement 166. Via dit amendement hebben PS als voorwaarde gesteld dat GS op korte termijn het risico van de aanvullende financiering aan Mijwater vanuit het LEF verlegd naar de Provincie.

Medio 2024 is aan het Limburgs Energiefonds (LEF) B.V. een provinciale borgstelling van maximaal € 40 mln. verleend ten behoeve van Mijwater Energy, conform amendement 166. Om het risico van de provinciale borgstelling te dekken, is binnen de risicoreserve SiS een deel van het reeds aan het LEF toegekende bedrag aan risicodekking verlaagd met € 8 mln. en voor eenzelfde bedrag toegekend aan deze provinciale borgstelling. Het LEF kan onder voorwaarden trekkingsverzoeken bij de Provincie indienen voor de financiering masterplan fase 1 van Mijwater.

Ultimo 2025 zijn er nog geen trekkingsverzoeken ingediend door het LEF. De provinciale borgstelling is daardoor ultimo 2025 nog niet effectief. In 2026 vind aanvullende besluitvorming plaats op dit instrument.

Overige langlopende inkoopcontracten

Omschrijving

De Provincie is verbonden aan diverse contracten die voor 2025 en/of later zijn voorzien. Onderstaand treft u deze contracten met hun looptijd en opdrachtwaarde aan.

(bedragen x € 1.000)

Soort/aard opdracht	Looptijd contract t/m	Totale opdrachtwaarde 2026 e.v.
Aanschaf hard- en software	2029	5.584.862
Arbodienst	2028	953.715
Beleidsuitvoering	2029	10.502.274
Catering	2030	748.367
Gebouwkundige werken	2026	250.920
Onderhoud wegen	2030	24.959.575
Overig	2030	15.066.792
Schoonmaak en afvalverwerking	2026	468.379
Vervoer (dienst)auto's	2026	1.593.928
Warmtevoorziening	2033	3.591.500
Wegenbouwkundige werken	2028	76.509.222
Totaal		140.229.534

Meerjarige projectsubsidies >= 1,2 mln.

Met ingang van 2021 worden met betrekking tot de meerjarige projectsubsidies (voor 2025 >= € 1,2 mln) de subsidieelasten verdeeld over meerdere jaren conform de liquiditeitsprognose bij de subsidieaanvraag. De lasten voor het jaar 2025 zijn op basis van ontvangen informatie met peildatum 1 september 2025 in boekjaar 2025 verwerkt. De restant verplichting ad € 52,6 mln. (2024: € 58,03 mln.) voor de komende jaren is volledig verwerkt en financieel gedekt in de meerjarige Programmabegroting 2026 e.v.

Strategische verwerving percelen Groeve Mourik te Brunssum

Provincie Limburg heeft een optie tot koop op de percelen van de Groeve Mourik te Brunssum. Deze strategische verwerving wordt betaald door de gemeente Brunssum, de Stadsregio Parkstad en de Provincie Limburg. In de te kiezen ontwikkelstrategie zijn verschillende varianten mogelijk: van een eventuele doorverkoop aan derden, de ontwikkeling door een deelneming of samenwerkingsverband (PPS) tot een eigenstandige provinciale grondexploitatie. Het risicoprofiel voor de Provincie is daarbij verschillend per variant en medebepalend in de uiteindelijke ontwikkelstrategie. Op 23 januari 2024 is een overeenkomst tot koop afgesloten. De levering van het eigendom aan de Provincie Limburg is in dit kader gepland voor begin 2028.

Programmaplan Waterveiligheid en ruimte Limburg (WRL)

In het kader van het 15-jarig Programmaplan Waterveiligheid en Ruimte is op 14 juli 2022 door verschillende overheidspartners, waaronder het Rijk, Waterschap en Provincie een Bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte aangegaan. De Provincie Limburg draagt voor € 50 mln. bij aan dit plan. Daarnaast is vanuit de resultaatbestemming 2023 € 2,5 mln. toegevoegd ten

behoefte van het project Vierwaarden, inzake de financiering rondom het verplaatsen van de jachthaven Venlo. In totaliteit is eind 2025 € 50,42 mln. niet besteed.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

De arbeidskosten gerelateerde verplichtingen bestaan uit niet opgenomen vakantie-uren. Voor deze verplichting is, conform BBV, geen voorziening in de jaarrekening opgenomen. In geld uitgedrukt bedraagt de verplichting ruim € 11,12 mln., gebaseerd op het aantal uren verlof en een gemiddeld uurtarief.

Vordering op B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo

Per 1 februari 2017 is het vervlechtingstraject Greenport Venlo afgerond (GS 2016/89233). In de samenwerkingsovereenkomst met B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is een vordering van de Provincie op de B.V. opgenomen van € 30 mln. inzake Greenportlane, te voldoen in 10 jaarlijkse termijnen voor het eerst op 10 januari 2018. Omdat deze vordering als een bijdrage in investeringen van derden (in de Greenportlane) kwalificeert, konden vanuit BBV-optiek uitsluitend de werkelijk gemaakte kosten worden geactiveerd. Het per ultimo 2025 (cumulatief) geactiveerde deel van de vordering bedraagt € 27 mln. (activanummer 9001062). Dit maakt dat de Provincie nog een niet uit de balans blijvende vordering op de B.V. heeft van € 2,90 mln.

Inkomsten in behandeling zijnde vergunningen Omgevingswet Natura 2000-activiteit

In 2025 zijn 179 vergunningaanvragen i.h.k.v. de Omgevingswet Natura 2000-activiteit ingediend, waarvan ruim de helft (ca. 55%) intrekkingverzoeken op basis van de Landelijke beëindigingsregeling Veehouderijlocaties (LBV) is. Daar het de uitvoering van een Rijksregeling betreft, ontvangen wij van het Rijk € 2.000 per LBV-deelnemer die een intrekkingverzoek heeft ingediend. Mede als gevolg van de jurisprudentie heeft op deze verzoeken slechts beperkt besluitvorming plaatsgevonden.

Verder zijn er in 2025 over de periode 2022 t/m 2025 voor 5 aanvragen baten ontvangen. Per 31-12-2025 zijn over de periode 2022 t/m 2025 in totaal 317 aanvragen in behandeling i.h.k.v. de Omgevingswet Natura 2000-activiteit (werkvoorraad), waarover nog geen inkomsten zijn ontvangen. Vanwege de stikstofproblematiek is door het Rijk voor 2025 een nieuwe opkoopregeling voor geheel of gedeeltelijke beëindiging van veehouderijen aangekondigd. Deelnemers aan deze regeling zijn van invloed op het aantal aanvragen (werkvoorraad).

Overzicht van baten en lasten 2025

Overzicht van baten en lasten 2025

In onderstaande tabel is de provinciale exploitatierekening opgenomen (in bedrijfseconomische termen wordt gesproken over de verlies en winstrekening).

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	37.935	37.860	34.987	2.873
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	48.996	50.858	40.967	9.891
1.1.3 Landschap	6.513	3.761	2.137	1.623
Totaal 1.1 Natuur en landschap	93.444	92.478	78.091	14.387
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	40.617	18.100	17.075	1.025
1.3.2 Waterveiligheid Maas	4.729	3.775	3.263	512
1.3.3 Bodemvitalisering	541	517	503	14
Totaal 1.3 Water	45.887	22.392	20.841	1.551
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	139.331	114.870	98.932	15.938
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	13.166	15.633	12.793	2.841
Totaal 2.1 Sociale agenda	13.166	15.633	12.793	2.841
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.995	5.653	1.886	3.767
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.995	5.653	1.886	3.767
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	5.101	5.237	3.560	1.677
Totaal 2.3 Sport en bewegen	5.101	5.237	3.560	1.677
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	20.262	26.523	18.239	8.284
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	5.406	10.691	4.418	6.273

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	22.176	13.085	30.964	-17.880
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	27.582	23.776	35.383	-11.607
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	19.534	18.500	14.931	3.569
3.2.2 Brightlands	2.542	9.311	5.527	3.785
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	22.076	27.811	20.458	7.354
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	3.927	4.690	3.610	1.080
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	3.927	4.690	3.610	1.080
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	2.606	4.897	3.900	997
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	2.606	4.897	3.900	997
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	5.921	10.241	6.210	4.032
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	5.921	10.241	6.210	4.032
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	62.112	71.415	69.560	1.855
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	4.394	9.945	34.781	-24.835
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving &	2.731	4.019	1.853	2.166

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
warmte en grootschalige opwek.				
Totaal 4.1 Nieuwe energie	7.125	13.964	36.634	-22.669
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	1.522	2.011	6.392	-4.382
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	18.841	22.723	19.123	3.601
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	20.363	24.734	25.515	-781
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	27.488	38.699	62.149	-23.450
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	11.250	17.279	9.086	8.193
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	6.622	10.033	5.410	4.623
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	4.296	5.865	6.679	-814
5.1.4 Bodem en ondergrond	1.286	6.328	4.915	1.413
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	23.454	39.505	26.090	13.415
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	23.454	39.505	26.090	13.415
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	35.576	38.438	37.213	1.225
Totaal 6.1 Cultuur	35.576	38.438	37.213	1.225
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	19.904	21.985	12.724	9.261
Totaal 6.2 Erfgoed	19.904	21.985	12.724	9.261
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	55.480	60.423	49.937	10.486
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	18.409	17.286	11.455	5.832
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	18.409	17.286	11.455	5.832
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	63.047	69.836	63.038	6.798
7.2.2 Openbaar vervoer	82.085	160.535	164.966	-4.431
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	145.132	230.370	228.004	2.366
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	4.278	3.505	4.835	-1.329
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	4.278	3.505	4.835	-1.329
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	167.820	251.162	244.293	6.869
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	3.898	17.632	6.548	11.084
Totaal 8.1 Regiodeals	3.898	17.632	6.548	11.084
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	14.645	16.024	15.836	189
8.2.2 Grensoverschrijdende samenwerking	624	638	621	16
8.2.3 Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn	1.936	2.350	2.035	315
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	3.152	3.820	2.506	1.314
8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	2.530	4.143	3.493	650
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	22.886	26.975	24.491	2.484
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	26.784	44.607	31.039	13.568
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
9.1.1 Overhead	57.163	59.100	58.211	889
Totaal 9.1 Overhead	57.163	59.100	58.211	889
9.2 Algemene financiën				
9.2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting	716	745	754	-9
9.2.2 Provinciefonds	12	12	12	0
9.2.3 Dividenden	10	11	11	0
9.2.4 Rente	901	937	881	56
9.2.5 Stelposten en overige financiën	3.025	-4.521	-14.306	9.785
9.2.6 Onvoorzien	2.194	1.194	0	1.194
Totaal 9.2 Algemene financiën	6.858	-1.622	-12.648	11.026
Totaal 9 Financiën en overhead	64.022	57.478	45.563	11.915
Totaal Lasten	586.752	704.683	645.802	58.881
Baten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	1.715	6.323	6.174	149
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	13.255	24.502	16.020	8.481
1.1.3 Landschap	1.378	654	951	-297
Totaal 1.1 Natuur en landschap	16.347	31.479	23.145	8.334
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	29.631	13.972	14.807	-835
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	0	61	-61
Totaal 1.3 Water	29.631	13.972	14.867	-895
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	45.978	45.451	38.012	7.439
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	265	265	0
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	265	265	0
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	0	265	265	0
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	0	184	888	-703
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	3.894	1.202	589	613
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	3.894	1.386	1.477	-91
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	0	0	0	0
3.2.2 Brightlands	1.748	1.748	4.754	-3.005
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	1.748	1.748	4.754	-3.005
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	893	610	618	-8
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	893	610	618	-8
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	119	183	446	-263
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	119	183	446	-263
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Verschil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	0	0
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	6.654	3.927	7.294	-3.367
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	2.764	6.015	4.449	1.565
4.1.2 Verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwek.	1.632	2.876	764	2.111
Totaal 4.1 Nieuwe energie	4.396	8.890	5.214	3.677
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	128	284	4.991	-4.708
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	3.331	1.962	1.565	397
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	3.459	2.246	6.556	-4.310
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	7.856	11.136	11.770	-634
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	260	2.517	1.996	521
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	2.849	3.248	4.694	-1.445
5.1.4 Bodem en ondergrond	647	3.071	4.146	-1.075
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	3.756	8.837	10.836	-1.999
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	3.756	8.837	10.836	-1.999
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	3.733	4.086	4.070	16

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 6.1 Cultuur	3.733	4.086	4.070	16
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	1.939	1.939	1.939	0
Totaal 6.2 Erfgoed	1.939	1.939	1.939	0
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	5.672	6.025	6.009	16
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	1.290	4.020	1.908	2.111
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	1.290	4.020	1.908	2.111
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	938	938	1.280	-342
7.2.2 Openbaar vervoer	8.161	22.081	57.745	-35.664
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	9.099	23.019	59.025	-36.006
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	799	1.530	2.880	-1.350
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	799	1.530	2.880	-1.350
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	11.188	28.569	63.813	-35.245
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	1.506	4.738	3.894	844
Totaal 8.1 Regiodeals	1.506	4.738	3.894	844
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	7	66	88	-22
8.2.3 Coördinatie internationalisering en Euregio Maas-Rijn	223	573	251	322

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
8.2.5 Rijkstaken CdK en Weerbare Overheid	6	972	1.062	-90
Totaal 8.2 Betrouwbare en integrale overheid	236	1.611	1.401	210
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	1.742	6.348	5.295	1.053
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	309	379	1.254	-876
Totaal 9.1 Overhead	309	379	1.254	-876
9.2 Algemene financiën				
9.2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting	126.590	132.618	129.344	3.274
9.2.2 Provinciefonds	252.224	284.691	284.615	76
9.2.3 Dividenden	12.800	22.268	22.308	-39
9.2.4 Rente	24.099	32.464	31.757	707
9.2.5 Stelposten en overige financiën	0	-3.605	-1.918	-1.687
Totaal 9.2 Algemene financiën	415.713	468.437	466.106	2.331
Totaal 9 Financiën en overhead	416.022	468.815	467.360	1.456
Totaal Baten	498.867	579.373	610.655	-31.281
Saldo van baten en lasten	-87.885	-125.310	-35.148	-90.162
Stortingen in reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.3 Landschap	0	0	0	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	0	0	0	0
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	0	300	618	-318
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	1.135	1.135	0
Totaal 1.3 Water	0	1.435	1.753	-318
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	0	1.435	1.753	-318
2 Samen leven en bestaanszekerheid				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	0	0	132	-132
Totaal 2.1 Sociale agenda	0	0	132	-132
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	0	689	-689
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	0	0	689	-689
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	0	0	821	-821
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	0	98	184	-86
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	5.414	5.414	5.870	-456
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	5.414	5.512	6.053	-541
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.2 Brightlands	7.074	7.324	7.324	0
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	7.074	7.324	7.324	0
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	509	0	6	-6
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	509	0	6	-6
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	118	-118

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	0	0	118	-118
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	12.997	12.836	13.502	-665
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	0	9.000	9.000	0
Totaal 4.1 Nieuwe energie	0	9.000	9.000	0
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	0	9.000	9.000	0
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	0	0	157	-157
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	0	50.000	50.000	0
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	0	6.135	6.135	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	0	200	756	-556
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	0	56.335	57.048	-713
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	0	56.335	57.048	-713
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	0	0	450	-450
Totaal 6.2 Erfgoed	0	0	450	-450
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	0	0	450	-450
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	0	0	2.454	-2.454

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	0	0	2.454	-2.454
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	34	34	0	34
7.2.2 Openbaar vervoer	0	0	1.807	-1.807
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	34	34	1.807	-1.773
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	34	2.334	6.561	-4.227
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	0	0	26	-26
Totaal 9.1 Overhead	0	0	26	-26
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	29.370	82.232	101.596	-19.363
Totaal 9.2 Algemene financiën	29.370	82.232	101.596	-19.363
Totaal 9 Financiën en overhead	29.370	82.232	101.621	-19.389
Totaal Stortingen in reserves	42.401	164.173	190.755	-26.582
Onttrekkingen aan reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	5.152	4.951	4.444	507
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	2.380	3.868	3.041	827
1.1.3 Landschap	570	335	345	-11
Totaal 1.1 Natuur en landschap	8.102	9.154	7.830	1.323
1.3 Water				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	1.600	550	237	313
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	2.174	2.395	-221
1.3.3 Bodemvitalisering	525	500	486	14
Totaal 1.3 Water	2.125	3.224	3.118	107
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	10.227	12.378	10.948	1.430
2 Samen leven en bestaanszekerheid				
2.1 Sociale agenda				
2.1.1 Sociale agenda	3.367	4.005	3.337	668
Totaal 2.1 Sociale agenda	3.367	4.005	3.337	668
2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen				
2.2.1 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.387	4.481	926	3.555
Totaal 2.2 Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen	1.387	4.481	926	3.555
2.3 Sport en bewegen				
2.3.1 Sport en bewegen	350	323	251	72
Totaal 2.3 Sport en bewegen	350	323	251	72
Totaal 2 Samen leven en bestaanszekerheid	5.103	8.809	4.514	4.295
3 Werken aan de toekomstige economie				
3.1 Vestigingsklimaat van morgen				
3.1.1 Vestigingsklimaat van morgen	2.848	5.428	2.012	3.416
3.1.3 Maastricht Aachen Airport	60	158	19.262	-19.105
Totaal 3.1 Vestigingsklimaat van morgen	2.908	5.586	21.274	-15.689
3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven				
3.2.1 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	11.900	10.731	7.137	3.595
3.2.2 Brightlands	1.762	8.553	4.799	3.754

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 3.2 Innovaties voor de maatschappelijke opgaven	13.662	19.284	11.936	7.348
3.3 Een gezonde arbeidsmarkt				
3.3.1 Een gezonde arbeidsmarkt	2.625	3.106	2.041	1.065
Totaal 3.3 Een gezonde arbeidsmarkt	2.625	3.106	2.041	1.065
3.4 Verduurzaming en circulaire economie				
3.4.1 Verduurzaming en circulaire economie	1.484	2.850	1.481	1.369
Totaal 3.4 Verduurzaming en circulaire economie	1.484	2.850	1.481	1.369
3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg				
3.5.1 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.245	3.582	1.595	1.988
Totaal 3.5 Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg	2.245	3.582	1.595	1.988
Totaal 3 Werken aan de toekomstige economie	22.925	34.408	38.327	-3.919
4 Nieuwe energie en leefmilieu				
4.1 Nieuwe energie				
4.1.1 Energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen	0	209	28.009	-27.800
Totaal 4.1 Nieuwe energie	0	209	28.009	-27.800
4.2 Gezond en veilig leefmilieu				
4.2.1 Gezond en veilig leefmilieu	0	340	160	180
4.2.2 Vergunningen, toezicht en handhaving	0	277	26	250
Totaal 4.2 Gezond en veilig leefmilieu	0	617	186	431
Totaal 4 Nieuwe energie en leefmilieu	0	826	28.195	-27.369

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
5 Leefbare steden en dorpen				
5.1 Leefbare steden en dorpen				
5.1.1 Leefbare steden en dorpen	8.850	11.735	3.337	8.399
5.1.2 Toekomstbestendige woonruimte	4.260	5.335	1.211	4.124
5.1.3 Kwaliteit met minder ruimte	0	1.216	1.216	0
5.1.4 Bodem en ondergrond	0	5.080	3.361	1.718
Totaal 5.1 Leefbare steden en dorpen	13.110	23.366	9.125	14.241
Totaal 5 Leefbare steden en dorpen	13.110	23.366	9.125	14.241
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen				
6.1 Cultuur				
6.1.1 Cultuur	5.106	6.551	6.162	389
Totaal 6.1 Cultuur	5.106	6.551	6.162	389
6.2 Erfgoed				
6.2.1 Erfgoed, monumenten en archeologie	5.277	6.088	2.732	3.356
Totaal 6.2 Erfgoed	5.277	6.088	2.732	3.356
Totaal 6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	10.383	12.639	8.894	3.745
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg				
7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid				
7.1.1 Mobiliteitsvisie en uitvoeringsprogramma	12.175	8.160	7.118	1.042
Totaal 7.1 Mobiliteit en bereikbaarheid	12.175	8.160	7.118	1.042
7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer				
7.2.1 Infrastructuur	2.276	12.336	8.322	4.014
7.2.2 Openbaar vervoer	0	4.956	2.107	2.849
Totaal 7.2 Openbaar vervoer en wegbeheer	2.276	17.292	10.429	6.863
7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden				

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
7.3.1 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7.3 Limburg nationaal en internationaal verbonden	0	2.300	2.300	0
Totaal 7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	14.451	27.751	19.847	7.905
8 Provincie midden in de samenleving				
8.1 Regiodeals				
8.1.1 Regiodeals	0	8.386	0	8.386
Totaal 8.1 Regiodeals	0	8.386	0	8.386
8.2 Betrouwbare en integere overheid				
8.2.1 Bestuurlijke verhoudingen	0	230	0	230
8.2.4 Externe relaties en Public Affairs	600	2.029	75	1.954
Totaal 8.2 Betrouwbare en integere overheid	600	2.259	75	2.184
Totaal 8 Provincie midden in de samenleving	600	10.645	75	10.570
9 Financiën en overhead				
9.1 Overhead				
9.1.1 Overhead	2.024	3.742	3.236	506
Totaal 9.1 Overhead	2.024	3.742	3.236	506
9.2 Algemene financiën				
9.2.5 Stelposten en overige financiën	69.945	185.195	188.044	-2.849
Totaal 9.2 Algemene financiën	69.945	185.195	188.044	-2.849
Totaal 9 Financiën en overhead	71.969	188.937	191.280	-2.343
Totaal Onttrekkingen aan reserves	148.767	319.759	311.206	8.554
Saldo mutatie reserves	106.366	155.587	120.450	35.136
Gerealiseerd resultaat 2025	18.481	30.277	85.303	-55.026

Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2025

In de programmaverantwoording van de jaarstukken zijn aan de hand van de 3e W-vraag en de variabele geld de financiële afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde Programmabegroting 2025 reeds toegelicht. Daarom wordt hier volstaan met een toelichting op hoofdlijnen met de focus op bijzonderheden.

Jaarrekeningresultaat 2025

Het jaar 2025 is afgesloten met een financieel overschot van € 85,30 mln. Dat is € 55,03 mln. meer dan begroot (€ 30,28 mln.). Dit wordt met name veroorzaakt door onderbesteding op de diverse programmabudgetten. Dit effect wordt beperkt door extra stortingen in de risicoreserve Financieel instrumentarium. In algemene zin zijn de provinciale programma- en projectbudgetten financieel lastig te programmeren vanwege de afhankelijkheid van derden. De onderbesteding bedraagt € 58,88 mln. en komt in de resultatenrekening tot uitdrukking in de gerealiseerde lasten.

Lasten

Ten opzichte van de begroting zijn de werkelijke lasten (€ 645,80 mln.) ruim € 58,88 mln. lager dan begroot (€ 704,68 mln.). Wij merken hier het volgende over op:

- Er is een lastenoverschrijding van € 23,45 mln. in programma 4 Nieuwe energie en leefmilieu. Dit wordt veroorzaakt door het treffen van een voorziening t.b.v. LEF. Het risico, waarmee reeds in de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking rekening is gehouden, geeft aanleiding om de voorziening te treffen om toekomstige verliezen op LEF te ondervangen.
- Een substantieel deel van de onderbesteding zal naar 2026 moeten worden overgeboekt om aan onze verplichtingen te kunnen voldoen en verder te werken aan de uitvoering van beleidskaders.

Baten

Het voordelige verschil tussen de begroting bij de baten (€ 579,37 mln.) en de werkelijke realisatie (€ 610,66 mln.) bedraagt € 31,28 mln. De baten dienen, deels en naast de reserves, als dekkingsbron van onze lasten. Ondanks dat de lasten in 2025 lasten lager zijn uitgevallen dan begroot, zijn de baten in 2025 hoger. Dit wordt met name veroorzaakt door de incidentele bijdrage van het Rijk inzake de schadeclaim Arriva ad € 34,1 mln. Deze hogere opbrengst verbloemt enkele nadelen, zoals uitstel van dividend Chemelot (€ 1,53 mln., alsnog verwacht in 2026), opcenten MRB (€ 3,27 mln.), rente (€ 0,71 mln.).

Meevaller zijn o.a. vrijval van de voorzieningen:

- Dubieuze debiteuren (€ 1,91 mln.);
- Laerbroeck (€ 0,44 mln.);
- Greenport Venlo Brighthouse 1 (€ 0,62 mln.);
- Deelneming BV campus Greenport (€ 3,95 mln.).

Ook zorgen een aantal ontvangen decentralisatie-uitkeringen voor een voordelig verschil in de baten. Ultimo boekjaar is € 10,74 mln. ontvangen via de decembercirculaire 2025 provinciefonds.

Mutaties reserves

Voor de toelichting verwijzen wij naar onderstaande categorische verschillenanalyse.

Verschillen met resultaatimpact

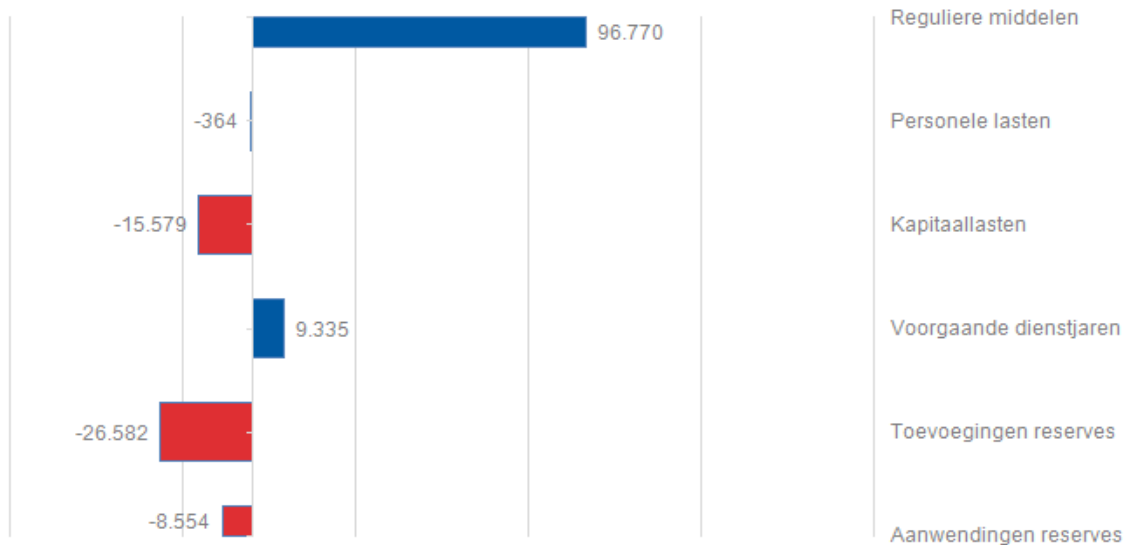
Zoals uit de toelichting blijkt, worden budgetverschillen, zowel baten als lasten, in specifieke gevallen verrekend met bestemmingsreserves. Dat is niet voor elk budget het geval. In het financieel kader van deze jaarstukken treft u een overzicht aan met de belangrijkste posten met resultaatimpact en welke het verschil van € 55,03 mln. verklaren.

Verder treft u onderstaand een categorische verschillenanalyse op deze jaarrekening. Deze indeling geeft inzicht op enkele belangrijke kostensoorten en vormt daarmee een dwarsdoorsnede op de jaarrekening, naast de inhoudelijke verantwoording bij de programma's.

Categorische verschillenanalyse

Als aanvulling op de toelichting van baten en lasten is in deze paragraaf een indeling gemaakt naar de reguliere middelen, kapitaallasten, personele lasten, resultaten voorgaande dienstjaren, taakstelling en mutaties reserves. Op basis van deze dwarsdoorsnedes wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze categorieën het jaarrekeningresultaat beïnvloeden. Het betreft een gesaldeerd verschil.

Verschillen met resultaat effect x € 1.000

Programma's

Omschrijving

In de programmaverantwoording zijn bij de 3e W-vraag "Wat heeft het gekost?" en de variabele Geld bij de beleidsproducten de verschillen toegelicht. In de jaarrekening zijn de verschillen gesaldeerd toegelicht via de belangrijkste kostensoorten. Onderstaande tabel specificeert het verschil tussen het begrote resultaat en het werkelijke jaarrekening resultaat uit de gesaldeerde middelenstromen per programma. Het totale verschil ten opzichte van de (Gewijzigde) Programmabegroting 2025 bedraagt € 55,03 mln.

Begrotingsprogramm a		Afwijkingen gerubriceerd op hoofdlijnen x € 1.000						
		Regulier e middelen	Personel e lasten	Kapitaallaste n	Voorgaand e dienstjaren	Toevoeginge n reserves	Aanwendinge n reserves	Afwijkin g 2025
1	Perspectief voor het landelijk gebied	8.652	-153	0	0	-318	-1.430	-6.752
2	Samen leven en bestaanszekerheid	8.308	-24	0	0	-821	-4.295	-3.168
3	Werken aan een toekomstbestendige economie	22.527	-81	-17.224	0	-665	3.919	-8.476
4	Nieuwe energie en leefmilieu	-22.680	-136	0	0	0	27.369	-4.552
5	Leefbare steden en dorpen	15.516	-102	0	0	-713	-14.241	-461
6	Cultuur en erfgoed voor iedereen	10.495	-25	0	0	-450	-3.745	-6.275
7	Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	40.751	-193	1.555	0	-4.227	-7.905	-29.982
8	Provincie midden in de samenleving	12.055	460	0	0	0	-10.570	-1.945
9	Financiën en overhead	1.145	-110	89	9.335	-19.389	2.343	6.586
Resultaateffecten		96.770	-364	-15.579	9.335	-26.582	-8.554	-55.026

Verschillen in reguliere middelen

De reguliere middelen zijn opgebouwd uit de budgetten waaruit de bestedingen worden betaald of de inkomsten die wij op deze budgetten verkrijgen. Per saldo is sprake van een resultaateffect van € 96,77 mln. Voor een uitbereide toelichting op de verschillen per programma incl. oorzaak-gevolg verwijzen wij naar de 3e W-vraag: "Wat heeft het gekost? Bij de begrotingsprogramma's en de variabele Geld bij de toelichting op de beleidsproducten als onderdeel van KTG: Kwaliteit, Tijd en Geld. Ook geeft het in deze jaarstukken opgenomen hoofdstuk over de bestemming van het resultaat inzichten in welke middelen niet besteed zijn in 2025, nog nodig zijn, en dus moeten worden overgeboekt.

Personele lasten in begrotingsprogramma's

Omschrijving

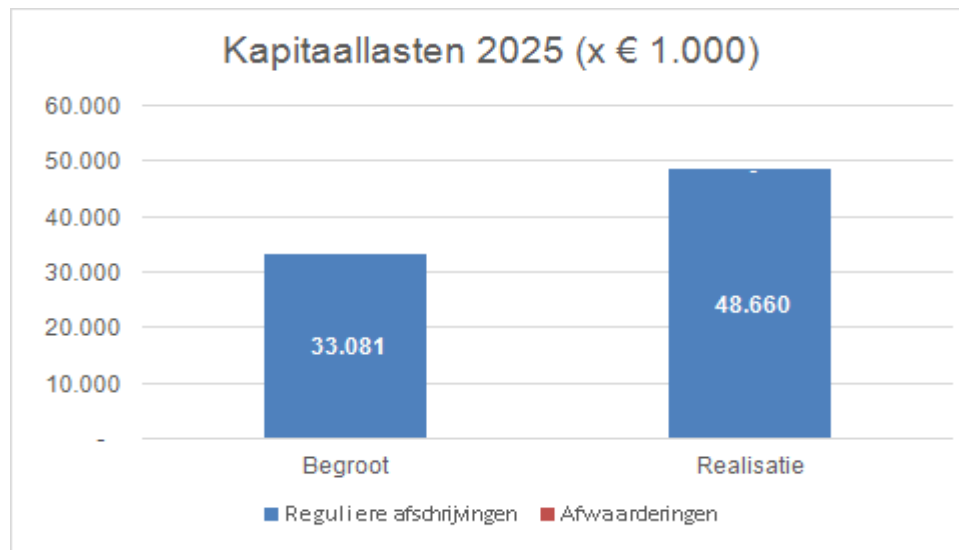
Het nadelige verschil in de personele lasten bedraagt € 0,36 mln. en wordt verklaard doordat een deel van personele lasten niet op SPUK's kan worden gedeclareerd.

Verschillen in kapitaallasten

De post kapitaallasten in onze jaarrekening 2025 bestaat uit reguliere afschrijvingen op materiële vaste activa (zoals infra en gebouwen) en afwaarderingen van financieel vaste activa.

Deze post is € 15,58 mln. hoger dan begroot (€ 33,08 mln.):

- Zoals eerder gesteld is het noodzakelijk om financieel vaste activa af te waarderen ter hoogte van € 23,38 mln. Hiervan was € 19,26 mln. niet begroot. Om deze “extra” niet begrote kapitaallasten financieel af te dekken wordt, zoals gebruikelijk, de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking (kortweg risicoreserve SIS) voor hetzelfde bedrag aangewend. Het resultaatteffect van deze afwaarderingen wordt hiermee dus gecompenseerd. Daartegenover is een afwaardering van € 2,02 mln. niet noodzakelijk gebleken.
- De begrote afschrijvingslasten op infra etc. wijken nauwelijks af ten opzichte van de begroting (€ 1,05 mln. minder) en is het gevolg van faseringen.

Verschillen in resultaten voorgaande dienstjaren

In elke jaarrekening komt de post resultaten voorgaande dienstjaren voor. Dit betreft vooral vrijval uit subsidie-afrekeningen, definitieve afrekeningen met partners in trajecten en opschoonacties balansposten. Het saldo van deze post bedraagt ultimo 2025 € 9,34 mln.

Mutaties reserves

In totaal wordt ruim € 190,76 mln. toegevoegd aan de reserves. Dat is € 26,59 mln. meer dan begroot (€ 164,17mln.). De grootste afwijking zit in reserveringen die wij doen ter afdekking van financiële risico's die wij lopen in onze financieel vaste activa zoals deelnemingen en leningen, voor een totaal van € 19,36 mln. Dit in lijn met het beleidskader Sturing in Samenwerking 3.0. De overige toevoegingen zijn het gevolg van het egaliseren van diverse programmabudgetten, waar onder diverse decentralisatie-uitkeringen en meerjarige projectsubsidies.

Er wordt in 2025 € 311,21 mln. onttrokken aan de reserves. Dat is € 8,55 mln. minder dan begroot (€ 319,76 mln.). De meeste reserves bewegen mee met de lasten. Als er minder wordt uitgegeven, hoeft

er ook minder uit de reserve onttrokken te worden. Daartegenover staat de onttrekking aan de risicoreserve SIS ad € 23,38 mln. ter dekking van de afwaarderingen (kapitaallasten) zoals beschreven bij de lasten. Deze onttrekking is € 17,23 meer dan begroot. Ook is er een onttrekking van € 28 mln. ten behoeve van de voorziening LEF zoals genoemd bij programma 4 Nieuwe energie en leefmilieu.

Vrij resultaat 2025

Omschrijving

Na verrekening van het financieel resultaat met de reservering van de overboekingsvoorstellen resteert een bedrag van € 28,46 mln. dat wordt toegevoegd aan de overboekingsvoorstellen.

Vrij te bestemmen resultaat	Resultaat (x €1.000.)
Financieel resultaat 2025	85.303
Minus reservering overboekingsvoorstellen	-56.847
Totaal vrij resultaat 2025 naar Algemene reserve	28.456

Structurele saldo van baten en lasten

Omschrijving

De jaarrekening 2025 kent structureel evenwicht.

Het uitgangspunt is dat in zowel de begroting als de jaarrekening onze structurele lasten en toevoegingen aan de reserves, tenminste gedekt worden door structurele baten en aanwendungen van reserves. Onderstaande tabel geeft dit inzicht door het gerealiseerd resultaat 2025 te schonen van incidentele componenten. Dit levert een voordelig structureel saldo van ruim € 121,69 mln.

	€ x 1.000 Ultimo 2025
Gerealiseerd resultaat 2025	85.303
Incidentele lasten en toevoegingen reserves	446.438
Incidentele baten en onttrekkingen reserves	410.053
Structureel saldo jaarrekening 2025	121.688

Incidentele baten en lasten

Omschrijving

In onderstaande tabel worden de incidentele baten en lasten gespecificeerd tot op productniveau. In algemene zin merken we op dat het vooral programmatische/projectmatige budgetten betreft die voortvloeiden uit de beleidskaders en budgetten gedekt uit specifieke uitkeringen dan wel decentralisatie-uitkeringen. Wettelijke taken hebben in de regel een structureel karakter. Voor nadere financiële toelichtingen verwijzen wij naar de programmaverantwoording.

€ x 1.000

	Ultimo 2025
Gerealiseerd resultaat 2025	85.303
Incidentele lasten en toevoegingen reserves	446.438
Incidentele baten en onttrekkingen reserves	410.053
Structureel saldo jaarrekening 2025	121.688

Structurele mutaties reserves

Omschrijving

Onderstaand de structurele mutaties reserves. Dit betreft alleen onttrekkingen van bruteringsreserves. Deze zijn ingesteld om de jaarlijkse kapitaallasten te dekken.

€ x 1.000

Programma	Reserve	Toevoegingen	Onttrekkingen
6. Cultuur en erfgoed voor iedereen	Bruteringsreserve Limburgs Museum	0	187
	Bruteringsreserve prov. gebouwen	0	200
	Bruteringsreserve Creative City	0	706
7. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	Bruteringsreserve realisatie N280	0	1.181
	Bruteringsreserve VDL Nedcar	0	6.420
	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum	0	721
9. Financiën en overhead	Bruteringsreserve VDL Nedcar	0	17.220
Totaal reserves		0	26.635

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van gedeputeerde staten

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het College van Gedeputeerde Staten toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de Provinciale Staten vastgestelde kaders zoals de begroting en provinciale verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door Provinciale Staten op 12 december 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door Provinciale Staten bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op €12,92 mln. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV van september 2025.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € 23,45 mln bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 12,92 mln. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 23,45 mln. acceptabel op basis van door de Provinciale Staten vastgestelde afspraken.

	Begrotingscriterium	Bedrag
1A	Overschrijding lasten programma's	€ 23,45 mln.
1B	Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	n.v.t.
2	Ongeautoriseerde reservemutaties	n.v.t.
3	Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan PS zijn gemeld	n.v.t.
	Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 23,45 mln.
4	Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgesteld beleid en daarmee als acceptabel is aangeduid.	€ 23,45 mln.
5	Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 0
	M&O criterium	n.v.t.

Voorwaardencriterium	n.v.t.
Totaal onrechtmatigheden	€ 23,45 mln.
Waarvan acceptabel	€ 23,45 mln.
Waarvan niet acceptabel	€ 0

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met Provinciale Staten aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college van Gedeputeerde Staten ook beschreven welke acties worden ondernomen om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De Jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet, waarin door PS op [12-12-2025](#) de uitgangspunten voor het financiële beleid, evenals de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden;
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar, waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden;
- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld;
- Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de Jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen, conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar. Daarnaast zijn de mutaties uit de decembercirculaire van het boekjaar verwerkt, die geen relatie hebben met de voornoemde accresmelding;
- Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar, waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten, zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken;

- Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden;
- Vanaf boekjaar 2021 is voor de lastneming van subsidies de Notitie Lastneming subsidies van toepassing. Dit heeft voor de provincie Limburg tot gevolg dat de lasten van de meerjarige projectsubsidies die we verleenden na 1 januari 2021 worden toegerekend aan de verslagjaren waarin de activiteiten plaatsvinden, als de totale subsidie groter is dan € 1,2 miljoen. Deze toerekening is gebaseerd op de activiteitenplanning van de subsidieontvanger en wordt opgenomen in de beschikking. Als de subsidie kleiner is dan € 1,2 miljoen vindt de volledige lastneming plaats op het moment van de start van het project, of op het moment dat we subsidie verlenen (wanneer dat moment later is dan de start van het project). Het drempelbedrag van € 1,2 miljoen is vastgesteld op basis van besluit over de [Programmabegroting 2024](#). De lasten die op basis van dit stelsel worden verantwoord in de jaarrekening nemen wij ook op in de SiSa-bijlage;
- De Jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Balansgrondslagen

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij dient de verkregen bijdrage als baat te worden verantwoord.

Kosten verbonden aan het afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden cf. de vigerende Financiële Verordening niet geactiveerd.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan in het jaar nadat de uitgaven zijn gedaan op basis van voorzichtigheid.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd volgens de afschrijvingstermijnen uit de Financiële verordening, tenzij anders is besloten. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode, waarin het betrokken actief van de derden op basis van de door de Provincie gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Tram Maastricht Hasselt

Op 24 mei '22 zijn Provinciale Staten middels [mededeling portefeuillehouder](#) geïnformeerd over het stopzetten van het project Tram Maastricht Hasselt. Aan de Jaarstukken 2021 is in dit kader een addendum toegevoegd (Document Limburg - Addendum Jaarstukken 2021, [brief GS van 2-6-2022](#)). Ten opzichte van dit project zijn er ultimo 2025 nog geen besluiten genomen die hebben geleid tot een financiële afwikkeling van het project en is er sprake van een juridische procedure hieromtrent. Het risico bestaat nog steeds dat het project zal worden afgeboekt. Over de precieze impact op onze financiële positie bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid. In de toelichting op de balans zijn de posten vermeld waar een mogelijke impact van toepassing is (Immateriële vaste activa en Vlottende passiva). Volledigheidshalve merken wij op dat wij tot nader order conform de financiële verordening jaarlijks de reguliere afschrijvingstermijn in acht houden.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief wordt toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan.

Voor het project Ooijen-Wanssum zijn investeringen gedaan die uiteindelijk geleid hebben tot activa met maatschappelijk nut. Op dit moment is er nog sprake van een aantal restdossiers, met name op het gebied van restgronden en na-ijlende uitgaven. De hieruit voortvloeiende exploitatielasten worden gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum. Van de restgronden kan vooralsnog niet worden vastgesteld of deze deel uit blijven maken van projectonderdelen die in bezit blijven van de Provincie of die overgedragen worden aan derden. Daarom worden ook deze gronden voorlopig op de balans opgenomen onder de categorie Gronden en terreinen, totdat een verdeling is aangebracht en afgesproken.

Afschrijven

De kaders voor afschrijvingen over dienstjaar 2025 liggen vast in de financiële verordening 2024. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Bij nieuwe investeringen wordt de volgende richtlijn voor de afschrijving in acht genomen:

Bedrijfsgebouwen, inventaris, technische installaties

- a. 40 jaar: bedrijfsgebouwen, waarbij voor onderdelen, waarvoor een kortere gebruiksduur wordt verwacht, de componentenmethode wordt toegepast;
- b. 10-25 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, verbouwingen, kantoormeubilair.

Railinfrastructuur

- c. 40 jaar: investeringen in railinfra van medeoverheden (investeringen in activa van derden);
- d. 50 jaar: (vervangings)investeringen in railinfra van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij;

Provinciale wegen

- e. 15 jaar: vervangen asfalt provinciale wegen (uitsluitend indien levensduurverlengend);
- f. 40 jaar: rehabilitatie provinciale wegen waarbij asfalt en fundering wordt vervangen (levensduurverlengend);
- g. 40 jaar: nieuwbouw provinciale weg;
- h. 15 jaar: versterken kunstwerken (uitsluitend indien levensduurverlengend);
- i. 80 jaar: rehabilitaties en nieuwbouw kunstwerken;
- j. 40 jaar: vervangen afwatering (kolken, duikers, buffers e.d.) en vervangen aansluitingen op gemeentelijke rioleringen of wateropvang;
- k. 15 jaar: wegmeubilair, afschermvoorzieningen, faunavoorzieningen, bewegwijzering, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en overige elektrische systemen.

Overige activa:

- l. 5 jaar: vervoermiddelen;
- m. 3-5 jaar: apparatuur automatisering en overige apparatuur;
- n. geen afschrijving: gronden en terreinen.

Voor investeringen met economisch nut start de afschrijving ná de gereedmelding van die investering; in geval van op zichzelf staande deelprojecten worden die afzonderlijk op hun gereedmelding getoetst. Voor investeringen met een maatschappelijk nut start de afschrijving in het jaar nadat uitgaven zijn gedaan; investeringen die zich over meerdere jaren uitstrekken worden per jaarschijf als afzonderlijk actief behandeld.

Resultaatafhankelijke (extra) afschrijving op investeringen is niet toegestaan.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen, naar rato van afkoopperiode, vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g, overige langlopende leningen, obligaties en (overige) uitzettingen zijn - tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien er sprake is van duurzame waardevermindering zal afwaardering plaatsvinden.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de Provincie participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Vorraden

Grond en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) alsmede de rentekosten, berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang van bovenstaande geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incurant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de gedeputeerden is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de provinciale kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen, die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de Provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Rechtmatigheid

De verantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening 2024 en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2025:

- De rechtmatigheidsverantwoording ziet toe op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) criterium omvat het volgende:
Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door PS is vastgesteld;
  - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn;
  - Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan PS zijn gemeld;
  - Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Bestuurlijke intenties vastgoed in verband met waardering op de provinciale balans

	<i>Functie</i>	<i>Intentie duurzame exploitatie</i>	<i>Duurzame waarde- vermindering</i>
A. Materiële Vaste Activa: In erfpacht uitgegeven gronden			
Tuinbouwgebied Siberia Maasbree	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
Watersley Sittard	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee

Railterminal Trade Port Noord Venlo	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
Organic Nutricians Centre Ysselsteyn	Bedrijfseconomisch	Nee	Nee
BCTN-terminal Haven Wanssum Venray	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee

B. Materiële Vaste Activa: Investerings met maatschappelijke nut

Huisvesting			
Gouvernement	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Groot Buggenum	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Steunpunten provinciale wegen	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Musea			
Musea	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Gebiedsontwikkeling			
VDL Nedcar	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Ooijen - Wanssum	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Infrastructuur (incl. wegenprojecten)			
Station Simpelveld en bedrijfsgebouwen	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Grondverwerving A2 verbreding	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Via Venray	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol
Grondverwerving N280 Leudal	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol

C. Materiële Vaste Activa: Investerings met economisch nut

Overige			
Maastricht Aachen airport	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
ViaVerde	Maatschappelijk	Ja	speelt geen rol

Overige verplichte rapportages

Wet normering topinkomens

Omschrijving

De WNT is van toepassing op Provincie Limburg. Het voor Provincie Limburg toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2025 € 246.000 (Algemene WNT-bezoldigingsmaximum). Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Tabel: Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2025		
bedragen x € 1	De heer D.F. Timmer	De heer A.O.J. Pregled
Funcctiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2025	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	215.151	145.164
Beloningen betaalbaar op termijn	23.420	23.131
<i>Subtotaal</i>	<i>238.571</i>	<i>168.295</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	246.000	246.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	238.571	168.295
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2024		
bedragen x € 1	De heer D.F. Timmer	De heer A.O.J. Pregled
Funcctiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	Griffier

Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	206.723	135.757
Beloningen betaalbaar op termijn	23.291	21.219
<i>Subtotaal</i>	<i>230.114</i>	<i>156.976</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	233.000
Bezoldiging	230.114	156.976

Gebeurtenissen na balansdatum

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de jaarrekening door het college van Gedeputeerde Staten moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van Provinciale Staten bij de vaststelling van de jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van de totale baten en/of lasten.

Bij publicatie van deze jaarstukken is dit n.v.t.

Verantwoording Specifieke uitkeringen 2025 (Single information - Single audit)

Omschrijving

Deze bijlage vormt een apart onderdeel van de jaarrekening met een wettelijke en noodzakelijke verantwoordingsinformatie die de Provincie heeft ontvangen van het Rijk. Dat betekent dat het Rijk in principe voldoende heeft aan het provinciale jaarverslag en dat er niet per afzonderlijke uitkering een aparte verantwoording hoeft plaats te vinden inclusief bijhorende accountsverklaring.

ocw

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2025 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-01-2026								
Verstr ekker	Uitkerin gcode	Specifieke uitkering	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator

		Juridische grondslag						
		Ontvanger						
BZK	C130	Compensatie VS Woo	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C130/01</i> € 0					
OCW	D13	Impuls regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing'	Naam instelling of samenwerkingsver band (per regel) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/01</i>	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkings verband <i>Aard controle R Indicator: D13/02</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerking verband <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/03</i>	Eindverantwo rding (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/04</i>	Eventuele toelichting <i>Aard controle n.v.t. Indicator: D13/05</i>	
			1 Stichting Hoge Fronten	€ 0	€ 333.330	Ja		
			2 Stichting Musica Sacra	€ 0	€ 333.330	Nee		
			10 Stichting Via Zuid	€ 0	€ 666.660	Ja		
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai	Hieronder per regel één beschikking nummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsin formatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen

		Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06
		1 IENM/BSK-2016/63016	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Hieronder per regel één projectnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoording sinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12
		1 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten
		Provincies	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.

			Indicator: E10/01	Indicator: E10/02	Indicator: E10/03	Indicator: E10/04	Indicator: E10/05	Indicator: E10/06
			1 Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Maastricht)	€ 381.125	€ 841.953	Nee	Nee	
			2 Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Meerssen)	€ 0	€ 692.875	Ja	Ja	
			Kopie projectnaam/nummer	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E10/07	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E10/08	<i>Aard controle D1</i> Indicator: E10/09	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E10/10	<i>Aard controle R</i> Indicator: E10/11	
			1 Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Maastricht)	Nee	Ja	Nee		
			2 Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Meerssen)	Nee	Nee	Nee	-€ 381.125	
lenW	E22	Tijdelijke regeling specifieke uitkering ERTMS regionaal personenvervoer per trein 2020-2031 Provincie Limburg	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Correctie over besteding (jaar t-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i> Indicator: E22/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E22/02	<i>Aard controle R</i> Indicator: E22/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: E22/04		
			€ 0	€ 36.868.488	€ 0	Nee		

lenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikingsnummer / en projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/01</i>	<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E53/06</i>
			1 SPUKSLA-22-033 18662 / Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij	€ 16.367	€ 55.553	1-1-2024	31-12-2026	Nee
			2 SPUKSLA-22-033 18626 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens	€ 18.678	€ 91.461	1-1-2024	31-12-2026	Nee
			3 SPUKSLA-22-033 18606 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof	€ 17.339	€ 246.411	1-1-2024	31-12-2026	Nee
			Kopie beschikingsnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09			
			1 SPUKSLA-22-033 18662 / Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij	2024	Nee			
			2 SPUKSLA-22-033 18626 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens	2024	Nee			
			3 SPUKSLA-22-033 18606 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof	2024	Nee			
lenW	E56	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastru- ctuur 2021	Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project Aard controle R Indicator: E56/01	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Aard controle R Indicator: E56/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project Aard controle n.v.t Indicator: E56/03	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E56/04	Correctie besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project Aard controle R Indicator: E56/05	Eindverantwo- ording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E56/06
			1 € 1.273.133	€ 0	€ 1.564.133	Nee	€ 11.993	Nee
			2 € 147.716	€ 0	€ 397.716	Nee	-€ 704	Nee
			3 € 160.000	€ 84.000	€ 2.076.086	Nee	-€ 15.391	Nee
			4 € 0	€ 0	€ 293.048	Nee	€ 0	Nee
			5 € 0	€ 0	€ 279.696	Nee	-€ 10.846	Nee
			6 € 0	€ 0	€ 41.322	Nee	€ 0	Nee

			7	€ 72.455	€ 0	€ 667.455	Nee	-€ 1.791	Nee
				Projectnaam / nummer	Project afgerond (Ja/Nee)				
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E56/08</i>				
			1	Project a: Digitalisering 2021-2023	Nee				
			2	Project b: onderwijsaanpak 2021	Ja				
			3	Project c: werkgeversaanpak 2021-2022	Nee				
			4	Project d: fietsstimulering 2021	Ja				
			5	Project f: keten- en deelmobiliteit	Ja				
			6	Project g: Clean Energy Hubs	Ja				
			7	Project h: Logistiek	Ja				
lenW	E57	Tijdelijk Regeling Specifieke uitkering Zero Emissie Bus 2022-2024	Beschikingsnaam / nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Het aantal gerealiseerde niet-gelede ZE-bussen met batterij-elektrische aandrijving	De som van het totaal aantal gerealiseerde gelede ZE-bussen met batterij-elektrische aandrijving, ZE-touringcars en ZE-bussen met waterstof-elektrische aandrijving	Zijn de bussen binnen drie jaar ingezet in de dienstregeling?	Is voldaan aan het kilometervereiste (Ja/ Nee) (zie invulwijzer)?	
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	

			Indicator: E57/01	Indicator: E57/02	Indicator: E57/03	Indicator: E57/04	Indicator: E57/05	Indicator: E57/06
			1 BUS2400001/1.9.1b	Nee	0	0	Nee	Nee
			Zijn de bussen minimaal drie jaar ingezet in de dienstregeling waar de aanvraag betrekking op heeft of voor de uitvoering van de concessie die op die concessie volgt? (Ja/Nee)					
			Aard controle R Indicator: E57/07					
			1 Nee					
lenW	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Project afgerond (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/01	Aard controle R Indicator: E58/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/04	Aard controle R Indicator: E58/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/06
			1 Diffuus lood Geuldal, IENW/BS K-2021/287691	€ 2.911	€ 7.167	Ja	€ 0	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/07					
			Nee					
lenW	E70	Incidentele specifieke uitkering Spoorverdubbelin	Naam project	Totale besteding (jaar T-1) per project	Totale besteding (jaar T) per project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	Correctie (jaar T-1) per project	

		g Heerlen-Landgraaf en perroncapaciteit Heerlen-Oost						
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E70/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E70/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E70/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E70/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E70/05</i>	
		1	Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	€ 18.050	€ 201.324	€ 20.785.614	€ 0	
		2	Perroncapaciteit Heerlen-Oost	€ 372.953	€ 8.189	€ 931.930	€ 0	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E70/06</i>					
			Nee					
lenW	E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E83/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E83/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/05</i>	
		1	PFAS broninventarisatie, zaaknummer 31183473 en nummer 5000005475	€ 32.571	Ja	€ 0	€ 105.000	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Beschikking kenmerk

				nee geef in indicator 08 de reden aan.						
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/10</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E83/11</i>		
			1 PFAS broninventarisatie, zaaknummer 31183473 en nummer 5000005475	Ja	Doel van de SPUK is behaald, project loopt nog vanuit Provinciale uitvoering en zal verder gefinancierd worden vanuit enkel Provinciale middelen.	Nee	Ja		IENW/BSK-2022/229101	
IenW	E84	Regeling stimuleringsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/02</i>	<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/04</i>				
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee				
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk				

			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08</i>		
			1 301 Aanleg van openbare verlichting	Nee	139	stuks		
			2 310 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden (meters)	Nee	4.610	meters		
			3 318 Verbreden van fietspaden	Nee	4.610	meters		
lenW	E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E87/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: E87/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/06</i>
			1 5000006148	€ 5.158.258	€ 5.741.349	€ 0	€ 0	Nee
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/09</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			1 5000006148	€ 0	Nee			
lenW	E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	

			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/01	Aard controle R Indicator: E97/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/03	Aard controle R Indicator: E97/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/05	
			1 De Straat Roermond	€ 2.353.967	Ja	€ 0	€ 2.403.874	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)	Beschikking kenmerk
			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/11
			1 De Straat Roermond	Ja	N.v.t.	Ja	Ja	IENW/BSK-2 023/367271
lenW	E102	Specifieke uitkering Beekdalen zijrivieren Maas Limburg	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: E102/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E102/02	Correctie besteding (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverhed en Aard controle n.v.t. Indicator: E102/03	Eindverantwoor ding (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E102/04		
			€ 15.975.696	€ 26.494.639	€ 7.227.647	Nee		
lenW	E103	Tijdelijke stimuleringsregel ing slim, veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van mobiliteitsinfrastr uctuur 2023-2027	Projectcategorie	Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project Geldt alleen voor SiSa 2023	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)

			Aard controle n.v.t. Indicator: E103/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/02	Aard controle R Indicator: E103/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/06
1	A	Digitalisering	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	Nee	Nee	
2	B	Onderwijsaanpak	€ 82.645	€ 160.000	€ 293.877	Nee	Nee	
3	C	Werkgeversaanpak	€ 1.463.777	€ 903.152	€ 2.460.429	Nee	Nee	
4	D	Fietsstimulering	€ 511.884	€ 475.582	€ 1.155.466	Nee	Nee	
5	E	Deelmobiliteit	€ 104.982	€ 42.516	€ 272.498	Nee	Nee	
6	F	Logistieke aanpak	€ 475.289	€ 51.939	€ 527.228	Nee	Nee	
7	G	fysieke infrastructurele aanpassingen	€ 0	€ 150.000	€ 150.000	Nee	Nee	
8	H	Inzicht in reisgedrag	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	Nee	
		Kopie projectcategorie	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Beschikking kenmerk			
		Aard controle n.v.t. Indicator: E103/07	Aard controle R Indicator: E103/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E103/10			
1	A	Digitalisering	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/148630			
2	B	Onderwijsaanpak	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435 en IENW/BSK-20 25/152422			
3	C	Werkgeversaanpak	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435 en IENW/BSK-20 25/152422			
4	D	Fietsstimulering	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435 en IENW/BSK-20 25/152422			

			5	E Deelmobiliteit	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435 en IENW/BSK-20 25/152422	
			6	F Logistieke aanpak	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435 en IENW/BSK-20 25/152422	
			7	G fysieke infrastructurele aanpassingen	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 25/86769	
			8	H Inzicht in reisgedrag	€ 0	Nee	IENW/BSK-20 24/180435	
lenW	E106B	Regionale Aanpak Laadinfrastructuur		Hieronder per regel één provincie(code) of gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsin formatie voor die provincie of gemeente invullen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwo rding (Ja/Nee)	
		SiSa tussen medeoverheden		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E106B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: E106B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E106B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E106B/04</i>	
				030010 Provincie Noord-Brabant	€ 175.022	€ 180.944	Nee	
EZ	F26	Specifieke uitkering tegemoetkoming omzetsderving watersnood 2021		Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwo rding (Ja/Nee)		
				<i>Aard controle R Indicator: F26/01</i>	<i>Aard controle n.v.t Indicator: F26/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F26/03</i>		
				-€ 51.272	€ 5.364.269	Ja		

EZ	F44	Specifieke uitkering Projectmanagement Organisatie Cluster	Besteding (jaar T)					
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: F44/01</i> € 290.409					
SZW	G16	Grensinformatiepunten_deel gemeente/provincie_2025	Besteding (jaar T) ten laste van de toegekende rijksmiddelen voor grensinformatiepunten	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)?				
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G16/01</i> € 609.626	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: G16/02</i> Nee				
VRO	J1	Onderzoeks- en aanjaagkosten Grootchalige woningbouw	Besteding (jaar T)					
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J1/01</i> € 0					
VRO	J4	Regiodeals 5e tranche	Naam actielijn/ programmalijn/ pijler	Besteding per actielijn/ programmalijn/ pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding regionale financiering (jaar T) per actielijn/ programmalijn/ pijler.	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van Rijksmiddelen per actielijn/ programmalijn /pijler.	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van regionale financiering per actielijn/ programmalijn /pijler.	
				Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen	Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen			

			medeoverheden)	medeoverheden)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J4/01	Aard controle R Indicator: J4/02	Aard controle R Indicator: J4/03	Aard controle R Indicator: J4/04	Aard controle R Indicator: J4/05
1	Programmalijn Leefbaarheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2	Programmalijn Landschap en klimaatadaptie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3	Programmalijn Economie, onderwijs en arbeidsmarkt	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4	Programmalijn Regionale samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5	VAT-kosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Kopie Naam actielijn/ programmalijn/ pijler	Totale cumulatieve besteding per actielijn/ programmalijn/ pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding regionale financiering (t/m jaar T) per actielijn/ programmalijn/ pijler.	Inclusief uitvoering door derden	Inclusief uitvoering door derden	Toelichting	
		Aard controle n.v.t. Indicator: J4/06	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/09		
1	Programmalijn Leefbaarheid	€ 0	€ 0	€ 0	Geen uitgaven in 2025		
2	Programmalijn Landschap en klimaatadaptie	€ 0	€ 0	€ 0	Geen uitgaven in 2025		
3	Programmalijn Economie, onderwijs en arbeidsmarkt	€ 0	€ 0	€ 0	Geen uitgaven in 2025		

			4	Programmalijn Regionale samenwerking	€ 0	€ 0	Geen uitgaven in 2025		
			5	VAT-kosten	€ 0	€ 0	Geen uitgaven in 2025		
				Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T) deel rijksbijdrage	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle n.v.t. Indicator: J4/10	Aard controle R n.v.t. Indicator: J4/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/12			
				Nee	€ 0	Nee			
VRO	J5	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals derde tranche		Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle R n.v.t. Indicator: J5/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J5/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J5/03			
				€ 0	€ 0	Nee			
VRO	J6	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet ondersteuning woningbouw (derde tranche)		Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering (jaar T)	Correctie cofinanciering (jaar T-1) i.v.m. cofinanciering van medeoverheden	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)
				Zelfstandige uitvoering			Zelfstandige uitvoering	Zelfstandige uitvoering	
				Aard controle R n.v.t. Indicator: J6/01	Aard controle R n.v.t. Indicator: J6/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J6/03	Aard controle R n.v.t. Indicator: J6/04	Aard controle R n.v.t. Indicator: J6/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J6/06

OCW

			€ 483.588	€ 0	€ 483.588	€ 0	€ 0	€ 0						
			Cumulatief aantal woningbouw- of herstructureringsprojecten dat t/m jaar T geholpen is met middelen	Cumulatief aantal woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd (t/m Jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)								
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J6/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J6/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J6/09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J6/10</i>								
			20	2.100	Nee	Nee								
VRO	J41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd						
									Provincies	Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden	
									<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J41/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J41/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J41/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J41/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J41/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J41/06</i>
									-€ 90.880	€ 572.343	€ 354.413	0	70	3.044
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)										
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J41/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J41/08</i>										
			Nee	Nee										

VRO	J59	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in NOVI/NOVEX-gebieden	Besteding over het totale project (jaar T)	Cumulatieve besteding over het totale project (t/m jaar T)	Zelfstandige uitvoering? (Ja/Nee)	Correctie indicator bestedingen (jaar T-1)	Activiteiten die zijn omschreven in het interbestuurlijk vastgestelde plan van aanpak/ontwikkelingsperspectief (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
			<i>Indicator: J59/01</i>	<i>Indicator: J59/02</i>	<i>Indicator: J59/03</i>	<i>Indicator: J59/04</i>	<i>Indicator: J59/05</i>	<i>Indicator: J59/06</i>
			€ 119.222	€ 975.576	Ja	€ 0	Ja	Nee
VRO	J75	Regiodeals 3e tranche	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering per pijler (jaar T)	Totale besteding per pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting
				Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Inclusief uitvoering door derden	Inclusief uitvoering door derden	
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
			<i>Indicator: J75/01</i>	<i>Indicator: J75/02</i>	<i>Indicator: J75/03</i>	<i>Indicator: J75/04</i>	<i>Indicator: J75/05</i>	<i>Indicator: J75/06</i>
			1 Farming	€ 2.022.258	€ 2.022.258	€ 16.475.655	€ 9.248.957	N.v.t.
			2 Thema 2 - Vitaal en gezond	-€ 7.188	-€ 12.843	€ 6.391.812	€ 3.267.825	Correctie in 2025 i.v.m. foutieve boeking in 2023. Andere procentuele verdeling.
			3 Thema 3 - Talent	€ 124.528	€ 124.528	€ 5.278.006	€ 7.854.745	N.v.t.
			4 Thema 4 - Veilige en leefbare omgeving	€ 428.199	€ 428.199	€ 2.004.394	€ 1.216.297	N.v.t.
			5 Thema 5 - GROS	€ 0	€ 0	€ 2.112.370	€ 3.168.555	N.v.t.

			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Totale uitvoeringskosten (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Inclusief uitvoering door derden	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J75/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J75/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J75/09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J75/10</i>		
			Nee	€ 140.422	€ 27.207	Nee		
VRO	J81	Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal woondeals dat is tot stand gekomen met hulp van deze middelen	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J81/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J81/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J81/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J81/04</i>		
			€ 289.999	1	Ja	Ja		
VRO	J86	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)

		Provincies	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J86/01</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/02</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/03</i>	te verduurzamen <i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/04</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/05</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/06</i>
			€ 1.054.954	€ 1.621.056	74	64	372	Ja
			Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het opstellen van portefeuilleroutekaarten die richting geven aan het realiseren van de klimaatdoelstelling en in 2030 en 2050 (Ja/Nee/Nvt)	Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het aanvragen van subsidies voor verduurzamingsmaatregelen en het opstellen van relevante (advies-)documenten om te voldoen aan de voorwaarden voor subsidieverlening (Ja/Nee/Nvt)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/07</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/08</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/09</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: J86/10</i>		
			Ja	Ja	Nee	N.v.t.		
VRO	J103	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>			

			Indicator: J103/01	Indicator: J103/02	Indicator: J103/03			
			€ 441.183	Ja	Nee			
VRO	J117	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	Naam onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) per onderdeel			
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>			
			<i>Indicator: J117/01</i>	<i>Indicator: J117/02</i>	<i>Indicator: J117/03</i>			
			1 Ondersteuning gemeenten bij opstellen (pre)SMP's	€ 577.876	€ 577.876			
			2 Handhaving	€ 88.875	€ 88.875			
			3 Beoordeling ontheffingsverzoeken WNB	€ 64.155	€ 64.155			
			4 Aan gemeenten ten behoeve van alternatieve verblijfplaatsen	€ 0	€ 0			
5 Alternatieve verblijfplaatsen	€ 0	€ 0						
		Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
		<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>					
		<i>Indicator: J117/04</i>	<i>Indicator: J117/05</i>					
		€ 0	Nee					
VRO	J118	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogr	Naam programma	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten	Is de opgedane regionale kennis en	Is het project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting

		amma verduurzaming kleine en micro mkb- ondernemingen en bedrijventerreine n			laste van Rijksmiddelen	ervaring gedeeld binnen en buiten de eigen provincie, gemeente of brancheorgani satie, waaronder landelijke initiatieven (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J118/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: J118/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J118/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J118/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J118/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: J118/06</i>
1	MKB Ontzorgingsprogra mma		€ 225.848	€ 232.590	Ja	Nee	N.v.t	
2	Programma verduurzaming bedrijventerreinen		€ 469.705	€ 765.668	Ja	Nee	N.v.t.	
		Het aantal bedrijventerreinen waarbij de organisatiegraad is opgezet ten behoefte van de verduurzaming	Het aantal bedrijventerrein en waarbij de organisatiegraad is verbeterd ten behoeve van de verduurzaming	Het aantal kleine en micro onderneminge n waarmee een ontzorgingstraj ect is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Worden kleine en micro onderneminge n begeleid/onder steund bij het voorbereiden en aanvragen van een subsidie of lening voor het verduurzamen van de bedrijfsproces sen en haar bedrijfsmatig vastgoed (Ja/Nee)			
		<i>Programma verduurzaming bedrijventerreinen</i>	<i>Programma verduurzaming bedrijventerrein en</i>	<i>MKB Ontzorgingspr ogramma</i>	<i>MKB Ontzorgingspr ogramma</i>			

			Aard controle n.v.t. Indicator: J118/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J118/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J118/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J118/10		
			19	11	0	Ja		
VRO	J210	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Provincies	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: J210/01	Aard controle R Indicator: J210/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J210/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J210/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J210/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J210/06
			€ 1.111.020	€ 0	51	84	9.951	Nee
			Eindverantwoor- ding (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: J210/07					
			Nee					
KGG	K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskoste n (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskost en (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskost en	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskoste n	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskost en
			Aard controle R Indicator: K28/01	Aard controle R Indicator: K28/02	Aard controle R Indicator: K28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/04	Aard controle R Indicator: K28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/06
			€ 1.291.002	€ 459.787	€ 0	€ 3.088.107	€ 1.353.254	€ 1.557.679

			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: K28/07					
			Nee					
LVVN	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering derde vanaf SiSa 2021	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			Aard controle n.v.t. Indicator: L7/01	Aard controle R Indicator: L7/02	Aard controle R Indicator: L7/03	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/05	Aard controle n.v.t. Indicator: L7/06
			1 5000006148	€ 160.515	€ 460.605	Nee	Nee	
LVVN	L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	Beschikkingnummer/naam	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) Automatisch ingevuld en betreft optelling indicatoren L8/09	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: L8/01	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/03			
			SUOV121002 en RPAV220002	€ 39.485.947	Nee			
			Naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Betreft dit een financiering uit deel A of deel B?	Indien deel A:	Indien deel B:	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen

				Als A indicator 06 verplicht, als B indicator 07 verplicht.	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie hebben geleid tot vermogensvorming w.o. opbrengsten; zo ja, welk bedrag betreft het?	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie restwaarde zouden opleveren; zo ja, welk bedrag betreft het?		per overeenkomst
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L8/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L8/05</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L8/06</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L8/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L8/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L8/09</i>
1	1t/m21	B	€ 0	€ 0	-€ 289.812	€ 39.485.947		
	Kopie naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Is de aankoopson gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur cf marktwaarde en komt de overeengekomen koopsom met die taxatie overeen? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting					
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle D1</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>					
					Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen. Verplicht als bij L8/11, "Nee" is ingevuld.			

			Indicator: L8/10	Indicator: L8/11	Indicator: L8/12			
			1 t/m21	Ja	N.v.t.			
LVVN	L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Naam Uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T). Vanaf SiSa 2022 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee)	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.
			Indicator: L16/01	Indicator: L16/02	Indicator: L16/03	Indicator: L16/04	Indicator: L16/05	Indicator: L16/06
			1 5000006148	€ 16.958.901	€ 43.345.895	€ 108.171	Ja	Nee
			Kopie Uitvoeringsprogramma	Toelichting	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.			
			Indicator: L16/07	Indicator: L16/08	Indicator: L16/09			
			1 5000006148	N.v.t.	Nee			
LVVN	L25	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoors tellen transitie landelijk gebied	Naam versnellingsvoorstel	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T)	Baten (jaar T) vermogensvorming	Totale cumulatieve baten vermogensvorming (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	
			Indicator: L25/01	Indicator: L25/02	Indicator: L25/03	Indicator: L25/04	Indicator: L25/05	
			1 Aanleg Voedselbossen	€ 14.933	€ 811.137	€ 0	€ 0	
			2 Aankoop bedrijven en gronden	€ 0	€ 2.878.889	€ 0	€ 34.400	
			3 Gebiedsproces	€ 0	€ 199.589	€ 0	€ 0	

			4 Pilot Nereda Verdygo package plant	-€ 182.500	€ 1.377.500	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee)?				
			Aard controle n.v.t. Indicator: L25/06				
			Nee				
LVVN	L26	Eenmalige specifieke uitkering realisatie scherm N300	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)?		
			Aard controle R Indicator: L26/01	Aard controle R Indicator: L26/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L26/03		
			€ 18.308	€ 50.070	Ja		
LVVN	L31	Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat	Besteding (jaar T)				
			Aard controle R Indicator: L31/01				
			-€ 208.614				
LVVN	L32	Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting	Selecteer welke van toepassing (samenwerkingsovereenkomst/werkafspraken)	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)?	
			Aard controle n.v.t. Indicator: L32/01	Aard controle R Indicator: L32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: L32/03	Aard controle n.v.t. Indicator: L32/04	
			1 Werkafspraken	€ 168.875	€ 793.130	Nee	

LVVN	L33	Specifieke uitkering Uitvoeringsprogramma Natuur op grond van de Regeling specifieke uitkering Programma Natuur 2e fase	Onderdeel	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/01</i>	<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/03</i>		
			1 Aanleg bos in het kader van boscompensatie	€ 0	€ 0		
			2 Overige uitvoeringsactiviteiten	€ 0	€ 0		
			Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen voor uitvoeringsactiviteiten ten behoeve van natuurgebieden die buiten Natura 2000-gebieden zijn gelegen (t/m jaar T)	(Verwachte) opbrengsten door verwerving van vermogensbestanddelen (t/m jaar T)	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/05</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L33/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L33/07</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
LVVN	L35	Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml)	Naam maatregelpakket	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten	

					i.v.m. aan medeoverheid en overgeboekte middelen	laste van rijksmiddelen	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35/01</i>	<i>Zelfstandige uitvoering</i> <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35/04</i>	
		1	<i>Bronmaatregelen Stikstof en methaan</i>	€ 0	€ 0	€ 0	
			Besteding (jaar T) aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen	Correctie besteding aan directe uitvoeringskosten en ten laste van Rijksmiddelen (jaar T-1) i.v.m. aan medeoverheid en overgeboekte middelen	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)?	
			<i>Zelfstandige uitvoering</i> <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35/08</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
LVVN	L36	Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)?	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/04</i>	
		1	<i>MGB24-03775408</i>	€ 0	€ 0	Nee	

			2	MGB25-03892338	€ 0	€ 0	Nee		
				Referentienummer van de subsidieverstrekking	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Is voldaan aan de vereisten voor de volledige of gedeeltelijke sluiting van een veehouderijlocatie (Ja/Nee)?	Is de bijdrage voor het vervallen van het productierecht gelijk aan een taxatie door twee onafhankelijke taxateurs gezamenlijk en opgesteld in opdracht van de provincie (Ja/Nee/n.v.t.)?	Is de bijdrage voor het waardeverlies van de voor de veehouderij op de veehouderijlocatie gebruikte productiecapaciteit gelijk aan een taxatie door twee onafhankelijke taxateurs gezamenlijk en opgesteld in opdracht van de provincie (Ja/Nee)?
				<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/07</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L36/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/10</i>
			1	<i>N.v.t.</i>	€ 0	€ 0	<i>Nee</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>Nee</i>
			2	<i>N.v.t.</i>	€ 0	€ 0	<i>Nee</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>Nee</i>
				Kopie referentienummer van de subsidieverstrekking	Is de bijdrage voor de kosten van het afbreken en verwijderen van de voor de veehouderij (...) gebruikte productiecapaciteit gelijk aan de werkelijk gemaakte sloopkosten en zijn de onvoorwaardelijk ontvangen gelden (...) verrekend met	Is de bijdrage voor de kosten voor leges voor vergunningen en planologische procedures, die verbonden zijn met de volledige of gedeeltelijke sluiting van een veehouderijlocatie, gelijk aan de werkelijk gemaakte	Is de vergoeding van kosten voor inhuur van deskundigen en overige kosten van derden die direct verbonden zijn met (...) de activiteiten tav vervallen productierecht, waardeverlies (...) en volledig of	Eventuele toelichting op indicatoren L36/08 t/m L36/14	

				deze bijdrage (Ja/Nee)?	kosten (Ja/Nee)?	gedeeltelijk afbreken en verwijderen van de productiecapaciteit maximaal € 5000 (Ja/Nee/n.v.t.) ?		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/11</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/12</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L36/13</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L36/14</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L36/15</i>	
			1 <i>N.v.t.</i>	<i>Nee</i>	<i>Nee</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>	
			2 <i>N.v.t.</i>	<i>Nee</i>	<i>Nee</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>	
LVVN	L37	Regeling provinciale maatregelen PAS-melders 2024	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>automatisch berekend</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L37/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Automatisch berekend</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L37/02</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee)? <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L37/03</i>			
			1 € 9.875	€ 9.875	<i>Nee</i>			
			Omschrijving van de maatregel <i>Aard controle n.v.t.</i>	Karakter van de maatregel <i>Aard controle n.v.t.</i>	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen <i>Aard controle R</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen <i>Aard controle n.v.t.</i>	Is de aankoopsom, indien van toepassing, gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur conform marktwaarde (Ja/Nee/N.v.t.)? <i>Aard controle D1</i>	Wat is de restwaarde van door de provincie verworven vermogensbestanddelen? <i>Aard controle R</i>

			Indicator: L37/04	Indicator: L37/05	Indicator: L37/06	Indicator: L37/07	Indicator: L37/08	Indicator: L37/09
1			Gehele of gedeeltelijke beëindiging	Subsidieregeling	€ 9.875	€ 9.875	N.v.t	€ 0
			Kopie naam/nummer van de maatregel	Is de vrijgekomen depositieruimte uitsluitend gebruikt voor het legaliseren van PAS-melders (Ja/Nee)?	Is voldaan aan de juridische en beleidsmatige kaders op het moment van besteding van de middelen (Ja/Nee)?			
			Aard controle n.v.t. Indicator: L37/10	Aard controle D1 Indicator: L37/11	Aard controle D1 Indicator: L37/12			
1			Gehele of gedeeltelijke beëindiging	Nee	Nee			
			Kopie naam/nummer van de maatregel	Naam opgelost gemeld PAS-project	Wat is de waarde van het opgeloste gemeld PAS-project?	Vul in totale besteding per opgelost gemeld PAS-project		
			Aard controle n.v.t. Indicator: L37/13	Aard controle n.v.t. Indicator: L37/14	Aard controle R Indicator: L37/15	Aard controle R Indicator: L37/16		
1			Gehele of gedeeltelijke beëindiging	N.v.t.	€ 0	€ 0		

Uitvoeringsinformatie 2025

Omschrijving

Een verplicht onderdeel van de jaarrekening betreft de taakvelden. Dit betreft een functionele indeling op basis van de verplichte indeling waarmee de jaarrekening wordt ingediend bij het CBS. Dit maakt een vergelijking tussen provincies onderling mogelijk. De totaalbedragen komen overeen met de totalen uit het

overzicht van baten en lasten, maar verschilt dus met de zelf gekozen programma's van de Provincie Limburg. Het betreft daarmee een puur cijfermatig overzicht zonder inhoudelijke verantwoording. De programmabegroting en verantwoording 2025 bestaat daarbij uit 9 programma's, welke middels unieke grootboeknummers, volledig zijn toegewezen aan de taakvelden, conform de regeling van het Ministerie van BZK en IV3 informatievoorschrift 2018 provincies.

€ x 1.000

	Begroting 2025			Begroting ná wijzigingen			Realisatie 2025			Verschil begroting ná wijz. met realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Algemene dekkingsmiddelen												
0.1 Uitkering provinciefonds	254.931	113	254.819	307.411	137	307.273	318.072	203	317.869	-10.661	-66	-10.596
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	126.590	716	125.874	132.618	745	131.873	129.344	754	128.590	3.274	-9	3.283
0.3 Geldleningen en uitzettingen	24.099	901	23.198	32.464	937	31.527	32.786	881	31.905	-322	56	-377
0.4 Deelnemingen	14.497	10	14.487	23.965	11	23.955	22.467	11	22.456	1.498	0	1.498
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	0	5.973	-5.973	-3.605	-3.326	-278	-1.918	-14.306	12.388	-1.687	10.979	-12.666
0.6 Overhead	309	57.067	-56.758	379	59.004	-58.626	1.254	58.113	-56.859	-876	891	-1.767
0.7 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8 Mutaties reserves	148.767	42.401	106.366	319.759	164.173	155.587	311.206	190.755	120.450	8.554	-26.582	35.136
0.9 Resultaat	0	18.481	-18.481	0	30.277	-30.277		85.303	-85.303	0	-55.026	55.026
Totaal 0. Algemene dekkingsmiddelen	569.194	125.663	443.531	812.991	251.957	561.034	813.211	321.714	491.497	-220	-69.757	69.537
1. Bestuur												
1.1 Provinciale Staten	0	4.953	-4.953	0	5.353	-5.353	22	5.047	-5.025	-22	306	-328
1.2 Gedeputeerde Staten	0	3.367	-3.367	0	3.379	-3.379	0	4.053	-4.053	0	-674	674
1.3 Kabinetszaken	6	4.036	-4.030	6	5.550	-5.544	0	5.157	-5.157	6	393	-387
1.4 Bestuurlijke organisatie	0	1.683	-1.683	0	2.027	-2.027	0	2.018	-2.018	0	10	-10
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	0	5	-5	0	266	-266	0	13	-13	0	253	-253
1.6 Openbare orde en veiligheid	371	1.193	-822	618	3.264	-2.647	648	2.217	-1.569	-30	1.047	-1.077
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	223	6.864	-6.641	573	8.025	-7.453	251	6.850	-6.599	322	1.175	-853
Totaal 1. Bestuur	600	22.101	-21.501	1.196	27.865	-26.669	920	25.356	-24.435	276	2.510	-2.234
2. Verkeer en vervoer												
2.1 Landwegen	558	69.836	-69.278	2.833	74.350	-71.517	1.046	64.089	-63.043	1.787	10.261	-8.474
2.2 Waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Openbaar vervoer	11.454	104.870	-93.416	8.761	172.764	-164.003	36.518	176.286	-139.768	-27.757	-3.522	-24.235

€ x 1.000

2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	1.901	12.530	-10.629	3.031	14.077	-11.046	4.639	13.447	-8.808	-1.608	631	-2.239
	Totaal 2.Verkeer en vervoer	13.913	187.236	-173.323	14.625	261.191	-246.566	42.203	253.822	-211.619	-27.578	7.370	-34.947
3.	Water												
3.1	Waterkeringen	8.280	10.905	-2.625	6.976	7.651	-675	5.449	6.101	-652	1.527	1.550	-23
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	881	-881	5.090	6.689	-1.599	3.096	4.855	-1.759	1.994	1.833	161
3.3	Kwantiteit grondwater	1.141	1.194	-54	1.321	1.444	-123	1.267	1.073	195	53	371	-318
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	0	2.615	-2.615	0	1.265	-1.265	0	166	-166	0	1.098	-1.098
3.5	Kwaliteit grondwater	0	442	-442	95	1.081	-986	-209	106	-314	303	975	-672
3.9	Water, overige baten en lasten	20.210	28.458	-8.248	490	2.672	-2.182	5.158	7.789	-2.630	-4.668	-5.117	449
	Totaal 3.Water	29.631	44.496	-14.865	13.972	20.801	-6.829	14.762	20.090	-5.328	-790	711	-1.501
4.	Milieu												
4.1	Bodembescherming	0	1.218	-1.218	2.424	4.917	-2.492	7.302	9.289	-1.987	-4.878	-4.372	-505
4.2	Luchtverontreiniging	128	128	0	284	284	0	52	52	0	231	231	0
4.3	Geluidhinder	0	251	-251	0	240	-240	0	192	-192	0	48	-48
4.4	Vergunningverlening en handhaving	3.219	11.406	-8.186	1.518	15.080	-13.562	1.121	11.536	-10.415	397	3.545	-3.147
4.5	Ontgronding	60	0	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.6	Duurzaamheid	4.584	7.505	-2.921	9.141	16.924	-7.783	5.145	37.832	-32.687	3.996	-20.908	24.904
4.9	Milieu, overige baten en lasten	31	9.564	-9.533	0	10.098	-10.098	27	9.178	-9.151	-27	921	-947
	Totaal 4.Milieu	8.022	30.072	-22.050	13.367	47.543	-34.176	13.647	68.079	-54.432	-280	-20.536	20.256
5.	Natuur												
5.1	Natuurontwikkeling	4.105	17.064	-12.959	2.447	12.738	-10.291	1.181	10.581	-9.400	1.266	2.157	-891
5.2	Beheer natuurgebieden	3.092	27.763	-24.671	21.433	46.447	-25.015	15.845	38.765	-22.920	5.588	7.683	-2.094
5.3	Beheer flora en fauna	0	4.542	-4.542	3.024	8.202	-5.177	1.064	5.611	-4.547	1.961	2.591	-630
5.9	Natuur, overige baten en lasten	8.431	41.073	-32.642	930	25.009	-24.078	144	23.381	-23.237	786	1.628	-841
	Totaal 5.Natuur	15.628	90.442	-74.814	27.834	92.396	-64.561	18.233	78.338	-60.105	9.601	14.058	-4.457
6.	Regionale economie												
6.1	Agrarische aangelegenheden	1.135	9.226	-8.091	3.412	14.713	-11.301	3.252	10.035	-6.783	160	4.678	-4.518
6.2	Logistiek	632	149	482	636	187	449	650	181	469	-14	6	-20
6.3	Kennis en innovatie	649	24.467	-23.818	198	33.400	-33.202	4.942	40.952	-36.010	-4.745	-7.552	2.808
6.4	Recreatie en toerisme	286	1.782	-1.496	286	2.458	-2.172	520	2.121	-1.601	-234	337	-571
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	384	10.691	-10.307	1.503	21.475	-19.972	558	9.977	-9.419	944	11.497	-10.553

€ x 1.000

	Totaal 6.Regionale economie	3.086	46.315	-43.230	6.034	72.233	-66.198	9.923	63.267	-53.343	-3.889	8.966	-12.855
7.	Cultuur en maatschappij												
7.1	Cultuur	3.733	55.480	-51.747	3.753	61.835	-58.082	3.737	51.103	-47.366	16	10.732	-10.716
7.2	Maatschappij	0	16.276	-16.276	0	21.520	-21.520	0	13.711	-13.711	0	7.809	-7.809
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	11.729	-11.729	0	3.028	-3.028	0	3.030	-3.030	0	-2	2
	Totaal 7.Cultuur en maatschappij	3.733	83.485	-79.752	3.753	86.384	-82.631	3.737	67.845	-64.108	16	18.539	-18.523
8.	Ruimte												
8.1	Ruimtelijke ordening	674	8.201	-7.527	1.295	21.466	-20.172	1.346	12.416	-11.070	-51	9.051	-9.102
8.2	Volkshuisvesting	260	5.226	-4.966	2.517	7.891	-5.374	1.996	3.243	-1.248	521	4.647	-4.126
8.3	Stedelijke vernieuwing	0	3.070	-3.070	0	7.559	-7.559	0	5.846	-5.846	0	1.713	-1.713
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	2.894	1.327	1.567	1.549	1.846	-297	1.882	1.845	37	-334	1	-334
	Totaal 8.Ruimte	3.828	17.824	-13.997	5.360	38.763	-33.402	5.224	23.350	-18.127	137	15.412	-15.276
	Totaal	647.635	647.635	0	899.133	899.133	0	921.860	921.860	0	-22.727	-22.727	0
	Totaal overzicht baten en lasten	647.635	647.635	0	899.133	899.133	0	921.860	921.860	0	-22.727	-22.727	0

BBV-indicatoren

BBV-indicatoren

Op deze pagina zijn de verplichte BBV-indicatoren gepubliceerd zoals die volgens de ministeriele regeling beleidsindicatoren Provincies sinds het begrotingsjaar 2018 verplicht in de begrotingen en jaarrekeningen van de Provincies moeten worden opgenomen. Doel van het publiceren van deze beleidsindicatoren is een nadere duiding geven aan de maatschappelijke effecten in de programma's van de Provincies. De beleidsindicatoren zijn in overleg met het IPO vastgesteld in 2017.

Onderstaande gegevens geven de meest actuele stand weer op het moment van publicatie.

Voor alle indicatoren uit het indicatorenplan verwijzen wij naar de P&C beleidsmonitor voor Limburg.

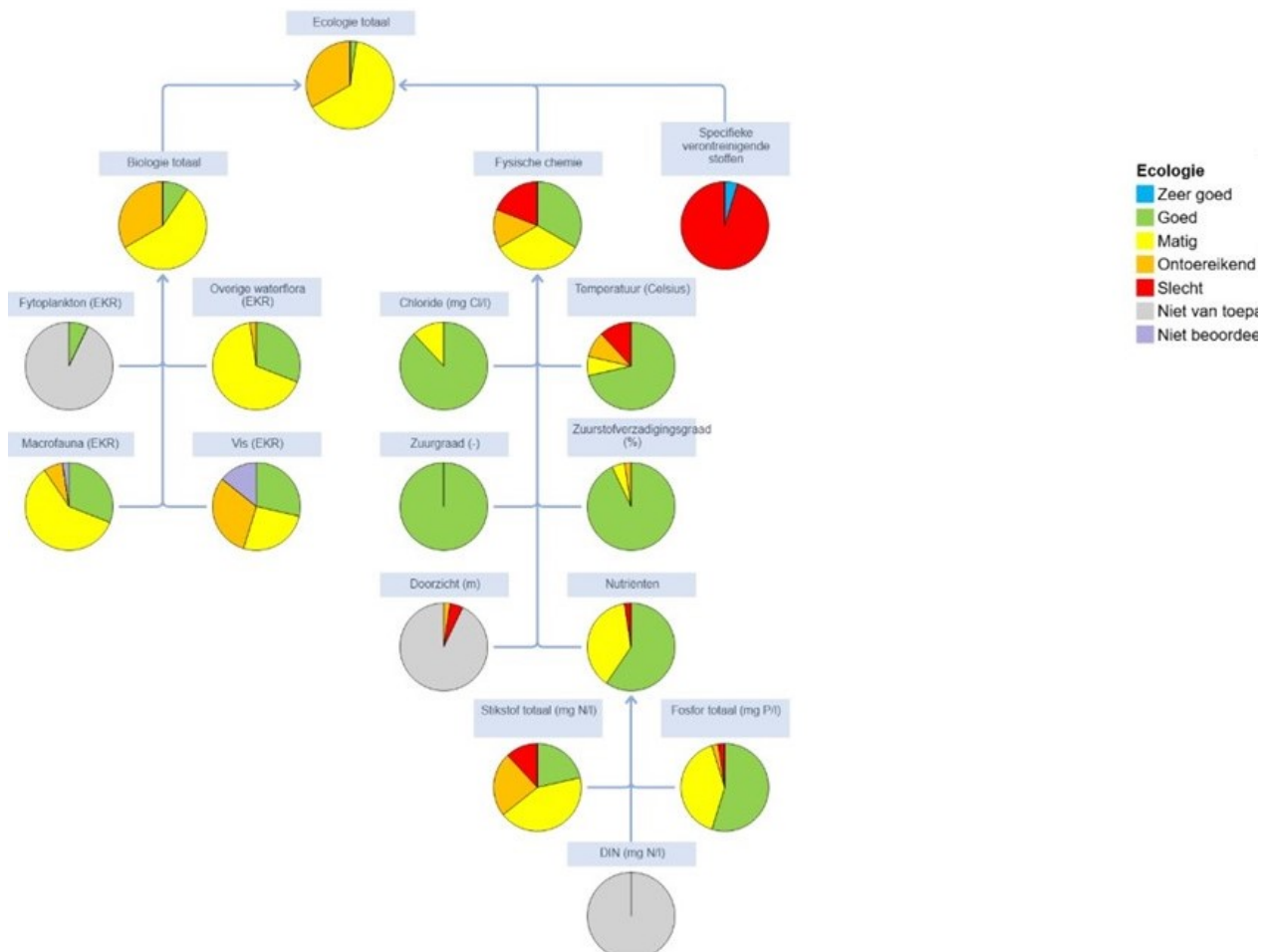
Chemische toestand van oppervlaktewater en grondwater (BBV) (D_5da)

De grafiek van de indicator D_5da Chemische toestand van oppervlaktewater en grondwater (BBV) wordt momenteel niet gepubliceerd, omdat er overleg met IPO plaatsvindt over de berekening van de indicator. Zodra juiste gegevens beschikbaar komen, worden deze gepubliceerd.

Ecologische toestand van oppervlaktewater (BBV) (D_5db)

Deze indicator geeft aan in hoeverre de ecologie in de beken op orde is. Daarbij is gekeken naar de aanwezigheid van vissen, waterplanten en kleine waterdiertjes. Het bereiken van een goede ecologische toestand is een van de doelen van de EU-Kaderrichtlijn water. De ecologische toestand van de waterlichamen onder de Kaderrichtlijn Water (KRW) is grotendeels matig. Dit komt zowel door de algemeen fysisch, chemische toestand als de biologische, maar bovenal door de aanwezigheid van specifieke verontreinigende stoffen.

Toestandsbeoordeling oppervlaktewater per kwaliteitselement in 2025

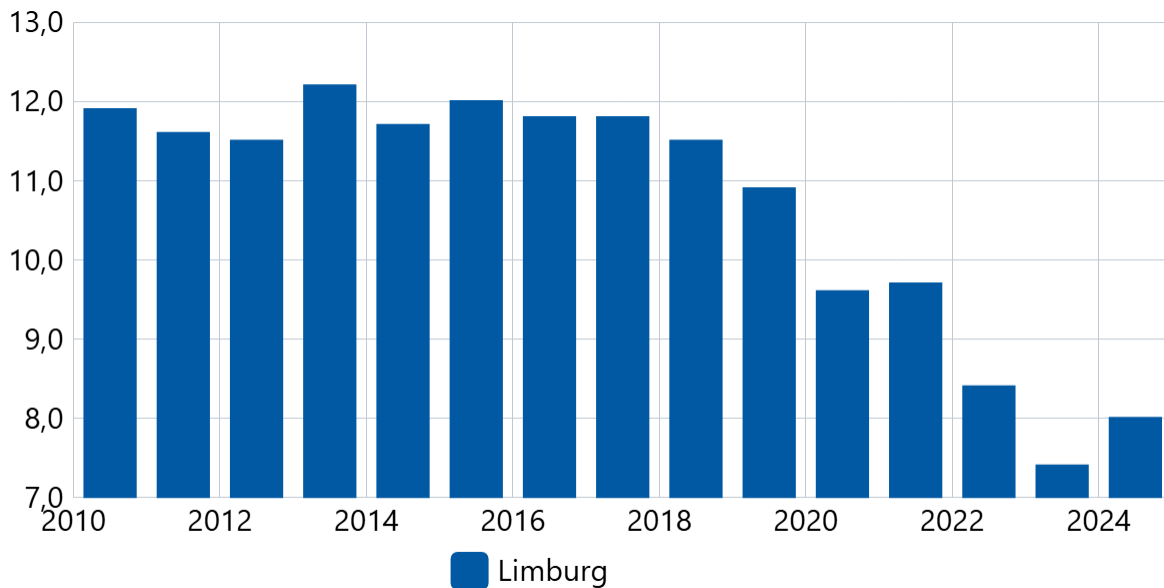

Oppervlaktewater > 2025 > Waterschap Limburg

Bekende CO2-uitstoot (BBV) (MO 8d)

Omschrijving

Deze BBV indicator geeft de CO₂-emissie in Limburg over de jaren heen weer (Bron: Regionale Klimaatmonitor met een bewerking door IPO). De emissie van CO₂ is hierbij bepaald door het verbruik van gas, elektriciteit en vervoersbrandstoffen te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiedrager. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van bijvoorbeeld de brandstofmix van de elektriciteitsproductie en de samenstelling van aardgas. De emissie is gegeven in mTon. Na 2015 is sprake van een afname van de CO₂-emissie. In 2024 neemt deze weer licht toe.

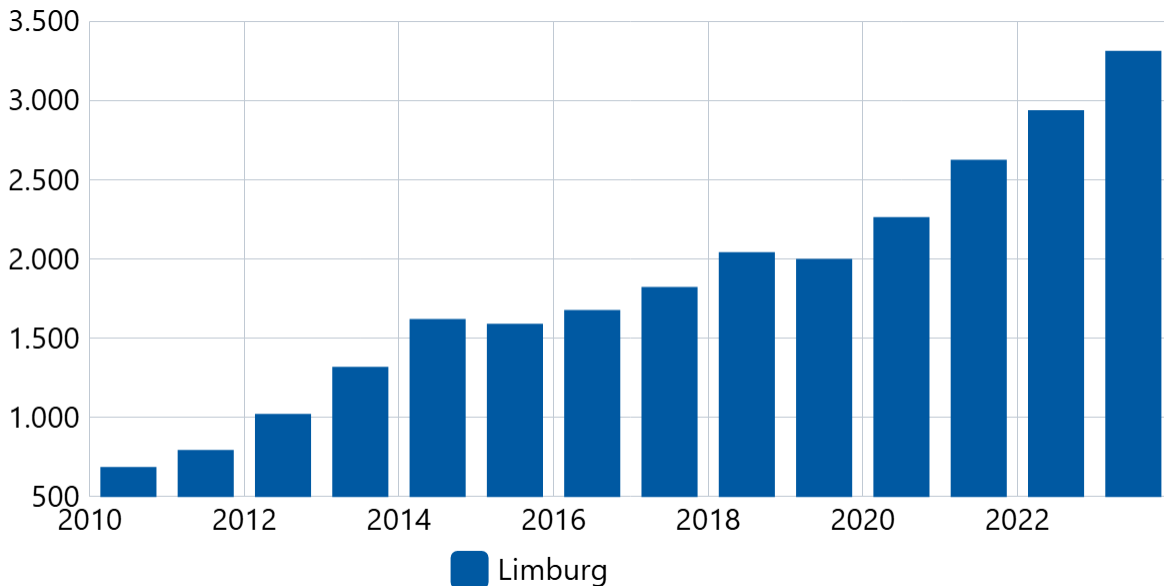

Bron: Regionale klimaatmonitor

Hernieuwbare Energie (BBV) (MO 8e)

Omschrijving

Deze BBV-indicator geeft de groei weer van hernieuwbare opwek in Limburg. Dit betreft hernieuwbare energie uit zon, wind, biomassa, bodem, buitenlucht en water, zowel voor elektriciteit, warmte of vervoer. De hernieuwbare opwek is weergegeven in TeraWattuur (TWh) (bron: Regionale Klimaatmonitor).

Bron: Regionale klimaatmonitor

Areaal verworven natuur in hectare ihkv realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), BBV indicator 4 (R_1a)

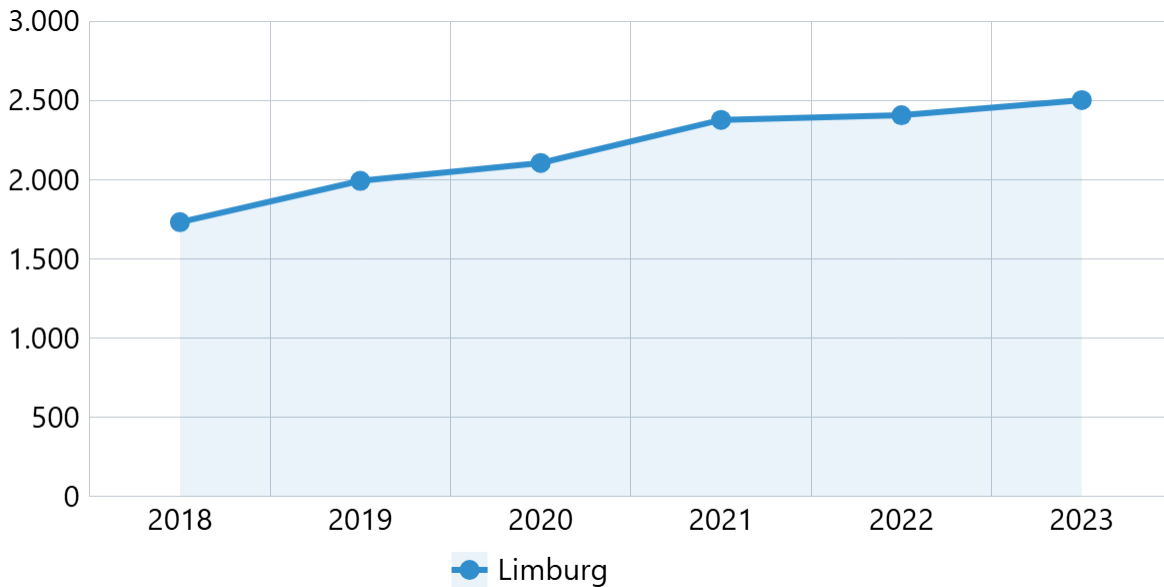
Omschrijving

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording heeft de Provincie de verplichting om jaarlijks te rapporteren over de voortgang van deze indicator. Daarom presenteren we deze datareeks naast de dataset van de Ontwikkelopgave (D_1ac en D_1ad). De datareeksen verschillen op drie punten:

- Deze BBV-indicator start met het optellen van gegevens vanaf 2011 (en niet zoals de ontwikkelopgave vanaf 2014) zodat de hier gepresenteerde cijfers niet indiceren ten aanzien van de ontwikkelopgave uit het Natuurpact.
- Deze BBV-indicator is niet gecorrigeerd voor het achteraf gezien administratief verkeerd inboeken van een aantal in de loop van voorgaande jaren gerealiseerde projecten. Deze correctie zit wel in de indicatoren D_1ac en D_1ad.
- De gegevens van de BBV-indicator worden een jaar later gepubliceerd dan de gegevens van indicator D_1ac en D_1ad.

Deze BBV-indicator laat het aantal ha verworven natuur zien voor realisatie van het Limburgse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) sinds 2011. Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares die blijvend beschikbaar zijn voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld

doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). De cijfers geven de stand van zaken weer op 31 december van het desbetreffende jaar.

Bron: Interprovinciaal Overleg

Areaal ingerichte natuur in hectare ihkv realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), BBV indicator 4 (R_1b)

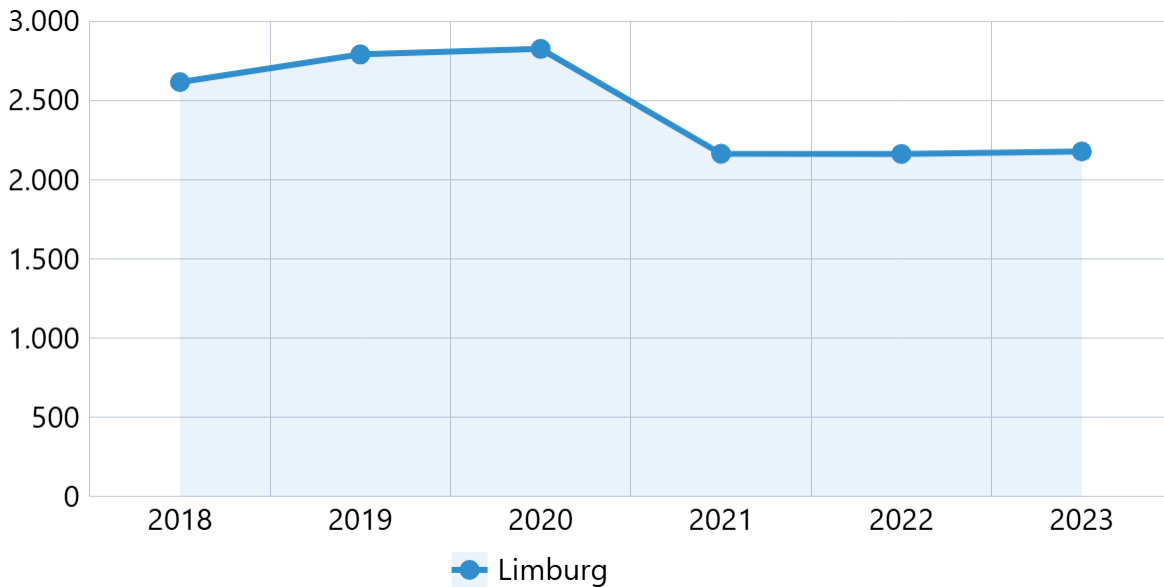
Omschrijving

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording heeft de Provincie de verplichting om jaarlijks te rapporteren over de voortgang van deze indicator. Daarom presenteren we deze datareeks naast de dataset van de Ontwikkelopgave (D_1ac en D_1ad). De datareeksen verschillen op drie punten:

- Deze BBV-indicator start met het optellen van gegevens vanaf 2011 (en niet zoals de ontwikkelopgave vanaf 2014) zodat de hier gepresenteerde cijfers niet indiceren ten aanzien van de ontwikkelopgave uit het Natuurpact.
- Deze BBV-indicator is niet gecorrigeerd voor het achteraf gezien administratief verkeerd inboeken van een aantal in de loop van voorgaande jaren gerealiseerde projecten. Deze correctie zit wel in de indicatoren D_1ac en D_1ad.
- De gegevens van de BBV-indicator worden een jaar later gepubliceerd dan de gegevens van indicator D_1ac en D_1ad.

Deze indicator betreft het oppervlak ingerichte natuur in hectare voor realisatie van het Limburgse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd, die noodzakelijk zijn voor de versterking en het behoud van (kwetsbare) natuur en biodiversiteit. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook

beschouwd als ingericht. De cijfers geven de stand van zaken weer op 31 december van het desbetreffende jaar.

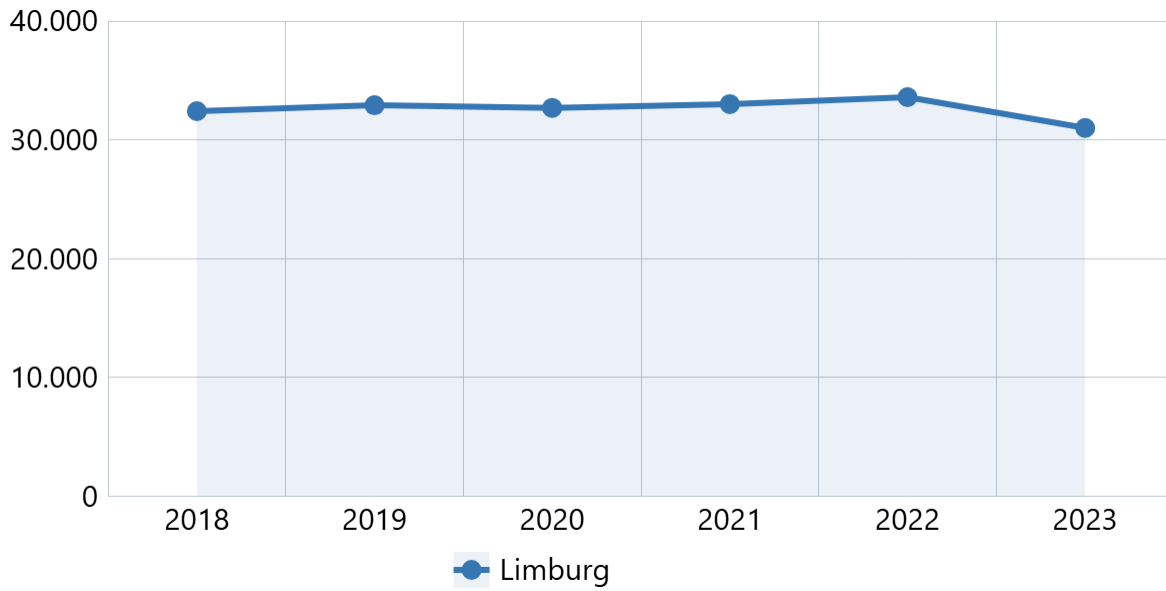
Bron: Interprovinciaal Overleg

Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (BBV) (R_3a)

Omschrijving

In onderstaande grafiek is het aantal hectares natuur in Limburg met gesubsidieerd beheer via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap te zien. Dit zijn de cijfers die zijn opgenomen in de Voortgangsrapportage Natuur (VRN 2024) van IPO. De gepresenteerde data voor 2023 zijn inmiddels gecorrigeerd. Recent bleek dat een subsidieverlenging niet goed verwerkt was in de cijfers. Dit speelde bij twee partners. Het juiste aantal hectare voor het jaar 2023 is 33.540. In onderstaande grafiek kon dit

helaas niet meer aangepast worden. Daarom lijkt er in 2023 sprake van een afname die niet overeen komt met de realiteit.

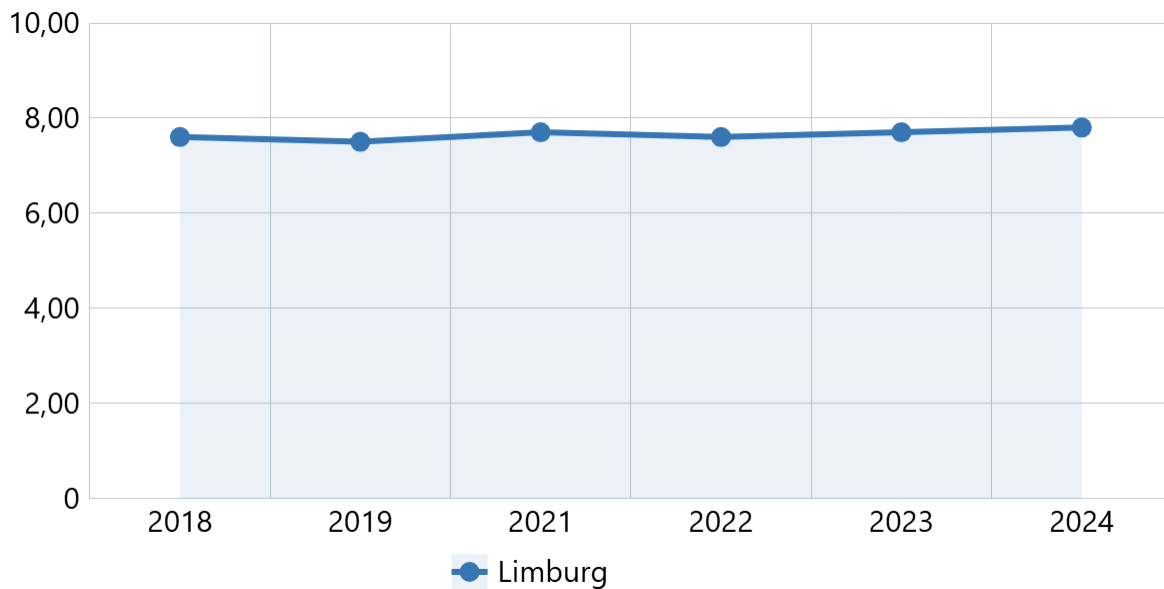

Bron: Interprovinciaal Overleg

Algemeen oordeel reizigers openbaar vervoer in Limburg (per OV-autoriteit, per OV-vervoerder) (BBV) (D_55a)

Omschrijving

CROW publiceert jaarlijks de OV-Klantenbarometer, een grootschalige landelijk onderzoek naar de mening van reizigers over het openbaar vervoer. We zien al jaren een stabiel cijfer, net onder 8. Dit is in lijn met het Nederlandse beeld, dat in 2024 op 7,8 uitkomt.

Bron: CROW

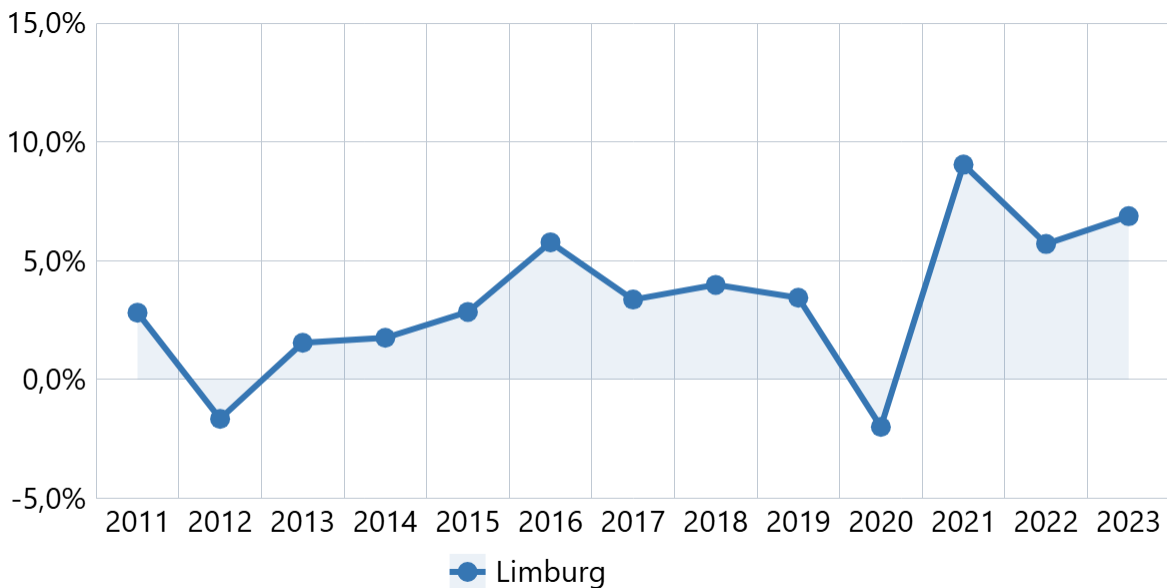
Bruto regionaal product (% groei t.o.v. voorgaand jaar) (MO_7a)

Omschrijving

Deze tabel bevat jaargegevens over de productiecomponenten van het bruto binnenlands product. Het Bruto Regionaal Product is de totale waarde van alle goederen en diensten die in een regio (bijvoorbeeld Limburg) in één jaar zijn geproduceerd. De volumeontwikkeling van het bruto regionaal product is een gebruikelijke maatstaf voor de economische groei van een regio. Deze grafiek visualiseert dus hoe snel (of langzaam) de economie van Limburg groeit of krimpt over meerdere jaren. Dit is gemeten in procentuele verandering van het Bruto Regionaal Product ten opzichte van voorgaand jaar.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft onlangs de nationale rekeningen gereviseerd. Daarbij worden nieuwe bronnen, methoden en concepten doorgevoerd in de nationale rekeningen. Dit doen zij eens in de vijf jaar, om te zorgen dat het beeld van de Nederlandse economie weer optimaal aansluit bij alle onderliggende statistieken, bronnen en internationale richtlijnen voor het samenstellen van de nationale rekeningen. Om een breuk tussen twee jaren te voorkomen (reeksbreuk) worden ook de voorafgaande jaren (= de hele tijdreeks) herzien. De getoonde cijfers wijken dus af van de vorige P&C Beleidsmonitor.

De cijfers van 2022 en 2023 zijn nog voorlopig.

Bron: Provincie Limburg

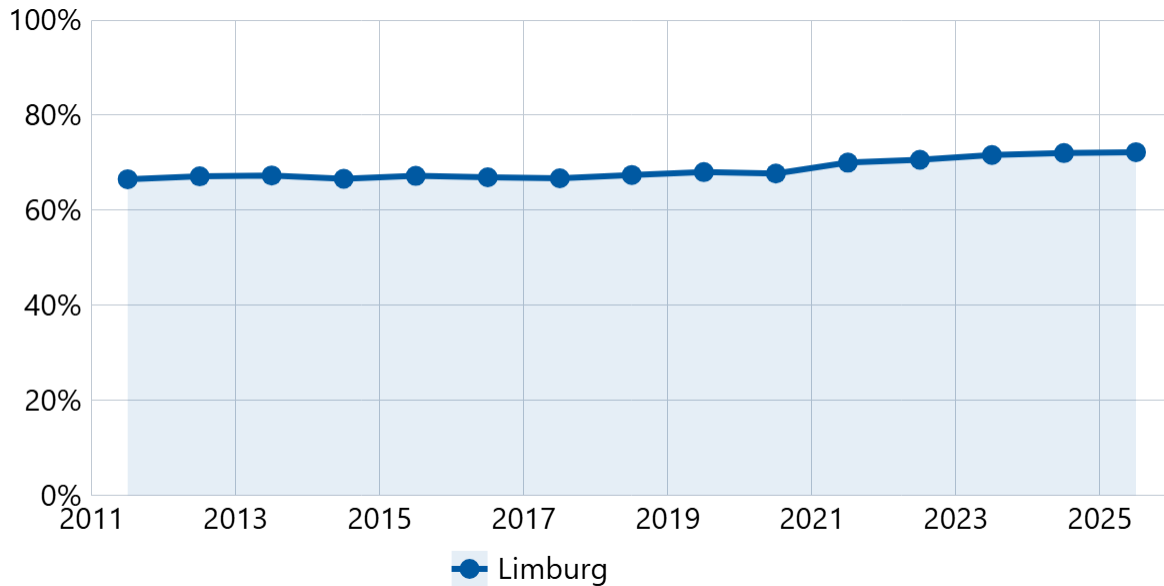
Werkgelegenheid (% bruto arbeidsparticipatie) (MO_7b)

Omschrijving

De bruto arbeidsparticipatie is het percentage mensen van de werkende leeftijd dat werkt óf op zoek is naar werk en hier ook beschikbaar voor is. Het gaat dus om het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking).

Met *beroepsbevolking* wordt bedoeld: personen die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking),

of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). Met *niet-beroepsbevolking* bedoelen we: personen zonder betaald werk die niet recent naar werk hebben gezocht of daarvoor niet direct beschikbaar zijn. Deze indicator heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. De arbeidsparticipatie is op dit moment historisch hoog. Dit is zowel in Limburg als in de rest van Nederland het geval.

Bron: Arbeidsmarktinzicht

% Rijksmonumenten weergegeven naar de staat van het casco (matig/slecht) (BBV) (D_48b)

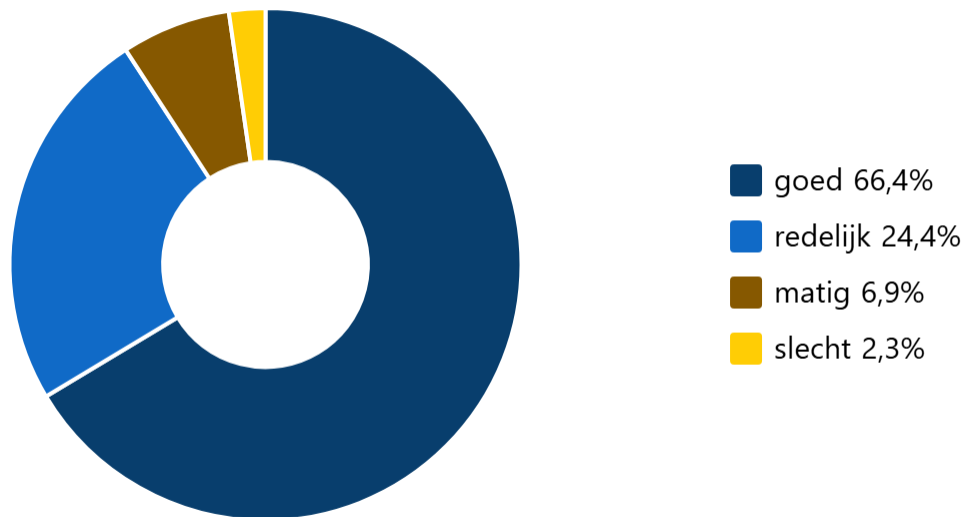
Omschrijving

Het percentage Rijksmonumenten in Limburg weergegeven naar de huidige staat van onderhoud. Rijksmonumenten in een matige of slechte staat van onderhoud hebben een restauratieopgave. Op basis van bestuursafspraken uit 2012 en 2015 werkt de Provincie samen met het Rijk aan de verbetering van de staat van onderhoud van deze Rijksmonumenten.

De nulmeting betreft het jaar 2025.

Actuelere gegevens komen beschikbaar bij de NJN 2026.

Statistieken

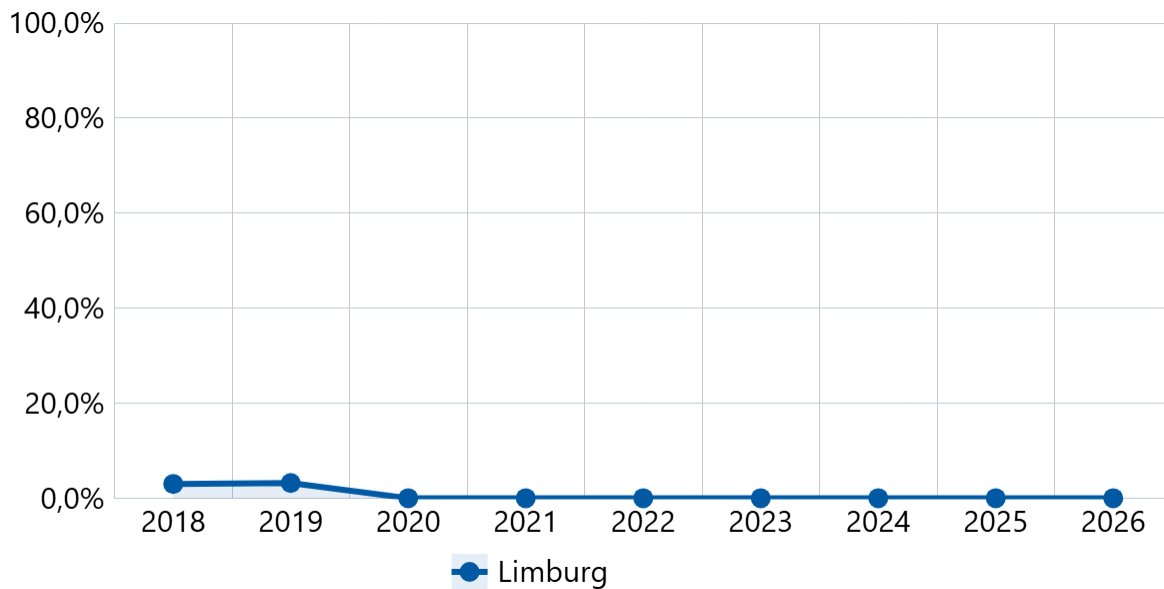
Bron: Fenicks - Erfgoed

Gemeenten onder preventief financieel toezicht (% onder preventief toezicht) (R_209b)

Omschrijving

Op basis van de vastgestelde gemeentebegrotingen 2026 zijn er geen gemeenten in Limburg die onder het regime van preventief financieel toezicht vallen. In 2025 waren er in Limburg ook geen gemeenten die onder het preventieve financiële toezichtsregime vielen. Alle gemeenten vallen daarom onder het repressieve financiële toezichtregime voor het jaar 2026.

Repressief financieel toezicht betekent dat de gemeente haar vastgestelde begroting en begrotingswijzigingen kan uitvoeren, zonder dat de Provincie dat vooraf moet goedkeuren. Het is de lichtste vorm van toezicht.

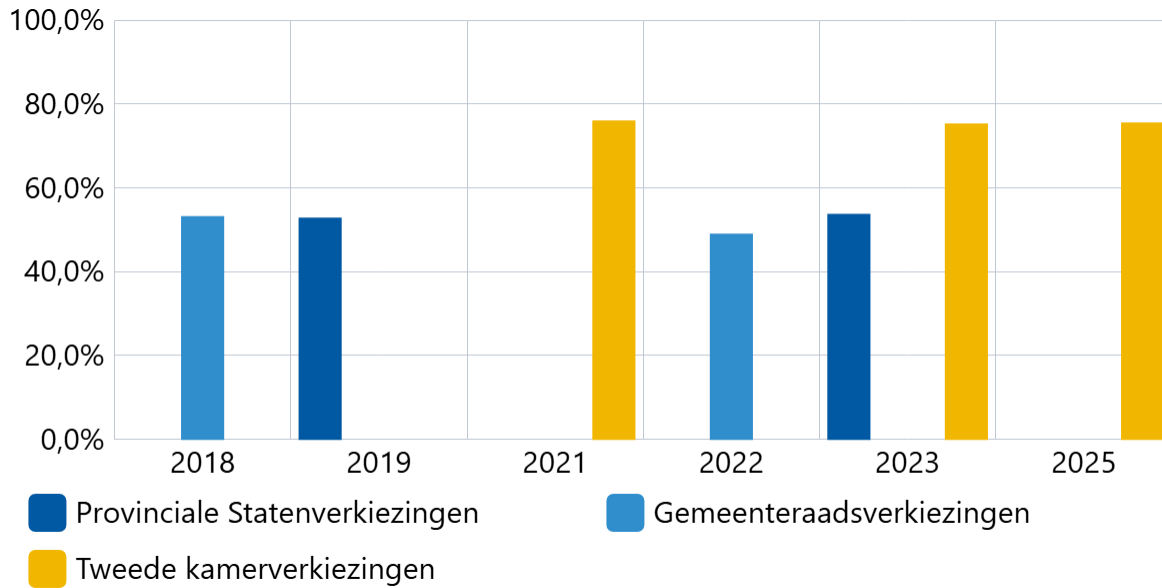
Bron: Kurtosis

Opkomst verkiezingen naar type verkiezingen (MO_16c)

Omschrijving

De opkomst geeft aan hoeveel procent (%) van de Limburgse kiesgerechtigden heeft gestemd. Dit kan dus ook een blanco stem zijn.

Het cijfer van 2025 is een *voorlopig* cijfer, gebaseerd op de cijfers van de Kiesraad. De data vanuit Kurtosis zijn nog niet aangeleverd.

Bron: Kurtosis

Overige gegevens

Controleverklaring

Controleverklaring

De controleverklaring op deze jaarstukken is afgegeven op 22 april 2026. De controleverklaring is opgenomen als bijlage in deze jaarstukken.

Lijst met afkortingen

Afkortingen

Afkortingen

A	
AI	Kunstmatige Intelligentie
ALTMAA	Aangewezen Luchvaartterrein Maastricht-Aachen-Airport
ANB	Agrarisch Natuurbeheer
ANLb	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
APPA	Algemene Pensioenwet politieke ambtsdragers
AROV	actieprogr.reg.openb.vervoer
ART	Ambtelijke
AV	Aviation Valley
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AVC	Aviation Valley Commandiet BV
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
B	
BAF	Brightlands Agrofood Fund
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCC	Brightlands Chemelot Campus
BCS	Brightlands Circular Space
BCGV	Brightlands Campus Greenport Venlo
BD	Business Development
BIE	Bouwgronden in exploitatie
BIS	basisinfrastructuur
BKL	Burgerkracht Limburg
BL-MHC	Brightlands Maastricht Health Campus
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BO-MIRT	Bestuurlijk Overleg - Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
BO	Bestuurlijk Overleg
BOL	Bestuurlijk Overleg Leefomgeving
BP	Bestemmingsplan
BPL	Buitenring Parkstad Limburg
BRO	Basis Registratie Ondergrond
BRT	Bestuurlijke
BSSC	Brightlands Smart Service Campus
BV	Besloten Vennootschap
BVL	Bodemvitalisering Limburg
BvdT	Boerderij van de Toekomst

A	
BVP	Brightlands Venture Partners
BVPF	Brightlands Venture Partners Fund IV
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C	
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCV	Chemelot Campus Vastgoed C.V.
CdK	Commissaris van de Koning
CDOKE	Klimaat- en Energiebeleid
CE	Circulaire Economie
CEL	Circulaire Economie Limburg
CES	Cluster Energie Strategie
CHV	Campus Heerlen Huisvesting B.V.
CIMLK	Centraal Instrument Monitoring Luchtkwaliteit
CMD	Campus Management & Development
CM&D BV	Campus Heerlen Management & Development B.V.
COM	Communicatie
CRF	Chemelot Research Facilities
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CSP	Chemelot Scientific Participations
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
CV	Commanditaire Venootschap
CVGV	Campus Vastgoed Greenport Venlo
D	
DHZ	Deltaplan Hoge zandgronden Zuid Nederland
DIVIT	Dialogo over Infrastructuur voor Industrie in Transitie
D&I	Diversiteit & Inclusie
DSG	Duurzaam Schoon Grondwater
DSM	Dutch State Mines
DU	Doeluitkering
DU	Decentralisatie Uitkering
E	
EC	Europese Commissie
EBN	Energie Beheer Nederland
EGTS	Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking
EIB	Europese Investeringsbank
EIP	Europees Innovatie Partnerschap
EMR	Euregio Maas-Rijn
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie

A	
EoP	Expression of Principles
ESA	Economie en Samenleving
ET	Einstein Telescope
EU	Europese Unie
EV	Eigen Vermogen
EZ	Economische Zaken
EZK	Ministeries van Economische Zaken en Klimaat
F	
FG	Functionaris voor Gegevensbescherming
FIDO	Wet financiering decentrale overheden
FIN	Financiën
G	
GBDA	Groenblauwe dooradering
GGA	Gebiedsgerichte Aanpak
GIP	Grensinformatiepunten
GLB-NSP	Gemeenschappelijke Landbouwbeleid-Nationaal Strategisch Plan
GPP	Geluidsproductieplafonds
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
GRILL	Greenport Innovation and Learning Labs
GS	Gedeputeerde Staten
H	
HBLM	Holding Businesspark Luchthaven Maastricht
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HOF	Houdbare Overheidsfinanciën
HSA	hydrologische systeemanalyse
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
I	
IBA	Internationale Bau Ausstellung
IBEL	Impuls Biocirculaire Economie Limburg
IBP	Interbestuurlijk Programma
IBT	Interbestuurlijk toezicht
ICC	Kamer van Koophandel
ICF	Intelligent Community Forum
IP	Investeringsplan
IPML	Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg
IPO	Interprovinciaal overleg
IRM	Integraal Riviermanagement
IVN	Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid

A	
I&W	Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat
J	
JLoL	Joint Letter of Intent
JTF	Just Transition Fund
K	
KGG	Ministerie van Klimaat en Groene Groei
KLC	Kwaliteit Limburgse Centra
KRW	Kader Richtlijn Water
KTG	Kwaliteit, Tijd, Geld
L	
LBDF	Limburg Business Development Fonds
LBV	Landelijke beëindigingsregeling Veehouderijlocaties
LDAVM	Land Development AviationValley Maastricht
LEA	Limburgs Energie Akkoord
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LEF	Limburgs Energiefonds
LEO	Leefomgeving
LHB	Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen
LIOF	Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering
LIPI	Leidraad Inrichting Provinciale infrastructuur
LIWA	Limburgse Integrale Watersysteem Analyse
LLO	Leven Lang Ontwikkelen
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LOS	Limburgs Offensief Stikstof
LPLG	Limburgs Programma Landelijk Gebied
LSCF	Limburg Startup Capital Fund
LTB	Limburg Toekomstbestendig
LVFF	Limburg Vroege Fase Fonds
LWM	Limburgse Woningmarkt
LWV	Limburgse Werkgevers Vereniging
M	
M&O	Misbruik en Oneigenlijk gebruik
MA	Managementautoriteit
MAA	Maastricht Aachen Airport
MAABI	Maastricht Aachen Airport Beheer & Infrastructuur
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MCB	Maastricht Convention Bureau
MCEN	Ministeriële Commissie voor Economie en Natuurherstel
MER	Milieueffectrapportage

A	
MEZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
MFK	Meerjarig Financieel Kader
MGB	Maatregel gebiedsgerichte beëindiging
MHC	Maastricht Health Campus
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MIT	MKB-Innovatiestimulering-Topsectoren
MJP	Meerjarenplan
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MKB	Midden- en Klein Bedrijf
MLVVN	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
M&O	Misbruik en Oneigenlijk gebruik
MMA	Meerjarige Multimodale Agenda
MOB	Mobiliteit
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MUMC+	Maastricht Universitair Medisch Centrum
MvI&W	Ministerie van Rijkswaterstaat
MVA	Materiële Vaste Activa
MvF	Ministerie van Financiën
MVOI	manifest maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen
N	
N2000	Natura 2000
NB-wet	Natuurbeschermingswet
NEDAB	Niet Economische Diensten van Algemeen Belang
NEET	Not in Education, Employment or Training
NIK	Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen
NNL	Natuurnetwerk Limburg
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NML	Noord- en Midden Limburg
NP	Nationale Parken
NPCE	Nationaal Programma Circulaire Economie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NPVR	Nationaal Programma Vitale Regio's
NS	Nederlandse Spoorwegen
NV	Naamloze Vennootschap
NRW	Nordrhein Westfalen
NSP	Nationaal Strategisch Plan
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NWE	NorthWest Europe programme
O	

A	
ODZL	Omgevingsdienst Zuid-Limburg
OGV	Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo
OML	Ontwikkelmaatschappij Midden-Limburg
OMOP	Overeenkomst Met Open Posten
ONC	Organic Nutrician Centre
OOT	Organisatie Ontwikkel Traject
OR	Ondernemingsraad
OV	Openbaar Vervoer
OVL	Omgevingsverordening Limburg
OW	Ontgrondingenwet
P	
PA	Public Affairs
PAGW	Programmatiese Aanpak Groter Wateren
P&C	Planning en Control
PEM	Provinciale Energiediensten Maatschappij
PES	Provinciale Energie Strategie
PFAS	Poly- en Perfluoralkylstoffen
PIP	Provinciaal Inpassingsplan
PLAC	Provincie Limburg Aviation Valley Commandiet
pMIEK 2.0	provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat 2.0
PO	Primair Onderwijs
P&O	Personeel & Organisatie
POVI	Provinciale Omgevingsvisie
PPS	Publiek Private Samenwerking
PS	Provinciale Staten
PvA	Plan van Aanpak
R	
R&D	Research and Development
RBV	Regeling Beëindiging Veehouderijtakken
RES	Regionale Energie Strategieën
RGP	Regeling Grote Projecten
RIEC	Regionale Informatie- en Expertise Centrum Limburg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMT	Ruimte
RO	Ruimtelijke Ordening
Rpmp	Regeling provinciale maatregelen PAS-melders
RUD	Regionale Uitvoerings Diensten
RUD-LN	Regionale Uitvoerings Diensten Limburg Noord
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden

A	
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RvR	Ruimte voor Ruimte
RvS	Raad van State
RVU	Regeling voor vervroegde uittreding
RWS	Rijkswaterstaat
S	
SEB	Schoon en Emissie loos Bouwen
SIBL	Strategisch Informatiebeleid Limburg
SIS	Sturing in Samenwerking
SKB	Schatkistbankieren
SKKL	Stichting Klankkleur Limburg
SKNL	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
SLB	Samen Leven en Bestaansrecht
SMP	Soorten Management Plan
SMR	Kleine modulaire reactoren
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
SODm	Staatstoezicht op de Mijnen
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
SPP	Strategische Personeelsplanning
SPUK	Specifieke Uitkering
SSC	Smart Services Campus
STIPP	SME Transition Innovation Partner Projects
SVHL	Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf
SVNL	Natuur- en Landschapsbeheer
T	
TB	Taakbehartiging
TBO	Terrein Beherende Organisatie
TMH	Tram Maastricht Hasselt
TNO	Nederlandse Organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek
TPN	Trade Port Noord
TUG	Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik
U	
UM	Universiteit Maastricht
UP	Uitvoeringsprogramma
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V	
VDL	Van der Leegte
VGR	Voortgangsrapportage
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn

A	
VPD	Veilige Publieke Dienstverlening
VRP	Vermijdings- en Reductieprogramma's
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
W	
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WDO	Wet digitale Overheid
WKO	Warmte Koude Opslag
WL	Waterschap Limburg
WM	Wet Milieubeheer
Wmebv	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
WML	Waterleiding Maatschappij Limburg
Wnb	Wet natuurbescherming
WNT	Wet Normering Topinkomens
WO	Wetenschappelijk onderwijs
WOKT	Woningbouw op korte termijn
WOO	Wet Open Overheid
WRL	Waterveiligheid en Ruimte Limburg
WRO	Wet ruimtelijke ordening
WW	Waterwet
WZL	Warmtenet Zuid-Limburg
Z	
ZL	Zuid-Limburg
ZLSM	Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij
ZRK	Zuidelijke Rekenkamer
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen